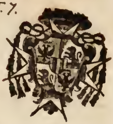
Digitized by Google

6
13-e
31

6
13 N

XXIV. 2.18.
T.7.

6-13-e-31

IOAN. BAPTISTAE PIGNAE

POETICA HORATIANA.

Ad Franciſcum Gonzagam
CARDINALEM AMPLISS.

Cum Priuilegio Illuſtriſſimi Senatus Veneti ad Decennium.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

VENETIIS,
Apud Vincentium Valgriſium.
M D LXI.

IOAN. BAPTISTA PIGNA

FRANCISCO GONZAGÆ CARDINALI AMPLISS.

S. P. D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CVM ſuperioribus annis, Franciſce Illuſtriß. Ariſtotelis Rhetoricam & Horatij Poeticam publice explicarem, ob tuam præſentiam me admirabiliter vrgentem, quod tu frequentiſſimo nobilium qui te comitabantur gymnaſio explicationibus meis intereſſes, dedi operam, vt non ſolum oratorias artes, & orationes Græcas & latinas, multaq́; Ethicorum ac Politicorum loca cum hoc ipſo Ariſtotelis libro conferrem, quod in literatorum magiſtri doctrina materiam mihi ſuggerebat vberrimam, ſed & Horatium ſuis luminibus colluſtrarem. neque enim in præclariſſimo omnium philoſopho ita fui occupatus; vt egregij alterius ſcriptoris excellens opus negligerem. quod quò obſcurius habebatur, tibique iucundius videbatur, eò maiori enitebar diligentia, vt illud in gratiam tuam è tenebris eruerem. Ac licet tum ipſius, tum Rhetoricæ interpretationes abſoluiſſem, cum Alphonſi mei Principis tunc abſentis negocia mihi temporis liberum angulum reliquiſſent, hanc tamen Poeticam magis luce indigentem edere decreui, tibique mittendam, quia ob tumultus bellicos hinc Patauium profectus eius poſtremam partem non audieras: & dedicandam, vt mea virtus, quantuncunque ea eſt, in hiſce lucubrationibus tuo ſplendore excitata, eodem perficiatur. eoq́; magis cum poſt linguarum & philoſophiæ ſtudia, quibus te optime inſtruxiſti, nunc quaſi in arenam deſcendens, ad rerum actiones illuſtriſſimas Romæ, hoc eſt in orbis theatro, totum animum applicaris. magna profecto dignitate, quemadmodum ſacra purpura, quam Pius IIII. maturo conſilio & prudentia pleno præſtantioribus

tantum elargitur, tibique larga manu tradidit, perſpicue declarat· auctoritate etiam non minori: eo quod ipſe Pontifex Maxi. te elegit intimum vel in arcanis rerum penetralibus. meritis autem maximis, cum non modo patris Principis eminentiſsimi auitam gloriam viuaci ſpiritu, generoſo animo atque adultæ ætatis virilem ſuperantis ingreſſu æques: & patruum Cardinalem celebritatis eximiæ interioribus literis, heroicis virtutibus & auguſto habitu repræſentes, ſed altiorem etiam gradum, ſupremum ſcilicet honorum culmen, te aſſecuturum felicibus auſpicijs tanta ſpe concitata pollicearis.

Vale.

Ferrariæ. Calendis Aprilis.

M D L X I.

IN

IOANNIS BAPTISTAE PIGNAE

POETICAM HORATIANAM

INDEX.

A ſuperiorem, B inferiorem paginæ partem indicat.

A

ACHILLES conſideratus. 8.b
Achilles cur dicatur honoratus. 47.a
Achilles quod Agamemnona clam iram inſerit. 52.b
Achilles quomodo neget iura ſibi nata. 47.a
Achillis ad bellum reditus in Iliade ſæpe tentatus. 52.b
Ἄγριοι apud Heſiodum 38.a
Actio quo magis finem poſtremum attingit magis excellit 8.b
Actionis cauſa uirtutes non addiſcuntur 18.b
Actiones quæ conſiſtunt ad artis formam accomodantur 15.b
Actiones habitum antecedentes in noſtra ſunt poteſtate 14.a
Actiones humanæ quando perfectæ 15.b
Actiones humanas imitatur poeta 15.b. 72.a
Actionibus humanis ſuo poemate reſpondere debet poeta 15.b
Actionibus continuatis patent mores 44.b
Actionibus ſola perſona non conſideratur 45.b
Actio conſiſtit in geſtu & in pronuntiatione 43.b
Actio & uerborum ornatus iudicē decipiunt 44.a
Actio Tragœdiam & Comœdiam communis 42.b
Actione uerisimiles fieri debent Dramaticæ fabulæ 44.a
Actius 29.b
Actij Iambi 67.b.68.a
Actor quis 59.b.60.a
Actus in Tragœdia & Comœdia quinq; 56.b
Actus primus & ſecūdus protaſim exponūt 56.b
Actus quintus Cataſtrophen exponit 56.b
Actus tertius & quartus epitaſim exponunt 56.b
Admiratio epopeia propoſita 3.a.47.a.51.a.74.a.85.a
Admonitio fit de re quæ poſſit corrigi 14.a
Adoleſcentis & iuuenis mores non admodum differentes 53.b.54.a
Adulator Ἄρεσκος dictus qui 87.b
Adulator Κόλαξ dictus qui 87.b
Adulator comicus facile dignoſcitur 87.b
Adulator magis lætitia afficitur quā amicus 87.b
Adulator præter modum & cum admiratione laudat 87.b
Adulator ſe ſolo amore ad laudandum inductum oſtendit 87.b
Adulator tragicus parum ſe denudat 87.b.88.a
Adulator ut præfica 87.b
Adulatores arrogantiam inducunt 87.a
Adulatores quomodo cognoſcantur 87.b.88.a
Adulatorum laudes fictæ 87.b
Αἰδώς 38.b
Aegyptij monſtra confingebant ſub quibus latebāt myſteria 3.a
Aelianus de ſatyro 3.b
Aemilii ludus 17.b
Aemilia gens in Paulorum, Scaurorum, & Lepidorum familias diſtincta 17.b
Αἵμαρχ 26.a
Aeolus apud Homerum 73.a
Αἰγὰν 38.a
Aeſchylus pallæ inuentor 69.a
Aeſchylus pulpita inſtrauit 69.a
Aeſchylus ſecundam perſonam in ſcenam induxit. 58.a.69.a
Aeſchylus Tragœdiæ ſtili grauitatē aptauit. 69.a
Aeſopi apologus de mure 51.a
Aetas iuuenilis. 54.a
Aetas puerilis 54.a
Aetas ſenilis 54.b
Aetas uirilis 54.a
Aetates fabulis Dramaticis aptæ 53.b
Aetates Oratori ſubiectæ 53.b
Aetatum differentia 53.a
Aeternare 25.b
Affectus confirmati dicuntur habitus 43.a
Affectus & habitus differunt 43.a
Affectus in Euripidem commendati 18.a
Agathon conſideratus 5.b
Agathonis fabulæ quales 67.a
Agathonis uitium 18.a
Agere libere quando non poſſimus 14.a
Agere male uult nemo 13.b

Agendi

Agendi duo ſunt principia & quæ 14.a
Agendi & loquendi facultates finitima 31.a.b
Agnitio optima quæ 57.b
Agnitiones ſex 57.b
Agrippa Tyberim per Velabrum fluentem in alueum deduxit 31.a
Ἀλαζονία 87.a
Alcæi lyrica 36.b
Ἀλείπτης 29.b
Alexander Aphrodiſienſis de libera uolũtate 15.a
Allegoriis poetarum philoſophiam inuolutam 75.a 76.a
Ἁμαρτανόμενα 20.b
Ἁμαρτανόμενα Homeri 20.b.21.a
Ἁμαρτανόμενα in Oratoris narratione 22.b
Ἁμαρτανόμενα magis in odyſſea quã in Iliade 23.a
Ἁμαρτανόμενα ſunt in hiſtoria 22.b
Ambriorix 26.a
Amicare 25.b
Amicus in ſcriptis corrigendis tanquam Ariſtarchus 88.b
Amici boni & docti 88.a.b
Amici potius eſſe debent moroſi quam adulatores 88.b
Amici quomodo cognoſcantur 88.a.b.
Amici quomodo ſcripta noſtra corrigant 88.a.b
Amor cur iuuenis effictus 86.b
Amphibia animalia 3.b
Amphion Boetos excitauit 83.b
Amphion cur Thebanæ arcis conditor appellatus 84.a
Amphion iuriſconſultus 84.a
Amphion Mercurio ſacra quod inſtituerit 84.a
Amphion miles 84.a
Amphion quod turribus Thebarum mœnia cinxerit 84.a
Amphion ſacerdos 84.a
Amphionis carmina qualia 84.a
Amphytrio Plauti conſideratus 4.a
Amphora quid 6.b
Amplificatio interdum ſine laude aut uituperatione 21.b.22.a
Amplificatio oratoria non eſt epiſodium 8.a
Amplificatio oratoria ſola elocutione fieri poteſt. 8.a
Amplificatio oratoria ſola ſentẽtia fieri poteſt 8.a
Andromache Euripidis 49.a
Animi magnitudinem imitatur ſuperbia 11.a
Animi motus 43.a
Animi motus lingua exprimũtur 24.a.43.b.73.a
Animo & corpori communes ſunt aliqua ſimilitudines 10.b
Animum noſtrum affici prout orator affectus nos afficit 42.a
Anni proni 29.b
Antimachus tumidus 11.b.52.a
Antimachi thebaidos poema 52.a
Antiphatis 51.b
Ἀντιστοιχεῖον 26.a
Antycira inſula belleborum fert 21.b
Ἀπειροκαλία 38.b
Aphoriſmus Hippocratis ſimilis Hor. Poetica 1.b 57.b
Aphtonius de deſcriptionum ratione 5.b
Apollinis oracula cur obſcura 10.a
Apollodorus in Argonauticis conſideratus 22.b 23.a
Apollodori Argonauticis non inſunt Ἐπαγγελία 22.b
Apollodori Argonauticis inſunt poeticæ conditiones 12.b.13.a
Apollonius Abdera morbo regio correptus 89.b
Apparatus Tragœdiæ 44.b
Apparatus Comœdiarum error 38.b
Apparentia bona quod euitare non poſſint 14.a
Appetitus principium agendi 14.a
Appetitui uis oppoſita 14.a
Arbores iuuenes & ſenes 29.b
Arborum coma 23.b
Archilochus 35.a
Archilochi epitaphium 35.a
Archilochi Iambi 35.a
Archilochi rabies 35.a
Ἄρσενος *qui* 88.b
Ἀρετῆς 21.a
Ariſtarchus 88.b
Ariſtocratia uera quæ 59.a
Aristophanes conſideratus 4.b
de ranis uociferantibus 26.b
de uocibus brutorum 26.b
in Ranis 4.b
in Veſpis 4.b
induxit chorum in ſuis Comœdiis 60.a
media Comœdiæ inuentor 69.b
Ariſtophanis carmina 39.a
Ariſtophanis uitium de choro 60.a
Aristoteles de Aeſchylo 69.a
de Agathone 5.b.18.a.67.a
de allegoriis 72.b
de commotionibus ex Poetarum induſtria 55.b. 56.a
de decoris 45.a
de dictione epica ex Homero 25.a
de Dijs in Dramaticis fabulis introductis 57.b
de Dithyrambicis 37.a
de epico carmine 32.b
de Epopeia 20.b
de Euripide 18.a.68.a.b
de Heſiodo 8.a
de Hexametro 32.a
de hiſtrionibus 42.a
de Homeri præſtantia 51.a.80.a.81.b
de Homeri erroribus 18.a
de Iambis 35.b
de Lycophrone 25.a
de Megarenſium errore in Comœdiarum apparatu 38.b

38.b
de necibus in Tragœdia inducendis 55.a
de oratione elaborata 12.a
de perturbata & morata oratione 44.a
de poematis magnitudine 16.a.55.b
de poetarum delictis excuſandis 80.b
de poetarum excuſatione 75.b
de poetarum initiis 71.b
de poetis natura ſola præſtantibus 71.a
de populari aura 53.b
de propoſitione poetica & oratoria 50.b
de quatuor partibus poeſeos 3.a.20.b
de ratione proferendi 43.b
de Satyris a Tragœdia reiiciendis 54.a.b
de Thyeſte 32.a
de Tragico affectu commouendo 56.a
de Tragœdiæ contextu 19.b
de Tragœdiæ inuentore 62.a
de Tragœdiæ partibus 44.b
de Tragœdiæ quantitate continua 57.a
de Tragœdiæ ſententia 63.b
de Tragœdia 20.b
de ueris non credibilibus 75.a
de ueriſimili poetarum 75.b
de Vlyſſe in Parnaſſo ſautio 22.a.52.b
per πεπαμένα quid ſibi uoluerit 25.a
poetas Ἐξεστηκότας & μανικοὺς appellauit 38.a
Tragœdia regiam, Comœdia priuatam uitam tribuit 38.b
de ætatibus Oratori ſubiectis 53.b
de arte oratoria 84.b
de commouendis animis 42.a
de diſpoſitione 5.a
de exotericis ab Oratore uitandis 79.a
de Hypocriſi 44.a
de Indice 88.a
de narratione 10.a
de natura & arte in Oratore 86.a
de oratione perſpicua 19.b
de Oratore morali 73.b
de Oratorum uoluptate 78.a
de probationibus 44.a
de propoſitione 50.b
contra Solonem 8.a
de Adulatoribus 87.b
de affectibus & habitibus 43.a
de anima immortalitate 72.b
de animali ſpectando 16.a.59.b
de animi ſenſis uoce expreſſis 24.a.43.b
de Ariſtocratia 56.a
de Arrogantia 87.a
de Bellerophonte 71.b
de bono artifice 83.a
de Dæmonibus ac Diis 82.b
de difficultate rectæ rationis in medii electione 23.a
de eo qui affectans honorem præter honeſtum ſit elatus 21.a
de ferino furore 47.b.84.a
de fine Muſicæ 74.b
de fœlicitate humana 15.b
de fortis timore 82.b
de heroica forma 72.b
de Heſiodi ſententia 38.a
de intelligentiæ facultatibus 78.b
de iuuenum affectibus 54.a.80.a
de Lacedemoniorum Republica 74.b
de libera uoluntate 15.a
de Magnanimo quandoque humili 40.a.b
de medio aſſequendo 13.a
de medio quoad nos 19.b.31.b
de medio quoad rem 19.b.31.b
de moralibus, quod ſint artificioſa 72.b
de moribus diuerſis 45.a
de moribus loquens conſideratus 21.a
de mortis electione 68.b
de Muſicæ curatione 76.b
de nouis & de translatis 23.a
de nouis nominibus 23.a
de opera danda Veneri & Baccho 46.b.67.a
de plantarum ætatibus 29.b
de re ſæpius repetita 80.a
de religione 72.b
de riſu 4.a
de ſcientiarum & artium incremento 31.b
de ſenum affectibus 54.a.80.a
de ſolitario 71.b
de Verecundia 55.b
de uino pueris non exhibendo 86.b
de uirtute naturali nobis ingenita 85.b
de uoluptate 42.b
in extremis deſcribendis conſideratus 85.a
nouis rebus noua uerba adiunxit 23.a
Ariſtotelis cohortatio ad bonas actiones 18.b
Ariſtotelis oratio 33.a
Ἁρμόττον 55.b
Ἁρμόττον ætate magis conſideratur 53.a
Ἁρμόττον difficilius perficitur ætate quàm aliis conditionibus 53.a
Arrogantia ab adulatoribus inducetur 87.a
Arrogantia euitanda a poetis 87.a
Ars a peritioribus tantum cognita 42.b
Ars iiſdem perficitur quibus corrumpitur 73.a
Ars naturam imitatur 15.b
Ars omnis ad bonum refertur 75.b
Ars quo magis finem poſtremum attingit magis excellit 8.b
Artis forma accomodantur quæ in actione conſiſtunt 15.b
Arte carent naturalia in poeſi 41.b
Arte & natura excellere debet hiſtoricus 86.a
Arte & natura excellere debet orator 86.a
Arte & natura in omnibus noſtro ſtudio comparandis excellere debemus 86.a
Arte poeta perficitur 71.a.b.72.a.b
Arte poeta pulchritudinem aſſequitur 41.a

Arte

Arte ſine natura non perficitur poeta 72.a.85.b
Artes non neceſſariæ niſi ſiant præſtantiſſimæ non æſtimantur 82.a
Artium difficultas in fine uerſatur 80.b
Artium incrementum tempore factum. 31.b.69.a
Artifex bonus diuerſus a bono uiro 80.a
Artifex eſt poeta 13.a
Aſconius de ludis 174.a.18.b
Aſianorum oratio 11.a
Aſperitas eſt illuſtrium uirorum 39.b
Aſtutos calor progenerat 46.a
Ater piſcis cur comœdiam ſignificet 3.a
ATHENAEVS de Aeſchylo 69.b
de Muſica diſcordi 7.a
de Tacho Aegypti Rege 51.a
de Tragœdiarum ſatyricarum inſcriptionibus nonnullis 64.b
de Tyrtæo 85.b
Athenienſes de orationibus enthymematicis & patheticis 41.b
Athenienſes Romanis doctiores 41.b
Athletarum & ferarum prælia cur inſtituta 77.b
Atreus conſideratus 54.b.55.a
Atticorum oratio 11.a
Auctor ad Herennium de uitioſa expoſitione 11.a
AVERROES de exemplis 55.b
de Odyſſea 49.a
Auguſtus fluentem Tyberim per Velabrum in alueum deduci iuſſit 31.a
Auguſtus quomodo Romam auxerit 62.b
Auibus cur ſerpentes non geminandi 4.a
AVLVS Gellius de Ennio 26.b
de Romanis toga ſola indutis 24.a.b
Auſonius 30.a

B

BACCHVS Thriambus 35.a
Bacchi alumnus Silenus 66.a
Bacchi famuli ſunt Fauni 66.a
Baccho & Veneri quomodo dãda opera 66.b.67.a
Barauela 38.b
Baptiſma 28.b
Barnadis eſt quilibet dominus 30.b
Bayfius de urceolo & de urceo 6.b
Bayfij error 6.b
Belgæ apud Cæſarem 25.a
Bellerophon 71.b
Biatione 8.b
Beſtia quando dicatur homo 83.b
Boetius 30.a
Boeti ab Amphione excitati 83.b
Boeti ſtolidi 83.b
Bonum de delectabili 77.a
Bonum de honeſto 77.a
Bonum de utili 77.a
Bonum pulchrum in diuinis amplectitur 41.b
Bona apparentia quod euitari non poſſint 14.a
Breuitas addiſcentibus confert 78.b
Breuitas in Hiſtorico comm[illegible] ob ino-
piam 79.a
Breuitas in Oratore 79.a
Breuitas in poemate 78.b
Breuitas narrationis in uerbis conſiſtit 10.a
Breuitas tollit perſpicuitatem 10.a
Bucolica Virgilij non compoſita ob Aeneida 19.a
Budeus de Amphora 6.b

C

Κακόζηλον ad tria refertur 9.b
Κακόζηλον in re 9.a
Κακόζηλον in uerbis 9.a.11.a
Cadmus conſideratus 54.b.55.a
Cæcilius Comicus 27.a.b.29.b
Cæcilius male loquutus 27.b
CAESAR de Belgis 26.a
de Heluetiis 26.a
de Terentio 69.a
Cæſar male præcinctus 24.b
Callida iunctura quæ 34.a
Callidius ſigidus Orator 42.b
Callimachi poetæ error 8.a
Callimorphi erratum 13.b.29.a
Callimus Elegorum inuentor 34.b
Calor aſtutos progenerat 46.a
Καλυμάλαττα 26.a
Capilli flaui in fœmina laudandi 16.b
Capilli flaui in uiro non indecores 16.b
Capilli nigri in uiro laudandi 16.b
Carmen Dramaticum 67.a.b
Carmen Epopeiæ 31.b
Carmen in poeſi eſt quaſi color. 37.a
Carmen numerorum & uocum uoluptatem affectat 23.a
Carmen oratio conficta 33.a
Carmen oratione ſoluta præſtantius 11.a
Carmen promiſſum 21.a
Carmen ueris factis non tribuendum 33.a
Carminis qualitas in poematibus 11.a
Carmine conſcribens hiſtoriam non eſt poeta 7.b
Carmine olim quæ ſcriberentur 83.b.85.a
Carmina abſq; materia morali 73.b
Carmina Κύκλια 50.a
Carmina Latinorum immortalitate indigna 74.a
Carmina omnia non poetica 61.b
Carmina priuata quæ 38.b
Carmina propria aptanda poematibus 37.a
Carmina quomodo & cur conſideret Orator 33.b
Carmina ſaliorum 29.b.62.b
Carminibus priuatis non exponenda tragica 38.b
Carminibus Tragicis non exponenda Comica 38.b
Caſtigus 26.a
Κάστριχ 26.a
Catamanteles 26.a
Cataſtrophe in actu quinto 56.b
Cataſtrophe in Comœdia quid 57.a
Cato Cinctutus 24.b
Cato conſideratus 27.a.b.28.a
Cato Romanus Demoſthenes dictus 28.a

Catonis

INDEX.

Catonis orationes quales 28.a
Catullus 29.b
de Antimacho 52.a
Catulli Odæ quales 63.a
Καιρός 11.a
Centaurus 2.b
Ceruix equina recte Tragœdiam ſignificat 3.
Cethegi 24.a
Cethegi penè nudi in bellum ibant 24.a
Charibdis 51.b.75.a
Χάρις 11.a
Chærilus qualis 81.a
Χείρονες 8.a
Cheremon Thyeſtem conſcripſit 39.b
Chimera 2.b
Chorus canens 59.a.b
Chorus cum ſaltu 64.a
Chorus cum ſono 61.a.b
Chorus cur a Comœdia ablatus 69.b.70.a
Chorus de laudibus urbis ſpectatorum 5.b
Chorus de quatuor anni temporibus 5.b
Chorus ex preſtantioribus conſtituitur 60.a
Chorus in Comœdia 69.b
Chorus in Comœdia maledicebat 69.b
Chorus in Comœdiis Ariſtophanis 60.a
Chorus in Oedipo Tiranno 60.b
Chorus in quo differat ab Epiſodio 60.b
Chorus in Tragœdiis 57.a
Chorus morata ſemper utitur oratione 59.a
Chorus non canens ſed loquens 59.a
Chorus non eſt in Comœdia 57.a.60.a
Chorus nullo modo Comœdiæ conueniens 70.a
Chorus nunquam a uirtute diſcedit 59.a
Chorus quando fungatur officio improprio 59.a.b 60.a.b
Chorus quãdo fungatur offõ proprio 59.a.b.60.a.b
Chorus quater exit 5.b
Chorus quid canere debeat 60.b
Chorus quoad priuatum uitæ ſtatum 60.b.61.a
Chorus quo ad publicum uitæ ſtatum 60.b.61.a
Chorus quomodo actoris partes defendat 59.a.b
Chorus Rempublicam reſpicit 69.a.b
Chorus ſemper cum muſica 61.b
Chorus ſemper in pulpitis moratur 58.b
Chorus tanquam actor 59.b
Chorus tanquam Epiſodium 60.b
Chori digreſſiones & Epici Epiphonemata diuerſa 60.b
Chori Epiſodia quando uitioſa 5.b
Chori officium duplex 59.a
Choro non ſemper coniuncta ſatyra 61.a.b
Chori ad tibias canebantur 63.a
Chori de rebus heroicis 63.a
Chori de uirtutis praconio 63.a
Chori in Euripide improbati 18.a
Chori lyricis carminibus conſcribebantur 63.a
Chori Sophoclis conſiderati 61.a
Choris ſimilia lyrica 63.a
Chremes apud Terentium conſideratus 40.a.b
Χρηστόν 45.a.b
Chryſes conſideratus 4.b
Cibus mediocris eſſe debet 86.b
CICERO 30.a
cur gratiſſimus romanis & nõ ita Atheniẽſib. 41.b
de Achille Homerico 47.a
de bonis Oratoribus 81.b
de Cecilio 27.b
de Callidio frigide orante 42.b
de Catonis orationibus 28.a
de decoris 46.b
de dicendi uarietate 12.b
de Diis in Dramaticis fabulis introducendis 57.b
de Eloquentia 84.a
de Ennio 28.a
de Ennii epitaphio 34.a
de Euripidis uerſibus 63.b
de Galba 51.b
de græcis integris uocibus latinis factis 25.a
de Homero 51.a
de hypocriſi 44.a
de Iambis 25.b
de Inepto 51.a
de Lyſia 10.b
de M. Cornelio Cethego 24.b
de narratione 10.a
de nominibus fingendis 27.a
de numeris 33.b
de oratione & uerſibus 81.b
de Oratoris uarietate in dicendo 42.a
de Oratore morali 73.b
de oratorio decore 39.a
de Poeta delectatione 78.a
de Poetica ſerius a Romanis accepta 62.b
de recta rerum & uerborum coniunctione 38.a
de Rhodiorum Aſianorum & Atticorum orationibus 12.a
de Romanis in epulis canentibus 62.b
de ſuperbia 12.a
de uerbis ab oratore faciendis 25.a
de uocibus nouis a ſe formatis 23.a
de uſu nominum 32.a
Cincti bene nunc cinctuti dicuntur 24.b
Cincti male qui 24.b
Cinctutus Cato 24.b
Cinctuti Oratores 24.a
Cinctuti qui 24.a.b
Ciuitates excellere bello, pace, & religione 62.a
Claudianus 30.a
Cleophon ſimiles poetas imitabatur 2.b
Cœna Thyeſtæ 39.a
Cognitio aufertur habitu in uitiis facto 14.a
Cognitio principium agendi 14.a
Cognitionis cauſa uirtutes non addiſcuntur 18.b
Cognitioni oppoſita ignorantia 14.a
Κομμὸς *quid* 9.a.b.12.a
Κόλαξ *qui* 87.b

b *Coma*

Coma arborum 23.b
Coma proprie eſt hominis 23.b
Comicus adulator facile dignoſcitur 87.b
Comicus decor 39.a
Comicus ſuo initio fabulæ argumentum docet 51.b
Comici Iambi 35.b
Comici noua nomina uitare debent 27.b
Comici turpia & humilia reſpiciunt 3.a
Comicis & Tragicis quomodo cõis Iambus 35.b
Comica fabula quomodo ſit orbis 49.a
Comica ſcena quæ 65.a
Comica Tragicis carminibus non exponenda 38.b
Comitas uirtus quæ 77.a
Commutatio in iuuenibus 54.a
Commutatio in pueris 54.a
Κωμῳδία 75.b
Comœdia ab initio ſpectabatur tantum, non legeba-tur 77.a
Comœdia apud Latinos 70.a
Comœdia cur in actus quinq; diſtincta 56.b
Comœdia cur recte atro piſci ſignificetur 3.a
Comœdia homines deſcribit ut in pluribus 76.b
Comœdia magis ex ſeruis quã ex heris cõſtat 46.b
Comœdia media 69.b
Comœdia non habet Ὅμοιον 48.a
Comœdia noſtro ingenio conſcribitur 48.a
Comœdia noua 69.b
Comœdia perſonas ab antiquioribus poetis non ſu-ſcipit 48.a
Comœdia quomodo humilis 66.a
Comœdia quomodo purget animos 76.b
Comœdia quomodo uocem tollat 40.a
Comœdia ſalibus ſpecioſa 74.a
Comœdia tanquam meretrix 65.b
Comœdia uetus 69.b
Comœdiæ Epiſodium eſt Epiteſis 57.a
Comœdiæ Exodus eſt Cataſtrophe 57.a
Comœdiæ mediæ inuentor 69.b
Comœdiæ non eſt chorus 57.a.60.a
Comœdiæ nouæ inuentor 69.b
Comœdiæ prologus eſt Protaſis 57.a
Comœdiæ proprium eſt Ὁμαλὸν 48.b
Comœdiæ ueteris inuentor 69.b
Comœdiæ aliquando uerba grauia conueniunt 39.b.40.a.b
Comœdiæ & Tragœdiæ quædam communia 42.b
Comœdiæ humilia uerba cur conueniant 36.b
Comœdia priuata uita tributa 38.b.85.a
Comœdiæ riſus conuenit 42.b.64.b
Comœdia ſatyra quomodo ſimilis 65.b.66.a
Comœdiarum apparatus error 38.b
Comœdiis aptus Iambus 35.b
Compoſitionis ſunt poematis forma, & poetæ ui-res 3.a
Coniurati quando dicantur Principes 85.b.86.a
Contemplatio eſt priuatorum hominum 68.b
Continens quis dicatur 14.b
Conſtantinus de Principe legibus alligato 47.b
Cornelius Tacitus 30.a. *de Horatii ætate corru-pta* 74.a
Corporis uirtus impropriè 21.a
Corpori & animo cõcs aliquæ ſimilitudines 10.b
Crates Comœdiæ ueteris inuentor 69.b
Creperius Calpurnianus reprehenſus 29.a
Κυκλία *carmina* 50.a
Cyclicus ſcriptor 50.b
Cyclicus ſcriptor quis fuerit 51.a
Cyclicus turpem admirationem inducebat 51.a
Cyclici poematis narratio 51.a
Cyclici poematis propoſitio 50.b
Cyclici ſcripta cur ridicula 51.a
Cyclopes 75.a
Cynocephali 3.b

D

DAcicus ludus 17.b
Dantis poema cur comœdia dictum 68.b
Decor Comicus 39.a
Decor Hiſtoricus 39.a
Decor in omni poeſi 39.a
Decor in omnibus rebus 39.a
Decor Oratorius 39.a
Decor Tragicus 29.a
Decorum Ἁρμόττον 46.a.b
Decorum Ὁμαλὸν 45.a.46.b
Decorum Ὅμοιον 45.a.46.b
Decorum Χρηστὸν 45.a.b
Decorum in Epopeia 52.b.53.a
Decora quatuor 45.a
Delectabile quod ſit bonum 77.a
Delectans modicus in dicendo 12.b.13.b
Delectatio an ſit finis Poetæ 74.b
Delectatio cum utilitate eſt finis Poetæ 74.b.77.a b.79.b.80.a
Delectatio unde oriatur 42.b
Delectationi maxime ĩſeruit Veriſimile 78.a.79.a
Delectationem non quærit Orator 78.a
Delectationem quomodo aſſequatur Poeta 79.a
Delectationem uolunt iuuenes 79.b.80.a
Delphica Oracula 63.b
Demea apud Terentium conſideratus 54.b
Demetrius Phalareus de numeris 33.b
Democritus artem non contemnebat 71.b
Democritus ſola natura præſtantes eſſe poetas dice-bat 71.a
Demoſthenes cur gratiſſimus Athenienſibus, & nõ ita Romanis 41.b
Demoſthenis oratio 33.a
Deſcriptiones de quibus rebus fiant 5.b
Deſcriptiones locorum in hiſtoria 7.a
in Deſcriptionibus peregrinis nominibus non uten-dum 12.a.13.a
Δέσις *quid* 57.b
Deus cum προλογίζει *non ob id inducitur Machina,* 57.b
Deus optimus 41.b
Deus pulcherrimus 41.a

Dei & Heroes unum tantum poema formant 46.a
Dei in ſabulis morati ut Heroes 46.a
Dei in Satyris 45.a
Dei in Tragedijs 57.a.b
Dei quando introducendi in Dramaticis fabulis 57.b.58.a
Dei quomodo in Scenam demitterentur 57.b
Diana iracunda 89.a.b
Dianæ ancillæ ſunt Nymphæ 46.a
Dianæ iracundia mentis uitium 89.a
Dicendi formulæ latinæ ex græco fonte fluxerunt 26.a
Dictio Tragœdiæ 44.b
Dictiones iuuenes & ſenes 29.b
Dictys Cretenſis de Achille Agamēnona inuadente 32.b
Digreſſiones Chori & Epici Epiphonemata diuerſa 60.b
Digreſſiones efferuntur ac ſi uolarent 3.a
Digreſſiones proprie ſunt Lyricorum 36.b
Digreſſionum exultatio laudabilis 30.b
Diodorus Siculus de Lamia 70.b
Diogenes Laertius de Thalete 90.b
Diomedes de Etymologia Elegi carminis 34.a
Dionyſius Alicarnaſeus de græcis qui primi Italiā incoluerunt 45.a
Dionyſius Areopagita de Deo pulcherrimo & optimo 41.a.b
Dionyſius ſimiles pictores imitabatur 2.b
Diſciplina eſt uel propria induſtria uel aliena 38.a 84.a
Diſcipuli quomodo corrigendi 88.b.89.a
Diſpoſitio oritur poſt inuentionem 5.a
Diſpoſitio rei 2.a
Diſpoſitio uerborum 2.a.9.a.12.a
Dithyrambica 3.a
Dithyrambica ad Deos producuntur 3.a
Dithyrambica apud Latinos non ſunt in uſu 37.a
Dithyrambica cur ab Horatio prætermiſſa 37.a
Dithyrābica inter poeſeos genera referuntur 37.a
Dithyrambica quomodo grauia 3.a
Dithyrambica q̄uo minora ſint aliis poematib. 3.a
Dithyrambica recte collatis plumis ſignificantur 3.a
Dithyrambicorum proprium eſt ſpatiari a re ſubiecta 3.a
Dithyrambicis uiam aperiunt Lyrica 37.a
Donatus de actorum diſtinctione. 57.a
de Comœdia uocem tollenti 40.a
de Hiſtrione 53.a
Dorienſes Tragœdiæ inuentores 96.a
Dramaticus prologus Epicæ propoſitioni ſimilis 22.a.57.a
Dramatica poeſis Epicam in quo imitari debeat 56.a
Dramatica poeſis ita a lectore quemadmodum a ſpectatore percipi debet 56.a
Dramaticæ fabulæ actione uериſimiles fieri debent 44.a
Dramatica fabula unde dicta 55.b
Dramaticis fabulis ætates aptæ 53.b
Dramaticum carmen 67.a.b
Dramaticum carmen ex Iambis conſtructum 67.a
Dramatici poematis diuiſio 56.b
Dramatici poematis qualitas 56.b
Dramatici poematis quantitas cōtinua 56.b.57.a
Dramatici poematis quantitas diſcreta 56.b
Dramatica 3.a
Dramatica quartam perſonam neceſſario tantum admittunt 58.b
Dramatica tres tantum perſonas in ſcena admittunt 58.a
Dulcedo naturæ amica 41.b
Dumnorix 26.a

E

Efferos frigus progenerat 46.a
Elatus qui 12.a
Elegia apud Latinos floruit 37.a
Elegia inter græcos non multum claruit 37.a
Elegiam ſcribentes loquimur ex perſona propria 33.b
Elegi uerſus binis inambulant 32.a
Elegum carmen 33.b
Elegum carmen cur exiguum 34.b
Elegum carmen Epico proximum 33.b
Elegum carmen hexametro & pentametro conſiſtit 33.b.34.a
Elegum carmen quod Epicum dici poſſit 33.b
Elegum carmen unde dicatur 34.a
Elegum proprie eſt Epigramma 34.a
Elegi carminis materia 34.a
Elegorum carminum inuentor 34.b
Elegis carminibus recte uſus eſt Ouidius 34.a
Elocutio elaborata in deſcriptionibus 13.a
Elocutio tenuis in grauibus negotiis 13.a
Elocutioni non cedit inuentio 50.a
Εμβόλιμα 5.b
Empedocles non eſt poeta 72.a.89.b
Empedoclis mors 89.b
Ennius 29.b de Hexametro 32.b de M. Cornelio Cethego 24.b de ſonitu tubæ 26.b
a Cicerone plurimi æſtimatus 28.a
cur rudis dictus 28.a
Oſca lingua utebatur 26.b
Rudius a Cicerone dictus 28.a
ſermonum uarietatem affectabat 26.b
uir triplicis cordis 26.b
unde ortus 28.a
Ennij Epitaphium 28.a.34.a
erratum in fingendis nominibus 26.b
Iambi 67.b.68.a
Ens. 25.b
Enthymemata Oratorum 22.b
Enthymematica oratio 41.b
Επαγγελία 20.b
Επαγγελία ſiunt ob delectationem 22.b

Ἐπαγγελία Homeri 21.a
Ἐπαγγελία magis in Odyſſea quàm in Iliade 23.a
Ἐπαγγελία non ſunt in Argonauticis Apollodori 22.b
Ἐπαγγελία non ſunt in Hiſtoria, & quare 22.b
Epicharmus mali ſeruauit ἁρμόττον 48.b
Epicus ante Homerum nemo fuit 33.a
Epicus beneuolentiam in exordio ommittit 51.b
Epicus generi iudiciali quomodo finitimus 51.b
Epicus lectorem aliqua ex parte peritum ſupponit 52.b
Epicus loquitur ex perſona propria 32.b.33.b
Epicus poeta bonus quis ſit 50.b.52.b.53.a
Epicus quibus verbis vti debeat 23.a.b.24.a.b
Epicus ſuo initio fabulam argumentum docet. 51.b
Epici Epiphonemata & Chori digreſſiones diuerſa 60.b
Epico linguarum varietas tributa 23.b
Epico noua nomina tributa 23.b.27.a.b
Epico peregrina nomina tributa 23.b
Epico proximus Hiſtoricus 44.a
Epica dictio ex Homero 25.a
Epica propoſitio Dramatico prologo ſimilis. 21.a 57.a
Epicæ voces ab Hiſtoria excluſæ 25.a
Epicæ voces Oratori non conueniunt 25.a
Epicum carmen cur ſic dictum 37.b
Epicum quod dici poſſit Elegum carmen 33.b
Epico carmini Elegum proximum 33.b
Epico poemati cætera effluunt poemata 20.b
Epica 3.a
Epigramma propriè eſt Elegum 34.a
Εἴρωνες qui 69.b
Epiphonemata 21.b
Epiphonemata Epici & Chori digreſſiones diuerſa 60.b
Epiſcopus 28.b
Epiſodium cur introductum 8.a
Epiſodium in Comœdijs eſt Epitaſis 57.a
Epiſodium in Tragœdijs 57.a
Epiſodium vile & patulum 49.a
Epiſodia ad rem & non ex re non reperiuntur 5.b
Epiſodia coherentia quæ 5.b
Epiſodia cur orbes dicantur 49.b
Epiſodia Epopeiæ diuerſa ab Epiſodijs Hiſtoriæ. 22.a
Epiſodia ex re & ad rem 5.b
Epiſodia ex re & non ad rem reperiuntur 5.b
Epiſodia improbanda quæ 5.b.6.a
Epiſodia in Georgicis 8.a
Epiſodia neceſſaria quæ 5.b
Epiſodia reſpondere debent fabulæ 2.a
Epiſodia ſatyræ qualia 66.b
Epiſodia tanquam Comica 66.b
Epiſodia ſunt digreſſiones 5.a
Epiſodia veriſimilia quæ 5.b
Epiſodia vitioſa in Choro 5.b
Epiſodiorum locus non proprius 6.a
Epiſodijs fabula nuda veſtitur 5.a
Epiſodijs totum opus abſoluitur 5.a
Epiſodijs verſatur Epopeiæ tractatio 20.b
Epitaſis in Comœdia quid 57.a
Epitaſis in tertio & quarto actu 56.b
Epopeia canebatur aut recitabatur 77.b
Epopeia commune quid habeat cum Hiſtoria. 22.b
Epopeia cur dicta ῥαψῳδία 75.b.77.a
Epopeia cur rectè ſignificetur capite humano 3.a
Epopeia eſt caput aliorum poematum 3.a
Epopeia eſt publica vita 85.a
Epopeia famam ſequitur 47.a
Epopeia Heroica 47.a
Epopeia homines deſcribit vt in pluribus 76.b
Epopeia non fingit argumentum 47.a
Epopeia propoſitã habet admirationem. 3.a.47.a 51.a.74.a.85.a
Epopeia quomodo cœlo ſimilis 49.a.b
Epopeia ſibi virtutem proponit 85.a
Epopeia vnde dicta 32.b
Epopeiæ Ἀμεταπαθήματα. 20.b.21.a.b.22.a.b. 23.a
Epopeiæ carmen quale 32.a
Epopeiæ decorum 52.b.53.a
Epopeiæ Ἐπαγγελία 20.b.21.a.b.22.a.b.23.a
Epopeiæ Epiſodia diuerſa ab Epiſodijs Hiſtoriæ. 22.b
Epopeiæ fabula eſt διπλῆ 8.b
Epopeiæ fabula vna 52.b.53.a
Epopeiæ maieſtas 52.b.53.a
Epopeiæ Ὅμοιον 47.a
Epopeiæ tractatio in Epiſodijs verſatur 20.b
Epopeiæ veriſimile 53.a
Equeſtris ſermo qui 39.b
Equina ceruix rectè Tragœdiã ſignificat 3.a
Equus familiare animal homini 3.a
Eratoſthenes de Poetæ delectatione 77.a
Eratoſthenis erratum 77.a
Error leuis ab initio grauiſſimus in fine 89.a
Eſſentia 25.b
Ethicorum libri 73.a
Ethicis homo ſolus an conſideretur 45.b
Etymologiæ latinæ a Græcis petendæ 25.a
Etymologicum magnum de Epico carmine 32.b
Εὐέλπις Iuuenis 54.a
Euentus eſt fabulæ ſolutio 51.b
Εὐμετάβολοι Iuuenis 54.a
Euphorionis Poetæ error 8.a
Euripides in affectibus commendatus. 18.a. in Choris improbatus. 18.a in Oeconomia reprehenſus. 18.a. in Pheniſſis reprehenſus. 58.b. male ſeruauit Ὁμαλὸν. 48.b. male ſeruauit Χρηστὸν. 48.b neces in ſcenam non introduxit. 56.a. quomodo abſoluat Electram. 58.a. quomodo abſoluat Oreſtem 58.a
Euripidis carmine. 39.a.63.b. Cyclops conſideratus. 64.b. errata ab Ariſtotele animaduerſa. 68 a.b. Oreſtes. 48.a.b. Tragœdia ex Iliade excerpta

pta 49.a

Euſebius de Romana lingua 19.b

Εὐστιχον 29.a

Εὔζωνος 24.b

Ἐξευκαὶς Poeta appellatus 38.a

Exodus 57.b

Exodus cum ſit plures perſonæ in ſcena inducuntur 58.a

Exodus cur fere ſemper humilis 39.b

Exodus fit ex nexu & ſolutione 57.b

Exodus in Comœdijs eſt Cataſtrophe 57.a

Exodus in fabula optimus quis 57.b

Exodus in Tragœdijs 57.a

Experta perſona quæ 48.a

Expoſitio ex re & præter rem vitioſa 7.b

Extremum ad quod procliuiores ſumus magis fugiendum 13.a

Extremum ſua natura deteſtabilis magis fugiendum 13.a

Extrema euitando medium aſſequimur 12.b

F

FAber imus qui 17.b

Faber quomodo eum Poeta conueniat 7.a

Faber ſubiectam materiam libere poſſidet. 7.a

Fabri ars duos habet fines 7.a

Fabius Pictor de Tyberi circum Capitolij radices diffuſo 31.a

Fabula Comica quomodo ſit orbis 49.a

Fabula Epopeia eſt διπλῆ 8.b

Fabula in poeſi eſt quaſi corpus 37.a

Fabula morata abſque carminibus 73.b

Fabula nuda Epiſodijs veſtitur 5.a

Fabula ſatyra non confingitur 66.a

Fabula ſatyræ qualis 66.a

Fabula ſatyra tanquam Tragica 66.a

Fabula ſpecioſa locis quæ 74.a

Fabula Tragica quomodo ſit orbis 49.a

Fabula Tragœdia 44.b

Fabula vna eſſe debet 2.a.10.b

Fabula vna in Epopeia 52.b.53.a

Fabula vna quæ 8.b

Fabula vna quando vitioſa 8.b

Fabulæ argumentum inexpertum 48.a

Fabulæ reſpondere debent Epiſodia 2.a

Fabulæ Latinæ ex Græco conuerſæ 70.a

Fabulæ latinæ latinis argumentis conſcripta 70.a

Fabulæ latinæ prætextæ 70.a

Fabulæ latinæ togatæ 70.a

Fabularum latinarum origo 70.a

Familia Lepidorum 17.b

Familia Paulorum 17.b

Familia Scaurorum 17.b

Familijs Romanorum denominabantur vrbis partes 17.b

Θεωρεῖν apud Ariſtotelem quid ſignificet 55.a.b

Θεωρεῖν interdum ad auditum non ad viſum referri 55.a

Fauni Bacchi famuli 66.a

Faunorum cantilenæ 29.b

Federicus latina dictio 28.b

Ferarum & Athletarum prælia cur inſtituta. 77.b

Ferinus furor 47.b.83.b.84.a

Feſtus de latinis Etymologijs 25.a

Figulus quomodo eum Poeta conueniat 7.a

Figulus ſubiectam materiam libere poſſidet 7.a

Figuli ars duos habet fines 7.a

Φιλία 25.b

Φιλοχρήματος Iuuenis 54.a

Finem quæ reſpiciunt facilius aſſequimur quam finem 80.b

Fine verſatur artium difficultas 80.b

Flectens vehemens in dicendo 12.b.13.b

Fœlicitas humana quid 15.b

Fœlicitas poematis a fœlicitate humana non diſerepat 15.b

Fœlicitatem reſpicit quodcunque in vrbe inſtituitur 78.a

Fortis quo magis audet magis eſt fortis 82.b

Fortis timet timenda 82.b

Fortuna Priami 50.b

Fortunæ quid 43.a

Fortunarum habitus 43.a

Fraus cum proditione 47.b

Fraus ſimplex 47.b

Fraude conſtituitur iniuſtitia 47.b

Φρίξ 28.b

Frigus efferos progenerat 46.a

Φρόνησις 78.b

Φρόνησις difficillime reperitur 78.b

Φρόνησις præſtantiſſima 78.b

Furor ferinus 47.b.83.b.84.a

G

GAlbæ vitium 51.b

Galenus de morbo regio. 89.b. de nimio vino 86.b. de ratione, quod ſit ars ante artem 85.b. de Venere immodica. 86.b. de vino pueris non exhibendo 86.b.87.a

Gallicus ludus 17.b

Galli dictionem pluribus litteris ſcribunt quam pronuntient 26.a

Galli in ſermone latinis adhærent 26.a

Galli poetæ falſa loca deſcribentes 77.a

Gallorum lingua magis apud Belgas & Heluetios quam alibi 26.a

Genius Deus eſt & ſingulis & vniuerſitati communis 62.a

Geographia ex poeſi deſumitur 75.a

Georgica ad Aeneidum diuerſa 33.a

Georgica non compoſita ob Aeneida 19.a

Georgica Poeticæ non ſubijciuntur 21.b

Georgicorum Epiſodia 8.a

Gladiatorius ludus 17.b

Gladiatorium ludum non dici falſum eſſe 18.a

Glareanus de nominibus barbaris a Cæſare latinis redditis 26.a

Glauco Teius de hiſtrionica hypocriſi 44.a

Gnatho

Gnatho apud Terentium conſideratus 87.b
Γνώμη 78.b.79.a
Γνώμη pars Tragœdiæ 63.b
Græci in Iambis excellentes 68.a
Græci poeticam artem tenebant 74.a
Græci primi Italiam incoluerunt 25.a
Græci ſapientes 74.a
Γραφεῖν deſcriptione & de pictura 25.b
Γραφεῖς dicuntur Pictores & Poetæ 2.b
Gratia magiſtratuum 32.b
Gratia nominum 32.b
Grex in fabulis 57.a
Grex ſeparatus a fabula 57.a

H

Habitus dicuntur affectus confirmati 43.a
Habitus & affectus differunt 43.a
Habitus fortunarum 43.a
Habitus in moralibus ſunt poſt operationes 73.a
Habitus in naturalibus ſunt ante operationes 73.a
Hagemon deteriores poetas imitabatur 2.b
Hecate Inferna Dea 89.a
Hecuba Euripidis 49.a
Hellena Euripidis 49.a
Helleborum atram bilem purgat 72.b
Helleborum caput petit 71.b
Helleborum in Anticira inſula 71.b
Heluetii apud Cæſarem 26.b
Heluetii Gallorum linguam obſeruant 26.a
Hendecaſyllabi humiles 32.a
Henricus olim Ambiorix 26.b
Heracleidos poema 8.b
Hercules cælatus marmore 10.b
Hermogenes de formis uehementiæ & aſperitatis 39.b de incredibilibus 9.a de narratione 10.a
Hermogenis Σεμνότης 21.a
Heroes & Dii unum tantum poema formant 46.a
Heroes in ſatyris quales 63.a
Heroum religio qualis 47.b
Heroum ſtudia præcipua duo 47.b
Heroum carmen 34.a
Heſiodus de chimæra. 26.b. de diſciplina. 38.a 86.a de iis qui ſunt Ἀχρεῖοι 38.a. grandiloquẽtia ab Homero uictus. 33.a. non ponitur inter Poetas ab Ariſtotele 8.a. quo tempore floruerit 33.a
Heſiodi carmina qualia 33.a
Hexametrum aliis commodius 32.a
Hexametrum apud Horatium numerus 32.b
Hexametrum auribus ſonorum 32.a
Hexametrum continuatis materiis aptum 32.a
Hexametrum cur datylicum dictum 32.b
Hexametrum cur Epicum dictum 32.b
Hexametrum cur Heroicum dictum 32.b
Hexametrum cur ita dictum 32.b
Hexametrum graue 32.a
Hexametrum heroum 34.a
Hexametrum Homericum 32.b
Hexametrum linguarum uarietates commode recipit 42.a
Hexametrum longum cur dictum 42.b
Hexametrum Moſaicum 32.b
Hexametrum promiſſum cur dictum 32.b
Hexametrum Pythicum 32.b
Hexametrum quomodo concedendum Hiſtorico 33.a.b
Hexametrum Τελειότατον cur dictum 32.b
Hexametri inuentor 32.b
Hieroglyphica monſtra quæ continẽt myſteria quomodo laudanda 3.b
Hippocrates de Helleboro 72.b. de iudicio difficili ſeparato ab arte 13.a. de labore, cibo, potu, ſomno, & Venere mediocribus 86.b de Melibœa adoleſcente. 86.b. de podagra in pueris 86.b. de uino calidis non exhibendo. 87.a
Hippocratis Aphoriſmis Hor. Poetica ſimilis 2.b 47.b
Ὑποτυπία quod erratum 11.b
Hirco donabantur Tragici uictores 63.a
Hirci laſciui cur dicantur 43.a
Ἡμετριχ 26.a
Ἡρῷον carmen 34.a
Hiſpani poetæ falſa loca deſcribentes 77.a
Hiſtoria de integra uita unius uiri 22.b
Hiſtoria de parte orbis 22.b
Hiſtoria de ſola actione unius uiri 22.b
Hiſtoria de ſolo uiro 22.b
Hiſtoria de toto orbe 22.b
Hiſtoria fabuloſa quod ſit poema pedeſtre non grandiloquum 11.a
Hiſtoria in poeſi qualis 76.a
Hiſtoria Lucani 33.b
Hiſtoria medium in dicendo aſſequi debet 11.b
Hiſtoria omni impuritatis ſuſpitione carere debet. 76.a
Hiſtoria Pictura non ſimilis 81.b
Hiſtoria quid habeat commune cum Epopeia 22.b
Hiſtoria ſub Poetarum figmentis 75.a
Hiſtoria Tzetza 33.b
Hiſtoriæ Epiſodia diuerſa ab Epiſodiis Epopeiæ 22.b
Hiſtoria Ὑποτυπία 11.b
Hiſtoriæ non ſunt Ἐπαγγελία, & quare 22.b
Hiſtoriæ ſunt Ἀμα πραττόμενα 22.b
Hiſtoriam carmine conſcribens non eſt poeta 7.b
Hiſtoriam uti elaborata elocutione in deſcriptionibus 15.a
Hiſtoriam uti tenui oratione in graui negocio 13.a
in Hiſtoria locorum deſcriptiones 7.b
in Hiſtoria uſus nominum auctor 31.b
Hiſtoricus an utatur nominibus nouis 29.a
Hiſtoricus decor 30.a
Hiſtoricus Epico proximus 44.a
Hiſtoricus eſſe debet moralis 73.b
Hiſtoricus excellere debet arte & natura 86.a
Hiſtoricus grauitatem poeticam ſtilo ſequitur 33.a.b

Hiſtoricus in verbis qualis 42.a
Hiſtoricus materias iam tractatas ſuſcipit 50.b
Hiſtoricus mediocris quod ſit in pretio 81.b
Hiſtoricus non ſpectatur ſed legitur 44.a
Hiſtoricus non vtitur vocibus Poetæ. 25.a.26.b
Hiſtoricus ordo 22.b
Hiſtoricus quod breuis eſſe debeat 79.a
Hiſtoricus reſpicit τὰ πολλά 80.a
Hiſtoricus verum ſequitur 22.b.48.b
Hiſtorici finis 75.a.78.a
Hiſtorici proœmium 52.b
Hiſtorici varietas in dicendo 41.a
Hiſtorico quomodo concedendum Hexametrum. 33.a.b
Hiſtoricum debere eſſe perſtrictum ſed non ob inopiam 79.a
Hiſtoricum debere vti temperato ſtili genere 22.b
Hiſtoricum negligere decorum quod eſt χρεῖον. 46.b
Hiſtoricum pro occaſione verba & rem aſſociare. 38.a
Hiſtoricum quærere verborum ſonum 42.a
Hiſtoricum ſequi decorum quod eſt Ἁρμόττον. 46.b
Hiſtoricorum an ſit Machina 58.a
Hiſtrio actione & ſecundo loco imitatur 42.a
Hiſtrio male indutus fabulam vitiat 18.a
Hiſtrio quod non dicat Plaudite 53.a
Hiſtrio ſpectatores non alloquitur 53.a
Hiſtriones fæcibus intincti 69.a
Hiſtrionum actio 42.a
Hiſtrionum manibus magna ineſt pars fabulæ. 42.a
Hiſtrionum manibus præſtantia fabulæ non relinquenda & quare 56.a
Hiſtrionum pronuntiatio 42.a.43.b
Hiſtrionica hypocriſis 44.a
Hœdi cur dicantur laſciui 43.a
Homerus cur inſignis. 85.a. *cur Vlyſſem in Parnaſſo ſautium non induxerit.* 22.a. *de Aeolo.* 75.a *de bello Troiano.* 52.a. *de cantore Clytemneſtræ dato.* 75.a. *de Chimæra.* 2.b. *de Chryſe.* 4.b. *de Cyclopibus.* 75.a. *de geſtis ante iram Achillis.* 23.a. *de ira Achillis.* 52.a. *de nauium propugnaculis.* 5.b. *de Neſtore.* 54.b. *de Scilla & Charibdi.* 52.b. 75.a. *de Tantalo & Ixione.* 8.a. *de Vlyſſe in Ithacam redeunte.* 52.a. *de Vlyſſe ſomno capto & in Ithacam tranſmiſſo.* 81.a. *de vndarum ac ventorum ſtrepitu.* 26.b. *grandiloquentia Heſiodum ſuperauit.* 33.a. *in catalogo de bellico apparatu conſideratus.* 5.b. *intelligitur cum dicitur Poeta.* 52.a. *præſtantiores Poetas imitabatur.* 2.b *primus Epicus.* 33.a. 52.a. *quod aliquando dormitet.* 82.a. *voluptate Orpheum vicit.* 33.a
Homeri Ἁμαρτανόμενα. 20.b. 21.a. *certamen inter mures & ranas.* 29.a. *comparatio a dracone & ab aquila.* 4.b. *Ἐπαγγελία.* 21.a. *erro-*
res excuſandi. 18.a. *reges quomodo dominarentur* 47.b
Ex Homero dictio Epica. 25.a. *Tragœdiæ excerptæ* 49.a
In Homero pulcherrima linguarum varietas 27.a
Homo quando dicatur beſtia 83.a
Honor eſt virtutis præmium 80.a
Honor magiſtratuum 31.b
Honor nominum 31.b
In Honore quando ſint nomina 31.b
Horatius. 30.a. *de Archilocho.* 35.a. *de Mimo.* 42.b. *de Tytio.* 20.b. *nonnulla verba confinxit.* 25.b. *Pindarum noluit imitari.* 18.b. *Virgilij Aeneida non viderat.* 52.a
Horatij ætas corrupta. 74.a. *artificium in quibuſdam carminibus.* 7.b. *dicendi formulæ a Græcis ſumpta.* 25.a. *Odæ quales* 43.a
Horatij Poetica certiſſimis nodis connectitur. 2.b *cur carmine ſcripta.* 1.b. *cur ſcripta quibuſdam particulis & documentis.* 2.b. *ſimilis Aphoriſmis Hippocratis.* 2.b.57.b. *velut catena* 2.b
Horatij Poeticæ filum nullus interpres agnouit. 2.b
Interpretes cur eam exacte non ſint interpretati 2.b. *præcepta temere prolata exiſtimarunt Interpretes.* 2.b. *plures Interpretes.* 2.b. *Ordo.* 2.a.b
Humana fælicitas quid 15.a
Humana fælicitate non diſcrepat poematis fælicitas 15.b
Humanæ actiones quando perfectæ 15.b
Humanis actionibus ſuo poemate reſpondere debet Poeta 15.b
Humanas actiones imitatur Poeta. 15.b.72.a
Humanum caput recte Epopœiam demonſtrat. 23.b
Humilis eſt quandoque Magnanimus 40.a.b
Humilis in carmine 22.a
Humilitas euitanda 23.a
Ὑπεροχῆς ἐπιθυμιῶν apud Ariſtotelem 54.a
Hypocriſis hiſtrionica 44.a
Hypocriſis oratoria 44.a

I

IAmbe puella 35.a
Iambe vetula 35.a
Iambici carminis materia 35.a.b
Iambica carmina cur dicta Trimetra 67.a
Iambus aptus ſermoni familiari 35.a.b
Iambus Comicus 35.b.38.b
Iambus Comœdijs & Tragœdijs aptus 35.b
Iambus cur in ſcenam introductus 35.a.b
Iambus natus rebus agendis 35.b
Iambus non grauis 36.a
Iambus populares vincit ſtrepitus, & quomodo. 35.b.36.a
Iambus quomodo communis Comicis & Tragicis. 35.b.38.b
Iambus Tragicus 35.b.38.b
Iambus vehemens & incitatus 36.a

Iambus unde dictus 35.a
Iambi Actii 67.b.68.a
Iambi Archilochi 35.a
Iambi Ennii 67.b.68.a
Iambi Græcorum latinis præferendi 68.a
Iambi humiles 32.a
Iambi latinorum inepti & quare 68.a.b
Iambi Plauti 68.b.69.a
Iambi Senecæ 35.b
Iambi Terentii 69.a
Iambus pes incitatus 67.a.b
Iambi pedis ſyllabæ 67.a
Iambi puri 67.a.b
Iambi ſpondeis immixti 67.a.b
Iamborum duplex ratio 67.a
Iambis cur ſpondei immixti 67.b
Idea Platonis 2.b.8.b
Ignorans eſt omnis malus 14.a.15.a
Ignorantia cognitioni oppoſita 14.a
Ignorantia eſt in intelligentia 14.a
Ignorantia quomodo impediat uoluntatem 14.a
Iliados Ἀμαρτήματα 23.a
Iliados Ἐπαγγελία 23.a
Iliados initium minus artificioſum quàm Odyſſeæ 51.a
Iliados poema conſideratum 52.b
Iliados propoſitum non fuit bellum Troianum 52.a
Illuſtres perſonæ quæ 46.b
Imitatio carmini quando cõiuncta a Poetis, & quare 84.b
Imus faber qui 17.b
Incontinens quis dicetur 14.b
Ineptus quis 51.a
Inexpertum fabulæ argumentum 48.a
Infans oratio 10.b
Infantes in dicendo qui 10.b
Infantia euitanda 13.a
Inferiores quomodo corrigendi 88.b.89.a
Infœlix in Poetica quis 15.b
Ingenium eſt naturale 70.b
Ingenium plures fines habet 70.b
Ingenium uehemens & incitatum 70.b
Ingenio & iudicio excellere difficile 70.b
Ingenio Ouidius maximus 70.b
Iniuſtitia aut ui aut fraude conſtituitur 47.b
Ino conſiderata 47.b.48.a
Inſani certis lunæ periodis furore agitantur 89.a
Intelligentia in Poeta delirante corrupta 90.a
Intelligentia uoluntati uitium & uirtutem porrigit 14.b
Intelligentiæ ui non caret Vitioſus 90.a
Intelligentiæ ineſt ignorantia 14.a
Intemperans quis dicatur 14.b
Intermedium quid 5.b
Inuentio elocutioni non cedit 50.a
Inuentio quod non ſit uilis 49.b
Inuentio rei 1.a.2.a
Inuentio uerborum 1.a.9.a
Inuerſio 49.b
Inuocatio in poemate neceſſaria 51.a
Io conſideranda 47.b.48.a
Iphigenia apud Euripidem conſiderata 68.a.b
Iphigenia Euripidis 49.a
Ira in iuuenibus 54.a
Ira puerorum 54.a
Iracundia Dianæ mentis uitium 89.a
Irati uerba qualia 42.b
Ἴσως 21.a
Italiam græci primi incoluerunt 25.a
Iudex ſolas probationes accipere debet. 44.a
Iudicium arte acquiritur 70.b
Iudicium ſedatum eſt 70.b
Iudicium unum eligit finem 70.b
Iudicio & ingenio excellere difficile 70.b
Iudicio maximus Virgilius 70.b
Iulius Pollux de Tyrtæo 85.b
Iunctura callida quæ 24.a
Iuppiter Hamonius Aegyptiorum 3.b
Iureconſultus mediocris quod ſit in pretio 81.b
Iuſtinianus de Homero 51.a
Iuſtinus 30.a de Tyrtæo. 85.a
Iuueneſcere 25.b
Iuuenis Εὔελπις 54.a
Iuuenis φιλοχρήματοι 54.a
Iuuenis & adoleſcentis mores non admodum differentes 53.b.54.a
Iuuenes arbores 29.b
Iuuenes delectationem cupiunt 75.b.80.a
Iuuenes dictiones 29.b
Iuuenes Εὐμετάβολοι 54.a
Iuuenes Ὀξύθυμοι 54.a
Iuuenes quales 54.a
Iuuenes ſenibus contrarii 54.a
Iuuenes uiris quomodo contrarii 54.a
Ixion conſideratus 47.b.48.a

L

Labor mediocris eſſe debet 86.b
Lacedemones armis tantum præſtantes 74.a
Lacedemonum pueri cur duram uitam degerent 86.a
Laconum ſcripta cur parum percepta 10.a
Lamiæ quæ 79.b
Lamia quod infantes deuorent 79.b
Lampridius de Commodo 34.b
Languidi in carmine 10.a.b.11.a
Laſciui cur dicantur hirci, hædi, & uituli 43.a
Laſciua quid 43.a
Latinus conſideratus 3.b
Latini artem neglexerunt 70.b.71.a
Latini in Iambis inepti 68.a.b
Latini ingenio præſtantes 70.b
Latini poeticam artem cur non callerent 74.a
Legere de lectione & de pictura dicitur 23.b
Lepidorum familia 17.b
Lex tanquam diuina principes nos reddit 47.b
Leges Duodecim Tabularum 29.b.30.a

Legum latores olim poetæ dicebantur 83.b.
Legibus augetur Principum auctoritas 47.b
Legibus ſolutus Princeps 47.a
Λέξις σαφὴ 19.b
Λέξις ταπεινή 19.b
Λέξεως ἀρετή 19.b
Libere agere quando non poſſimus 14.a
Linguarum varietas Epico tributa 23.b
Linguarum varietas in Homero pulcherrima 27.a
Linguarum varietas Virgilio non conceſſa 27.a
Litterarius Ludus 17.b
Lituus Tibiæ additus 61.b
Liuius 30.a de M. Cornelio Cethego 24.b de Pontina palude 30.b
Liuius Tragicus 29.b Fabulam quãdo dederit 62.b
Λόγος *apud Galenum* 85.b
Loquendi & agendi facultates finitimæ 31.b
Lucanus 30.a de Cethegis 24.a non eſt poeta 7.b 21.b
Lucani opus eſt hiſtoria carmine conſcripta 21.b
Lucani vitium 22.b
Luceres Thuſci Tyberim circum Capitolij radices diffuſum exſiccarunt 31.a
Lucianus de arte & natura in hiſtorico 86.a de Callimorſo 13.b. 29.a de Creperio Calpurniano 29.a de decoris 46.b de deſcriptione locorum in Hiſtoria 7.b de Elocutione in deſcriptionibus & in grauibus negotijs 13.a de eo qui ſit hiſtoricus 20.a de fabuloſa hiſtoria 11.a de hiſtorici breuitate 79.a de hiſtorici fine 75.a.78.a de hiſtorici prooemio 51.b de hiſtorici varietate in dicendo 41.a de hiſtorico decore 39.a de hiſtorico grauitatem poeticam ſtilo ſequente 33.b de hiſtorico male Muſas inuocante 58.a de hiſtorico morali 73.b de hiſtorico quæ diuerſis locis geruntur tractante 22.b de hiſtorico ſuſcipiente decorũ quod eſt Ἁρμόττον *46.b de hiſtorico ſuſcipiente temperatum ſtili genus 11.b de hiſtorico verba & res pro occaſione aſſociante 38.a de hiſtorico verborum ſonum ſequente 42.a de hiſtorica perfectione diminuta 18.a de homine inepte armato 5.a de nominibus latinis græce perperam prolatis 29.a de oratione mixta ex varijs linguis 13.b de Parthenio, Euphorione, & Callimacho poetis 8.a de vocibus ab hiſtorico non ſumendis 25.a. 26.b de vſu nominum 31.b*
Luciani Γελοῖος 5.a
Lucretius de Monſtro 3.a
Lucretius non eſt poeta 72.a
Lucrinus aduerſus mare a quo ſeruatus 30.b
Ludentis verba qualia 42.b
Ludus Aemilij 17.b
Ludus Dacicus 17.b
Ludus Gallicus 17.b
Ludus Gladiatorius 17.b
Ludus litterarius 17.b
Ludus magnus 17.b
Ludus matutinus 17.b
Ludum de Gladiatorio non dici falſum eſſe 18.a
Luxuries apud Hor. quid 63.b
Luxus apud Virgilium quid 63.b
Lycophronis vitium 25.a
Lyrici verſus ſingulis ſtrophis clauduntur 32.a
Lyricis verſibus conſcribebantur Chori 63.a
Lyrica poeſis promiſcua 85.a
Lyrica ad Deos protenduntur 3.a.36.b
Lyrica ad Heroas protenduntur 3.a.36.b
Lyrica ad Regum menſas canebantur 84.b.85.a
Lyrica Alcæi 36.b
Lyrica Choris ſimilia 63.a
Lyrica de rebus heroicis 63.a
Lyrica de virtutis præconio 43.a
Lyrica Dithyrambis viam aperiunt 37.a
Lyrica minora ſunt poemata 36.a.b
Lyrica Pindari 36.b
Lyrica quando venerint 63.a
Lyrica recte collatis plumis ſignificantur 3.a
Lyricorum claſſes duæ 36.b
Lyricorum materia 36.b
Lyricorum propria ſunt digreſſiones 36.b
Lyſias conſideratus 10 b
Lyſippus recte capillos exprimebat 26 b
Λύσις 57 b
Λύσις *aſpera* 39.b
Λύσις *cum honore* 39.b

M

MAchina 57.b
Machina cur ſic dicta 57.b
Machina in fine fabulæ 57.b
Machina in Hiſtoria 58.a
Machina in Orationibus 58.a
Machina non eſt cum Deus προλογίζει 57.b
Macrobius de Phantaſmatibus 4.a
Macrobij diſtinctio de Oratione 9.b
Magiſtratuum gratia 31.b
Magiſtratuum honor 31.b
Magnanimitas ſubiectis honoribus conſideratur 47.a
Magnanimus animi virtutibus non priuatur 65.b
Magnanimus quandoq; humilis 40.a.b
Magnanimum non facit generoſus animus 40.a
Magnificentiam quomodo indicent priuati homines 40.a
Magnitudo poematis 26.a
Magnitudinem animi imitatur ſuperbia 11.a
Magnus Ludus 17.b
Maieſtas in Epopeia 52.b.53.a
Male agere nemo vult 13.b
Malus omnis ignorans 14.a.15.a
Mala quæ bona apparent quod excitari non poſſint 14.a
Μαντικὸς *poeta appellatus* 38.a.89.a
M. Cornelius Cethegus 24.a.b
Martialis 30.a
Materia priuata 49.a
Materia publica 49.a

Materiæ & uerba recte coniungenda 37.a.b
Μάθεσις breuitate rerum præceptarum perficitur. 79.a
Μάθεσις de ſcientiis 70.a
Matrona potens qua 45.b
Matutinus ludus 17.b
Maurus Terentianus de Elegorum carminum repertore 34.b
Medea conſiderata 47.b.54.b.55.a
Medicus ſubiectam materiã libere non poßidet 7.a
Mediocritas a Poeſi arcenda 81.b.82.a
Medium quoad nos 19.b
Medium quo ad rem 19.b
Medij electione mira difficultas rectæ rationis 23.a
Medii in dicendo cognitio difficillima 11.a
Medium in dicendo aſſequi debet Hiſtoria 11.b
Medium in dicendo aſſequi debet Poeſis 11.b
Medium uitando extrema, aſſequimur 11.b
Μεγαλοψυχός 11.a
Megarenſium error in Comœdiarum apparatu 38.b
Melancholici obſtinati 89.a
Melibœa adoleſcens in phreneſim elapſus 86.b
Menalippe apud Euripidem conſiderata 68.a.b
Menander Comœdiæ nouæ inuentor 69.b
Menelaus apud Euripidem conſideratus 68.a.b
Mercurius apud Vergilium conſideratus 58.a
Μετάβασις qua 69.b
Metamorphoſeos Ouidij inæqualis uarietas 13.b
Methodus duplex 1.a
Methodus qua indigeſta materia in membra reſoluitur 1.a
Methodus qua ſingulæ partes conſiderantur 1.a
Midas Phryx Elegorum inuentor 34.a
Miles ſubiectam materiam libere non poßidet 7.a
Mimi a fabula aberrant 59.b
Minerua apud Sophoclem conſiderata 57.b
Minerua inuita quid 83.a
Miſericordia eſt propria Tragœdiæ 85.a
Miſericordia ob utranque fortunam oritur 85.a
Mitio apud Terentium conſideratus 87.b
Mœſti uerba qualia 42.a
Moralis ſcriptoris propoſitum 73.a
Moralis Philoſophia eſt Poeſeos materia 72.a.b. 73.a
Moralis Philoſophia petenda a Platone 72.a
Moralis uirtus in Poeta delirante corrupta 90.a
Moralia Ariſtotelis difficilia 72.a
Moralia certis principiis primus introduxit Plato. 72.a
Moralia non ſemper ſe habent eodem modo 73.a
Moralia Platonis facilia 72.a
Moralia ſunt artificioſa 72.b.73.a
in Moralibus habitus ſunt poſt operationes 73.a
Morata fabula abſque carminibus 73.b
Morata oratio 44.a
Morbus regius corporis uitium 89.a
Morbus regius delirio proximus 89.b
Mores continuatis actionibus patent 44.b
Mores Iuuenis & adoleſcentis non admodum differentes 53.b.54.a
Mores non immutandi 44.b
Mores ratione ætatis 45.b
Mores ratione dignitatis 45.b
Mores ratione nationis 45.b
Mores ratione ſtudij 45.b
Mores ſunt uitæ priuatæ 77.a
Mores Tragœdiæ 44.b
Moribus ſententia reſpondet 44.b
in Moribus propriis nominibus utendum. 22.a. 23.a
in Moribus uoluptate fallimur 23.a
Moretus Virgilii cur ſcriptus 19.a
Μορφή 26.b
Morti omnia deberi 30.a.b
Mortem eligere difficile 68.b
Mortem ſibi conſciſcentes non ſeruandi 90.a
Mortem ſponte oppetentem qui ſeruat eum interficit 90.a
Moſes Hexametri repertor 32.b
Motus dicitur etiam de intelligentia ab appetitu ſeiuncta 43.b
Muſculi in corpore picto fortitudinem indicant 10.b
Muſica ante ſatyram fuit 61.b
Muſica Choro ſemper coniuncta 61.a.b
Muſica diſcors 62.b
Muſica ex Tibiis, Lituis, & Tubis conſtituta. 61.b
Muſica quomodo curet 76.b
Muſica ſcenæ & fabulæ accomodanda 61.b
Muſica Tragœdiæ 44.b.61.a
Muſica unum finem habet 7.a
Muſicæ Chori abdita Tuba 61.b
Muſicæ finis 74.b

N

Narratio quotidiano ſermone explicanda. 10.a
Narrationis breuitas in uerbis conſiſtit. 10.a.
Narratio debet eſſe perſpicua, breuis, & probabilis 10.a
Narratio debet eſſe ſimplex 10.a
Narratio debet uti ſolis uerbis rei neceſſariis. 10.a.
Narrationis pars eſt ut ſit lucida 10.a
Narrationis perſpicuitas in uerbis conſiſtit 10.a
Narrationis probabilitas in re & in rationibus conſiſtit 10.a
Narrationi attribuitur breuitas 10.a
Narrationem eſſe rem materiæ propoſita 10.a
Naſus grandior in uiris 16.b
Naſus paruus in mulieribus 16.b
Natura in Poeſi quando maxime ferueat 71.a
Natura in Poeta 85.b
Naturam ars imitatur 15.b
Natura & arte excellere debet Hiſtoricus 86.a
Natura & arte excellere debet Orator 86.a

Natura & arte in omnibus noſtro ſtudio comparandis excellere debemus 86.a
Naturalia imperitioribus placent 41.b
Naturalia in Poeſi carent arte 41.b
Naturalia ſemper ſe habent eodem modo 71.b
in Naturalibus habitus ſunt ante operationes 73.a
Neceſſarium veriſimile 79.b
Neceſſarium verum 79.b
Neceſſarium quomodo ſequatur Poeta 79.b
Nemorivagum 24.a
Nervi in corpore picto fortitudinem indicant 10.b
Neſtor conſideratus 3.b.54.b
Nomina barbara a Cæſare latina reddita 16.a
Nomina dominantia quæ 66.a
Nomina ficta cur ſic dicta 15.a
Nomina ficta ex ſimilitudine analoga 25.b
Nomina ficta ex ſimilitudine denominandi 25.b
Nomina ficta recte quæ 25.a
Nomina ficta ſunt potiſſimum poetica 16.b
Nominum fingendorum occaſio vitanda 26.b
Nomina fingere alacrius Philoſophos quàm Poetas. 27.a
Nomina fingere an liceat 17.a.b
Nomina fingere an liceat hodie 28.b
Nomina fingere quando liceat 28.b
Nōia Græca ĩtegra latina ſunt & approbata 25.a
Nomina inornata 66.a
Nomina latina quō deriventur a græcis 25.a.26.a
Nomina metaphorica 23.b
Nomina nova a Cicerone formata 23.a
Nomina nova an concedantur 23.a
Nomina nova Epico potius quàm aliis tribuuntur 23.b.17.a.b
Nomina nova novis rebus quis adiunxerit 23.a
Nomina nova quæ 24.b
Nominum novorum auctor uſus 29.a
Nominum novorum uſus qualis 28.b
Nomina nova introduxit Plautus 27.b
Nomina nova vitare debent Comici 27.a
Nominibus novis an utatur Hiſtoricus 29.a
Nominibus novis an utatur Orator 29.a
Nominibus novis quando uti debeamus 23.a
Nominibus novis quomodo uti debeamus 23.a
Nominibus novis Theologia egens 29.a
Nomina peregrina 11.b
Nomina peregrina Epico tributa 23.b
Nomina peregrina quando ſuſcipienda 11.a
Nomina propria quando ſuſcipienda 12.a
Nomina quando ſint in honore 31.b
Nominum gratia 21.b
Nominum honor 31.b
Nominum uſus cur varius 29.a
Nominum uſus ex prudentum iudicio conſtat 31.b
Nova & tranſlata diverſa 23.a
Nova perſona quæ 48.a
Numerus de Hexametro 31.b
Numerus de ſoluta oratione 31.b
Numerus de ſono 63.a
Numerus vulgo aer Μέλος *græce* 33.a
Numi quomodo excuderentur 28.b
Numorum qualis uſus, talis novorum nominum 28.b.31.a
Numiſmata quomodo excuderentur 28.b
Numiſmata recte excuſſa quæ 17.a
Nymphæ Dianæ ancillæ 66.a

O

Biecta ſenſuum omnium dulcia dicūtur 41.a
Obſcuritatis vitiū in carmine. 10.a.b.11.a 13.a
Oculi glauci in viro non indecores 16.b
Odæ ad Lyram canebantur 63.a
Odæ Catulli quales 63.a
Odæ Horatii quales 63.a
Odæ molliores quæ 63.a
Odæ ſeveræ quæ 63.a
Odyſſea partim Comica 49.a
Odyſſea qualis 9.a
Odyſſea Tragica 49.a
Odyſſeæ Ἀματεπλήμονα 49.a
Odyſſeæ Ἐπαγγελία 23.a
Odyſſeæ initiū magis artificioſum quàm Iliados 51.a
Odyſſeæ poema conſideratum 52.b
Oeconomia in Euripide reprehenſa 18.a
Oeconomia poematis 5.a
Oeconomicorum libri 73.a
Oedipi Tiranni Chorus 60.b
Ὁμαλὸν 45.b.46.b.48.a
Ὁμαλὸν *Comœdiæ proprium* 48.b
Ὁμαλὸν *difficilius quàm ſit* Ὅμοιον 48.b
Ὁμαλὸν *Hiſtorico conveniens* 48.b
Ὁμαλὸν *Oratori conveniens* 48.b
Ὅμοιον 45.a.46.b
Ὅμοιον *Hiſtorico conveniēns* 48.b
Ὅμοιον *non eſt Comœdiæ* 48.a
Ὅμοιον *Oratori conveniens* 48.b
Ὅμοιον *ſervit Epopeiæ & Tragœdiæ* 47.a
Ὄν 25.b
Ὀνόματα ποιεῖν *quid* 29.a
Oracula Apollonis cur obſcura 10.a
Oracula Delphica 63.b
Oratio brevis 9.b
Oratio copioſa 9.b
Oratio Enthymematica 41.b
Oratio infans 10.b
Oratio modica 9.b
Oratio morata 44.a
Oratio pathetica 41.b
Oratio perturbata 44.a
Oratio pinguis 9.b
Oratio ſicca 9.b
Oratio ſubtilis 9.b
Oratio variata male 12.b
Oratio vehemens 9.b
Orationis gravitas 9.b
Orationis humilitas 9.b
Orationis qualitas 9.b.11.a

Orationis quantitas 9.b.21.b
Orationis uarietas 12.b
Orationem debere eſſe elaboratam in materiis, quæ carent negotio 12.b
Orationem grauẽ fieri ex nominibus peregrinis 12.b
Orationem grauem fieri ex omnibus nominibus præter propria 22.b
Orationem perſpicuam facile eſſe languidam 29.b
Orationem perſpicuã fieri ex nominib. propriis 22.b
Oratione non eſſe laborandum in materia digna contemplatione 12.b
Oratione non eſſe laborandũ in materia morali 12.b
Oratione uti difficilius quam uerſibus 81.b
Orationes Catonis 28.a
Orator arte & natura excellere debet 86.a
Orator eſſe debet moralis 73.b
Orator exoterica omnia uitare debet 79.a
Orator materias iam tractatas ſuſcipit 50.b
Orator mediocris quod ſit in pratio 81.b
Orator nominibus nouis an utatur 29.a
Orator non utitur uocibus Poetæ 25.a
Orator pictori non ſimilis 81.b
Orator probationes potiſſimum quærit 78.a
Orator propriis finibus eſt concluſus 84.b
Orator q̃uo & cur carmina conſideret 33.b
Orator res & uerba recte coniungere debet 38.a
Orator ueriſimile ſequitur 48.b
Orator uoluptatem non quærit 78.a
Orator utilia conſiderat 78.a
Oratoris actio 43.b.44.a
Oratoris decora 46.b
Oratoris narrationis Ἀ’μαπραδόμανα 22.b
Oratoris proœmium quale 51.b
Oratoris uarietas in dicendo 41.a
Oratori conuenit Ὅμαλον 45.b
Oratori conuenit Ὅμοιον 48.b
Oratori ſubiecta ætates 53.b
ab Oratore dicendi genera Poeta traducit 21.b
Oratores cincti 24.a
Oratores primi ſapientes appellati 84.b
Oratorum Enthymemata 22.b
Oratores bonos rariores eſſe Poetis 81.b
Oratorius decor 39.a
Oratoria ars eſt quaſi propago & particula Politica 84.b
Oratoria ars reſpicit τὰ πολλά 77.a.80.a
Oratoria amplificatio non eſt Epiſodium 8.a
Oratoria amplificatio ſola elocutione fieri põt 8.a
Oratoria amplificatio ſola ſententia fieri poteſt. 8.a
Oratoria hypocriſis 44.a
Ordines ſunt uita publica 77.a
Oreſtes conſideratus 47.b.48.a
Oreſtes Euripidis 48.a
Oreſtes quando Tragœdia aptus 48.a
Orgentorix 26.a
Orpheus carminibus Thraces manſuetos & temperatos reddidit. 83.b *Deorum interpres.* 84.b. *quo tempore floruerit.* 33.a. *uoluptate ab Homero uictus* 33.a
Orphei carmina qualia 33.a
Ouidius de cinctutis ſuperius. 24.b. *de cothurno Tragico.* 35.b. *de Elego carmine.* 33.b. *de Ennio.* 28.a *de morte Tibuli.* 34.a. *in Elegiis conſideratus.* 20 b. *in metamorphoſi conſideratus.* 13.b. *maximus ingenio.* 70.b. *recte uſus eſt Elegis* 34.a
Ouσia 25.b
Ὀξύθυμοι *iuuenes* 54.a

P

Acuuius 29.b
Palæ triplicis ſenſus 25.b
Palla ab Aeſchylo inuenta 69.a
Palla in Tragœdiis cur introducta 69.a
Pamphylus apud Terentium conſideratus 54.a
Parrhaſius Epheſius laudatus 16.b
Parthenii Poetæ error 8.a
Paulus Iureconſultus de urceo 6.b
Paulorum familia 27.b
Pauſanias de Amphione. 84.a. *de Tritone declaratus.* 3.b. *de Tyrtæo* 85.b
Pauſon deteriores pictores imitabatur 2.b
Pedeſtris ſermo qui 39.b.40.b
Peleus & Telephus Reges 40.b.42.a.42.a
Pentametrum languidum & humile 34.b
Petametrum unum in inſcriptionibus 34.b
Pentametra duo 34.b
Πεπιημένα *apud Ariſtotelem* 25.a
Perſius in ſatyris conſideratus 21.b
Perſona experta qua 48.a
Perſona noua quæ 48.a
Perſpicuitas a breuitate tollitur 10.a
Perſpicuitas narrationis in uerbis conſiſtit 10.a
Perturbata oratio 44.a
Perturbatio in Tragœdia quomodo inducenda. 54.b 55.a.b.56.a.b
Phanaticus error mentis uitium 89.a
Phanaticus in malam partem 89.b
Phantaſmata ægrotis facile occurrũt, & quare 4.a
Phantaſmata quod dicantur Viſa 4.a
Phantaſmata recte dicuntur uana ſpecies 4.a
Phantaſmata ualentibus occurrunt 4.a
Philoſophia Poetarũ allegoriis inuoluta 75.a.76.a
Philoſophica cur in poemate non diſcutiantur 76.a
Philoſophus ob nouas materias alacrius fingit nomina quam Poeta 37.a
Philoſtratus de Homero 33.a
Pictor imitatur præſtãtiora, ſimilia, et deteriora 2.b
Pictor quomodo cum Poeta conueniat 7.a
Pictor quomodo fingere poſſit 4.a
Pictor ſubiectam materiam libere poſſidet 7.a
Pictoris ars duos habet fines 7.a
Pictorem reddunt imago & colores 2.a
Pictores dicuntur Γραφεῖς 2.a
Pictum corpus molle generoſum animum non præfefert 20.b
Picto corpore nerui & muſculi fortitudinem indicant 20.b

Pictura

INDEX.

Pictura ad pulchritudinem tendit 2.b
Pictura an admittat contraria 3.b
Pictura bona 81.b
Pictura & Poeſis ſimiles 2.a.81.b
Picturæ iu formoſis quàm in deformibus præſtantior 2.b
Pictura mala 81.b
in Pictura præferuntur animalia omnibus aliis naturalibus mixtis uel ſimplicibus 2.b
Pindaricus fons 20.b
Pindari Lyrica propoſitio 56.b
Pindarum noluit imitari Hor. 18.b
Plantis ætates tributæ 29.b
Plato de allegoriis. 72.b. de anima immortalitate 71.b. de decore omnium rerum. 39.a. de Diis ac Dæmonibus71.b. de heroica forma.72.b. de Homeri præſtantia. 51.a.81.a. de Poetis e Republica eiiciendis.75.b. de Poetis incaleſcentibus.63.b de Poetis ſola natura præſtantibus.72. de religione.72.b. de Thalete.89.a. de Tyrtæo.85.b. de uarietate uſus nominum.19.b. primus moralia certis principiis introduxit 72.a
Platonis Idea.2.b.8.b. moralia facilia.71.a. ſcripta cur aptiora poetis quàm ſcripta Ariſtotelis 72.a
a Platone moralis philoſophia petenda 72.a
Platonis interpretes de Amore iuuene 84.b
Plaudite a quo dicatur 53.a
Plautus Comicus.17.a.b.29.b.30.a. noua nomina introduxit.17.b. perſonas cum populo loquententes introduxit.55.b. puerum introduxit.53.b. Terentio iuferior 53.a
Plauti Amphytrio conſideratus.4.b. erratum in fingendis nominibus.17.b. Iambi.39.a.68.b.69.a. in Captiuis erratum.69.a. in Amphytrione erratum.49.a. Sales & facetiæ. 68.b.40.a
Plinius.30.a. de Cynocephalis.3.b. de Lyſippo.16.b. de Parrhaſio Epheſio.16.b. de Satyro 3.b
Plinius nepos. 30.a
Plumæ collata Dithyrambica & Lyrica ſignificant 5.a
Plutarchus de Adulatione.87.b. de Adulatore Comico.87.b. de Adulatore Tragico.87.b. de Adulatorum laudibus.87.b. de Archilocho.35.a. de Catone.24.b.28.a. de Elegorum carminum inuẽtore.34.b. de Hexametro.32.b. de Libero.36.b. de M. Cornelio Cethego.24.b. de nouis nominibus a Cic. formatis.25.a. de Poetæ utilitate & delectatione.74.b. de ſatyro capto.3.b. de ſertorii cõuitiis.66.b. de Tyrtæo 85.b
Podagra non eſt in puero ante uſum Veneris 84.b
Poema Epiſodiis abſoluitur 5.a
Poema eſſe debet unius actionis 9.a
Poema illuſtres & ignobiles continet 9.a
Poema ita ſcribendum ut facile percipiatur 78.b
Poema Iudici oſtendendum eſt 85.a
Poema neque nimis magnum neque nimis paruum eſſe debet 16.a.56.a
Poema omni parte abſolutum eſſe debet 15.b
Poema quando bene diſpoſitum 5.a
Poema quomodo breue eſſe debeat 78.b
Poema quomodo contraria contineat 3.b.4.a.b
Poema quomodo eſſe debeat ſimplex 9.a
Poema quomodo poßit eſſe compoſitum 9.a
Poema ſæpius emendandum eſt 77.a.83.a
Poema ſumendum eſt ſecundum uires 18.a.b.19.20.a
Poematis fœlicitas a fœlicitate humana non diſcrepat 15.b
Poematis forma compoſitionem reſpicit 1.a
Poematis forma integra 15.b
Poematis magnitudo 18.a
Poematis materia ab aliis accipienda 48.b.49.a
Poematis narratio 50.b.51.a
Poematis Oeconomia 5.a
Poematis propoſitio 50.b
Poema primos componere difficile 48.b.49.a
Poemate cur Philoſophica non diſcutiantur 76.a
in Poemate inuocatio neceſſaria 51.a
in Poemate quomodo temperanda ſtili genera.9.a.b 10.a.b.11.a.b
Poemate ſemper ad euentum feſtinandũ 52.b.78.b
in Poemate ſermo quomodo uariandus 12.a.b
Poemata ab initio ſpectabantur non legebãtur 77.a
Poemata antequam in ſcholis exponerẽtur in uſu fuerunt 75.b
Poemata cur ab Oda dicta 75.b
Poemata in populi gratiam canebantur 75.b
Poemata quomodo ab amicis ſint corrigẽda 88.a.b
Poemata recreationis tantum cauſa, aut leguntur aut ſpectantur 85.b
Poematum maculæ quomodo fiant 81.a
Poematum ſpectacula quomodo utilia 77.b.78.a
Poematum uenuſtas 41.a
Poemata ad grauitatem temperamento quodam dirigenda eſſe 21.a
Poemata debere eſſe pulchra, & dulcia quid 41.a.b
Poemata Græcorum ſemper euoluenda eſſe 68.a
Poemata propriis carminibus aptanda eſſe 37.a
Poeſis ad pulchritudinem tendit 2.b
Poeſis compoſita cur non concedatur 8.a
Poeſis cum pictura quomodo conueniat 2.a.82.b
Poeſis eſt ars 75.b
Poeſis eſt imitatio actionum humanarum 2.a.15.b 72.a
Poeſis partita 1.a
Poeſis partita in Epopeiam, Tragœdiam, & Comœdiam 2.a
Poeſis pictura loquens 2.b
Poeſis quomodo naturam imitetur 16.a
Poeſis tota 1.a
Poeſis tota conſideranda quo ad finem 1.a
Poeſis tota conſideranda ſecundum rem, uerba, & compoſitionem 1.a
Poeſeos cuiuſque decor 39.a
Poeſeos effectus eſt carmine imitari 83.b
Poeſeos formæ diuerſæ ſimul non coniungendæ 2.a

Poeſeos genera quatuor nunquam poſſunt coniungi 3.b.
Poeſeos labores mente & corpore ſuſtinendos 86.a
Poeſeos materia eſt Philoſophia moralis 72.a.b. 73.a
Poeſeos monſtrum quando proprie formetur 4.b
Poeſeos partes quatuor 3.a
Poeſeos e ſymmetria 16.a
Poeſeos uitia magis fugienda 13.a
ex Poeſi Geographia & aliæ facultates deſumuntur 75.a.b
in Poeſi Hiſtoria qualis 79.a
in Poeſi naturalia carent arte 41.b
Poeta a quo aliquid ſit ſumendum qualis 50.b
Poeta ab Oratore dicendi genera traducit 11.b
Poeta an arte ſola perficiatur 71.a.b.72.ab
Poeta an natura ſola perficiatur 71.a
Poeta arte pulchritudinem aſſequitur 41.a
Poeta arte naturalia excolit 77.b
Poeta confutationis & confirmationis partes ex Rhetorica non capit 10.a
Poeta cum dicitur intelligitur de Homero 51.a
Poeta cum peccat in diſcernendo caret arte non prudentia 13.a
Poeta cum utilitate delectare debet 74.b.77.a.b 79.b
Poeta cur egregius admodum eſſe debeat 81.a
Poeta cur Ἐκστατικὸς & Μανικὸς appelletur 38.a
Poeta delirans tanquam hirudo 90.b
Poeta delirans Vrſo ſimilis 90.a
Poeta dictionis conſiderationem ex Rhetorica ſumit 24.b
Poeta doctiſſimus caſtigatore non indiget 89.a
Poeta eſt artifex 13.a
Poeta imitatur actiones humanas 15.b
Poeta imitatur præſtantiora, ſimilia, & deteriora. 2.b
Poeta mediocris quod non ſit in pretio 81.b
Poeta narrat imitando 10.a
Poeta narrationem ex Rhetorica capit 10.a
Poeta non eſt qui carmine Hiſtoriam conſcribit. 7.b
Poeta non naſcitur 82.b
Poeta poeſi imitatur & hiſtrio actione 42.a
Poeta prorſus indoctus caſtigatore cur non indigeat. 89.a.b
Poeta prorſus indoctus qualis 89.a.b
Poeta qua omittere debeat 52.b
Poeta quando excuſandus 80.b.81.a
Poeta quod modo proſit modo delectet 74.b
Poeta quod ſemper unà proſit & delectet 75.a
Poeta quod tantum delectet 74.b
Poeta quod tantum proſit 74.b
Poeta quomodo delectationem aſſequatur 79.a
Poeta quomodo fingere poſſit 4.a
Poeta quomodo materias ab aliis acceptas pertractet 49.a.b.50.a.b
Poeta quomodo mores & ætates obſeruare debeat. 53.a.b
Poeta quomodo neceſſarium ſequatur 79.b
Poeta quomodo utilitatem aſſequatur 78.b
Poeta reſpondere debet poemate ſuo actionibus humanis 15.b
Poeta ſubiectam materiam libere poſſidet 7.b
Poeta ueriſimilia & impoſsibilia potius, quàm uera & non credibilia reponere debet 79.a
Poeta ut naturam & artem coniungat quid agere, & quid uitare debeat 86.a.87.a
Poetæ delirantis intelligentia eſt corrupta 90.a
Poetæ delirantis uirtus moralis eſt corrupta 90.a
Poetæ errata κατὰ τὴν ποίησιν grauiora nec excuſanda 16.b
Poetæ errata κατὰ τὸ συμβεβηκὸς leuiora & excuſanda 16.b.80.b
Poetæ finis 74.b.77.ab.79.b.80.a
Poetæ finis quod ſit utilitas 75.a.b
Poetæ nomine indigni 37.b
Poetæ ueriſimile eſt 78.a.79.a
Poetæ uires compoſitionem reſpiciunt 1.a
Poetæ uires integræ 18.a.b
Poetæ uitia ſuperanda 81.b
Poetæ uitia timenda 81.b
Poetæ uoces Oratori non conueniunt 25.a
Poetæ uocibus non utitur Hiſtoricus 25.a.26.b
Poetã delirantem aut humanum aut diuinum ius uiolaſſe 40.a
Poetã mediocriter philoſophari ſatis eſt 71.b
Poetã reddunt fabula & mores 2.a
Poetæ cur a Platone de Republica eiecti 75.b
Poetæ figmenti Hiſtoriam cooperiunt 75.a
Poetæ Galli falſa loca deſcribentes 77.a
Poetæ Γραφεῖς dicuntur 2.b
Poetæ Hiſpani falſa loca deſcribentes 77.a
Poetæ imitationem quando carmini coniunxerint, & quare 48.b
Poetæ in furore quæ proferant 63.b
Poetæ in ſatyris quomodo laſciui 67.a
Poetæ Μανικοί 89.a
Poetæ materiam ſubiectam non pertractant 75.b
Poetæ olim dicebantur Theologi & legum latores 83.b
Poetæ pueros olim erudiebant 75.a.b
Poetæ quales homines deſcribant 75.b.76.b
Poetæ quibus ſuccurrendum non eſt 89.a.b.90.a
Poetæ quomodo timorem incutiant 75.a
Poetæ ſolam naturam ſequuti cur ſollicitil 71.b
Poetarum allegoriis Philoſophia inuoluta. 75.a 76.a
Poetarum doctis opiniones proprias ſapientes comprobant 75.b
Poetarum munera ad opus dirigenda non ad doctrinam 18.b
Poetarum Progimnaſmata 19.a
Poetis cur aptiora Platonis ſcripta quàm Ariſtotelis 72.a
Poetas olim potius addiſcebant pueri quàm alios 75.a.b

Poetas

Poetas uera etiam quo ad orbis ſitum tradere 77.a
Poetis alacrius fingere nomina Philoſophos 27.a
Poetica a Romanis ſerius accepta 64.b
Poetica ars cur inuenta 77.a
Poetica reſpicit τὰ πολλὰ 77.a.80.a
Poetica artis eſt rei diſpoſitio 73.b
Poeticæ Georgica non ſubiiciuntur 21.b
Poeticam artem cur non callerent latini 74.a
Poeticam artem tenebant Græci 74.a
Poetica infœlix quis 45.b
in Poetica ſcribendi ſtudio facile fallimur 23.a
Poetica ſunt potiſsimum confiƈta nomina 26.b
ποιητὰ ὀνόματα quid 29.a
Polignotus præſtantiores piƈtores imitabatur 2.b
Polimeſtus Colophonius Elegorum inuentor 34.b
Poliphemus 51.b
Politicorum libri 7.a
Politicis hominem cum aliis coniunƈtum conſiderari 45.b
Polybius de Diis in Dramaticis fabulis introducendis 57.b
Polybius de quorundam Hiſtoricorum machina 58.a
Polyſti morbus 26.b
πολύτροπος 51.b
Pontina palus a quo exſiccata 30.b
Popularem auram nos ſequi non debere 53.b
Potenter quid 29.b
Potus in puero pernicioſus 86.b
Potus mediocris eſſe debet 86.b
Prætextæ fabulæ 79.a
Πρέπον in omni poeſi 21.a
Priamus conſideratus 4.b
Priami fortuna 50.b
Princeps legibus ſolutus 47.a
Princeps uerus ſemper generoſus 41.b
Principum auƈtoritas legibus augetur 47.b
Principes diuinos reddit lex 47.b
Principia agendi duo ſunt, & quæ 24.a
Principiis obſtandum 89.b
Priſcianus de uerbo Inuideor 25.b
Priuati homines Magnificentia quomodo indicent. 40.a
Priuati homines raro grauiter loquuntur 40.a
Priuata materia 49.a
Priuata uita Comœdiæ tributa 38.b
Probabilitas narrationis in re & in rationibus conſiſtit 10.a
Probani ſubtilis in dicendo 12.a.13.b
Probationes magis artificioſæ affeƈtionibus 41.b
Probationes ſolas accipere debet Iudex 44.a
Porclus} de Elego carmine 33.b
Progimnaſmata Poetarum 19.a
Progne conſiderata 54.b.55.a
Prologus à fabula ſeparatus 57.a
Prologus Dramaticus Epicæ propoſitioni ſimilis 11.a.57.a
Prologus in Comœdiis eſt Protaſis 57.a
Prologus in Tragœdiis 57.a
Promiſſum carmen 21.a
Promiſſum quid 21.a
Proni anni 29.b
Pronuntiatio hiſtrionum 41.a.43.b
Propertius. 30.a. nimis perſtriƈtus 35.a
Propertii dicendi formulæ a Græcis ſumptæ 25.a
Propoſitio Epica Dramatico prologo ſimilis 11.a d. 57.a
Propoſitio eſt ingreſſus ad cætera 50.b
Propoſitio poematis 50.b
Propoſitio poematis Cyclici 50.b
Prudentes multi improprie dicuntur 78.b
Prudentius 30.a
ψυχαγωγόν 69.b
Publica materia 49.a
Puer a Plauto introduƈtus 53.b
Puer ante uſum Veneris podagra non laborat 86.b
Puer in fabulis Dramaticis 53.b
Puer triplicis eſt ſenſus 25.b
Pueri ad poetica ſenſa percipienda non apti 75.b
Puerorum commutatio 54.a
Puerorum ira 54.a
Puerorum qualitates duæ 54.a
Pueris cur uinum non exhibendum 86.b.87.a
Pueris potus & Venus pernicioſa 86.b
Pulchritudinem arte poeta aſſequitur 41.a
Pulchrum a bono ampleƈtitur in diuinis 41.b
Pythagoras de Vno 8.b
Pythagoræ littera 89.a
Pythius Hexametri inuentor 31.b

Q

Qualitate quantitas facile dignoſcitur 18.b
Quantitate qualitas facile dignoſcitur 18.b
Quintilianus. 30.a. de Aeſchilo. 69.a. de artificio poetico uerborum. 52.a. de Elegis Tibulli. 35.a. de nominibus fiƈtis. 25.b. de numeris. 33.b. de Oratione mixta ex uariis linguis. 5.a 13.b. de oratorio decore. 39.a. de perſpicuitate 10.a. de Rhodiorum oratione. 11.a. de Valerio Flacco. 32.a. de Vario. 27.b. de uerbis ab Oratore faciendis. 25.a. 19.a. de uerbis rerũ gratia inuentis 25.a
Quintiliani κακόζηλον, & κοινισμός 9.a
Quintiliani error 11.a
Quintilius qualis 88.a
Quintus Calaber conſideratus 11.b

R

Ratio reƈta in agendo eſt prudentia 13.a
Ratio reƈta in faciendo eſt ars 13.a
Rationis reƈtæ mira difficultas in medio eligendo 13.a
Regia uita Tragœdiæ tributa 38.b
Regius morbus corporis uitium 89.a
Regius morbus delirio proximus 89.b
Religio abſque timore nulla 75.a
Rei diſpoſitio 1.a.2.a
Rei diſpoſitio eſt artis Poeticæ 73.b

Rei inuentio 1.a.2.a
Rebus nouis noua nomina quis adduxerit 23.a
Rex quilibet dominus 30.b
Regis opus quale 30.b
Reges Homeri quomodo dominarentur 47.b
Reges in ſatyris 65.a
Rhaſus Euripidis 49.a
Ῥαψῳδία de Epopeia 75.b.77.a
Piris 36.b
Rhodiorum oratio 11.a
Ῥυθμὸς in cantu 63.a
Ῥυθμὸς in carmine 63.a
Ῥυθμὸς in pulſu 63.a
Ῥυθμὸς in ſaltu 63.a
Ῥυθμὸς in ſono 63.a
Riſus Comœdiæ conuenit 41.b.64.b
Roma a Seruio Tullo aucta 62.a.b
Roma ab Augusto aucta 62.b
Romani bello tantum præstantes 74.a
Romani brachijs & Tibijs nudis incedebant 24.a
Romani cur arma in ſe conuerterint 74.a
Romani cur fœneratores 74.a
Romani de orationibus enthymematicis & patheticis 41.b
Romani toga ſola abſq; tunica apud Gellium 24.a
Romanis Athenienſes doctiores 41.b
Romanæ linguæ adoleſcentia 29.b
Romanæ linguæ iuuentus 29.b
Romanæ linguæ mors 30.a
Romanæ linguæ pueritia 29.b
Romanæ linguæ ſenectus 29.b
Romanæ linguæ virilitas 29.b.30.a
Romanæ linguæ vita extrema 29.b.30.a

S

Saliorum carmina 29.b.61.b
Salomonis cantica cur ab adoleſcentibus legi nõ poſſent 75.b
Saluſtius 30.a
Satyra cũ Comœdia quomodo conueniat 65.b.66.a
Satyra cum Tragœdia quomodo conueniat 65.a
Satyra cur grata Romanis poſt ſacra peracta 65.a
Satyra Deos & Heroas continet 65.a.b
Satyra eſt dignior Comœdia 65.a.66.b
Satyra media inter Tragœdiam & Comediam 64.b
Satyra non agitur in ſcena vrbana 65.b
Satyra non debet eſſe turgida 65.b
Satyra quomodo grauis 65.a.b.66.a
Satyra quomodo humilis 65.a.b.66.a
Satyra quomodo noua 64.b
Satyra Reges continet 65.a
Satyra ruſticos homines continet 65.a.b
Satyra tanquam matrona 65.b
Satyræ Epiſodia qualia 66.b
Satyræ Epiſodia tanquam Comica 66.b
Satyra eſt laſciuia 64.b
Satyræ fabula non confingitur 66.a
Satyræ fabula qualis 66.a
Satyræ fabula tanquam Tragica 66.a
Satyræ Heroes quales 65.a
Satyræ propoſitum 64.b
Satyræ ſermo qualis 66.a
Satyram ſcribere cur difficile 66.a.b
Satyrarum argumenta unde facta 64.b
Satyris Poetæ quomodo laſciui 67.a
Satyrica fabula quæ 64.a.b
Satyrica fabula quomodo introducta 64.a.b
Satyrica ſcena quæ 65.a
Satyrica Tragœdia 64.a
Satyricarum Tragœdiarũ inſcriptiones apud Athenæum 64.b
Satyrus captus Syllæ datus 3.b
Satyrus vbi reperiatur 3.b
Satyri a quibus adiuncti Tragœdijs 65.a
Satyri a Tragœdijs reiecti 61.b.64.a.b
Satyri cum bacchantibus coniunguntur 64.b
Satyri cum Dijs verſantur 66.a
Satyri cur in Tragœdijs inducti 64.a
Satyri non ſemper Choro coniuncti 61.b
Satyri quomodo a Tragœdia arcendi 64.a.b
Satyri Saturni temporibus proxime accedunt 66.b
Satyri ſingulis actibus abſolutis inducebantur 64.a
Satyri ſyluæ incolæ 66.b
Satyrorum dignitas 66.b
Satyrorum verba qualia 66.b
Scabies corporis vitium 89.a
Scaurorum familia 17.b
Scena Comica 65.a
Scena decens ab Aeſchylo reddita 69.a
Scena duplex 65.a
Scena ſatyrica 65.a
Scena ſyluestris 65.a
Scena Tragica 65.a
Scena Vrbana 65.a
Scholiaſtes ſophoclis de mulieribus Chori inter ſe colloquentibus 53.b
Scientiæ cauſa virtutes non addiſcuntur 18.b
Scientiarum incrementum tempore factum 31.b
Scylla 2.b
Scylla 51.b.75.a
Σιληνόλωπον qui 89.a
Σεμνότης 21.a
Seneca. 30.a. de Homero 51.a
Seneca. 30.a. damnatus ob neces in ſcenam introductas. 56.a. feracis ingenij homo. 8.a. in Hippolito conſideratus. 8.a. male ſeruauit Ὅμηρον 48.b
Senecæ carmina. 35.b. 39.a. errata qualia. 8.a
Thyeſtes 39.a
Senes arbores 29.b
Senes curui cur fiant 29.b
Senes dictiones 29.b
Senes Iuuenibus contrarij 54.a
Senes quales 54.b
Senes vtilitatem cupiunt 79.b.80.a
Senſuum omnium obiecta dulcia dicuntur 41.b
Sententia moribus reſpondet 44.b
Sententia Tragœdiæ 44.b.63.b

In

In Sententijs proprijs nominibus vtendum 12.6. 13.a
Sermo equeſtris & pedeſtris 39.b
Serpentes cur ambus non geminandi 4.a
Sertorij conuiua quales 66.b
Seruius de verbo Legere 25.b
Seruius Tullus Romam quomodo auxerit 62.a.b
Seueritas quando non vitioſa 89.a
Seueri verba qualia 42.b
Silenus apud Virg. conſideratus 66.a
Silenus Bacchi alumnus 66.a
Silius de Cethegis 24.a
Simon Portius de libera voluntate 15.a
Simonidis dictum de Poeſi 2.b
Simplicius de nouis nominibus 23.a
Sirenes Aegyptiorum 3.b
Solitarius aut Deus aut beſtia 71.b
Solitarij ſunt melancholici 71.b
Somnus mediocris eſſe debet 86.b
Sonus Teſtudinis quid 84.a
Sophocles in Choris cõſideratus.61.a. in Oedipo qualis.66.b. neces in ſcenam nõ introduxit.56.a. Tertium perſonam in ſcenam induxit 58.a
Sophoclis carmina 39.a
Speciei proprium non eſt proprium generis 76.a
Spectatores quales 68.b
Spondei cur Iambis immixti 67.b
Spondei graues 67.b
Spondei in Iambis quas ſedes obtineant 67.b
Statius 30.a
Statii ſyluæ 19.a
Steſichori ſabula de equo & homine 86.a
Stobæus de Tyrtæo 85.b
Stoici de affectibus male ſentientes 47.a
Strabo de Poetæ utilitate & delectatione 74.b. 75.a
De Satyris 64.b. de Tyrtæo 85.b
Strabonis locus correctus 89.b
Suetonius. 30.a. de Cæſare male præcincto. 24.b. de Lucrino. 30.b. de Tyberi per Velabrum fluente 31.a
Suidas de Elegorum carminum inuentore. 34.b. de etymologia Elegi carminis. 34.a. de Tragœdia inuentore. 69.a. de Tyrtæo 85.b
Suidæ ψιμμύθιον 69.b
Superbia imitatur animi magnitudinem 11.a
Superbia pro honore 14.a
Sutor quomodo cum Poeta conueniat 7.a
Sutor ſubiectam materiam libere poſſidet 7.a
Sutoris ars duos habet fines 7.a
Sylla male præcinctum Cæſarem dicebat 24.b
Syluestris ſcena quæ 65.a
Symmachus 30.a
Symmetria poeſeos 16.a
Symphonia diſcors 82.b
Σύνεσις 78.b.79.a
Σύνεσις breuitate rerum præceptarum perficitur 79.a
Σύνεσις de ciuili ratione 79.a

T

TAberna apud Hor. quid 79.a
Tachus Aegypti Rex de Aeſopi apologo 51.a
Tantali aquæ a pluribus deſcriptæ 8.a
Ταπεινὸς quid 10.b
Tarquinius Priſcus ripis Tyberim comprehendit. 31.a
Telephus & Peleus Reges 40.b.41.a.b.42.a
Τελμόταττον cur dictum hexametrum 32.b
Temperans quis dicatur 14.b
Tenuis 23.b
Terentius 29.b.30.a. 69.a de Demea 54.b de Pamphilo 54.a in prologis 60.a. perſonas a Græcis accepit 48.b Plauto præfertur 53.a quo ad perſonas in ſcenam introductas conſideratus 58.b quod non introduxerit perſonas cum ſpectatoribus loquentes 53.b
Terentii carmina 39.a.69.a
Τέρψις 26.b
Terpandrus Elegorum inuentor 34.b
Terrorem incutit Tragœdia 47.b
Teſpis Tragœdiæ inuentor 69.a
Teſtudinis ſonus quid 84.a
Thaletis mors 89.b
Theocles Naxius Elegorum inuentor 34.b
Theologia nouis nominibus egens 29.a
Theologi olim Poetæ dicebantur 83.b
Theonis obiectum Homero & ſolutio 4.b
Σωφρεῖν quid 43.b
Theſeidos poema 8.a
Θρῆνος 26.a
Thraces feroces & diſſoluti 83.b
Thraces manſueti & temperantes redditi ab Orpheo 83.b
Thriambus Bacchus 35.a
Thucidides de peſtilentia conſideratus 7.b de portu Chimerio 6.a de portu ſyracuſanorum 7.b
Thyeſtes perſona Tragica 39.a
Thyeſtes Tragœdia a quibus conſcripta 39.a
Thyeſtæ cœna 39.a
Tibia quomodo facta tubæ æmula 61.b
Tibia quomodo iuncta Oricalcho 61.b.62.a
Tibiæ additus Lituus 61.b
Tibiæ ſimplices 61.b
Tibiæ tenues 62.b
Tibiarum foramina 61.b
Tibullus 30.a in Elegijs primus 35.a
Timorem quomodo incutiant Poetæ 75.a
Timore recedente nulla eſt religio 75.a
Tragicus Adulator parũ ſe denudat 87.b.88.a
Tragicus Cothurnus 35.b
Tragicus decor 39.a
Tragicus ſuo initio fabulæ argumẽtũ docet 51.b
Tragici Iambi 35.b
Tragici victores hirco donabantur 65.a
Tragicorum uetuſtiorum erratum 20.a
Tragicis et Comicis quõ communis Iambus 35.b

Tragica fabula quomodo ſit orbis 99.a
Tragica ſcena quæ 25.b
Tragica non exponenda priuatis carminibus 38.b
Tragicis carminibus non exponenda Comica 38.b
Τραγῳδία 75.b
Tragœdia ab initio ſpectabatur tantum non legeba-
tur 77.a
Tragœdia an ſpectaculo an relatione commouere de
beat ſpectatores 54.b.55.a.b.56.a.b
Tragœdia apud latinos 70.a
Tragœdia compoſita 6.b.9.a
Tragœdia cur in actus quinque diſtincta 57.b
Tragœdia delectat cum utilitate 76.b
Tragœdia eſt pars parua Epopeiæ 58.a
Tragœdia ex Peripetia & Agnitione conſiſtit 9.a
Tragœdia ex ſola Peripetia uel ex ſola Agnitione
conſiſtens qualis 9.a
Tragœdia famam ſequitur 74.a
Tragœdia heroica 47.a
Tragœdia homines deſcribit ut in pluribus 76.b
Tragœdia imitatur hominem negotia tractantem
68.b
Tragœdia in necibus quod efficaciam, commoditatē,
& poſſibile reſpiciat 55.a
Tragœdia in qua perſona fundata 59.a
Tragœdia iniuſtitia terrorem incutit 47.b
Tragœdia magis conſtat ex heroibus quàm ex Diis
46.a
Tragœdia non fingit argumenta 47.a
Tragœdia non imitatur hominem contemplantem
68.b
Tragœdia perturbationem quomodo inducat 54.b
55.a.b.56.a.b
Tragœdia propoſitum habet horrorem 47.a.64.
b.74.a
Tragœdia quod neces palam non inducat 54.b.55.
a.b.5a.a.b
Tragœdia recte ſignificatur ceruice equina 3.a
Tragœdia ſibi fortunam proponit 85.a
Tragœdia ſimplex 9.a
Tragœdia tanquam uirgo 65.b
Tragœdia terrore & miſericordia animos purgat
75.b.76.b
Tragœdiæ apparatus 44.b
Tragœdiæ Chorus 57.a
Tragœdiæ contextus difficillimus 19.b
Tragœdiæ dictio 44.b
Tragœdiæ Epiſodium 57.a
Tragœdiæ etymologia 64.b.69.b
Tragœdiæ Exodus 57.a
Tragœdiæ fabula 44.b
Tragœdiæ Heroes quales 65.a
Tragœdiæ inuentor Teſpis 69.a
Tragœdiæ inuentores Dorienſes 69.a
Tragœdiæ mores 44.b
Tragœdiæ Muſica 44.b
Tragœdiæ Ὄμοιον 47.a
Tragœdiæ partes ſex 44.b
Tragœdiæ potior eſt delectatio quam utilitas 76.b
Tragœdiæ prologus 57.a
Tragœdiæ propria eſt commiſeratio 85.a
Tragœdiæ ſententia 44.b.63.a
Tragœdiæ uis non eſt eadem in quacunq; poeſi 76.a
Tragœdiæ & Comœdiæ quædam communia 42.b
Tragœdiæ humilia uerba quando conueniant 39.b
40.a
Tragœdiæ regia uita tributa 38.b.85.a
Tragœdiæ Satyra quomodo ſimilis 63.a
Tragœdiæ ſtili grauitatem aptauit Aeſchylus 69.a
Tragœdiæ uerba grauia cur conueniant 38.b
in Tragœdia cadauera recte demonſtrantur 56.b
Tragœdiæ ex Homero exceptæ 49.a
Tragœdiæ res tantum pertentant non in diſputatio-
nem deducunt 74.a
Tragœdiæ recitabantur in plauſtris 69.a
Tragœdiæ ſatyricæ 64.a.b
Tragœdiarum ſatyricarum inſcriptiones apud Athe-
neum 64.b
Tragœdiarum ſententiæ quales 63.b.75.a.76.a
Tragœdiis aptus Iambus 85.b
in Tragœdiis ad Deos non confugiendum 57.a
Tragœdi propoſitum 42.b
Translata & noua diuerſa 23.a
Traſimachus de Oratoria Hypocriſi 44.a
Trimetra cur dicta ſint carmine Iambica 67.a
Triton apud Tanagræos 3.b
Triton Romæ uiſus 3.b
Tuba Muſicæ Chori addita 61.b.62.a
Tumoris uitium in carmine 12.a.13.a
Turpitudo quomodo moueat riſum 4.a
Tyberis circum Capitolii radices diffuſus & a Thu-
ſcis exſiccatus 31.a
Tyberis per uelabrum fluens ab Agrippa in alueum
deductus 31.a
Tyberis ripis comprehenſus a Tarquinio Priſco
31.a
Tyrtæus carminibus Lacedemones aduerſus hoſtes
incitauit 85.b
Tytius in Poeſi audax 20.b
Tzetzæ Hiſtoria 33.b

V

Valerius Flaccus 30.a
Valerij Flacci uitium 32.a
Valerius Maximus de M. Cornelio Cethego
24.b de Tiberii innocatione 58.a
Vallæ erratum 18.a
Varietas affectata 9.b
Varietas linguarum Epico tributa 23.b
Varietas linguarum in Homero pulcherrima 27.a
Varietas linguarum Virgilio non conceſſa 27.a
Varietas orationis 12.b
Varietas præter locum 12.a
Varietas prodigioſa in re 13.b
Varietas ſuo loco decens 9.b.12.a
Varius conſideratus 27.b
Varius Epicus 27.a.b

Varo

Varo de latinis etymologiis 25.a
Varro. 30.a.*de Tibiarum foraminibus* 61.b
Varus Grammaticus 27.b
Vehementia eſt priuatorum hominum 39.b
Ventorum ſtrepitus ab Homero et a Vergilio expreſſus 26.b
Venus in puero pernitioſa 86.b
Venus mediocris eſſe debet 86.b
Venus nos ſanguine & uitali ſpiritu priuat 86.b
Venus quid 21.a
Veneri & Baccho quomodo danda opera 66.b.67.a
Venuſtas poematum 41.a
Verba aſpera leniter non proferenda 43.b
Verba & materiæ recte coniungenda 47.a.b
Verba humilia Comœdiæ cur conueniant 38.b
Verba humilia quando Tragœdiæ conueniant 39.b
Verba grauia Comœdiæ quando conueniant 39.b 40.a.b
Verba grauia Tragœdiæ cur conueniant 38.b
Verba latina ex græco fonte emanarunt 25.a
Verba lenia aſpere non ſunt proferenda 43.b
Verba rerum gratia inuenta 23.a
Verba ſunt naturalia 72.b
Verborum cultus magis eſt eloquentiæ quàm Philoſophiæ 88.b
Verborum cultus magis eſt Poeſeos quàm Rhetoricæ & Hiſtoriæ 88.b
Verborum diſpoſitio 1.a.9.a.12.a.b
Verborum inuentio 1.a.9.a.12.b
Verborum ornatus & actio Iudicem decipiunt 44.a
Verborum pondus 74.a
Verborum qualitas 9.b.42.a
Verborum quantitas 9.b
Verborum uenus 74.a
Verbis aperiuntur animi habitus 43.b.73.a
Veriſimile 45.a
Veriſimile delectationi maxime inſeruit 78.a.89.a
Veriſimile eſt Poetæ 78.a.79.a
Veriſimile ignotius 45.a.46.b
Veriſimile in Epopeia 52.b.53.a
Veriſimile notius 45.a
Veriſimilis ignotioris partes duæ 46.b
Veriſimilis notioris partes duæ 45.b
Veriſimilia contingentia 79.b
Veriſimilia neceſſaria 79.b
Veriſimilia & impoſſibilia poſſe ſummi a Poetis 76.a
Veritas de humanis quatuor modis 78.a
Veritas de iis quæ ſuperant humanam conditionem, & de humanis 78.a
Veritas de iis quæ ſuperant humanam conditionem tribus modis 78.a
Veritas eſt finis Hiſtoriæ 75.a.78.a
Veritas narratione 78.a
Veritas perſuaſione 78.a
Veritas ſcientia 78.a
Veritas uirtus 78.a
Veritas uſu quo ad amicitiam 78.a
Veritas uſu quo ad Iuſtitiam 78.a
Verum quarum Philoſophiæ partium ſit proprium. 78.a
Verum utilitatem reſpicit 78.a
Vera & non credibilia non ſuſcipienda a Poetis 79.a
Vices in Poeſi quæ 37.b
Vincentius Madius Ariſtotelis loca cum Hor. contulit 2.a
Vinum calidis non exhibendum 87.a
Vinum nimium apoplexiam & comata generat. 86.b
Vinum nimium nimis refrigerat 86.b
Vinum pueris cur non exhibendum 86.b.87.a
Vinum quod etiam animo noceat 86.b.87.a
Violentia quomodo impediat uoluntatem 14.a.15.a
Viri Iuuenibus quomodo contrarii 54.a
Viri quales ſint 54.a
Virgilius conſideratus. 27.b.30.a. *de Aetnæ incendio.* 13.b.*de Didone Dianæ comparata.* 13.b. *de nauibus in Nereides commutatis.* 13.b.*de Polydoro.* 13.b.*de Scilla.* 2.b.*de Syleno.* 66.a.*de undarum ac uentorum ſtrepitu.* 26.b. *Epicus.* 27.a.b. *in Georgicis non eſt Poeta.* 8.a. *maximus iudicio* 70.b
Virgilii Bucolica non compoſita ob Aeneida. 19.a. *comparatio a Dracone & ab Aquila.* 4.a.*dicendi formulæ a Græcis ſumptæ.* 25.a. *exiguus mus.* 51.a.*Georgica non compoſita ob Aeneida.* 19.a *Moretus cur ſcriptus* 19.a
Virgilio non conceſſa linguarum uarietas 27.a
Virile quod dicatur 59.a.b
Virtus ad uerba traslata 21.a
Virtus corporis improprie 21.a
Virtus iiſdem perficitur quibus corrumpitur 73.a
Virtus naturalis abſque uſu & diſciplina nulla eſt. 85.b
Virtus quoque proprium finem reſpicit 80.a
Virtus quomodo generetur 14.b.15.a
Virtutis præmium eſt honor 80.a
Virtute præditus non corrigitur 89.a
Virtutes addiſcuntur non cognitionis aut ſcientiæ, ſed uſus & actionis cauſa 18.b
Vis appetitioni oppoſita 14.a
Vis in alios 47.b
Vis in nos ipſos 47.b
Vi conſtituitur iniuſtitia 47.b
Vita priuata Comœdiæ tributa 38.b
Vita regia Tragœdiæ tributa 38.b
Vitioſus cur non corrigatur 89.a.90.a
Vitioſus non caret intelligentiæ ui 90.a
Vitium quomodo generetur 14.b.15.a
Vitiorum omnium facile eſt particeps qui uitio aliquo eſt inſignis 90.a
Vitruuius de inſtrumentis muſicis 62.a
Vituli cur dicantur laſciui 43.a
Vlpianus de fœmina clariſſima. 45.*de Principe legibus ſoluto* 47.a
Vlyſſes de ſuis erroribus loquitur in Odyſſea 60.b

Vlyſſes

Vlyſſes in Parnaſſo ſautius 22.a.52.b
Vlyſſes mari agitatus conſideratus 79.b
Vlyſſis reditus in patriam ſemper deſideratur in Odyſſea 52.b
Vndarum ſtrepitus ab Homero & a Virg. expreſſus 26.b
Vnguentum craſſum 82.a
Vnum in partes non diſſoluitur 8.b
Vnum in poemate quomodo intelligendum 8.b
Vnum inter decem bona collocatum 8.b
Vnum perfectionem cur reſpiciat 8.b
Vnum quomodo finem ultimum indicet in arte & in actione 8.b
Voluntas anne ſit libera 14.a
Voluntas quando non amplius ſit libera 14.a
Voluntati uitium & uirtutem porrigi ab intelligentia 14.a
Voluntatem eſſe liberam 14.a
Voluntatem flecti ob primam notionem 14.b
Voluntatem non eſſe liberam 14.a
Voluntatem quomodo impediat ignorantia 14.a
Voluntatem quomodo impediat uiolentia 14.a
Voluptas quando deſinat 42.b
Voluptas uitæ uires reſoluit 86.b
Voluptate fallimur in moribus 13.a
Vrbana ſcena quæ 63.a
Vrceolus quid 6.b.7.a
Vrceus quid 6.b.7.a
Vrſo ſimilis Poeta delirans 20.a
Vſus auctor nouorum nominum 29.a
Vſus nominum cur uarius 29.a
Vſus nominum ex prudentum iudicio conſtat 32.b
Vſus nominum nouorum qualis 28.b
Vſus cauſa uirtutes addiſcuntur 18.b
Vtile quod ſit bonum 77.a
Vtilia conſiderat Orator 78.a
Vtilitas an ſit finis Poetæ 74.b.75.a.b
Vtilitatem quomodo aſſequatur Poeta 78.b
Vtilitatem reſpicit uerum 78.a
Vtilitatem uolunt ſenes. 79.b.80.a

FINIS.

IO. BAPTISTAE PIGNAE

BIBLIOT. NAZ. ROMA

POETICA HORATIANA.

CVM duobus modis rem aliquam vniuerſe conſideremus; altero rudius, altero abſolute ipſa explicata; hic quidem ex ſingulis partibus apertiſsime enucleatis conſtituitur: ille verò indigeſtam materiam in membra inde dependentia reſoluit. ac, quoniam facilior eſt diſciplina, quæ ab imperfectioribus principio deducitur; Poetica Horatij ita eſt conſcripta, vt poeſim totam, prout eſt ignota, primo ſuſcipiat: deinde illam in ſua genera partitam eo vſque perducat, quouſq; ipſorum generum neceſſariæ particulæ ſint abſolutæ: poſtremò ex ſingulis collectis totam rurſus poeſim perſtringat, ſed prout iam cognoſcitur. Vt tota ignota, conſideranda eſt ſecundum rem, verba, & compoſitionem. Rei ſunt inuentio, & diſpoſitio: verborum idem pariter. compoſitionis ſunt poematis integra forma, & poetæ integræ vires, ut partita de epopeia, de tragœdia, & de comœdia agitur: ſimulq; proprijs in locis de ijs, quæ vnicuiq; ſubiiciuntur. Vt tota iam cognita tractatur, cum ſingulis ſpectatis, qualis ſit eius finis, diſſeritur. Etenim poeſis vniuerſe hoc modo tradi non poterat, niſi prius quid quodq; eius genus ſibi expoſceret, viſum eſſet. Quæ diſputatio hinc oritur, quòd an natura, an arte poeta perficiatur, ſit declarandum. Atq; hic quidem eſt huius Poeticæ ordo, qui ſuis certiſsimis nodis vſq; ad finem ita protrahetur, vt firmæ catenæ ad perpendiculum demiſſæ annuli non rectius coniuncti pendeant. Hæc autem Poetica, vt facilius percipi, & memoriæ teneri poſsit, quibuſdam documentis, vel particulis, quaſi, vt ſunt Hippocratis Aphoriſmi, ſi omnes cohęrerent, conſcribitur: carmineq́ue etiam, eo quòd ipſum magis huic faueat propoſito, quàm oratio ſoluta. Ac licet innumeri penè ſint huius libelli, vel epiſtolæ ad Piſones interpretes, nemo tamen eius filum, vt arbitramur, cognouit: pace tantorum hominum, quorum plurimos maxima proſequimur obſeruantia. Sed quid ſentiamus, pro rei literariæ commodo, libere dicemus, nullius perſonæ nomine allato: Satis enim eorum ſcripta, quando ab ipſis diſſentiamus, indicabunt: & ſemper fere diſſentire cogimur, quod huius methodicæ tractationis lumine, quæ hucuſq; ignota fuerint, nobis, ni decipiamur, perſpicue pateant. Nam cum alij hæc præcepta, ac ſi temere prolata eſſent, & nulla certa diſtinctione aſsignata, exponerent; tenebris inambulantes, ſummis digitis res animo propoſitas potius quærebant, aut vix attinge-

bant, quam apprehenderent, atq; poſsiderent. Attamen nos id non noſtri, ſed aliorum eſſe iudicij volumus. Præceptorem quidem noſtrum excellentiſsimum philoſophum, ſi quemadmodum Ariſtotelis tantum loca cũ Horatio contulit, ita continuatæ expoſitionis onus ſubijſſet, id commode facturum: atq; etiam aliquos eruditiſsimos viros, à quibus hoc negocium leuiter eſt ſuſceptum, ſi prouinciam omnino aggredi voluiſſent, idem fortaſſe agere potuiſſe exiſtimamus. Sed, poſtquam hanc partem non tentarunt, eam
I. intactam noſtri muneris eſſe duximus. Et primò præcepto, cæteris omiſsis interpretationibus, rei talem dicimus eſſe inuentionem, vt diuerſę poeſeos formæ ſimul coniungi non debeant. Et ſecundo, talem diſpoſitionem, vt fabula ſit vna, cui epiſodia reſpondeant in ipſa proprie collocata: hiſq; ambobus vnam ſubiici concluſionem. Denique ſit quoduis ſimplex duntaxat, & vnum: vbi, ſimplex, ad ſolum poeſeos genus eligendum refertur, quod eſt primi documenti: & vnum, ad illud diſponendum, quod eſt ſecundi. Et quoniam Horatius picturæ exemplo, cuius monſtrum ſit turpe, poeſim nobis præponit, primo videndum, cur à pictura ſumptum exemplum. Secundo loco, cur à varia animalium forma. Tertio, cur à quatuor animalium generibus. Quarto, cur varia ipſa genera non poſſe reperiri exiſtimauerit. Quinto, cur poema contraria diuerſa ratione non contineat. Dicemus itaq; poeſim eſſe imitationem, hocq; genere cum pictura conuenire: eſſeq; etiam ſimiles, quod poetam potiſsimum reddant fabula, & mores: pictorem imago & colores. & ſimiles pariter, cum vtraque ars ad pulchritudinem tendat: ita vt in formoſis potius, quam in deformibus ſit præſtantior. tria quoque ſunt vtrique propoſita: præſtantiora, ſimilia, deteriora. Præſtantiores imitabantur homines Polygnotus, & Homerus: ſimiles Dionyſius, & Cleophon: deteriores Pauſon, & Hagemon. & γραφεῖς æque dicuntur pictores, ac poetæ. Hinc Simonides poeſim eſſe picturam loquentem dicebat: & infra, Vt pictura poeſis erit. Sed quoniam omnis ars ad finem tendit, illumq; aſſequi non poteſt, niſi re tota propoſita, quæ tanquam ſub imagine occurrit, huic Horatij exemplo Idea Platonis commode aptatur. Secunda eſt particula de animalium variis formis in vno corpore collectis. quod nonnullorum opinione Centaurum, vel Chimæram reſpicit. Homerus, & Heſiodus Chimærę neq; alas, neq; piſcis partem ullam addunt. quæ duo ſunt hoc in monſtro, in quo etiam nihil de tauro dicitur. Ego potius ſcyllam cauda, & facie denotari exiſtimauerim, de qua in tertio Aeneidos, Prima hominis facies, & pulchro pectore virgo Pubetenus, poſtrema humano corpore Piſtrix. Ita Horatius, Vt turpiter atrum Deſinat in piſcem mulier formoſa ſuperne. Ita verò varietas hæc ſumitur; quia animalia omnibus alijs naturalibus mixtis, vel ſimplicibus corporibus, ut re ipſa, ita in picturæ artificio præferuntur. Tertia quæſtione quatuor capta animalia ita oſtendimus. Caput humanum, ceruix equina, variæ plumæ, cauda piſcis: quod trium regionum animalia am-

plecti-

plectitur, cum alia aeri, alia aquæ, alia terræ deſtinata. & terreſtrium quidem alterum genus rationis expers, alterum particeps. ita quoque quatuor omnino præcipue poeſeos partes ab Ariſtotele relatæ, epica, dramatica, dithyrambica, lyrica. & dramaticæ altera tragica, altera comica. Verba ſunt ipſius Philoſophi, Ἐποποιία δὴ καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις ἔτι δὲ κωμῳδία, καὶ ἡ διθυραμβοποιητική. καὶ τῆς αὐλητικῆς ἡ πλείστη κιθαριστικῆς πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι μιμήσεις τὸ σύνολον. Sed hoc ordine hæc decenter diſponi poſſent: caput humanum eſſe epopeiam, tum quia caput aliorum poematum: tum propter admirabile. ceruicem equinam, eo quod equus homini familiare magis animal, quam cætera: & quia ceruix magis coniuncta capiti, quam membra reliqua eſſe tragœdiam. collatas plumas, ob digreſsiones, quæ efferuntur ac ſi volarent, & ob minorem corporis partem, eſſe dithyrambica, & lyrica. atrum piſcem, cum humilia, & turpia, quæ carent ſcelere, ſint comicis propoſita, eſſe comœdiam. At dithyrambica, & lyrica grauia videbuntur, quòd eorum manus ad Deos, & ad heroas protendatur. Id quidem conceditur. ſed ſi ad poemata grandiora, hoc eſt, longiora referantur, minora dici poterunt. Immo ſi æque ac alia magna eſſent, ſatis eſt, quod quoniam à re ſubiecta ſpaciari magis eſt eorum proprium quàm aliorum, ipſa plumis recte comparari. Hoc autem monſtrum reperiri non poſſe, quod quarto loco videndum, ita cenſet Lucretius libro quinto, Illorum quoniam diſcordia membra videmus, Quæ neq; floreſcunt pariter, nec robora ſumunt Corporibus, neque proficiunt ætate ſenecta, Nec ſimili Venere ardeſcunt, nec moribus vnis Conueniunt, neque ſunt eadem iucunda per artus. Sed Plutarchus in Sylla, apud Apollonium Syllæ captum Satyrum alatum teſtatur: quod animal in ſubſolanis Indorum montibus reperiri refert Plinius in ſeptimo. idemq; apud Aelianum in ſexto, atque etiam Cynocephalos in ſexto Plinij habemus. & Pauſanias in Bœoticis ſe Romæ Tritonem vidiſſe memorat: vbi non de ſtatua loquitur, ſed de hoc ipſo animali, partim piſce, partim homine, quale fuiſſe apud Tanagræos ſcribit. Amphibia quædam ſunt animalia, quæ etiam duplicem formam præſeferunt, ſed diuerſa genera vnum non formant. Quod ſi contingat, caſu euenit, non ex naturæ propoſito: & eſt monſtrum. Poſtremo quærimus, an diuerſa ratione contraria in poeſi ſimul coniungantur: ſi quidem Achilles, & Mezentius immites: Neſtor, & Latinus placidi. & de moribus Achillis, & Neſtoris in Iliade: de Mezentio verò, & de Latino in Aeneide tractatur. An etiam pictoribus hæc forma conceſſa videndum, cum Aegyptij figuris quibuſdam monſtra confingerent, ſub quibus tamen mira latebant myſteria: inde Anubis, Iuppiter Hamonius, ſirenes, atq; huiuſcemodi alia. ſed omnia hæc Hieroglyphica, ſi certum ad finem dirigantur, erunt laudanda, non imitationis cauſa, de qua hic Horatius loquitur, ſed ob ſenſum myſticum. Quo verò ad contraria vnà poſita, ſciendum eſt, quatuor illa Poeſeos genera nunquam in vnum poema poſſe reduci: etenim nulla eſſet diuerſa ratio illis conſenta-

nea: qui enim epica, & tragica,& comica, ac cætera commiſcuerit,varia effinget phantaſmata, qualia ægrotis dormientibus in ſomno occurrunt, quæ hic vanæ ſpecies nuncupantur: rectius quidem,quam viſa. Macrobius enim in ſomnio Scipionis φαντάσματα hæc ſomniorum viſa appellat, quæ ſi natura ſua dormientibus, & recte valentibus vana,& inania occurrunt, multo magis ægrotantibus, cum hi corporis ſymmetria careant, & ob vigilias, vel ſomni torpedinem, vel inedias, vel vinolentiam, ingeſtiq; cibi copiam, vel prauorum ſuccorum vapores, huic agitationi per ſomnium facile ſubiiciantur. Riſus etiam mouetur ob huius diſcordis formæ turpitudinem: nam, vt ex tertio Rhetoricorum colligitur, turpitudo carens dolore riſum mouet: ſcilicet, vbi is, qui eſt deformis, nihil ferat doloris. nam noſtra ex eius damno orta miſericordia riſum impediret. Noua etiam debet eſſe forma huiuſmodi deformis.talis eſt in monſtro, cum caſus ſit de raro contingentibus. Cum igitur aliquis Poetæ dicat, non ne fingendum eſt? nonne pictoribus, & poetis hæc data communis poteſtas? Poteſtas quidem,& venia permiſſa eſt, ſed nō licentia: ſcilicet, non ſunt præter naturam res conformandæ,neq; enim placidis immitia cohærent. neque aſſocianda, quæ ſocietatem non ferunt animalia, ſerpentes enim,& aues non conueniunt, quia aquila,& draco mutuo ſe odio inſequuntur, neque mihi illa placet opinio,quia humiles ſunt ſerpentes, & aues ſublimes, diuerſa animalia ſumpta eſſe,nam locum non reſpexit Horatius, ſed animi qualitatem: vt à tigre,& ab agno Virgilius in vndecimo, & Homerus in duodecimo à dracone,& ab aquila comparationē inducunt: ſed hoc vitioſum poema ita aliqui ad Chryſen referunt, vt Homerus in primo Iliados placidis immitia coniungat, cum ſenem ſacerdotem in furorem armorum immiſit, ætatis non habita ratione, quia ſenes ſunt timidi: id in exemplis Theon Homero obiicit, atque idem de Priamo ad Achillem accedente dici poterit, cum tamen filiæ,& filij amor ſenes ad hæc coegerit: quæ ſolutio Theoni non placet,& cur non placeat,non video. Ego tamen totum poema hic intelligo, non partem. qui dicunt placida,& immitia ſecundum eandem perſonam, quia idem non debeat diuerſus à ſuo primo ingenio effingi,rectè quidem, ſed non hoc in loco: præceptum enim de moribus eiuſdem non immutandis in illo decore poſuit, quod eſt, ſeruetur ad imum, Qualis ab incepto, & quæ ſequuntur. Plauti tragicocomœdiam, quo ad perſonarum & rerum totum inæqualem ſtatum, capiemus: cum Dij,& ſerui heroica,& ciuilia connectantur. Amphytrio itaque ſpeciem huius monſtri oſtentabit, niſi leuis hæc ſit differentia, ſi ipſa fabula recte perlegatur. Sicuti etiam in Odyſſea, quæ magna, & quæ demiſſa, non admodum ſunt diſiuncta. Apertior eſt culpa huiuſmodi in antiqua comœdia. quod etſi in toto Ariſtophane perſpicuum, patet tamen maxime in Ranis, & in Veſpis. Proprie verò cum quis bella tractans, ridicula,& negocia plebeia commiſcet, moreq; lyrico digreditur, hoc monſtrum format, eoq; magis ſi hexametris, iambicis,

& lyri-

& lyricis vnà vtatur. Lucianus autem, in ſua arte hiſtorica, vitium huic ſimile obſeruat, ſed ipſe armatum hominem effingit, cuius galea aurea, thorax ex pannis, vel pellibus vetuſtate corroſis, clypeus ſalignus, tibiæ ex conchis, vel ex corio ſuillo: nam cætera hæc arma auream galeam ita reſpiciunt, vt humanum caput bruta animalia. Et Lucianus vocat ipſum θώρακα caſsidi malè reſpondentem γελοῖον, qualis riſus in Horatij monſtro. Armatus tamen hic miles ad eandem hiſtoriam: at noſtra hæc pictura ad diuerſa poemata commixta refertur. Idem agit Quintilianus in octauo, vbi de oratione loquitur mixta ex uaria linguarum ratione. Atque hæc quidem quo ad poematis genus vnum ſumendum, alijs remotis. Sequitur ſecũdo præcepto pars al- II.
tera totius rei conſiderandæ, quæ eſt de illo ſolo poemate accepto, & tamen vitioſo, ſi rectam non habeat œconomiam, quam ſcholiaſtæ Aeſchyli, Euripidis, & Sophoclis tam ſæpe reſpiciũt. De qua hoc proprium documentum, cum illud, Ordinis hæc virtus, & Venus, aliud ſibi velit, vt ſuo loco declarabitur. Oritur autem hæc diſpoſitio poſt inuentionem, quod extat in tertio Rhetoricorum. itaq; ſi vel epopeiam, vel tragœdiam, vel comœdiam ſolam capias, non debes tamen membra diſtribuere, quæ non recte cohæreant: nam poema bene eſt diſpoſitum, vbi partes bene conueniunt. Quod eueniet, ſi epiſodia, quæ ſunt digreſsiones, quibus totum opus abſoluitur, cum nuda fabula ipſis veſtiatur, decenter conſcripta fuerint. Duo ſunt, quæ ex Ariſtotelis poetica illis competunt, tum vt ex ſubiecta materia conſiſtant, tum vt nexu congruenti coniungantur. Itaque diuerſæ deſcriptiones, aut à ſuſcepto negocio aberrantes, aut non cohærentes, propter locum non captum opportune improbantur. vnde ait, Sed nunc non erat hic locus. locus enim vtrunque vitium continet, id eſt, vel cum aliquid non ſit de re propoſita, vel cum ſit quidem, ſed non conueniat. Oportet itaque digreſsiones eſſe ex re, & ad rem: Sed modus primus reperitur ſine ſecundo: nunquam ſecundus ſine primo. Erunt autem cohærentia, quoties aut neceſſaria, aut veriſimilia: neceſſaria, quæ de bellico apparatu in catalogo Homeri: veriſimilia, quæ de nauium propugnaculis impetitis, ac defenſis, omniaq; ſub his duabus partibus reduci poſſent. Neq; ſolum hoc eſt vitium de ſolutis epiſodijs, quæ epiſodicam faciunt fabulam, ideoq; deterrimam, ſed in choro etiam, cum adeſt ἐμβόλιμα, quale Agathonis, vt apud Ariſtotelem. Intermedium vulgo nunc dicitur, vt cum chorus de laudibus vrbis, in qua ſunt ſpectatores, vel cantus de quatuor anni temporibus, cum chorus quater exeat, ſingulis temporum numinibus, hiſtrionum imitatione, inductis. Sed alius fortaſſe erat digreſsionis modus, qui, quoniam Agathonis ſcripta non extant, cognoſci non poteſt. Aphthonij deſcriptiones hic erunt opportunæ. nam in libro progymnaſmatum ita primo ipſam deſcriptionem definit. Ἔκφρασις ἐστὶ λόγος περιηγηματικὸς ὑπ' ὄψιν ἄγων ἐναργῶς τὸ δηλούμενον. vbi adeſt ἐνάργεια, & τὸ πρὸ ὀμμάτων ποιεῖν cuius ſunt πρόσωπα, πράγματα, καιροὶ, τόποι, ἄλογα ζῶα, φυτά. Hic habemus locos in-

fra

ſra quidem, lucum, aram Dianæ, & campum irrigatum, ſupra arcum Iridis, vel hic arcus ad res transferatur. Loci exemplum id Aphthonij eſt ex Thucydide, de Theſprotorum portu Chimerio. Terram, aquam, & aerem in deſcriptione habemus: de re generali lucum, & campum irrigatum: de priuata luco reſpondentem aram Dianæ, & Rhenum campo. Proprie geographia eſt terræ, & aquæ; quia globus hic inferior coniunctis his elementis menſuratur. Generale in terra lucus, in aqua, irrigatus ipſe ager. Priuatum in terra, ara Dianæ, in aqua, Rhenus. Varietatis iucundæ cauſa, ob quam Horatius ſæpe vagatur, Iris celeſtis additur. Vel etiam de breui digreſsione tria prima: Duo poſtremo de longiori. Erit vitioſa digreſsio, ſi in materia graui, & digna magnifica poeſi, in rerum humilium deſcriptione moratus fuerim: vt, ſi milites ad Rhenum deducam, atque in ipſius fluuij explicatione me nimis occupem: ſiquidem non erat hic locus, cum recte cum re id non cohæreret. Interdum locus hic non eſſe proprius dicetur, quia Rhenus non ſit de materia ſubiecta, & circum illum digrediar. Nunc videndæ ſunt aliorum interpretationes: ſatis enim noſtra apparet. Aliqui, quia ibi, Pictoribus, atque Poetis, ſecundum eſſe præceptum exiſtimarunt, nunc dicunt eſſe tertium. Alij putant adhuc eſſe primum, quia Poeta recte formatæ poeſeos rationem ſequatur. Id autem ita eſt improbandum, quòd, ſi peccatum hoc quod eſt digredi à magnis materiis non cohærenti epiſodio, in monſtrum illud prius poſitum caderet, ſequeretur, idem eſſe hoc modo digredi, quod plura animalia vna coniungere. quod eſt falſum, cum in ſola epopeia hoc epiſodij vitium contingere poſsit, vel in ſola tragœdia, aut comœdia, primumq; erratum, niſi diuerſa poemata vnà miſceantur, non euenit. Sed quo ad præcepti ordinem, is à ſuperiori parum diſcrepat, nam obiecta eſt ratio, Pictoribus, atque poetis: ita hoc in loco, & fortaſſe cupreſſum ſcis ſimulare. Reſpondebat, Scimus, & hanc veniam petimus. hic reſpondet, Quid hoc, ſi fractis enatat expes Nauibus, ære dato, qui pingitur? Tu dices, at mihi placeo in effingenda arbore, ergo illam in naufragij pictura apponam, ſi in tabella templo Neptuni affigenda, ſoluta pecunia, à me nauta nauis caſum pingendum expoſcet. Quid hæc tam pulchra Cupreſſus ad nautæ propoſitum? Exemplo malam eſſe digreſsionem comprobatur. Amphora à figulo incepta, in rotæ figulinæ curſu, in vrceum deſinit, non quia res magna, & grauis in humilem, & abiectam tendat, ſed in debiliorem maiori perfuſam iucunditate: etenim ab Heroicis digreſsio ad luci, vel fluuij deſcriptionem, id demonſtrat, cum venuſta admodum ſit hæc poſterior tractatio, & prior magnifica. Amphora eſt vas vinarium; vt Budeus in quinto de aſſe confirmat, octauam modij partem continens: magnum itaq;. Vrceus autem eſt vaſculum: ipſo enim, vt eſt apud Iureconſultum, aqua in æneum infunditur. Bayfius vrceolum de aqua calida, & vrceum de frigida exiſtimat. Sed, vt ex vetuſtis marmoribus patet, minoris, & maioris formæ

cauſa

cauſa vrceus dicitur,& vrceolus. Sunt vaſa elegantibus ornamentis decorata, folijsque corynthijs, additis ſatyricis,atque huiuſmodi ſignis pulcherrimis: ita,vt cum illis deſcriptionibus vrceus recte collatus, atque amphora cum inceptis grauibus. Quod ſi varias facultates metaphorice in eadem re ſubiecta accipiat, nil mirum: quia diuerſa ratione id euenit de pannis purpureis, & lucentibus vna conſutis:ſed non recte, quo ad ordinem locutus fuit, obiectum ponens,pictura eſt vſus: & rationem ſuæ ſolutionis afferens, ad figulum ſe contulit. Quæ artes duos habent fines, illum,qui eſt in operatione, dum res tractatur: & illum,qui in opere,iam re abſoluta, & remanente. poterat enim à muſica exemplum ſumere:vt,cum vox canentum modulatione nimis vagante à ſono tibiarum, perperam digreditur. Inde apud Athenæum, πάραυλα μέλη. Sed poſt ſonum, vel cantum nihil ſupereſt. ita verò poſt poeticum ſcribendi laborem poema remanet,vt poſt ſutoris,pictoris,& figuli operationem opus aliquod. vnde cum poeta hi artifices hac de cauſa conueniunt. Atque etiam hac de cauſa paulo inferius cum eodem faber confertur.Præterea hi ſunt ſimiles,quòd eorum ſubiectam materiam libere poſſideant; cum ipſa diuerſis caſibus commutari non poſsit, quemadmodum illa,quæ militi, medico,& nautæ ſubijcitur: nam belli, nauigationis, & corporis humani cauſa hi tres artifices interdum finem non aſſequentur:& non ob propriam culpam. his,aut ſimilibus alijs,poeta ab Horatio non comparatur, ſed ſutori, pictori, figulo, & fabro;quia omnes pariter pannum, coloranda lutum,& ferrum ita in manibus habent, vt fortunam non timeant. Ita quoque poeta quòd humanas actiones, non agendo,ſed imitatione ſubſtratas habeat, in materia tuta verſatur. Aliud eſt Horatij artificium,quòd cum hexametra huiuſmodi numeris pene ſolutis ferantur, vt in Epiſtolis, & in ſermonibus,in quibus familiarem loquendi vſum imitantur, nunc tamen in delectabili deſcriptione conſiſtant, vt illud, Et properantis aquæ per amænos ambitus agros. Primis enim dactilis aquæ fugam æmulatur, nam ſillaba ſillabam impellit: inde, præter morem,carmen venuſtum. Ita infra,vbi de heroicis inſurget, Res geſtæ, Regumq́;, ducumq́;, & triſtia bella. Res quoque imitatus opportuno loco illo, Parturiunt montes,naſcetur ridiculus mus: & alibi,ne amplius hoc artis genus attingamus. Sequitur hiſtoriæ, & Oratoriæ facultatis vſus: Lucianus in hiſtoriæ ſcribendæ libro ita ait, μάλιστα δὲ σωφρονητέον ἐν ταῖς τῶν ὀρῶν, ἢ τειχῶν, ἢ ποταμῶν ἑρμηνείαις, ὡς μὴ δύναμιν λόγων ἀπειροκάλως παρεπιδείκνυσθαι δοκῇς. καὶ τὸ σαυτοῦ δρᾶν παρεὶς τὴν ἱστορίαν, ἀλλ' ὀλίγον προσαψάμενος τοῦ χρησίμου, καὶ σαφοῦς ἕνεκα μεταβήσῃ. neq; enim in locorum deſcriptione præter hiſtoriæ diſpoſitionem immorandum: Quod ex Thucydidis portu ſyracuſanorum, & peſtilentia demonſtratur. Auctor ad Herennium in ſecundo vitioſam illam oſtendit expoſitionem,quę præter rem ex re ipſa egrediatur. Sunt,qui hunc errorem oſtenſuri Lucanũ capiant in prodigiorum catalogo. At verò qui carmine hiſtoriam conſcribit, non eſt poeta: nam cum facta enarrat, illa non imitatur. Afferunt etiam digreſ-

digreſsiones, quæ ſunt in fine ſingulorum librorum in Georgicis, in quibus Virgilius non eſt poeta, neq; enim Heſiodus ſub aliquo poeſeos genere ab Ariſtotele reponitur. Tertium hac in re iſtorum eſt erratum, Meſſalæ non placuiſſe, quòd à Virgilio additum in nono Aeneidos, Et in decimum veſtigia rettulit annum, ſatis fuiſſe, Quidquid apud duræ ceſſatum eſt mœnia Troiæ Hæſit. Quod autem ſequitur, Et in decimum veſtigia rettulit annum, ſi male amplificat, non eſt vitium epiſodij, cum oratorio amplificato, quæ ſola ſententia, & elocutione ſola fieri poteſt, non ſit epiſodium, quod, vt grandius reddatur poema, eſt introductum. ergo epiſodium ibi non intelligendũ, ſiquidem ad rem perficiendam vti leuiora nihil comminuunt, ſi auferantur, ita ſi addantur, nihil adiungunt. quod eſt in primo Ethicorum contra Solonem. Vitium huiuſmodi in Hippolito Senecæ eſſe poterit, in quo venatio longa digreſsione iucunde, & eleganter deſcribitur, nimiſq; id humile, quan quam pulchrum, hæc enim pulchritudo, quia locum proprium non habeat, eſt turpis. Qualia errata feracis ingenii cauſa ſæpe apud Senecam. Lucianus in libro citato Parthenium, Euphorionem, & Callimachum malos hac parte poetas eſſe declarat, quia ad Tantali aquas diuenientes, plurima verba effunderent, antequam aquæ illæ ad Tantali labia admouerentur, rectè verò Homerum ipſum Tantalum, & Ixionem paucis prætergreſſum. Concluſio eſt, Deniq; ſit quoduis ſimplex duntaxat, & vnum. Quæ vtrique præcepto accommodanda: Simplex, quo ad primum: Vnum, quo ad ſecundum. Simplex, & vnum idem eſſe aiunt, qui hucuſque ſolum fuiſſe documentum exiſtimant. Vnam fabulam hic intelligere poſſumus, quæ vnius viri vna eſt actio, vt particula Achillis actionum de eius ira in Iliade. & eſt vitium, quoties vel plures viros, vel vnum quidem, ſed plura eius facta capimus, veluti de Heracleide, vel Theſeide, quod poema vnum quidem Heroem, ſed plures eius res geſtas amplexabatur. Itaq; fabula vera hic ex Ariſtotele ſumetur. Et poſſumus vnam hanc intelligere actionem in recta vna poeſi effingenda, qua monſtrũ illud euitetur. Quod verò vnum perfectionẽ reſpiciat, hæc eſt cauſa generaliter adducenda, quod in partes non diſſoluatur. atque ideo Pythagoras inter decem bona vnum collocauit. Sed quo ad præſentem materiam dicemus actionem, & artem magis excellere, quo magis finem poſtremum attingunt: atque vnum hoc modo captum huiuſmodi finem indicare. Ita uerò in poemate ſtatuendum, vt in rebus humanis, in quibus vna actio contemplatione noſtra commodius amplectitur, quàm ſi plures fines poſceret. poetęq; ingenium in campo perſtrictiori maiorem indicat uirtutem, ſi rectè ſpacietur, quam in ampliori, ob maiorem difficultatem. ergo non idea Platonis, ſed vnum Peripatetice, recteq; capitur. Hic tamen dubitandum, cur poeſis compoſita non concedatur: nam tragœdia ex compoſito genere non ſolum ab Ariſtotele formatur, ſed etiam commendatur, atque epopeiæ fabula eſt διπλῆ qua βελτίονες & χείρονες efficiunt. Sed nos in poeticarum quæſtionum

libro

libro duodecimo hanc epopeiam ita explicauimus, vt ſimplex debeat eſſe omne poema, poeſeos ſolo genere, aut ob vnam vnius actionem, ſed compoſitum eſſe poſsit, ſecundum vtriuſque fortunæ compoſitionem, vel Illuſtrium, & ignobilium ſtatu: qualis Odiſſea. Tragœdia quoque hoc modo ſimplex, compoſita tamen alia dicetur ratione; quia ex peripetia & agnitione conſiſtat, & quarum altera ſola conſiſtens eſſet ſimplex. Poſtquam de III.
poematis materiæ inuentione, & diſpoſitione tractauit; de uerbis agit, eodem modo inueniendo, ac diſponendo, immo & concluſionem afferendo, quæ ſola utrique præcepto inſeruiat: In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte, Primum, Maxima pars vatum, Alterum, Qui variare cupit. Interpretes vel vnum ſolum ſtatuunt documentum ex hiſce duobus, vel ſecundum quidem diſtinctum vident, ſed de rebus illud eſſe exiſtimant, quod ſuo loco videbimus. Hæc autem vbi, Maxima pars uatum, omnes de uerbis agi arbitrantur. Noſtra verò opinio de diſtinctis præceptis ita confirmatur. Quintilianus in octauo κακόζηλον κοινισμὸν conſiderauit, κακόζηλον in re ipſa fuit de ijs, quæ naturam prætergrediuntur ſecundum credibile, & ex eo, quod fieri poſsit, de quo errore Hermogenes in quarto de inuentione: atque id Horatius ipſo libri initio intellexit monſtro conformato, & Quintilianus in uerbis etiam eſſe κακόζηλον affirmauit, quod tunc in manibus habebat: eſt enim, vt ipſe ait; quidquid eſt vltra naturam, quoties ingenium iudicio caret, & ſpecie boni fallitur, omnium in eloquentia vitiorum peſsimum, Vbi, quod hic in eadem ſententia, Decipimur ſpecie recti, eſt indicatum, atque etiam quod infra de culpę fuga in uitium ducente, Si caret arte: quod is dixit, ſi ingenium iudicio caret. Id autem fit, cum perpetuum ſtilum aliquem nobis proponimus, inde, quomodo peccetur, cito videbimus, quod inuentionem ſtili generis alicuius reſpicit. Cum verò varietatem affectamus, quia ſuo loco ipſa eſt decens; ad dicendi diſpoſitionem refertur, in qua κοινισμὸν habebimus: & Horatius quoque in ipſo vitio, quòd ſubſequitur, eſt à Quintiliano adductus: Quod infra perſpicuum erit. Nunc κακόζηλον ab aliquibus ad tria refertur, prout oratio ſubtilis, modica, & vehemens, quod ab oratore acceperunt: ſed viſo ipſo Cicerone, ſequenti præcepto id conuenire iudicabitur, vt facile cognoſcemus. Ac quoniam breuia, polita grauiora, & humilia ab Horatio ponuntur, ſic breuia cum humilibus coniungentur, & ſola tria inducentur. Alij interpretes politis mediocria intelligunt, nullo certe argumento: Immo verò medium ſemper his quatuor quæritur, ſed in extremum fit ſemper lapſus. Ego in dicendi facultate quantitatem, & qualitatem ſpecto, illam, prout pluribus, uel paucioribus verbis me expedio, hanc vel grauitate, vel humilitate: etenim in orationis copia aut graues, aut humiles ſumus, itemq; in breuitate. Duo priora primo ponit, mox duo, quæ ad qualitatem pertinent. Neque eſt Macrobij diſtinctio: is enim in quinto breuem, copioſam, ſiccam, & pinguem orationem conſiderat. & ſicca ad humilia, pinguiaq; ad grauia non

B transfe-

transferuntur,ſed potius ſicca ad breuia,pinguia ad copioſa. ita,vt ſola quantitas animaduertatur, ea quidem ratione,qua ſiccum & breue, pingue & copioſum aliquo modo; quanquam leuiori differant. Dicit ergo breuis eſſe laboro;Obſcurus fio:id de breuitate:Sectantem leuia nerui Deficiunt,animiq́ue: id de copia. Quæ duo ideo ponuntur; quia poeta confutationis,& confirmationis partes ex rhetorica non accipit, ſed narrationis:narrat enim imitando. Narratio autem ſolis verbis rei neceſſarijs vti debet; nanque in ſecundo εὑρέσεως ita Hermogenes διήγησις ἐστι παντὸς μὲν προβλήματος αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. & in ſecundo de Oratore :ſimplex debet eſſe narratio. vnde breuitas ipſi tribuitur, vt in tertio Ariſtotelis Rhetoricorum. Tendam itaque ad breuitatem, ſed obſcurus fiam: nam Quintilianus in octauo perſpicuitatem à breuitate tolli exponit: unde etiam ambigua,obſcuraq; Apollinis oracula ob ænigmata,& ob reſtricta paucis reſponſa, Laconumq́; ſcripta, quia conciſa,parum percepta. Quod vitium omnino eſt fugiendum; cum narrationis ſit pars altera, vt ſit lucida:eſt enim perſpicua,breuis,& probabilis. vltima pars in rationibus, & in re ipſa conſiſtit, duæ priores in verbis, vel potius, perſpicuitatem magis reſpiciemus, tanquam primo poſitam, & à qua Hermogenes,& Quintilianus formas ſunt exorſi. Et Cicero in Oratore vult, narrationes quotidiano prope ſermone dilucide explicandas. Apertus autem,& admodum facilis vt eſſe queam, eneruis fio. Sectantem leuia, hoc eſt, politiora,& cultiora, quæ huiuſmodi copioſa oratione, & ſatis clara redduntur, nerui,& animi deficiunt. Vnde uerba ſunt Ariſtotelis in poetica λέξεως δὲ ἀρετὴ σαφῆ, καὶ μὴ ταπεινὴν εἶναι, quaſi quod facile eſt languida, cum eſt perſpicua: ταπεινὸς autem eſt languens orationis curſu, & planiori, atque molliori ſermone. Recteq́; hic ille dictus, cui nerui, & animi deficiant. Eſt autem ſumpta tranſlatio à pictoribus: in ipſis enim potiſsimum perſiſtimus. corpus itaque nimis molle, ac politum ſi effingatur; neruos, & muſculos, non indicabit, neque generoſum animum præſeferet: quod in celatis ſignis cognoſcitur, cũ marmorei Herculis robore quodam fortitudinem denotent. nam ſimilitudines ſunt aliquæ corpori,& animo communes. Puer intelligetur, qui à pictore,aut ſculptore confictus, ob pinguedinem,ac mollitiem politioris quidem eſt cutis,ſed eneruis,& ſine magni animi indole.Infantes in dicendo,atque infantem orationem hoc ſenſu apud Ciceronem habemus, quoties ita ſumus faciles, copiaq; uerborum perſpicui, vt languidi, & ταπεινοὶ videamur. Lyſiam in hanc fere culpam incidiſſe, notat Cicero in libro de claris Oratoribus: ſæpe tamen in ipſo eſſe lacertos ſubiungit, quibus lacertis Horatius neruis reſpondet. Dicemus etiam illud, Sectantem leuia, ſyllabæ ioco ad uelocem alludere, non quòd omnino leue quo ad curſum intelligat. Sed nerui, & uires deficiunt, ubi uelocia ſectamur: qualia ſunt in profuſo dicendi genere uerba, quorum nullus eſt modus. itaque leuiter feruntur, atque in longo eorum curſu defeſsi reddimur. Quare,ut alterum euitemus extremum,

tremum, in alterum incidimus, à nimia ariditate in nimiam mollitiem: illa quidem obſcuri, hæc uerò languidi exiſtentes: unde difficillima eſt medij cognitio. Quod medium Quintilianus duodecimo in Rhodijs reperit hoc modo dicens. Neque enim Attice preſsi ſunt Rhodij, neque Aſiane abundantes. Quod ex Bruto eſt acceptum, in quo ita Cicero Aſiatici oratores non contemnendi quidem nec celeritate, nec copia, ſed parum preſsi, & nimis redundantes, Rhodij ſaniores, & Atticorum ſimiliores. Qualitas autem ratione carminis eſt huiuſmodi, vt poemata ad grauitatem quodam temperamento dirigantur: eſt enim uerſus oratione ſoluta præſtantior. Quare Lucianus in libro de conſcribenda hiſtoria fabuloſam hiſtoriam eſſe poema enarrat: ſed pedeſtre, & non grandiloquum, quaſi quòd carmine ablato magnitudo ſatis concidat. Quòd ſi magis magnificam poeſim reſpiciamus, multo magis epopeia eſt grandis, quam ſermo. Vtcunque cum decoro magni erimus in dicendo. Quid deinde hæc amplitudo? in tumoris vitium cadit, ergo in aduerſam partem inclinabor: quod dum facio, ita à grauitate diſcedo, tumoris uitium timens, ut humilis ſim, atque humi ſerpam. Cum itaque ait. Profeſſus grandia turget, eſt quod in quarto Ethicorum, quod μεγαλόψυχος fit χαῦνος quoties honorem nimium præter honeſtum affectans eſt elatus, ſumpta à maris fluxu translatione. Et Cicero in Partitionibus refert, quod magnitudinem animi ſuperbia imitatur. Ita & orationis qualitates ſe habent, ut uirtutis oratoriæ æmulatio faciat κακόζηλον. At ſerpit humi, qui tanquam nauta altum mare fugiat, ſemper littus, & arenam radat. Vnde aliqui legũt, Serpit humi, ut tutus nimium, timidusq; procellæ. ubi erit εἰκών. Si ut auferatur, qua particula comparationis omnes codices carent, erit μεταφορά; qualis mihi maxime arridet, quia translate à principio hucuſq; loquitur, comparationis particula nunquam appoſita. Medium uerò, quod eſt utriuſque extremi temperatio, non ſolum poeſis aſſequi debet in dicendo, ſed etiam hiſtoria. nam Lucianus ſicuti demiſſum ſtilum, & humilem non commendat; ita neq; turgidum. Immo erratum hoc ἐπιτυχίαν uocauit, quod in hiſtoria uitioſe inſurgamus, quemadmodum ſi faſtu quodam nimio incederet, qui eſſet in equo. & de quantitate, quo ad breuitatem, & copiam, quomodo neque obſcuri, neque uulgares eſſe debeamus; ita conuenit nobiſcum οὕτω δὲ καὶ τῇ φωνῇ αὐτῇ ὁ σκοπὸς ὁ πρῶτος σαφῶς δηλῶσαι, καὶ φανότατα ἐμφανίσαι τὸ πρᾶγμα, μήτε ἀποῤῥήτοις, καὶ ἔξω πάτοις ὀνόμασι μήτε τοῖς ἀγοραίοις τούτοις, καὶ καπηλικοῖς, ἀλλ' ὡς μὲν τοὺς πολλοὺς συνιέναι, τοὺς δὲ πεπαιδευμένους ἐπαινέσαι. Rhetoricæ hoc eſſe commune documentum, non demonſtrandum: quia hæc dicendi genera poeta ab Oratore traducit. Hæc autem quatuor uitia facile perſpiciuntur: Breuitas enim in Perſij ſatyris obſcuritatem generat, & effuſa, nimisq; facilis Ouidii copia in eius elegiis eſt abſque neruo. Atque apud Græcos qualitas etiam uitioſa, ut in Antimacho, & Q. Calabro: nanque tumidus alter eſt, atque alter humilis. Neq; tantum in totius IIII. poeſeos curſu à medio facile diſcedimus, quod ſpectat ad inuentionem: ue-

rum etiam in diſpoſitione, ſecundum varietatem; quæ ſuis locis reſpicienda. idq́; ſequitur quarto præcepto. Vnde Quintilianus in octauo poſt κακόζηλον ad κοινισμὸν ſtatim deuenit; quia hoc vitio ita mala uarietas induceretur, ut ſuperiori mala per opus uniuerſum dicendi ratio. Eius ſunt uerba: κοινισμὸς quoque appellatur quædam mixta exuaria ratione linguarum oratio, ut ſi Atticis Dorica, Ionica, Aeolica, etiam dicta confundas, cui ſimile uitium eſt apud nos, ſiquis ſublimia humilibus, uetera nouis, poetica uulgaribus miſceat: id enim tale eſt monſtrum, quale Horatius in prima parte libri de Arte poetica fingit, Humano capiti ceruicem pictor equinam Iungere ſi uelit, & cætera ex diuerſis naturis ſubiiciat. Hæc ille. Vbi primam partem ad uerba perperam traduxit, cum ſit de monſtruoſo poemate, quo ad materiam adeſt quidem diuerſitas, ſed non linguarum. Hoc monſtrum de apris in fluctibus, & delphinis in ſyluis, erat à Quintiliano adducendum, ſi poeticam hanc ſibi accommodare uoluerat. Erit ergo uitium, ſi propriis nominibus in facili materia utamur: & peregrinis in difficili: quia præter locum facta uarietas. Quod ſi diuerſa nomina poeſim recte exornabunt, ſingula ſuis locis reſtituentur: nam propria nomina, quia plana admodum, ubi in moribus, & in ſententiis uerſemur, propter arduum negotium, ſuſcipiemus: ac peregrina tanquam admirabilia, quoties in deſcriptionibus, quia ſunt de rebus perſpicuis, digrediamur, neque enim uerborum grauitas rei grauitatem occupabit, neque res leues uerbis leuibus frigebunt. Quod ita ex Ariſtotele colligitur τῇ δὲ λέξει δεῖ διαπονεῖν ἐν τοῖς ἀργοῖς μέρεσι, καὶ μήτε ἠθικοῖς, μήτε διανοητικοῖς, ἀποκρύπτει γὰρ πάλιν ἡ λίαν λαμπρὰ λέξις τά ἤθη, καὶ τὰς διανοίας. Quibus autem nominibus id aſſequi ualeamus, patet ſuperius, hoc modo, σαφεστάτη μὲν οὖν ἐστιν ἡ ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων, ἀλλὰ ταπεινή, ac poſtea σεμνὴ δὲ καὶ ἐξαλλάττουσα τὸ ἰδιωτικὸν ἡ τοῖς ξενικοῖς κεχρημένη. Peregrina uerò eſſe exponit linguarum uarietate, tranſlationibus, aliiſq́; omnibus, quæ non ſint propria. Prodigium quoque formabitur hac in parte, non verbis ſolis, ſed oratione male variata. Cicero in oratore vult nos eſſe ſubtiles in probando, modicos in delectando, vehementes in flectendo: quod quocunq; in dicendi genere ſeruabitur, ſiue breui, ſiue copioſo, aut graui, aut humili, ſed recto tamen iudicio, ne hæc varietas male quæſita, vehementiam ad probationes, & ad affectus ſubtilitatem trahat. Qui itaque vnum tantum præceptum faciunt, hoc cum ſuperiori connectendo, poſſe alterum abſq; altero errato conſtare non intelligunt. Alij autem hoc ſeiungentes, & rem ſolam reſpicientes, exemplo non ita recte ſe accommodant, ſicuti nos ipſi, nulloq́; modo ſuperiori particulæ hanc applicant. Cauſam aſsignat, cur ex vitio in uitium incidamus, uel à medio aberremus; quia caremus arte. Vnde. In uitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte: utriq; documento pro concluſione aptabitur: nam, cum uerborum inuentioni, & diſpoſitioni commune id ſit, ut mediocritate perficiuntur; hac de cauſa communis etiam poteſt tradi concluſio. Quòd autem medium, extrema euitando, attingamus, patet ex

monstrum

umane capiti cervicem pictor

tet ex ſecundo Ethicorum: quæ pars non ſolum moribus, ſed arti etiam modo aliquo adhæret: ſiquidem fugiendum eſt illud extremum, quod magis natura ſua deteſtabile, ut de ignauia, atque auaritia. hic autem cum ob poeſeos qualitatem, infantia, & humile dicendi genus euitari potiús debeant, quàm obſcuritas, & tumor, quia ſint duo uitia hiſce duobus alijs deteriora; ab illis diligentius diſcedemus. Secundo loco extremum, ad quod nos ipſi ſimus procliuiores, magis etiam fugimus. Poſtremo, ut in moribus uoluptatem, qua fallimur, ita in arte poetica, ſcribendi facilem quendam fluxum, nulla induſtria emiſſum, poſſe nos in errorem facillime inducere, exiſtimabimus. Ariſtoteles autem rectæ rationis in medij electione miram oſtendit difficultatem: quæ recta ratio in agendo eſt prudentia, & ars in faciendo. ac, quoniam artifex eſt poeta, cum in diſcernendo peccat; caret arte potius, quàm prudentia. Hæc enim ita in ſexto Ethicorum diſtincta. Hippocrates quoque idem ſentiens, iudicium difficile dicebat, quod ab arte in primo Aphoriſmo ſegregat; quia per artem medicorum propoſitum ſtudium intelligebat, non autem eorum recta in medicina rationem. Ex Rhetoricis idem ſatis probatum: nanq; hæc regula ob dictionem, & orationem ab ipſis dependet. Lucianus in deſcriptionibus, elaboratam elocutionem, & tenuem in graui negotio, quantum ad hiſtoriam, ita pariter præcipit. δεήσει γὰρ τότε ποιητικοῦ τινὸς ἀνέμου ἐπουριάσαντος τὰ ἀκάτια καὶ συνδιοίσοντος ὑψηλὴν, καὶ ἐπ᾽ ἄκρων τῶν κυμάτων τὴν ναῦν ἡ λέξις δὲ ὅμως ἐπὶ γῆς βεβηκέτω τῷ μὲν κάλλει, καὶ τῷ μεγέθει τῶν λεγομένων συνεπαιρομένη, καὶ ὡς ἔνι μάλιστα ὁμοιουμένη. Et paulo ſupra de opportuna uehementia, temperantia, atque ſubtilitate idem innuit, quod hic ego expoſui. Quod autem ex Quintiliano adduxi de linguis male commixtis, idem in hiſtoriæ legibus à Luciano obſeruatum, cum Callimorphum reprehendit, qui Ionicam linguam cum communi commiſcuerit. Vitium erit in Ouidij Metamorphoſi, cum ſtylus modo nimis inſurgat, modo deprimatur, nimium inæquali uanitate. De Virgilij Polydoro, ex ramis euulſis eloquente, deq; nauibus in Nereides commutatis nihil dicendum; quia eſſet prodigioſa varietas quo ad rem, non autem in verbis: Itaque & de Didone Dianæ uenatrici modeſte incedenti comparata, deq; Aetnæ incendio. Sed ſuis locis in Poeticis quæſtionibus Virgilium ſatis, vt arbitror, ſum tutatus. Recte verò dubitandum, quomodo nos prodigialiter quidquam variare cupiamus, cū nemo velit male agere. Neq; etiam ſi melioribus viſis, & omiſsis, aliqui deteriora ſequi dicuntur, de his hic loquemur: cum poetæ huiuſmodi recti ſpecie decipiantur, non quod malum apertum ſuſcipiant. Vnde aliqui fortaſſe hac difficultate commoti, Prodigialiter ad Appingit applicabant: Qui uult rem unam uariare, Delphinum ſyluis, & aprum fluctibus prodigialiter appingit. Sed duriuſcula eſt ſenſus deductio. Fortaſſe hoc nomen ab Horatio conſideratum, prout admirationem generaliter ſignificat, neque prout in malam partem capitur: ita enim qui uarietate admirationem affecta, ſi arte careat, poteſt in prodigium, & mon-

qui variare ... rem prodigialiter

monſtruoſam formam cadere. Eodem modo ſuperbia uitium denotans, pro honore apud eundem: quaſi quod exceſſus in faſtu temperatius capi poſſit: & extremum, quia medio finitimum, pro medio capiatur. Locus eſt in tertio carminum, Sume ſuperbiam Quæſitam mentis, & mihi Delphica Lauro cinge volens Melpomene caput. Vtcunque tamen, oritur quoque dubium, quonam modo de his uitiis, obſcuritatis, infantiæ, tumoris, & humilitatis danda ſint documenta, ſi decipimur ſpecie recti, ſit enim admonitio de re, quæ poſſit corrigi: vnde ipſa nunquam eſſet neceſſaria, ſi libera animi voluntas tolleretur, neque conſultatio, neque quidquam de cuiuſquam euentus electione. Sed mala, quæ bona apparent, nosq; in errores perducunt: quòd à nobis euitari nequeant, ita comprobo. Agendi duo ſunt principia, cognitio, & appetitus: quibus ablatis, non ſponte agimus, etiam ſi alterum tantummodo impediatur principium. hic autem ob ignorantiam, quæ cognitioni, & ob uim, quę appetitioni opponitur, apparentia bona non ſponte ſequimur. Ac primo de ignorantia. Hæc eſt in intelligentia; quia omnis malus ignorans, ſcilicet, quòd finem bonum non intelligat. quòd ſi intelligentia non eſt libera; neque libera eſt voluntas. Hic reſpondendum, facto iam habitu in uitijs, cognitionem prorſus auferri, tuncq; reuera nos morali ex Philoſophia non eſſe liberos: eſſemusq; digni venia, niſi primæ actiones habitum antecedentes in noſtra fuiſſent poteſtate, quas à nobis omnino proficiſci, ex incontinente apertiſsime cognoſcemus. Quædam prima adeſt notio, ob affinium increpationes, ob exempla bonorum, & malorum in noſtris oculis poſita, ob latas leges, ob magiſtratus, ob rerum uſum etiam leuiſſimum, atque aliis huiuſmodi de cauſis, quæ pariter eſt naturalis, cum à ratione deueniat, communiſq; etiam, tum propter omnes homines, quibus eſt tradita, tũ quia in utranq; partẽ flectitur. Hæc voluntati uitium, & uirtutem porrigit: illud quidem cum ſimplici appetitu delectabile, & tandem exitiale: hanc uerò ex recta ratione, magno labore, ſed denique fructuoſo, & iucundo deſcendentem. Vtroque fine ab intelligentia propoſito, magna fit in mente agitatio, uitium ne, an uirtutem eligam: ſum continens, ſi recta ratio dominatur: quia cognitis malis, ab ipſis me coercens, bona ſum amplexus: at incontinens, quoties ad mala me flectam, bonis etiam perſpectis. Et uti continens non ſatis libenter recte agit; ita ſententia eius adhuc reluctante male agit incontinens. Vbi nulla amplius in meo animo de actione controuerſia, ſum aut uirtute clarus, aut uitio inquinatus, inde uel ero temperans, vel intemperans: nitido rationis lumine temperans, intemperans ipſo obſcuro. Poſſumus itaq; antequam malus ſcribendi vſus inueteret, ad meliorem partem tendere: quia quod de libera agendi facultate in iis, quæ ad prudentiam pertinent, idem in iis, quæ ad artem. Quapropter in arte primo errores facile corrigentur, ſed eius cognitione ob confirmatum uitium impedita, medij nulla habita ratione in extrema ita quoad dicendum in no-

ſtro

ſtro poemate incidemus, ut remota prudentia in humanæ uitæ conditionibus quo ad agendum. Et, quatenus eſt impreſſum uitium, nos errare ignoramus. Sed prorſus deperditi ex malis tantum læticiam capimus: & quæ ſunt deteſtabilia, eſſe bona iudicamus ipſis nullo modo cognitis. uitioſi autem ſunt multi, utputa intemperantes, quibus bona non prorſus ignota. Itaque dici poſſet omnem malum eſſe ignorantem, ſcilicet quo ad bonorum electionem; cum uiam recti propoſiti non amplius teneat. Dein quia appetitus ſuo nequit officio fungi, illud affertur, obiecta in noſtram uoluntatem impetum facere, illamq; etiam reluctantem, ut de incontinente diximus, ad ſe attrahere, quod proprium eſt uiolentiæ, cum principium eſt exterius, & nolentem & non cedentem ſuperat. Reſpondendum, quòd motor debet eſſe potentior re mota, ſed obiectum, quod habet rationem finis: non eſt intelligentia potentius, quæ eſt cauſa efficiens: noſtra autem intelligentia, à qua intelligentia mouetur noſtra uoluntas, eſt idem, quod nos ipſi: ergo à nobis ipſis, neque à fine ſuperabimur, ſi cauſa efficiens nolit cedere. Atq; hæc quidem de libero animi motu latius in tertio Ethicarum quæſtionum à nobis tractata, præſentisq; loci cauſa breuiſsime hic perſtricta. Et licet Alexander Aphrodiſienſis duplicem de hac quæſtione tractationem formarit, & liber extet Simonis Portij, Hominem ſponte eſſe probum, aut improbum, inſcriptus; confuſa apud ipſos hæc eſt materia, adeoq; contrariis, & inuolutis nodis implicita, ut nulla congruens ullo ſtudio elici poſsit ſolutio. Nos autem primi, vt arbitramur, ueritatem hac in re expreſsimus. Quintum eſt præceptum de V.
poematis forma integra, hoc eſt de ſeruanda inuentionis, & diſpoſitionis in materia, & verbis perpetua per totum opus recta ratione. poſtea ſequetur de poetæ integris uiribus, quibus tantum onus ſuſtineat. Id autem ita deducitur. Quæ in actione conſiſtunt, & perfecte ſe habent, ad artis abſolutam formam, ob commune veritatis nomen, accommodantur. ergo fęlicitas poematis à uitæ humanæ fœlicitate non omnino diſcrepabit. fœlicitas humana eſt in primo Ethicorum operatio rationis per prudentiam in tota uita: pars autem de recta inuentione ad rationem refertur: & pars rectæ diſpoſitionis ad prudentiam, & hoc quod ſequitur officium de totius operis compoſitione ad totam uitam. Vnde etiam de fabro recte exprimente capillos, & ungues, atque in reliquis partibus inculpando dixit Horatius. Infœlix operis ſumma eſt; quia ponere totum Neſciet. vt in arte ſtatuarii à miſeria translationem habeamus: Etenim, vt homo in morali vita eſt infœlix, qui uſque ad ſupremum vitæ diem per prudentiam non operatur; ita infœlix eſt in facultate poetica, qui vſque ad poeſeos poſtremum exitum arte non incedit. Prętereà uerò poeta quia actiones humanas imitatur, quæ tum perfecte ſe habent, cum à perpetua recta ratione emanant; ipſis ſuo poemate reſpondebit. Tertiam afferamus hanc cauſam, artem eſſe naturæ affectam, ac naturalia omnibus partibus recte diſpoſitis aliquid recte procreare, fieriq; compoſiti

poſiti diſſolutionem, parte aliqua omnino deficiente, atque idem eſſe de poeſi. Aliqui de ſymmetria nunc agi exiſtimant: ſed in ſecundo, & quarto præcepto de ipſa tractatum. Alii magnitudinem conſideratam aſſerunt, ita ut nihil deſit, nihilque ſuperſit. Ipſi fortaſſe neq; nimis magnum, neq; nimis paruum eſſe debere poema arbitrantur, quod cum Ariſtotele conueniret, animal aut mole ingenti vaſtum, aut exigua forma puſillum non cõmendante, quia vnico oculorum tractu comprehendi nequeat: idq; poemati contingere: attamen exempla utraque Horatii ſunt tum de fabro, tum de eius prauo naſo, & oculis, capilliſq; nigris. Alij dicunt duo proponi errata, alterum de parte ſola, de toto alterum, atque ita poetam dicere: ſi mihi optio detur, malim ego partem male ſe habere, quam totum opus. Sed hoc à pueris etiam & leuiſsimis hominibus cognoſcitur, neque de huiuſmodi rebus dandum eſt documentum. Errant etiam in his utriſque erratis: etenim cum habemus, Hunc ego me ſi quid componere curem; Non magis eſſe velim, quàm prauo uiuere naſo Spectandum nigris oculis, nigroq; capillo. Horatius vel affirmat, vel negat, quod in dubium vertit ſcilicet dicens, ſe non magis velle eſſe fabrum imum, quàm viuere turpi naſo, & pulchris capillis, atq; oculis. Quod ſi ſecundam partem approbat de naſi turpitudine, primam quoque approbet neceſſe eſt. & propterea fabrum infœlicem laudabit, quod eſt abſurdum. Male itaque hi alteram abſque altera partem affirmabant. Neque etiam ſana erit Horatii optio, ſi malit viuere deformi, & uitiato naſo, quàm abſque nigris oculis, & capillis. Naſus enim deprauatus turpiſsimum aſpectum reddit, oculique glauci, & capilli flaui in uiro etiam non indecores: quanquam crinem flauum fœminæ, mariſq; nigrum apud veteres cõmendatum accepimus. Aut etiam ita legamus, vt meus codex calamo exaratus antiquiſsimus. Quam naſo viuere paruo, quaſi quod Horatius omnis corporis partes pulchras optet, & paruus naſus vultus dignitatem, & maieſtatem comminuat: cum grandiores potius eſſe debeant, ſi à mediocritate diſcedant: idque in viris, ſecus enim in mulieribus. ideoq; apud Catullum, Salue nec minimo puella naſo. Cum verò de naturali pulchritudine loquamur; Polypi morbum, quo naſus ſit vitiatus, non intelligemus: quia hoc modo ſani oculi, & capilli nullo rari profluuio, ipſi naſo male affecto fuiſſent opponendi. Nonnulli etiam tres adducunt expoſitiones, quas non ſatis diſtinctas video, cum ipſi unam tantum ſe tradere cenſeant. Errorem aut per ſe, aut aduentitium ex Ariſtotele primo afferunt, leuioremq; κατὰ τὸ συμβεβηκός, quia de exterioribus facultatibus ad poeſim traductis: grauem κατὰ τὴν ἰδίαν, quod peccatum ſit in arte, & in proprio poetæ munere, ſed ſit faber egregius in capillis, & vnguibus, at in reliquis membris imperitus, non ideo excellit in ſola aduentitia parte: nam Plinius trigeſimo quarto refert, Lyſippum arti ſtatuariæ plurimum contuliſſe capillo exprimendo, quarum minutiorum partium artem tanquam ſymmetriam, elegantiam, & argutias in Parrhaſio Epheſio inuentore apud Plinium

nium celebrato habuimus, noſtriſque temporibus antiquarii numiſmata illa bono artifice excuſſa iudicant,quorum leuiores quędam particulæ naturales ſunt admodum, quia difficilioris rei approbatione, facilioris quoq; aſſenſus facilius ſubſequitur. Laudatur etiā hac in egregia facultate hic faber, quòd molles ſint ipſi capilli: neq; enim æs,vt ſcalptum marmor humanę carnis mollitiem commode æmulatur. Vnde in ſexto Aeneidos, Excudent alii ſpirantia mollius æra. Aiunt altera expoſitione orationē grauem poemati heroico requiri, idq; ſequenti parte, quæ incipit, Sumite materiam comprobare nituntur, de qua grauitate in documēto tertio: quæq; perperam à diſtincto ſequenti officio huc traducitur. Tertia mihi eorum uidetur interpretatio, ſummā hic eſſe illam, quam extrema vocat Plinius in trigeſimoquinto, & apud Grę cos λεπτότης atque ita de venuſtate difficillima nunc agi. Quod, quoniam in præceptum de poetarum doctrina uſque ad ſummum aſcendente incidere videtur, non mihi ſatisfacit: nam proprius eſt locus inferior; Mediocribus eſſe poetis Non Dii, non homines, non conceſſere columnæ. Aliquorum, Ponere pro exponere, videtur expoſitio accepiſſe. Siquidem uitium hoc eſſe putant, de qualibet parte ſeiuncta optime expreſſa, male uerò ipſis partibus connexis, quod ab exemplis recedit. Eſt autem ponere hoc in loco, vt ab eodem poeta acceptum in quarto Carminum. Solers nunc hominem ponere, nunc deum. At hoc fuit in ſecundo præcepto, Sed nunc non erat his locus, Interpreti hanc partem eandem cum elapſa facienti, quòd idem nunc dicatur quod ſupra, Inceptis grauibus, non aſſentior: etenim digreſsiones male cum fabula connexæ ibi fuerant, hic autem aliud infertur, Fruſtraq; etiam idem poetæ munus nunc repetitum. Nonnulli etiam non præceptum ſed digreſsionem hanc eſſe exiſtimant, neque tamen debet Horatius præter rem ulla de cauſa digredi. Ac quoniam grammatici, Ponere, pro finire exponunt de vitioſo operis fine, hoc eſt, ultima parte nunc tractari opinantur, quorum ut hoc in loco, ita & in aliis interpretationes, quæ ad artem ſpectāt, omittimus: ſolas enim ethymologias, leueſq; verborum ſenſus ab eis traducere poſſemus, quemadmodum de fabro imo ita appellato, quia ad imum ludi Aemilij angulum eius eſſet taberna, quo in loco mox Polycleti balneum dicunt extitiſſe, uel quod imus, ideſt, breuis, & paruus eſſet. Alii verò nomen proprium intelligunt, Imus, magno primo elemento legentes. Atque Aemilij ludum hunc Lepidi fuiſſe obſeruant, à qua familia hæc appellatio de Romanorum conſuetudine, cum atria, porticus, circi, uiæ, pontes, portæ, atque cæteræ urbis partes à nobiliſsimis familiis denominarentur. Abſolute Aemilii dictum, quia locus eſſet tunc notus, Lepidiq; propterea intelligeretur, non Pauli, aut Scauri: nam gens Aemilia in Paulorum, Scaurorum, & Lepidorum familias diſtincta. Eadem ratione, quod de re perſpicua loqueretur, abſolute ludum dixit, & gladiatorium intellexit, Cum tamen Dacicus, Gallicus, Magnus, Matutinus, & litterarius eſſe potuiſſet, ut ex Aſco

nio conſtat. Hinc Vallæ uana patet differentia; ludos de gladiatoriis dici, non ludum: atque ridicula etiam huius differentiæ ratio, quòd cum ſolus gladiator in illum non ingrediatur, à multis ludos dici cenſeat. Idem de arte hiſtorica: errabit enim qui partium omnium perfectionem in tota hiſtoria non quærat. Luciani verba de hac re, comparatione petita de tragœdo partim appoſite induto, partim indecenter, ὥστε τὸ πρᾶγμα ἐοικὸς εἶναι τραγῳδῷ τὸν ἕτερον μὲν πόδα ἐπ' ἐμβάτῃ ὑψηλῷ ἐπιβεβηκότι, θατέρῳ δὲ σανδάλιον ὑποδεδεμένῳ. Neque tantum rhetoricæ idem aptari poteſt præceptum, ſed aliis cunctis facultatibus. Vitium eſt in Agathone; quia eius in tragœdiis aliquibus membris laudandus, aliquibus etiam culpa dignus, ut ex Ariſtotelis poetica colligimus. in qua Euripidis affectus commendati, choriq; improbati. Atque eius fabularum ſcholiaſtes ſententias grauiſsimas, & creberrimas, ideoq; vere tragicas agnoſcit: æconomia tamen ualde aliquando reprehenſa. Sed toto opere perfecti eſſe debemus, non autem membris aliquibus deficere. Quod ſi Horatio obiicias, Homerum ab Ariſtotele excuſatum, licet interdum erret, leuia eſſe, & modica reſpondebimus errata, ideoq, magno ſplendore tenebras admodum tenues raras euaneſcere, ut infra uidebimus. Sed hic de uitiis grauioribus loquimur, vt de magis excellenti, & potiori corporis forma fabri peccatum: & de naſi

V I. partis tam conſpicua deformitate. Poſtquam de integra poematis forma ob totam compoſitionem locutus fuit, uires poetæ integras ſexto præcepto ex poſcit, vt poema poſsit perfici. Atque ita antequam poſt generalem poeſim ad ſingulas partes deſcendat, quaſi loco proemii admonet, illud eligendum, quod noſtris humeris reſpondeat. Ex Moralibus etiam hic deſumitur ingreſſus: nanq; Ariſtoteles in primo Ethicorum ad bonas actiones nos in proemio cohortatur; quia virtutes addiſcantur, non propter cognitionem & ſcientiam, ſed uſus, & actionis cauſa. Ita quoque huiuſmodi poetarum munera ad opus dirigenda, non ad doctrinam: ipſe enim Horatius; quia epopeiæ leges omnes cognoſceret, non ideo epicis pangendis ſe dedit, quandoquidem omnes, qui hæc intelligunt, eadem in opere non amplecterentur. Quod extat in decimo Ethicorum: ubi declaratur, quòd pleriq; de vitæ moribus pulcherrima prædicant, ac potiſsimum de uoluptate euitanda, qui tamen illi indulgent, & à documentis propriis deflectuntur. Vnde Horatius dixit in primo Carminum. Scriberis Vario fortis, & hoſtium Victor Mæonij carminis alite, ad Agrippam à grauiori poeta decantandum, atque ode ſequenti. Laudabunt alii claram Rhodon aut Mytilenem. Quinimmo in iiſdem lyricis Pindarum non uult imitari, ſed leuiorem poetam: veluti de epopeia, ſi Odyſſeam potius, quàm Iliada noſtræ uires ſuſtineant. Translatio à pondere geſtato deducta; quia notum eſt exemplum, & quantitate qualitas facile dignoſcitur, & quamuis de baiulo, Verſate & Humeri dici poſsint, tamen cũ dignitate id tractatum, omiſſo ſcilicet ignobiliori nomine. idemq; de athleta aliquo dici poſſe uidetur. Aliud præterea decorum magiſtris requiri-

quiritur, aliud tractantibus à magiſtris accepta:nunc enim Horatius non eſt poeta, vt artifex,ſed ut architectus. Ac quoniam ſtatim uiſo pondere an ipſum tollere, & geſtare ualeamus, nec ne, iudicamus, ab ipſo pariter idem petiere Propertius, & Quintilianus, alter hoc modo. Turpeque quod nequeas capiti committere pondus. Et preſſum inflexo mox dare terga genu: ita alter, In ſuſcipiendo onere conſule uires tuas. Quod experientia à nobis tentandum illis uerbis indicat, Et uerſate diu Quid ferre recuſent quid ualeant humeri, atque hinc poetarum progymnaſmata,antequam ad altiora ſe conferant, vt illis breuioribus ſcriptis quid in longioribus conficere poſſent intelligant: Quale Homeri inter mures, & ranas certamen. illo enim luſu ad maiora factus eſt aditus, & Moretum Georgicorum cauſa Virgilius conſcripſit. idemq; expertus ſtatuis ſyluis,deinde ad Thebaida ſe conuertit. Bucolicam verò,& Georgica ut Aeneidos viam experirentur compoſita nō recte ſentiunt nonnulli,cum ſubiecta ſint inter ſe maxime aduerſa. Quod ſub ſequitur, Cui lecta potenter erit res, Nec facundia deſeret hunc, nec lucidus ordo,omnes ad commoda poſt inuentionem viribus noſtris æquam tra ducunt. quod ſcilicet re pro uiribus inuenta mox eloquentia, & uerborum diſpoſitio recte ſe habeant. Sed lucidus ordo dici debet de materiæ diſpoſitione, quæ facile ſequitur quoties res ita pro uiribus ſit inuenta,vt ſcire etiam poſſimus inuentioni totam rei diſtributionem poſſe optime reſpondere. Sed quia materia ſine verbis non diſponitur, ideo prius poſuit facundiam, mox lucidum ordinem, qui eſt etiam poſtremo loco, cum Ariſtoteles dixerit tragœdiæ contextum difficillimum ac leuiorem elocutionis ornatum. Ita pariter infra. Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere chartæ:Ver baq; prouiſam rem non inuita ſequentur. vbi etiam Rem pro inuentione ac cepit. Quod autē ad rem potius quàm ad uerba ordo transferatur,his rationi bus confirmo. Prima quia ſi is voces, & non res indicaret, fruſtra poneretur,cum facundia uerba,& uerborum connexum denotet. Secunda,eo quod deinde ſtatim ſubiungit. Ordinis hæc virtus. vbi de materia loquitur: & aſſumens illam particulam eius affert explanationem. Tertia propter ipſius magiſtri officium, quo modum potius rei pro uiribus ſuſcipiendæ edocere debuit, quàm conſequentia commoda enarrare; quæ de facundia, & de oratione perſpicua non tantum eſſe poterant,ſed de forma abſoluta. Quarta, cum Potenter facundiam, & ordinem reſpicit tanquam ea à quibus ipſa dependeat potentia:nanque δυνάτως Potenter vertit pro poſſibiliter quod barbare dicitur. Inde talis ſenſus pro uiribus illum rem elegiſſe qui neque à facundia, neque à Lucido ordine deſtituatur. Quod ſecundo Ethicorum explicatur ubi de mediocritate agitur reſpectu noſtri, quia quæ ſit quoad rem rerum actioni non competat, vt de ludi gladiatorii magiſtro, qui ἀλείπτης ibi appellatur, is enim duas minas eſſe parum diſcernit, decem nimium. ergo panis ſex minas tanquam medium æqualiter diſtans ſuſcipiet,& ſuis diſcipulis eas

lis eas tradet? minime uerò: nam tyroni nimium cibi fortaſſe præberet, ueterano parum. Reliquum eſt pro uentriculi, & digerendi uirtutis uiribus hanc menſuram conſtituendam. Eodem pacto quæ decenter dicendo appoſite poteris in tua poeſi diſtribuere, ea à te potenter erunt inuenta. Sit igitur ludi litterarii magiſter, qui ſuis diſcipulis poeſim epicam proponat, recuſabunt tanquam grauiorem: rurſus proponat lyricam, eandem ueluti humiliorem contemnent: ac ſit talis poematum ordo, epicum tragicum, comicum, dithyrambicum lyricum. Epicum fuit quemadmodum erant decem minæ, lyricum vt duæ: & ſit comicum ut ſex. magiſter itaque præbebit comicum, ſed fortaſſe aliquibus erit grauius, aliquibus humilius: nam alii tragicum potius, alii dithyrambicum eligent. Quapropter prout materiam poeſeos diſtribuere poſſumus illam ſumimus. Quinta, & poſtrema ratione hanc nouam ſequor expoſitionem, & certe veriſsimam, adductus Luciani ſimili ſententia: is enim hiſtoricum fore illum cenſet, qui eloquentia, & prudentia valeat, atque hanc ipſam prudentiam ad Lucidum ordinem aptabimus. Locus eſt huiuſmodi δύο γὰρ οὖν τούτω παραλαβόντες, ἀποφαίνειν συγγραφέα φαμὲν, ἀλλὰ τῷ φύσει συνετῷ, καὶ ἔπειτα πρὸς λόγους [illegible]. Quintilianus in ſecundo, et Cicero in Bruto idem documentum ad oratores conuertunt: alter in rerum diuerſarum electione, ut hic orator, ille poeta, hic iureconſultus, ille ruris colonus melior: alter in Iſocratis de Theopompi, & Ephori iudicio. Vitium eſt in vetuſtioribus tragicis in poetica damnatis, qui cum ornate loquerentur, tragœdiam merito ſe aggreſſos exiſtimarent. atq; Horatius ipſe in primo Epiſtolarum ad Florum id Tytio obiicit, quod in poeſi fuerit nimis audax, Pin-

VII. darici fontis, qui non expalluit hanſtus. Quem tamen fontem neminem poſſe exhaurire in quarto Carminum alia comparatione declarauerat. Iam uerò ſeptimo præcepto ad ſingula poemata deſcendit, vt poſt vniuerſam formam cuilibet competentem quid in quoque deceat, nobis exponat. Atque ab epico exorditur, quia ab eo cætera effluant poemata. quod innuit Ariſtoteles, qui partes poeſeos in Poeticæ initio recenſens Epopeiam reliquis præfert. Sed ipſe Ariſtoteles de tragœdia poſtea tanquam de magis artificioſa poeſi tractare incipit. Horatius naturæ ordinem ſeruans, vnaq; à facilioribus incipiens de epopeia primum agit. Quoniam uerò epopeiæ tractatio in epiſodiis tota uerſatur, eo quòd fabulæ particula ſit breuis, & grandioribus digreſsionibus epopeia augeatur, duo, mea quidem ſententia, affert, quæ recta rerum collocatione epicum poema magnum reddant, vt ex Ariſtotele, ἅμα πραττόμενα, & ἐπαγγελίαν, illa ſunt quoties quæ variis in locis agantur, ſimul pertractentur, hæc autem ubi recitentur aliqua ab introducta perſona, quæ iam præterierint. Et quæ ſupra diximus de vna fabula non tantum huic poeſi, ſed tragica, atque comica conueniunt. quare Horatius ea, quæ in præceptis de forma generali ſunt tradita nunquam amplius repetet. Sed ſinet nos illa ad ſingula poeſeos genera transferre, vbi opus fuerit. Ἁμαρτήματα ſunt de Pe-

nelope

nelope, de Telemacho, & de Vlyſſe ſimul ſuſceptis: ἀπαγγελία de iis, quæ in conuiuio ab Vlyſſe enarrantur. Epicum uerò intelligi, & epiſodiis auctum eius poema illis verbis Horatius denotat, Promiſsi carminis auctor, hoc eſt poeſeos epicæ auctor: nam à parte totum, & promiſſum quaſi prolixum. Hirſutumq; ſupercilium, promiſſaq; barba. Qui verò promiſſum exponunt quia epicus ab initio ſcopum ſuum indicando quid ſit dicturus promittat, lyricum pariter eſſe poſſe non animaduertunt: ſiquidem Pindarus, & Horatius quid acturi proponunt. Et prologi in Drammaticis fabulis idem, quod epica propoſitio continent. ergo non tuta eſt hæc altera ethymologia. Dum que ait. Ordinis hæc virtus erit, & Venus, aut ego fallor, uirtutem ut Græci ἀρετὴν ab animo ad uerba transfert: quæ improprie eſt etiam corporis. Et Venus eſt venuſtas, & χάρις quæ eſt in Hermogene γλυκύτης. Quanquam verò meus codex habet Haud ego fallor, tamen mutilato Haud indicat Aut: nam ſi aſſerentis ſit, Haud ego fallor, in officijs hiſce probabiliter tradendis non erit modeſtus. At Ariſtoteles ἴσως dicit ſæpiſsime, formulisq; multis vtitur, quibus in documentis de moribus caute loquatur. Itaque aut ego fallor erit idem, quod niſi ego fallor. Altera eſt interpretatio, vt duplici modo artificialem ordinem ſtatuamus, tum de priori loco dictis, quæ poſteriori dicenda videbantur, tum de poſtea dictis quæ proceſsiſſent, illud quidem eſt in prima parte, Vt iam nunc dicat iam nunc debentia dici, hoc autem in altera, Pleraq; differat, & præſens in tempus omittat. Quod in nono Poeticarum quæſtionum explicauimus, atque in illis verſibus, Poſt ego nube caua miſerandæ corpus, & arma Inſpoliata feram tumulo, patriæq; reponam. Sed omnino, Iam nunc debentia dici ad Vt iam nunc dicat referendum, non ad Pleraq; differat; quia non debentia dici, cur differenda, niſi dicas quæ naturali ordine dicenda ob artificium differat. More ſuo concludit. Hoc amet hoc ſpernat promiſsi carminis auctor. Scilicet modo hoc agat, modo non agat: interdum dicat debentia dici, interdum ea contemnat, tum etiam aliquando pleraq; differre velit, quandoque non differat. Sunt, qui exponunt, Hoc amet, obſeruet poeta hoc, quod ſcilicet præcipimus, Hoc ſpernat, ſpernat quidquid ab his præceptis abhorret. Sed eſt hic ſenſus duriuſculus. Alij nouum eſſe documentum exiſtimant, quòd ſit de poetę perſona interponenda quaſi epiphonemata intelligant, quæ à re extollẽda, vel depromenda duci poſſe arbitrantur: & Georgica citant quæ poeticæ non ſubiiciuntur. atque ex ipſis loca, quibus neque culpa perſpicua, neque aperta cõmendatio, ſunt huiuſmodi, Non illa quiſquam me nocte per altum Ire neque a terra moneat conuellere funem. Me uerò primum dulcis ante omnia muſæ, Quarum ſacra fero ingenti percuſſus amore, Accipiant: cœliq; vias, & ſydera monſtrent. Ex Aeneide id opportunius expoſcendum, atque illis ex locis, Quid non mortalia pectora cogit Auri ſacra fames? Fortunati ambo, ſi quid mea carmina poſſunt. Sed amplificatio fit interdum, quæ aut laudem, aut uituperationem

nem

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

nem neceſſario non requirit. Quis tibi tunc Dido cernenti talia ſenſus? Quoſve dabas gemitus? Improbe amor quid non mortalia pectora cogis. vbi Improbe ad Hoc ſpernat, Cogis ad Hoc amet aptari poſſet, & diſtinctio vitioſa fuiſſet cum in eodem epiphonemate idem contingat. Immo vtranq; conditionem hic abeſſe cenſeo, cum amor potentia ſit ex propoſito ſolum exaggeranda, Rectius fortaſſe Hoc amet de virtute extollenda, Hoc ſpernat de uitio deprimendo, quod moralem vitam perſequitur. Quia tamen epici proprias partes hic quærimus, idq; de uirtute, & uitio choro tragico conuenit: ac quoniam de hoc munere agetur infra, quod ideo nunc ſuperuacuum foret, hanc poſſemus aliam approbare ſententiam à nobis effictam. Hoc amet, quod ſcilicet cum decoro, Hoc ſpernat, quod ſplendore careat, neque enim vt habemus in Poetica Vlyſſes in Parnaſſo ſaucius ab Homero inducitur, quod fuit de Vlyſſe proditum, etenim id eſſe abſque dignitate poeta iudicauit. Ariſtotelis exemplum quanquam ex epico petitum, in tragicos etiam reflectitur, idq; omni poeſi commune vt πρέπον ipſum affectat, ſed hoc infra optime præcipitur. Neque nouum præceptum hic recte incluſum, quia Promiſsi carminis auctor reſpicit, Iam nunc dicat omniaq; ſubſequentia eodem officio perſtringit. ergo prima ſententia eſt aliis præſtantior. Plerique hanc partem cum ſuperiori eandem faciunt, cum tamen ſit generale documentum, Sumite materiam. hoc autem, Ordinis hæc uirtus, priuatum, & prorſus ab illo diuerſum: nam ſi Ordo eſt in fine elapſæ partis, atq; hæc incipiat Ordinis, non ideo utraq; eſt coniungenda. Quo ad hiſtoriam ἁμαπραττόμενα ſola recipiuntur, & quælibet ſecundum naturalem enarrationem: minime verò ἐπαγγελίαν ſiquidem artificium huiuſmodi delectationem reſpicit, quã poeta ſibi propoſuit. Hiſtoricus autem ſi veritatis lege neglecta tempora peruertat, & voluptati potius quã veritati ſtudeat, in noſtros animos de falſis ſuſpicionẽ immittet. Eſt autem hiſtoricus ordo uel de toto orbe vel de ſola parte vel de ſolo uiro atq; etiã vel de integra huius uiri uita, vel de ſola eius actione, quæ quidem eſt Epico communis, diuerſo tamen modo; quia alia ſunt huius atque illius epiſodia. De ratione diuerſarum rerum geſtarum eodem fere tempore exponi debentium, quibus ἁμαπραττόμενα ſunt omnino neceſſaria & faciliora quàm in ſola actione, ita Lucianus, Καὶ ὡς δυνατὸν, ὁμοχρονείτω, καὶ μεταπηδάτω ἀπ᾽ ἀρμενίας μὲν εἰς μηδίαν, ἐκεῖθεν δὲ ῥοιζήματι ἑνὶ εἰς ἰβηρίαν, εἶτα ἐς ἰταλίαν, ὡς μηδενὸς καιροῦ ἀπολείποιτο. Aliqui Enthymemata apud oratores ordine peruerſo fieri declarant, uti cum poſtrema eſt propoſitio, & concluſio præcedit. ita ut artificioſus etiam ordo ſit oratorius. Attamen de materiis loquimur, temporaq; in ipſis comprehendimus, neq; hic propterea hæc enthymemata conueniunt. In Oratoris narratione poſſent ἁμαπραττόμενα contingere. Vitium eſt in Lucano, cum is à naturali diſpoſitione nũquam diſcedat, quemadmodum neque aliis partibus eſt poeta, eius enim opus, vt ſupra diximus, hiſtoria eſt carmine conſcripta. In Apollodori Argonauticis licet ἐπαγγελία non habeatur, adſunt aliæ

poeticæ

poeticæ conditiones. Odyſſea expreſsit magis ἁμαρτήματα, quàm Ilias, atque etiam ἐνάργειαν retinet perſpicuam, quæ re uera non eſt in Iliade. Sed de ijs, quæ ante iram Achillis ſunt geſta, interdum Homerus aliquid innuit. Octauum eſt præceptum de uerbis epico propriis, poſtquã de propria eius VIII. materia egerat: nam etiam ad quod de epico dictum erat, applicatur. In verbis etiam tenuis, cautusq́; ſerendis Dixeris egregie, vti ſcilicet ſuperiori particula in epiſodiis egregie dixeris. Sed Dixeris egregie ad Fingere cinctutis non exaudita Cethegis Continget, eſt transferendum. ideoq; oportet in verſus præcedentis fine reponere &, hoc modo, Abdita rerum & Fingere cinctutis; quia abſque hac particula ſenſus male ſe haberet. quæ quidem particula eſt in meo ſcripto codice. Sed Horatius hac tota parte uſq; ad Res geſtæ, de nouis nominibus diſſerit: & primo quando iis uti debeamus, ſecundo loco quomodo. Tertio difficultas tollitur, quia uidendum prius fuiſſet an concederentur: ſed id oſtendit dubio carere. Octauo hoc præcepto ipſis utendum admonet, ſi forte id ſit neceſſarium, ita ut ab inopia ad nouorum nominum inuentionem cogamur. Quintilianus in octauo dicit & ipſe uerba rerum gratia reperta, ideoque Cicero ſe excuſat ſi primus inter latinos philoſophus nouas uoces formauerit. & Plutarchus in eius uita idem attigit. Ariſtoteles nouis rebus noua uerba adiunxit, quam neceſsitatem in Cathegoriis, & in Ethicis ac potiſsimum libro quarto innuit. Simplicius pariter in quinto Phyſicorum. Noua autem translata putant omnes fere interpretes, quæ tamen apud Ariſtotelem inter ſe diſtinguuntur. Sed cum de Epicis loquimur ex Poetica, & ex ipſa Homeri lectione aliorumq́; poetarum noua epico potiuſquam aliis tribui didicimus, uti idem eſt de peregrinis, & de linguarum varietate. Quod ex illa uoce confirmatur Tenuis: eſt enim dictus poeta in ſerendis uerbis tenuis hoc eſt parcus, non ſubtilis, vt cenſent aliqui, qui per Verbis propria intelligunt, & per Serendis translata. Parci tamen in metaphoricis non ſumus, ſed maior eſt eorum copia quàm propriorum, vel in ſoluta operatione: ergo in metris adſtricta tanto magis: nam carmen ſicut numerorum, ita uocum uoluptatem affectat. Quale ſit nomen nouum, ita nonnulli exponebant, Si iunctura callida reddiderit uerbum nouum quod prius eſſet notum. Notum eſt uerbum Coma, & proprie hominis eſt. Sed fit nouum, cum prudenter arbori iungitur. Diffugere niues, redeunt iam gramina campis, Arboribusq́ue comæ. Noua ſi eſſent huiuſmodi, omnia translata noua dicerentur, quia eadem ratione ſunt orta. Oportet autem Horatii interpretatione Horatium ipſum, quãdo id fieri poteſt, explicare. quod hic optime contingit. Sequitur, Si forte neceſſe eſt Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum. Idem eſt monſtrare res abditas, quod reddere aliquid notum, ut dicamus, Reddiderit notum quod eſt nouum, non nouum quod notum. atque illud nouum expreſſum eſt, Indiciis recentibus. Qui modus dicendi uerborum naturam circunſcribit: nam ſenſa animi aperire eſt loqui.

vnde

vnde in principio περὶ ἑρμηνείας ἐστὶ τὰ ἐν τῇ φωνῇ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα. Callida uerò dicetur iunctura, quæ coniuncti aliquid ſeruet: ita ut nomen nouum cum iã intellecto aliquantulum conueniat: quemadmodum à cinctu cinctutum, qua noua uoce nunc vſus Horatius, vt de nouorum forma agens exemplo ſuo nos quid agendum doceret, ſuamq; ſententiam facilius declararet. Quòd ſi iunctura ad compoſita applicetur, noua rerum perceptarum naturam tenentia intelligemus: Vt apud Catullum nemoriuagum, & pleraq; huiuſmodi, quæ tamen minus ſunt noua quàm illa, quæ ita ab Horatio formanda indicantur. Sed poetice nouis nominibus uti dixit quatuor modis, In uerbis ſerendis Reddere notum nouum uerbum, Monſtrare recentibus indiciis abdita rerum, Fingere non exaudita cinctutis Cethegis. Patent tres ſuperiores: difficilis eſt tertius. Grammatici Cethegis M. Cornelium Cethegum recte exponunt: ſed Cinctutis perperam quo ad artem militarem. quid enim miles cum poetica? Cethegos autem penè nudos in bellum ire ſolitos ex Lucano, & Silio comprobatur. Itaq; licet de Oratoribus hic factam mentionem exiſtiment, non erit abſurdum Oratores ab uſu militum, qui eorum maiores erant hoc ſumpſiſſe cognomen, ut Cinctuti dicerentur. Attamen neque hoc nomen ante Horatium inuenio, neque ſoli Cethegi altiori cinctura in bello utebantur: immo omnes ueteres Romani non ſolum foris, ſed etiã domi ſuperioribus ante Horatium ſeculis brachiis, & tibijs nudis incedebant: quales in uetuſtis marmoribus. vnde abſq; tunica toga ſola ipſos indutos in Gellii ſeptimo habemus. Catoq; priſcorum æmulus ita quoque cinctutus: vnde Plutarchus in eius vita, καταβὰς εἰς ἀγορὰν ἀνυπόδετος, καὶ ἀχίτων περιεζωσμένος μετὰ τῶν συνειδῶν. Et Suetonius in Iulio Cæſare ipſum à Sylla male præcinctum dici ſolitum commemorat. quem uſum caſu contingere non dicemus, ſed de more: eſſeq; receptum. Male autem præcincti erant quorum ueſtis ad pedes flueret, ſed ueteres bene cincti, cinctuti nunc appellantur. Ouidius hanc uocẽ nouam hoc in ſenſu accepit in Faſtis. Semicaper coleris cinctutis Faune lupercis. Itaque de accingi, & cingi pro armari, & de iis, qui ζῶνες dicebantur nihil intelligendum, cum militia hoc in loco non quadret: & cum ſolam uetuſtatem hoc nomine comprehendere debeamus: noua enim ſunt uerba, quæ à uiris præteritæ ætatis non audita. Romani uerò poetice nominandi, non magiſtratus, non artifices, non alii ab hac facultate diuerſi. Quare Cethegi optime, quod oratores fuiſſent, in quibus magna gloria M. Cornelius floruiſſet, de cuius excellentia in Bruto, & apud Ennium dictus ab eo Suadæ medulla. & de eodem Liuius in vigeſimoſexto, Valerius Maximus in primi initio, Plutarchus in Marcello: nam ſi hoc uerbum ab eloquentiſsimo uiro nunquam auditum, ergo nouum. Recteq; in uerbis poeticis ad oratorem deſcendimus: ſumit enim poeta dictionis conſiderationem ex Rhetorica. Illud autem, quod poſtremo ſequitur, Dabiturq; licentia ſumpta pudenter, quanquam non deteriora licentiæ tribuit, habet malæ conditionis ſuſpicionem

cionē, ideoq; additum Pudenter. Poetis tamen in licentiæ malo vſu poetica dari poſſet licentia. Atque Dabitur facultatem denotat; vti in Fingere contingent, ideſt, & fingi poterint: nunc enim non eſt contingere vt putant aliqui græca formula cum ἐνδέχεται redundat. Hiſtoriam poeſeos non uti uocibus Lucianus inferens, has ipſas epicas, quod à ſoluta oratione nimis ſint remotæ, excluſit. locus eſt ille, τοῖς δὲ καὶ ποιητικοῖς ὀνόμασιν ὃ κακὸν οἶμαι ἐν ἱστορίᾳ χρωμένους τοῦ αὐτοῦ δεῖν. Eadem propterea de cauſa oratori non conueniunt. Vnde in Oratore, nec in faciendis uerbis erit audax. De qua re in tertio de Oratore: & Quintilianus in octauo. Lycophron inculpatur in confictis uocibus tertio Rhetoricorum, & in poetica, de recta dictione epica ex Homero ſumitur documentum. Nonum præceptum eſt de fingendorum nominum ratione, IX. quæ ficta ab Horatio dicuntur, & à Cicerone in Oratore, quaſi facta. ita enim per πεποιημένα Ariſtoteles in Poetica, & in tertio Rhetoricorum noua ſibi voluit. Modus eſt talis, Et noua, fictaque nuper habebunt uerba fidem, ſi Græco fonte cadant parce detorta. Siquidem Varo, & Feſtus latinas etymologias à Græcis ſæpiſsime petendas non inficiantur. Immo Cicero græca integra iam latina eſſe teſtatur, & approbata: nanque, ut ex primo hyſtoriæ Dionyſii Alicarnaſei, Græci primi Italiam incoluerunt. Eſt etiam conſentaneum ex Græco fonte uerba latina emanaſſe, poſtquam & ipſæ dicendi formulæ ex eodem fluxerant, quales huiuſmodi ex Virgilio, Horatio, & Propertio. Ire ad conſpectum cari genitoris, & ora Contingat. Dederatq; comam diffundere ventis. Nuda genu. Dulce ridentem Lalagen amabo. Ibat & hirſutus ille videre feras. Parce verò detorta quomodo ſint ipſa verba, duplicem expoſitionem reperio, alteram quæ à Quintiliani decimoquinto originem trahit, & eſt ex ſimilitudine analoga, ſi ὄντα græce, cur non latine ens & eſſentia? atque hinc fortaſſe in ſexto Aeneidos ibi, Quin protinus omnia Perlegerent oculi, ſuam huius loci interpretationem Seruius traduxit. quod ſicuti γράφειν eſt de ſcriptione, & de pictura, ita legere de lectione, & de pictura. Idem de puero παῖς filius ſeruus, & ratione ætatis. ac puer eodem modo ſit ſenſus triplicis. Quod eiuſdem poetæ exemplo confirmabitur, hic enim rurſus nouum nomen conformat dum de nouis loquitur: quia inuideor non fuit ante ipſum cum inuidetur in Plauti truculento patiendi uim non habeat atque à Priſciano in octauo inuideor ex hoc loco colligitur. Nouum erit hac proportione φθονῶ & φθονοῦμαι conceduntur. ita quoque inuideo, & inuideor. vnde ipſe pariter Horatius amicare, iuueneſcere, æternare, & ampullari hac ratione confinxit. φιλία amicitia, φιλία ſuum habet uerbum, ergo & amicitia. Ego tamen alteram expoſitionem huic præfero; quia Parce detorta ex ſimilitudine denominandi potius quam ex altera interpretamur, neque enim dicendi uſus utriq; linguæ communis. Quod ſi valeat hæc proportio, quid eſt quod articulis ipſorum more non vtimur? quare tam multa à noſtris tam diuerſa analogice cum noſtris non omnino conueniunt? Deriuantur autem ab ipſis

latina uariis figuris,vel litteras addendo,vel detrahendo,vel coniungendo diuerſas uoces, uel unam ſatis mutilando, vel ſyllabæ aut elementi commutatione, aliiſq; huiuſmodi ſchematum modis. ἀντιστοιχίᾳ potiſsimum hæc fit confirmatio, uti ex Cæſaris commentariis habemus: Notat enim Glareanus barbàra nomina ad græcam orthographiam à Cæſare deducta, moxq́; latina reddita: qualia θόριχ, αἴμβριχ, ὀργέντοριχ, κάστριχ, καλταμάλαντελ: quæ ſunt Dumnorix, Ambiorix, Orgentorix, Caſtigus, catamanteles, iſq; ait χ in x facile conuerſum: nam caracteris non ſoni habita eſt ratio: itaque noſtri nomina habent in x deſinentia; ut illi in χ. Eſt etiam ſubiungendum θ cum d forma elementi conuenire. ideo θόριχ factum Dumnorix. Sed præterea ου eſt ſolutum inde ἀντίστοιχον. quia υ eſt u magnum latine. & δύο fecit duo ita ut θόριχ ſit θούριχ & o ſit peruerſum, fiatq́; δυορίχ quod eſt Duorix. quoniam uerò ut noſtris temporibus, ita fortaſſe tempeſtate Cęſaris Galli litteris dictionem ſcribebant pluribus, quã eam pronunciarent m n interpoſitum fuit, & dictum Dumnorix: m n licet Galli latinis nunc maxime adhęreant, eorumq; lingua apud Belgas, & Heluetios magis ſeruetur quàm in Regis aula, & Lutetiis, ac in reliqua Gallia, eſt tamen apud Cæſarem Belgica, & Heluetia gens Gallica. Vel certe accentus, & ſoni cauſa m n interpoſitum. Αἴμβριχ quoque diphthongum diſſoluit, & β poſt μ collocat: cum μ affectet β poſt ſe non autem aliud elementum conſonans. ideoq́; poſt ſe ρ quidem retineat, ſed quadam ad β alluſione, ipſa prolatione apparente, unde formatur ἄμβριχ. ac quoniam aſpiratio Gallorum facile o præſeferebat, ut nunc conſtat, ſucceſsit ὁ ἄμβριχ hisq; elementis commutato ordine detortis, natum eſt Ambiorix, qui hodie Henricus dicitur. illamq́ue aſpirationem ad o tendere perſpicuum eſt magis in Orgentorix, qui ὀργέντοριχ. Similes aliæ etymologiæ in aliis uocibus, ſi liberet, ac neceſſe eſſet, à me facile adducerentur. Quod de virorum appellationibus euenit, idem ipſis in rebus, μορφὴ, ῥῖνες, τέρην, forma, nares, tener. Quanquam uerò conficta nomina ſunt potiſsimum poetica, eaq́; de cauſa Luciani ſententia eſt ab hiſtoriis expugnenda, ut diximus, tamen euitandam eſſe occaſionem intelligimus qua confingantur. quodſi à neceſsitate urgeamur, iam perſpicuum fuit ex Cæſaris commentariis id eſſe permittendum, idq́; etiam ex Quintiliano. Peccauit Ennius in utraque nouarum dictionum interpretatione: etenim ſi analogice exponimus, licet ipſe licentiam Ariſtophanis in animalium brutorum uocibus vidiſſet, non ideo ipſa ab eo erat approbanda. idq́; in deterius conuertendum, præter alia loca in Βατράχοις ille eſt de uociferantibus ranis βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοάξ. Ennius de ſono articulis carente, At tuba terribili ſonitu taratantara dixit. Quam recte Homerus undarum, & ventorum ſtrepitus numeris, & lectis uerbis ſit æmulatus recteq́; Virgilius, ſatis in vtriuſque poetæ collatione demonſtrauimus. Si uerò nomina ſimilitudine altera confirmata capimus, perperam id in Ennio, cum formam græcam non ſpectaret, ſed noua eius uerba de lingua Oſca ſæpiſsime penderent: eo quod ſermonis varieta-

tem

tem magis quàm Romanum deceret,epicum affectarit. Vnde uir cordis triplicis à Gellio dicitur ob oſcam ſcilicet Græcam,& Latinam linguam. Orie- X.
batur dubium traditam fuiſſe fingendorum nominum rationem, neq; prius diſputatum fuiſſe an id concedatur; quia in ſecundo Poſteriorum Analyticorum prius quæritur ſi quidquam ſit,deinde quid ſit. Quam difficultatem decimo præcepto reſoluit,quia id ab ipſo iam ſtatutum, & ratum eſſe hæc noua nomina concedi. Nam ſi Cæcilio Plautoq; latini hanc dedere veniam, cur non Virgilio Varioq; ? id eſt ſi viris ſuperioris ſeculi, cur non præſentis? Cicero tamen in tertio de Finibus à Græcia ad Latium argumentum deducere potuit, quia Philoſophi ob nouas materias uerba alacrius reperient quàm poetæ. Et Romani Philoſophi priores, qualis Ethici, Cato,& Cicero, magna cum laude noua afferre poterant uocabula. Virgilius autem, & Varius hac non premebantur neceſsitate, neque dicendum erat ſi Homero cur nõ Virgilio conceſſum? ſiquidem linguarum quoque varietas frequentiſsima, & pulcherrima in Græco poeta, quæ hunc latinum ualde vitiaſſet. Verba ſunt Ciceronis ad quæ apertiſsime Horatius alludit, ſi enim Zenoni licuit cũ rem aliquam inueniſſet inuſitatum inauditumq; ei nomen imponere,cur non liceat Catoni? Inde infra, Cum lingua catonis, & Ennij ſermonem patrium ditauerit. illudq;. licuit ſemperq; licebit, Et ſupra,Fingere cinctutis non exaudita Cethegis. Magnum verò ſubſequitur artificium, Si Comicis licuit, cur non Epicis? Cæcilius enim, & Plautus comici, epici Virgilius, & Varius. In primo Carminum ad Agrippam, Scriberis Vario fortis, & hoſtium Victor Mœonii carminis alite. quos epicos potius attulit quam lyricos comicos aut tragicos, quia de epopeia loquebatur. & licet dicat de ſe ipſo,Ego cur acquirere pauca ſi poſſum inuideor,aut inducit ſe perſona epica aut eandem auctoritatem ab epicis ad alios poetas omnes, vel etiam ad quoſcunq; latinos ſcriptores traduxit. Comici uerò ob familiarem ſermonem quo Dramaticæ fabulæ conſcribuntur noua tanquam excogitata, & ab vſu colloquij remota euitabunt, quibus tamen inuſitatis uocibus ipſi ſunt vſi. Quare igitur non etiam epici, atque hi potius cum ponderatã orationem conſtruant. Plautus autem non ſolum noua ſuo arbitrio introduxit nomina, & lingua vſus Punica, ſed præceptum hoc non ſeruauit; quia dicens Pecunia ęchetæ integrum protulit ἔχεται. Et latinum de græco ullo modo parce detortum non fuit. Atque Cæcilium male locutum habemus in Bruto,unde pulchrum quoque oritur argumentum. Si incultis poetis hæc in faciendis dictionibus permiſſa faculras,cur non cultis, & caſtis,quales Virgilius,& Varius? alter enim uerſus effingebat ut urſa catulos aurumq; ex Ennii ſtercore eligebat, quia aurum, & puritatem ſolam approbaret: alter à Quintiliano in decimo maxime cõmendatus, & Horatii Virgiliique comes ad quem ambo ſcripſere, & qui, ut ambo, erat purgatus. Varo legunt aliqui codices. Sed Varus fuit grammaticus, meusq; contextus habet Varo; & inter r, & o ſuperius i impendit.

pendit. Quod autem ſubiungit. Ego cur acquirere pauca,ſi poſſum, inuideor, nodum diſſoluit,qui erat male id ueteribus conceſſum: ideo etiam nobis. ſed ſi nouis uocibus aliqua acquirantur, quid eſt quod hoc lucrum reprehenditur? Quæ uerò addit, Cum lingua Catonis, & Enni, Sermonem patrium ditauerit, & noua rerum Nomina protulerit, commendabile hoc eſſe lucrum oſtendit, non autem turpe, quia per diuitias Catonis, & Ennii honeſte partas facultates intelligit: hac translatione ampliorem, & locupletiorem redditum ſermonem inferens. Augetur una eius probatio, ſi Catoni, & Ennio incultioribus, qui tamen eorum tempeſtate puriorem eloquentiam non uidere,ideoq; digni uenia, & honeſtis diuitiis effluentes: (Nanque Ennius à Cicerone plurimi æſtimatus, & Catonem Romanum dictum Demoſthenem rcenſet Plutarchus in eius uita) cur non perfectiori ſeculo hæc tradita poteſtas? Perfectius autem,quia Cicero de Catone,in Claris oratoribus,Orationes autem eius ut illis temporibus ualde laudo: ſignificant enim quandam formam ingenii,ſed impolitam,& plane rudem. et in Oratore.Indicant orationes illæ ipſæ horridulæ Catonis. deq; Ennio. Ennius ingenio maximus,arte rudis, dixit Ouidius: ubi Ennius dicitur ingenii quadam alluſione, ita etiam ipſe in ſuo Epitaphio, Senis Ennii Aſpicite hos ciues ſenis Ennii imaginis urnam, rudis dictus ad patriam habita relatione.Ortus enim Rudiis ad Calabros. vnde Rudius in oratione pro Archia eſt appellatus, & Petrarcha fortaſſe idem reſpiciens de ipſo Tuſce, dixit ruuidum carmen. Atque Horatius in eadem metaphora perſiſtens, quia ditatum ſermonem patrium dixerat, translate pecuniam ſignatam pro dictionibus nouis rebus impoſitis accepit, & ſicuti ſupra poetice quatuor modis noua uerba proferre dixerat, ita duobus hac in parte,ſermonem ditare,& procudere ſignatum nomen præſente nota, eſt enim legendum potius Procudere quàm Producere: cum magis ad rem de pecunia ſignata ſit Procudere. Nota uerò eſt aut numi aut numiſmatis. in numo forma excuſſa uariis quidem modis. Sed in eo ſignum erat per plura ſecula magis continuum, quàm in numiſmate, nanque in ipſo Principis effigiem cum eius animi ſignificatione emblemate indicata ſæpiſsime uidemus, quanquam communis Cæſarum uſus Romam vel Victoriam uel Decurſionem vel Adlocutionem retinet ut numi primo Ianum & Proram, Mox Bigam & Quadrigam,Idem apud Græcos,& barbaros. Vel potius numi erant minores, & in uſu pro pecunia: minime uerò numiſmata. Talis ergo nouorum nominum uſus qualis numorum. Quærunt noſtræ tempeſtatis uiri,ſi licuit an nunc liceat:dicit enim, Licuit ſemper que licebit Signatum præſente nota procudere nomen. Reſpondent mortuam eſſe linguam, neque id amplius concedendum. At uiuit hoc Horatii præceptum,De fonte Græco parce ſint detorta, ac ſi barbara ad formã Græcam accommodentur, ac poſtea fiant latina. Obſoleta dictio facta eſt ... latineq; Federicus, Inde integra græca Epiſcopus, & Baptiſma: ac pleraq; huiuſ-

huiuſmodi ob Theologiam nouis dictionibus multis egentem, quod res nouas inter Latinos introduxerit. Hiſtoricis hic uſus eſt communis. quare Creperium Calpurnianum Pompeiopoliten reprehendit Lucianus, quod Romana proferret nomina lingua græca nulla ratione ad οἰκεῖον habita. Nam talis ex noſtra in illa, qualis ex illa in noſtra eſt conditio. Idemq; contra Callimorphum. primus eſt locus, ὁ γὰρ αὐτὸς οὗτος συγγραφεὺς πολλὰ καὶ τῶν ὅπλων, καὶ τῶν μηχανημάτων ὡς ῥωμαῖοι αὐτὰ ὀνομάζουσιν οὕτως ἀπέγραψε, καὶ τάφρον ὡς ἐκεῖνοι καὶ γέφυραν, καὶ τὰ τοιαῦτα. Alter eſt paulo infra. ἠξίωσαν οὕτω καὶ τὰ ὀνόματα ποιῆσαι τῶν ῥωμαίων, καὶ μεταγράψαι ἐς τὸ ἑλληνικὸν ὡς κρόνιον μὲν σατουρνῖνον λέγειν, φρόντιν δὲ φρόντωνα, τιτάνιον δὲ τὸν τιτιανὸν, καὶ τὰ ἄλλα πολλῷ γελοιότερα. Vbi facta nomina pro nouis ποιεῖν ὀνόματα quod ex Ariſtotele declaratur. Sed inculpandi etiam illi hiſtorici quòd in ſuperiori documento peccarent, cum nulla vrgente neceſsitate Romana hæc nomina tum bellica tum propria accepiſſent. Quintilianus oratoribus idem concedit. Cur noua, inquit, tantopere aſpernamur, niſi quod iniqui iudices aduerſus nos ſumus, ideoq; paupertate ſermonis laboramus? Licentiam verò potius, quàm facultatem loco ſuperiori Ennio datam vidimus. Arrepta occaſione, quia dixerat, Licuit ſemperq; licebit vndecimo præcepto de rerum commutatione agens, quæ quoq; eſt in verbis, ita digreditur, vt vſum nouarum dictionum auctorem oſtendat, indeq; tacita oritur caſtigatio: quòd quæcunq; facta uocabula non viuunt, ſed ea tantum quæ ab vſu peritorum approbata: qui cum rerum viciſsitudini ſit ſubiectus ob ipſam uariam eſt & ipſe varius. Et miro ordine incedit: prius enim mixta perire: deinde etiam animalia: noſtraq; ſimul opera. Et cum incipit: Vt ſyluæ folijs pronos mutantur in annos Prima cadunt, ita verborum vetus interit ætas. Et iuuenum ritu florent modo nata vigentq;, id ſibi vult, arbores iuuenes, & ſenes dici, ita etiam dictiones. Quod tranſlate dicitur. Atque Ariſtoteles nos plantis ætatis noſtræ gradus tribuere declarat, quod propria non adſint nomina, quibus anni in ipſis menſurentur. Ex Platonis Cratylo, ubi de uocibus hoc fere modo colloquitur quo hac in parte Horatius, ſumptus eſt locus huiuſmodi, ibi enim ab eadem comparatione vſus varietas deducitur. Pronos autem uocauit animos ad curuum Saturnum alludens: nam ſenes, quòd humor ſit exſiccatus curui fiunt. aut etiam uelocitatem hinc denotatam credamus. Sed ad Romanas ætates alludit: nam vt ex Chronicis Euſebii colligo ante Horatium Romana lingua comparari potuit pueritiæ, iuuentuti, & adoleſcentiæ, eius tempeſtate virili firmitudini poſt ipſum ſenectuti, & vitæ prorſus extremæ. Infantia non eſt afferenda, quòd in ipſa nondum fari ualeamus. Pueri neq; culti ſunt in dicendo, neq; omnia eis neceſſaria tenent vocabula, ita prima latinorum ſcripta non adhuc plane perpolita neque copioſo ſermone profuſa: qualia Saliorum carmina Faunorum cantilenæ, & leges duodecim tabularum. Iuuentus luxuriatur qualis temporibus Liuii tragici, Ennii, Cæcilii, Plauti. Adoleuit ipſa lingua florente Terentio, Pacuuio, atque Actio, quòd ob rerum experien- XI.

tiam,

tiam,& verborum amplitudinem recte ſe habet. Sed feruent adhuc affectus, quos natura ætas comprimit, ſedatumq; animum, cumq; animo orationem ſedatum reddit, neque tamen ita matura ut frigus in uoces inducat: ſed viuida, atque ideo uigorem, atque perfectionem eloquentiæ addens. hinc Cicero, Saluſtius, Cæſar, Catullus, Virgilius, Horatius, Tibullus. In eadem claſſe reponendi Varro, Liuius, Propertius. Senectus eſt in Lucano, Statio, Valerio Flacco, Martiale, utroq; Seneca, vtroque Plinio, Tacito, Suetonio, Iuſtino, Quintiliano. Aetatem ad mortem iam prorſus inclinatam Claudianus, Auſonius, Prudentius, Symmachus, & Boetius teſtantur. Barbari ſeculi ſcriptores defunctæ linguæ tempori applicabuntur, ſi ætas non amplius æuo fruentibus eſt tribuenda. Ac ſemper à præſtantiore ſcriptore facta eſt tempeſtatis appellatio. Sex itaque nomine præcipuo eorum temporibus Illuſtres, Tabularum duodecim ſcriptor, Plautus, Terentius, Cicero, Quintilianus, Claudianus. Ac leue Romanæ Maieſtatis initium linguæ primordia habuit: decedēteq; imperio, & iam ab Vrbe Biſantium translato deterior facta eſt oratio. Iulij Cæſaris, & Auguſti monarchia, quorum auſpicijs Roma orbis terrarum domina, & florentiſsima erat, abſolutam tulit eloquentiam: cuius variæ formæ ob diuerſa tempora in adductis ſcriptoribus facillime perſpiciuntur. Pulchre verò Horatius à ſimplicibus ad mixta corpora ſe confert, cum hic ordo ſit naturalis. vnde ait, Debemur morti nos, addens Noſtraq; non ſolum homines qui facile diſſoluuntur eſſe mortales intulit, ſed eorum opera interire labore maximo, & regio ſumptu, quaſi æterna futura eſſent, compoſita. Quare terram in mare fuiſſe redactam, mareque à terra excluſum ad Romanorum potentiam alludens ita dixit, Siue receptus Terra Neptunus claſſes Aquilonibus arcet, Regis opus, ſterilisve diu palus aptaq; remis Vicinas vrbes alit, & graue ſentit aratrum, Seu curſum mutauit iniquum frugibus amnis Doctus iter melius. Ouidius in decimoquinto idē pariter affert his uerbis, Vidi ego quod quondam fuerat placidiſsima tellus Eſſe fretum uidi factas ex æquore terras. Pontina palus ad ſterilisve palus, & Lucrinus ad ſiue receptus debet referri. Et in Lucrino Cæſarem intellexit. Iulium, & non Auguſtum. de quo facto illi adſcripto Suetonius in eius uita. & Cethegum non Auguſtum in Pontina; quia is eam exſiccauit: ut conſtat ex quarto Liuij epitomes. Quod Cæſar hic non ſignificetur putant aliqui, quandoquidem Regis opus dicatur. Sed βασιλεὺς eſt quilibet dominus in tertio Politicorum. itaq; & Rex apud latinos, lata tamen ſignificatione. Sed dicemus Regis opus quod nullus facere poteſt niſi rex, non propterea à rege factum, & reip. opus magnificum regium appellabimus, quod regio ſumptu ſit factum. Alii ideo locum hunc hic non aptari poſſe exiſtimant; quia mare fuerit à Lucrino excluſum, hic autem ſit receptum in terra, nam dicit ſiue receptus Terra Neptunus. Dico ego reiectum à lacu mare, quod illum perturbaret, ſed nullo modo id fieri potuiſſe, niſi ipſo freto clauſtris, mo

libus,

libus,terræq; aggeribus retento,ne vlterius exæſtuaret. Et quæ ſecundi Georgicorum huic interpretationi opponunt carmina, eam potius confirmant. An memorem portus, Lucrinoq; addita clauſtra, Atque indignatum magnis clamoribus æquor, Iulia qua ponto longe iacet unda refuſo. Quod hic optime conuenit. Illud, Claſſes Aquilonibus arcet proprie de portu, qualis in tertio Aeneidos, Portus ab acceſſu ventorum immotus. Illud etiam, Vicinas vrbes alit ſecundo Plinij, & Strabonis quinto explicatur: nam denotat Anxurem, Pipernum, Saturam, Seciam, Capernates, & Lucum Feroniæ. De Tyberi per Velabrum fluente ab Agrippa, vt refert Suetonius, Augu-ſti iuſſu in alueum deducto cum ait, Seu curſum mutauit iniquum frugibus amnis Doctus iter melius. Fabius Pictor, Tyberim circum Capitolii radices diffuſum, quem Luceres Thuſci exſiccarint, commemorat. A Tarquinio Priſco ripis comprehenſum hic intelligi poſſemus etiam cenſere. Sunt tamen qui perperam ſupra Tyberim expoſuerint in Siue receptus, cum hic magis opportunus de illo ſit locus. Concludit ergo, Mortalia facta peribunt. Attamen dixit in tertio, Exegi monimentum ære perennius. Ibi de opere proprio intelligentiæ, hic de violentis laboribus loquitur quibus humanas vires mortalia, & commutabilia perpetuo eodem ſtatu retinere non poſſe comprobatur. Quod ſi facta peribunt, cur non verba minus ipſis ſtabilia? quare ſubiungit, Nedum ſermonum ſtet honos, & gratia uiuax. Vbi duplex actionis cum virtute coniunctæ præmium ſermoni tribuitur. Sunt enim finitimæ facultates ambæ agendi, & loquendi. Vocabula erunt in honore, quoties ſint in uſu, docti enim, & probi uiri ubi magiſtratum gerunt, quia eſt ipſorũ honor, ciuili exercitatione commendantur. Atq; hæc dignitas eſt præmium externum, interius eſt alterum, cum digni ſunt digniorum hominum gratia. quæ non tantum dictiones aliquas accipit, ſed acceptas, & in honore poſitas approbat. Quod ſi aliquando nonnulla nomina paſsim prolata fuerint, honore quidem externo afficientur, ſed interiori non accedente cito concident. Vti magiſtratus aliqui eorum gradu indigni: qui à bonorum gratia, atque ideo à vero honore deſtituti non diutius cõmendantur. Miro itaq; artificio honor, & gratia uerbis aſsignantur. Vſus autem quo ipſa accipiuntur ex prudentum iudicio conſtat: ipſis enim imperitiores, tanquam rectius quã alii ſentientibus, adhærent. Vnde, Multa renaſcentur, quæ iam cecidere cadentq;, Quæ nunc ſunt in honore vocabula ſi uolet vſus: Quem penes arbitrium eſt & vis, & norma loquendi. Quæ norma eſt ratio medii quo ad nos non quo ad rem affixam, de quo utroque medio tum Geometrico, tum Arithmetico in ſecundo, & in quinto Ethicorum. Et in primo eiuſdem libri tempore factum eſſe ſcientiarum, & artium incrementum habuimus. quod ad vſum præſtantiora vocabula reddentem accommodatur. In hiſtoria rerum experientia nominum perfici cognitionem patet ex Luciano ea in parte, qua quendam inſequitur ſibi meliorem ſcribendi formam tribuentem, quia omnia, quæ

nia,quæ tractaret, uidiſſet, multumq; eſſet peregrinatus. quòd cum falſum eſſet uocabulorum uſum non tenens de phalange dixit φαλαγγα & ἐπὶ κύνας. Oratori idem conuenit cum extet in primo de Oratore, Vſus omnium magiſtrorum præcepta ſuperat. Et Quintilianus, Vocabula uſu valent, vt numi. De quibus Poeta ſuperiori documento. Hunc male percepit Valerius Flaccus, qui illud Quintiliani iudicium non merebatur, Magnum nuper amiſimus in
XII. Flacco. Duodecimum eſt de carmine epopeiæ præceptum: nam poſt verba ei aſsignata de propria eiuſdem verborum compoſitione erat differendum: quæ non eſt elocutio ab Oratore conſideranda, ſed eſt carmen. Qualenam ſit huiuſmodi Homeri auctoritate declarat, is enim uſus eſt Hexametro. Ob experientiam inquit Ariſtoteles: aliis enim commodius eſt repertum,& auribus magis ſonorum. Tres colliguntur ex ipſo Philoſopho rationes,cur electum fuerit: quod continuatis materiis aptum: quod graue: quod linguarum varietates commode recipiat. Sed quoniam latini ſola vtuntur lingua, hæc poſtrema ratio hic eſt relicta, cum Horatius de Latinis non de græcis loquatur. Duæ ſuperiores rationes illo uerſu complexæ, Res geſtæ regumq; ducumq;, & triſtia bella: nam Res geſtæ operis longitudinem denotant, quæ uerſibus nunquam neceſſario certis terminis finientibus reſpondebit, quales ſunt Hexametri, nanque Elegi binis inambulant, Lyrici ſingulis ſtrophis clauduntur, Iambi verò atque Hendecaſillabi ſunt humiles. Epopeia; quoniam eſt grauis non ſolum continuato carmine, ſed etiam graui indiget. idque eſt in illa parte, Regumque ducumque, & triſtia bella. Vbi etiam Ilias magis reſpicitur, quàm Odyſſea: vel vtraque ratio Epica in hoc præcepto, vt Res geſtæ de Odyſſea quoque dici poſsint: Regumque ducumque, & triſtia bella de Iliade. Quod tamen poſſet Odyſſeæ pariter ob Procos conuenire. Quoniam verò Hexametrum huic materiæ eſt accommodatum τελειότατον à Plutarcho appellatur: & ob poeſeos longitudinem longum ab Ennio: & ſupra ab Horatio promiſſum. proprium etiam eius propoſitum ei nomen imponit heroici: & ob pedum numerum Hexametrum dicitur, & dattylicum certi pedis gratia. Primi de repertoris nomine eſt Pythicum. at Homericum ex primo vſu in re magis ei decente. Iudæi apud ipſos Moſen hoc reperijſſe carmen aſſerunt: eſſeque propterea Moſaicum. Epicum putat Etymologicum magnum ὅτι τὰ ὕστερα τοῖς πρώτοις ἕπεται quod poſteriora ſequantur prima, quaſi à continuato rerum, & carminum contextu id deducatur. Sed quia poeta ex perſona ſua loquatur, Epopeia eſt eius poeſis vocata. indeque verſus Epici. atque hæc Ariſtotelica explanatio Grammaticis anteponenda. Huiuſmodi verò carmen eſt numerus apud Horatium. Homerus monſtrabit quo numero ſcribi debeant, hoc eſt quo carmine. Vnde male rhithmum intelligunt. Siquidem de ſoluta etiam oratione hoc modo numerus diceretur, ſed hic metrum capimus, cui orator non eſt addictus. Qui cum hoc loco illum

ex Bucolicis conferunt, Numeros memini ſi uerba tenerem, errant, & ipſi. Nam ſi carmen in memoria teneo;ſcio etiam verba in eo comprehenſa. Sed potius cantus ratio per numeros denotabitur,quæ uulgo aer nuncupatur, Græce μέλη. Quoniam uerò Heſiodus vel ante Homerum uel cum Homero floruit,& re uera ante ipſum fuit Orpheus,videbatur Hexametrum antiquiori potius tribuendum: aut non magis Homero, quam Heſiodo. Philoſtratus grandiloquentia Heſiodum, & uoluptate Orpheum ab Homero uinci afferit. Nos autem reſpondebimus purà Orphei eſſe carmina; quia de Diis mediocria: Heſiodi,quia didaſcalica. neque Ariſtoteles oratione inſurgit vt Demoſthenes; quia eius officium eſt docendi non perſuadendi, & delectandi. Ita quoque Georgica ab Aeneide diuerſa. De Heſiodo, & Orpheo Horatius non meminit; quia Hexametrum ſimplex non conſiderauit ſed numeroſum, & epico accommodatum,de cuius arte præcepta tradebat. Et cum ante Homerum nemo Epicus fuerit, ut apud veteres exiſtimatum: & ſolus etiam apud Græcos Ariſtotelis tempeſtate celebraretur; iure is eſt allatus; quinimmo Ariſtoteles eiuſdem exemplo idem comprobat. Hiſtoricum grauitatem ſtili Epici potius ſectari quàm aliorum patet ex Luciano, etenim Res geſtæ regumque ducumque, & triſtia bella ab ipſo tractantur. Quòd ſi carmen non eſſet oratio conficta,quæ propterea veris factis non tribuenda: ſi etiam delectationem hiſtoricus æque ac poeta affectaret: quæ maior eſt in metris aſtricta quàm in ſoluta oratione legenda, hexametrum ab hiſtoria non eſſet reijciẽdum,qualis hiſtoria Luciani,& Tzetzæ. Et ne nos hiſtoricum capiamus, Res geſtæ prout geri debent ab Horatio capiuntur: & non quales omnino fuerint. Locus de hiſtoria huic reſpondens eſt ille, καὶ ἡ μὲν γνώμη κοινωνείτω, καὶ προσαπτέσθω, καὶ ποιητικῆς τινὸς ὅσον μεγαλήγορος, καὶ διηρμένη εἴη. Oratoris etiam eſt metrorum conſideratio, non ob uerſus,ſed ob numeroſam orationem. Præter Ciceronem,& Quintilianum Demetrius Phalareus his de numeris conſcripſit, ſed illi pauca admodum, hic plurima in eo, qui περὶ ἑρμηνείας libro. Oblata Horatio occaſione vt de verſibus poemati vnicuique tri- XIII.
buendis loquatur, de elego uerba facit decimotertio præcepto, & deinde de iambico, deq; lyrico, Elegiæ & Lyricorum materiam vna cum carmine abſoluens;quia neq; longa, neq; difficilia imitationis cauſa eſſent poemata. Quòd ſi materiam, & continuatam poeſim reſpiciamus; de tragœdia, & de comœdia poſt epopeiam agendum erat. Si carminis ratio habeatur, quæ hanc partem de variis metris induxit, Elegum iure poſt Epicum ſubſequitur. Etenim hexametro, & pentametro conſiſtens partem alteram ex Epico deſumit: alteramq; eidem ſimilem retinet, neq; vllum aliud eſt illi magis proximum. atque etiam ſi etymologia ſpectetur, epicum dici poteſt:cum ex perſona propria perpetuo in elegia loquamur, vt in epopeia. Hoc autem carmen Verſibus impariter iunctis aſsignatur. de quo Ouidius in primo, & in tertio Amorum. idemq; Proclus in περὶ χρηστομαθίας. ait enim ex

heroo, & pentametro conſtare ἡρῷον hexametrum intelligens. addit poſtea ἁρμόζειν τοῖς κατοιχομένοις, primo enim in materia deflenda eius introductus eſt uſus Vnde Horatius. Verſibus impariter iunctis querimonia primum: ita quoque ad vocis ipſius ſignificationem alludens. eſt enim ἀπὸ τοῦ ἐλεῖν. quæ etymologia communis eſt grammaticis ferè omnibus. Dicimus ἀπὸ τοῦ ἒ ἒ quod luctus eſſet tibiarum: vel ἀπὸ τοῦ αἶ αἶ, mœſtæ vocis nota. Suidas ἀπὸ τοῦ ἐλεγαίνειν ob moleſtiam in furorem traductam. Diomedes ἀπὸ τοῦ εὖ λέγειν τοὺς τεθνεῶτας: quales erant in præclariſsimorum hominum funere laudationes. Vtcunque tamen querimonia his elegiæ interpretationibus aptatur. Vnde Ouidius in morte Tibulli, Flebilis indignos elegeia ſolue capillos, Ah nimium ex vero nunc tibi nomen erit. ideoq; hic uerſus libris eius Amorum ob amantis infelicitatem, & libris de Ponto, ac de Triſtibus ob exilium, & vitæ calamitates recte admodum conuenit. Sed à dolore ad lætitiam tranſmigrauit cum uoti compotes facti ea vtimur. Ita Propertius. O me felicem, o nox mihi candida, &, o tu Lectule delitiis facte beate meis. Ita exponi poteſt illud Poſt etiam incluſa eſt uoti ſententia compos: Ego verò de epigrammate intelligerem. quod proprie eſt elegum. Et ſententia uoti compos dicetur, quæ quod volumus explicat, nam cum propoſitum noſtrum recte eſt declaratum, quod elegis incluſum quaſi paucis carminibus ſit perſtrictum, tum compoſitum eſt epigramma. Et Cicero in Legibus elegorum nomine Ennii epitaphium quatuor verſibus hexametris pentametriſq; conſcriptum adduxit. Vno etiã pentametro vti ſolebant veteres in inſcriptionibus ac duo citat Lampridius in Commodo, Commodus Herculeum nomen habere cupit, Antoninorum non putat eſſe bonum. Sed quoniam Homerum primum heroicis hexametrum aptaſſe dixerat, quis etiam elegorum eſſet auctor, dicendum fuiſſet, qui cum ignoretur, ſubiunxit, Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor, Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt. quo prouerbio eſt vſus litem adhuc eſſe ſub iudice, vti pleriſq; aliis tum hac in epiſtola ad Piſones, tum in aliis, & in ſermonibus: imitatur enim ſæpiſsime familiare quoddam dicendi genus. Quod autem grammatici hoc de inuentore contendant, nil mirum: nam hæc animaduerſio eſt eorum officii: vt in primo Quintiliani, ac ſolent inter ſe de temporibus magna inire certamina ac potiſſimum in re dubia, qualis eſt huiuſmodi. Siquidem alii hunc, alii illum, alium alii primum elegos edidiſſe exiſtimant. Maurus Tarentianus Callinum, quem Nicandri ſcholiaſtes Calinoum uocat, Suidas Theoclem Naxium cũ furore eſſet correptus. Plutarchus in Muſica Polymeſtum Colophonium. Nonnulli Midam Phriga, cum parentem inferiis proſequeretur. Nec deſunt qui Terpandrum. quod effecit Horatium certo auctori elegos non tribuiſſe, quos exiguos vocat, tum quod binis claudantur carminibus, ac propterea non inſurgant, tum pentametri cauſa. quod in breuem deſinens languidum eſt atq; humile. vel etiam quo ad materiam ad epopeiam ratione habita.

bita. De hiſtoria, & Rhetorica nihil hoc documento dicemus, quia ab hexametris de quibus ſupra vix elega diſcedunt. Quintilianus Tibullo dat primas hac fortaſſe de cauſa, quod Propertius nimis perſtrictus, nimis latus Ouidius, atq; ille inter vtrunq; cum decoro medius. Poſt epicum ratione tragœdiæ collocandum erat carmen iambicum: Sed ob numerum, & metrũ præceſsit elegum. Hoc itaque decimo quarto præcepto de iambis tractat. XIIII.
quibus duo diuerſa complectitur, vt idem effecit in elegia primo ſcilicet maledicta: mox fabulas dramaticas eis expreſſas. Ob uehementiam Archilochus iambum contra reprehendendos exercuit, & ob familiarẽ ſermonẽ, cui ſatis adhæret in ſcenam migrauit. Sed à Iambe puella, vel à Iambe uetula Iambus denominatur: ab hac, quòd prætereũte Hipponacte iambo prima illum ſit allocuta: ab illa, quia carmine huiuſmodi lacerata vitam laqueo finierit. Alii Thriambo, hoc eſt, Baccho triumphatore. Nonnulli παρὰ τὸ ἰωβάλλειν quaſi quod hoc uerſu tela vibrentur. Attamen ex Horatii ſententia à calumniis ipſum potius formabimus, atque ita ἀπὸ τοῦ ἰαμβίζειν, vel ἰάπτειν. Sed & illud, Rabies armauit iambo reſpicit ἰωβάλλειν. De Archilocho Plutarchus in libello de ſero à Deo pœna affectis: Et in primo Epiſtolarum idem poeta in hanc ſententiam, Nec ſocerum quærit quem uerſibus oblinat atris: Nec ſponte laqueũ famoſo carmine nectit. Vnde Archilochum proprio rabies armauit iambo, quæ quidem rabies ita patet ex eius Epitaphii diſticho, Ἀρχιλόχου τόδε σῆμα τὸν ἐς λυσσῶντας ἰάμβους ἤγαγε μαινίδα μοῦσα χαριζομένη. Iambum pedem accepere ſocci, & cothurni, quòd comœdiis, & tragœdiis aptus fuerit. idq́; poetice declarans calceamẽta pedi metri metaphora applicuit. Ita infra Indignatur enim priuatis, & prope ſocco Dignis carminibus narrari cæna Thyeſtæ. De Cothurno tragico Ouidius Amorum tertio, Læua manus ſceptrum late regale tenebat, Lydius apta pedum uincla Cothurnus erat. Eſt enim Tragœdiæ habitus ibi deſcriptus. Si verò ſint grandes tragici cothurni, quomodo idem metrum ipſis, & comicis commune? Sed numero elocutione, & verborum delectu differentia eſt in vtroq; conſtituta, iambo tamen ſeruato, vt ex Græcis, & Latinis Comicis, & Tragicis facillime conſpicitur: nam Seneca biſyllabis ſingula carmina libentius deſinere facit, quàm ea dictione claudat pluribus contenta ſyllabis. Ita enim breuis ſonum effugiens, qui fit in penultima ſibi ipſe maiorum grauitatem parat. De pedis huius ratione, qua in ſcena eſt introductus, ſubiungit, Alternis aptum ſermonibus, quòd Ariſtotelis poetica ἐν διαλέκτῳ πρὸς ἀλλήλους. Eadem Ciceronis eſt opinio in Oratore. Tres autem aſsignantur rationes, quare iambus ſit comœdiæ, & tragœdiæ aptatus. Prima, Alternis aptum ſermonibus. altera, & populares uincentem ſtrepitus, tertia, Et natum rebus agendis. Atque hæc poſtrema ob actiones id eueniſſe declarat: etenim utraq; hæc fabula ἀπὸ τοῦ δρᾷν δραματική. Aptum natum eſſe Græce πεφυκέναι. has enim formulas frequentiſsime affectat. Sed quo ad cauſas aſsignatas prima familiarem ſermonem denotat. Secunda varijs modis expo-

nitur. Aliqui, quia uox recitantum altior ſit ſpectatorum ſtrepitu, Sed hic nulla ratio eſt allata. Alii, vincit ſtrepitus populares: hoc eſt applauſum, & laudem, vt plus cõmendari mereatur, quàm cõmendetur. Id falſum,& præter rem. Alii tragicum eſſe pedem, ideo populares ſuperare ſtrepitus. Sed eſt etiam Comicus. Alii Vincere eſſe explicare, vt apud Virgilium, Nec ſum animi dubius uerbis ea uincere magnum Quàm ſit,& anguſtis hunc addere rebus honorem. Populares ſtrepitus hoc eſt tragica, & comica negotia. Duriſsima expoſitio,cum præſertim tragœdiæ non ſint populares. atq; etiam id eſt ſuperuacaneum, quia tertio loco ſubſequitur, Et natum rebus agendis. Alii eſſe grauem, & tardum pedem: ideoq; populares ſtrepitus ſedare atque comprimere. Vehemens eſt potius, & incitatus. Vnde à Baccho & à furore Græce deductus. nec grauis,ſed medius inter utrunq; numerum. grandiſq; propterea, & humilis prout tragicus eſt aut comicus. Alii quia cõmœdiæ aliis uerſibus ſcriptæ explodantur. Quales autem his aliis ſcriptæ verſibus? Ego potius dicendum exiſtimauerim, quòd hic pes ſolutæ orationi eſt adeo ſimilis,vt decepti ſpectatores ſileant: & Orcheſtræ tumultus nullus ſentiatur. Putant enim ſe veris intereſſe actionibus,& in ſpectaculum rapiuntur. Atq; hoc modo popularis ſtrepitus uincitur. Recte verò de dicente, & audiente, Alternis aptum ſermonibus. de audiente, Et populares vincentem
XV. ſtrepitus. de dicente, Et aptum rebus agendis. Lyrica decimoquinto præcepto continentur,quæ poſtremo loco ponuntur, tanquam minora poemata. Atque vbi in principio Poeticæ Ariſtotelis poeſeos genera numerantur ita quoq; ſunt vltima. Et quemadmodum materiæ ſingulæ ſuis propriis numeris ſupra ſunt aſsignatæ, ita quid fidibus agatur,hic eſt expoſitum. Digreſſiones autem ſunt lyricorum propriæ: nam cum eorum carmina efferantur, rebus quas ſuſcipiunt,feliciter reſpondent. Siquidem ipſarum quædam ſolet eſſe exultatio quæ eſt admodum laudabilis. Muſa dedit fidibus diuos pueroſq; deorum: quæ pars & de Diis, & de heroibus: Et pugilem victorem, & equum certamine primum, de viro illuſtri. Quæ gradatio eadem in ſecunda Ode Olympiorum Pindari, τινὰ θεὸν τινὰ ἥρωα τινὰ δ' ἄνδρα κελαδήσομεν. Quanquam hic idem lyricus ordo, contrario tamen gradu in primo Carminum hoc initio, Quem virum aut heroa lyra vel acri Tibia ſumis celebrare Clio, Quem Deum. Quoniam verò duæ lyricorum claſſes,altera de vita heroica, de voluptuoſa altera, ſubiunxit,Et iuuenum curas, & libera vina referre. De prima quæ ad Pindarum refertur in quarto Carminum, Seu deos regeſq; canit deorum Sanguinem. Deinde,ſiue quos Elæa domum reducit Palma cæleſtes. De altera in primo,Nos conuiuia nos prælia uirginum Sectis in iuuenes unguibus acrium Cantamus uacui. Quod alibi ſæpiſsime. Et Alcæus in hac princeps. Pleraq; in Athenæi decimo allata lyrica has curas, & hæc vina libera exponunt. Sed quo ad verba ipſa Plutarchus in Problematibus de Libero agens, cur talis apud Romanos, à vino cauſam ſumit. Et ob ſpiritus in

corde

corde accenſos amatorum moleſtiæ, & cogitationes ſunt curę. Quam alluſionem ita infra habemus, ſi curat cor ſpectantis tetigiſſe querela. Quod ſi quis Horatio obiiciat illum prætermiſiſſe Dithyrambica, quæ tamen ab Ariſtotele inter poeſeos genera referuntur: & Elegiam ſuſcepiſſe, de qua idem Ariſtoteles in cæteris generibus mentionem non fecit, huic reſpondebitur Lyrica dithyrambis viam aperire, atq; etiam ſi ſint duo genera poeſeos, ideo que inter ſe diuerſa, dicetur dithyrambica apud Latinos non eſſe in vſu: ſed maxime apud ipſos Elegium florere, quæ minus claruit inter ſcriptores Gręcos illuſtres. De elegia etiam egiſſe, quòd digniora Latina carmina enumeret: neq; propterea elega omittere potuiſſe. Ac quoniam de priuatis ma XVI. teriis, & verbis cuiuſcunq; poeſeos egerat, reliquum erat, vt ſequeretur decimum ſextum præceptum de materiis, & verbis recte coniungendis non ratione compoſitionis, vt fecit ſuperius poſt poeſim vniuerſe traditam, tunc enim perfecta totius poematis forma reſpiciebatur: ſed quatenus ſenſa, & elocutio ſe inuicem ſpectant. Ergo qualia erunt ſubiecta nobis propoſita argumenta tractanda, quæ vocantur deſcriptæ vices, talis erit oratio ipſis applicanda, quæ coloris nomine denotatur. Etenim ſubiecta fabula eſt quaſi corpus: & carmen quaſi color. Quod picturæ quoque conuenit. Neque etiam hoc præceptum idem eſt cum primo. Siquidem primo de diuerſis poeſeos generibus non ſimul connectendis admonebamur: hoc autem poſt ſingula poemata propriis carminibus aptanda ſummatim concluditur, res uerſibus, & verſus rebus recto iudicio accommodari debere: vt de belli deſcriptione, quæ neque elegis, neq; lyricis conueniret, vel ſi quid fidibus potius canendum, quia conduntur diuerſæ odes, videbimus an ne hac, an ne illa vti debeamus. Aliqui ita Horatium interpretantur, vt à ſexto præcepto iſtud non ſeiungant. Quod eſt falſum: nam qui non ſumunt materiam grauem quia ſit ab eorum uiribus recuſata, illos ipſum cognoſcere neceſſe eſt. Horatius enim epicum artificium optime perceperat, ſed uidebat ſe illius poematis pangendi labores ferre non poſſe, ideoq; humeris ſuis illud verſauerat, quod deinde prudenter depoſuit. Hic autem habemus illos non eſſe poetæ nomine dignos, qui non ſolum in poeſi excellere nequeant, ſed etiam ipſam ignorent. Præterea eſt dicendum illud, Sumite materiam ueſtris, qui ſcribitis æquam Viribus, fuiſſe de cuiuſuis poematis notitia acceptum. hic autem de rerum, & verborum coniunctione intelligi oportet. Si itaque deſcriptas uices, & operum colores ſeruare nequeo, & ignoro, cur poeta ſalutor? ſcilicet appellor, & ſalutor ob adulationem, vt in fine huius poeticæ patebit. indocti enim irridentur, & applauſu irridentum decipiuntur, ita vt indigne ſint ſalutati. Atque illud circunfertur, Mane ſalutantum. Et Martialis, Prima ſalutantes atq; altera continet hora, & Q. Catullus de Roſcio, Conſtiteram exorientem auroram forte ſalutans. Vices ſunt illæ quas ingenio ſuo poeta ſubit, cum modo regem, modo priuatam perſonam gerit, nunc

fortuna-

fortunatam, nunc miſeram: atq; ita de ſingulis. Vnde etiam εὐφυοῦς ab Ariſtotele appellatur. commutatur enim ſæpiſsime: atq; hac de cauſa abſtrahitur, tanquam verſipellis. quæ uis ingenii furore rapitur: nam ferrum abſq; igne varias formas nõ facile ſuſciperet. Quare idem Philoſophus antequàm poetas ἐξεταστικοὺς vocaret, prius illos dixit eſſe μανικοὺς. Declaratur etiam quanti faciendum ſit hoc præceptum, quòd ab ipſo diſcedentes in prauum pudorem incidant: nam prauus eſt αἰσχύνη: ingenuus eſt αἰδώς: de quo illud Terentii Adelphorum, Erubuit: ſalua res eſt. Latini diſtinctis hiſce duabus dictionibus carent, quibus vnico nomine aut αἰσχύνη aut αἰδὼς ſignificetur, cum autem ait eſſe potius diſcendum, quàm mox ob ignorantiam turpiter erubeſcere, Heſiodum reſpicit laudantem illos, qui aut proprio ſtudio valent, aut aliorũ doctrinæ parent, illosq; reprehendentem, qui cum neque ex ſe ſapiant, neque quempiam audiant, ſunt ἀχρεῖοι: ſcilicet à bene inſtituta republica arcendi. Quam ſententiam in primo Ethicorum celebrem ſpectamus. In hiſtoria idem eſt animaduertendum, quia pro eius diuerſarum partium occaſione, diuerſis vtemur concionibus, ita Lucianus in libello toties adducto ἐς τοὺς στρατηγοὺς μὲν τὰ πρῶτα καὶ εἴ τι παρεκελεύσατο κἀκεῖνο ἀκουέτω, καὶ ὅπως καὶ ᾗ τὴν γνώμην, καὶ εἴ τινα ἔταξαν. Et

XVII. Cicero in Oratore non ſemel de hac rerum, & uerborum coniunctione. Decimoſeptimo præcepto de Comœdia, & de Tragœdia tractationem aggreditur: eo quòd de Iambo agens genus carminis explicarit, quod hęc poemata requirunt. Sed de ipſorum materia nihil meminit, ne interrupta eſſent reliqua carminum genera, quæ lyrica erant: & ſtatim erant ſubiungenda. Opportune autem de his duabus fabulis uerba facturus à congruenti rerum & verborum coniunctione eſt exorſus, oblata illi ſuperioris documenti occaſione. Ac quoniam comœdia, & tragœdia ſibi inuicem lumen adferunt, quod aliquibus partibus conueniant, aliquibus differant, recte admodum de utriſq; una tractatur: & cum vtriſq; idem carminis genus eſſet commune dictum fuit ſupra, Hunc ſocci cepere pedem grandesq; cothurni, ita vt tunc Horatius ambas haſce fabulas vna copulandas indicauerit. Ariſtoteles vitam regiam tragœdiæ, comœdiæ priuatam tribuit. quare huic humilia uerba, illi grauia conueniunt. Ac perperam grauia humili poeſi, & humilia graui aptaremus. vnde res comica non uult exponi uerſibus tragicis. In quarto Ethicorum vitium illud explicatur, quod à magnificentia excedit dictum βαναυσία & ἀπειροκαλία: & Megarenſium errore declaratur, quòd decorum minime ſeruaſſent in comœdiarum apparatu, cum comœdi purpura, hoc eſt, regiis indumentis, & ttagœdia dignis fabulam agerent. Verba ſunt hac de re καὶ κωμῳδοῖς χορηγῶν ἐν τῇ παρόδῳ πορφύραν εἰσφέρων. quod verborum vitio eſt ſatis ſimile. eodem quoque modo tragica indignantur narrari carminibus priuatis: quæ ſcilicet priuata negocia, & comica expoſcant, indeq; ſint digna ſocco: nam quanquam iambi comœdiæ, & tragœdiæ inſeruiunt, diuerſa tamen eſt eorũ ratio, non ſolum quo ad uerba ſola, vt nonnulli putarunt, ſed etiam quo ad

ipſos

ipſos pedes. Eſt enim alia ratio pedum Ariſtophanis, alia Sophoclis,& Euripidis. Itaque Seneca his pedibus multum diſtat à Terentio, & à Plauto. Hic autem cęna Thyeſte pro tota ipſa tragœdia reponitur: nam à præcipua fabulæ parte, ab illa ſcilicet vnde miſericordia, & horror educerentur, reliquas omnes partes vna intelligimus. Atque eſt notiſsimum Thyeſtæ filios ab Atreo eius fratre occiſos, atque ei in epulis edendos appoſitos. vnde notiſsima tragœdia vult quamlibet intelligere. Ariſtoteles enim Thyeſtem inter illuſtres perſonas tragicas connumerauit. Apud Latinos ipſam conſcripſit Seneca: & Chæremon apud Græcos, vt patet ex.decimo tertio Athenæi. Et concluditur ſingula ſortita locum decentem, tenere ipſum oportere. quod non tantum de tragœdia, & de comœdia, ſed de aliis poeſeos generibus intelligitur: immo & de arte hiſtoriaca, & de Oratoria, ſi quidem idem referunt Cicero, & Quintilianus ſumpto exemplo ab his duabus fabulis. Hic enim ait in decimo. Sua cuiq; propoſita eſt lex, ſuus cuique decor. nec comœdia in cothurnos aſſurgit, nec tragœdia ſocco ingreditur.atque ille in Bruto, In tragœdia comicum vitioſum,in comœdia turpe tragicum: & in cæteris eſt ſuus cuiuſq; certus ſonus, & quædam intelligentibus nota uox In hiſtoria idem illis verbis λέγω δὲ οἱ παραθέσεις μὲν τὰ μικρὰ, καὶ ὅσα ἀναγκαῖα λέγεις δ' ἱκανῶς τὰ μεγάλα. Plato autem in Hippia maiori hanc decori pulchritudinem cunctis rebus accommodat.Subſequenti præcepto decimo octauo ſuperius limitatur: XVIII. nam cum humiles uerſus comœdiæ, graues tragœdiæ ſint aptandi,id ab imperitioribus ita ſemper ſeruari poſſet, vt nunquam ſubiectæ alicuius partis haberetur ratio:neq; vnquam vlla fieret huius ordinis commutatio. quare ſubiungitur, comœdiam interdum vocem tollere. Quemadmodum cum perſona aliqua irata introducatur, quæ tunc tumida fit in dicendo:& tragœdiam plerunq; vti humili ſermone, tumq; cum dolet: nam uehementia eſt priuatorum hominum, & aſperitas illuſtrium, & illuſtres ad uehementiam aliquando deſcendent: & priuati aſcendent ad aſperitatem, quod colligere poſſumus ex Hermogenis formis τῆς σφοδρότητος & τῆς τραχύτητος. Igitur qui in comœdia eſt ira incitatus,paulatim ex uehementi fit aſper, & dolore percitus in tragœdia ſtatum permutat: atque eius querelæ tandem etiam fiunt lenes: & languent potius,quàm quod impetu ferantur.quod patet ex omnibus tragœdiis, in ea parte ipſarum,in qua fit λύσις. tunc enim ſoluta fabula miſericordia commouetur. Ac quoniam λύσις ſæpe eſt cum horrore, eſt etiam aſpera vnde ἔξοδος vbi eſt poſtremus exitus ſemper fere eſt humilis propter locos cõ miſerationis. Dolor enim grandes impedit elocutiones: nam maturam cogitationem peruertit, mentemq; confundit: atque, ut ille dicebat, omnem ſapientiam expectorat, ita ut verba ſpetioſa eſſe nequeant, quæ etiam quia debent fortunæ conditionem imitari, erunt & ipſa demiſſa. Numeroſa autem oratio hic pro graui capitur: nam numeri cum apparent,excelſi ſunt, & magnifici, vt ſermo equeſtris eſſe videatur. atque eſt pedeſtris cum magis

orationi ſolutæ eſt finitimus, quæ humilior eſt carminibus. Donatus exiſtimat comœdiam vocem tollere, cum Demea ait in Adelphis. O cęlum, o terra, o maria Neptuni, vbi ait ex hoc Horatii præcepto illam exclamationem fuiſſe factam. Quod eſt falſum, tum quia hic vocem tollere non capitur pro exclamare, neq; pro ſono ipſo, ſed pro elocutione, quoties illa ſit grauis; tum propter carmen ſubſequens quo præcedens declaratur, ait enim Horatius ſe intellexiſſe Chremetem iratum, & delitigantem ore tumido, qui locus eſt in Heautontimorumeno in actu quinto, qui fere totus ob Cliniæ, & Bacchidis amores, rixis, obiurgiis, & querimoniis eſt plenus. quæ pars ſolet eſſe ante fabulæ ſolutionem, & propterea in ea parte, quæ eſt λύσις. qui modus eſt tragœdiæ contrarius. Siquidem comœdia in lætitiam, quæ humilem ſtilum expoſcit, reſoluitur: & antequam ſit ſoluta, ore tumido delitigat. At comicus tumor interdum contingit, vti tragicus humilis ſermo plerunque, ſcilicet, non aliquando, ſed ſæpe. ita quoque Ariſtoteles uult magnanimum poſſe decenter humilem ſe præbere ob caſus aduerſos nimium graues. quod fortaſſe ſæpius in eius uita eueniet. concedit etiam aliis generoſum animum: ſed quia actionibus ipſum ob anguſtias aperire nequeant, non ſunt magnanimi. Vti verò priuati homines nuptiis, & inferiis magnificentiam indicant, ita caſus, rari tamen, contingent, quibus grauiter loquantur. Ideo dictum fuit de comœdia interdum: & de tragœdia plerunque, atque illius non fuit grauitas, quia fuiſſet conſtans: ſed tumor, qui facile euaneſcit. huius autem fuit ſermo pedeſtris, non autem humilis; quia pedites cum equitibus collati ſunt quidem humiles, ſed eorum gradu graues etiam dici poſſent, ita ut tragœdia doleat pedeſtri ſermone, hoc eſt, humili cum dignitate: & comœdia delitiget ore tumido ſcilicet elato dicendi genere, quod uiolentum eſſe videatur, ac propterea non diutius duret. Aliqui non ſatis recte Chremetē Andriæ intellexerunt. is enim non contendit: & quæ à Simone de ipſo dicuntur, hic nullo modo conueniunt. Quoniam verò exemplum attulerat, in comœdiæ elatione, idem facit in tragœdiæ depreſsione. Siquidem Telephus, & Peleus quanquam reges ob aduerſam fortunam de gradu deiecti non ampulloſa, & magnifica verba proloquebantur, ſed ipſa proiiciebant, hoc eſt, omittebant, Nam qui exponunt emittebant ita vt omnino ventoſi eſſent in dicendo, id cum ſubſequenti carmine non conueniret, quod eſt, Si curat cor ſpectantis tetigiſſe querela. Siquidem ſpectatores tum miſeratione commouentur, cum miſeros audiunt. neque miſeri ſunt turgidi, at ſi fuerint, miſeriam male indicabunt, ac propterea nos hac ipſa perturbatione non afficient. Sunt autem nonnulli, qui huiuſmodi carmen Si curat cor ſpectantis tetigiſſe querela, ad inferiora referant. Quod eſt abſurdum, cum querela ad Non ſatis eſt pulchra eſſe poemata, dulcia ſunto, nihil omnino faciat. Magnanimus autem, vt extat in quarto Ethicorum, ſe aliquando flectit vt mox reſurgat, neque enim maieſtas eadem eſt in eiecto principe, quæ in eodem

dem imperante. Atque hoc idem commune eſt cum oratoribus. vnde in Oratore, An ego Homero, Ennio, reliquis poetis, & maxime tragicis concederem vt ne omnibus locis eadem contentione vterentur? crebroq; mutarent, nonnunquam etiam ad quotidianum genus ſermonis accederent? ipſe nunquam ab illa acerrima contentione diſcederem? Eadem eſt hiſtorico varietas, quam Lucianus pro occaſione commendat: licet id de humiliori dicendi genere aut de grauiori interdum interponendo non omnino afferat. Cum verò de ratione commouendorum ſpectatorum egiſſet edocens Telephon, & Pelea ob eorum infortunia debere loqui ſermone tenui; hinc præceptum elicit decimum nonum. Cuius expoſitio non ſatis recte ſe habebit, ſi dicamus poemata debere eſſe pulchra, hoc eſt, poetarum finem eſſe docere: atque etiam dulcia, ſcilicet & finem illorum eſſe delectare. quem ſenſum ſequuntur aliqui. Neque enim bis agendum eſt de fine poetico: cum infra idem adducatur. Itemque non tantum hoc documentum eſſet ſuperuacuum, ſed præter propoſitum. Alii etiam hic venuſtatem eſſe intelligendam perperam intelligunt: nanque rationem duxerunt de ſtatua fabri imi. quod etiam ſi nihil repetitum eſſet hic in animorum commotione hæc venuſtas ad rem non facit, cum ab ipſa huiuſmodi affectus ratio non oriatur. Ita uerò pulchra poemata interpretari debemus, ut artificioſa denotentur: nam poeta arte pulchritudinem, hoc eſt, perfectam formam aſſequitur. Vnde & Deus ipſe eſt pulcherrimus apud Dionyſium Areopagitam, quod nomen non exprimitur. Sed dicitur illum eſſe optimum; quia cum ſit optimus, eſt etiam pulcherrimus. Siquidem in diuinis pulchrum à bono amplectitur. Sed hæc præſtans eccellentia ab egregiis tantum viris percipitur. qui autem noſtra legunt vel audiunt poemata, ſunt uulgariores; quia homines quales ſunt vt in pluribus reſpiciuntur. Sint itaq; non ſolum pulchra, ſed etiam dulcia: hoc eſt naturalia. Nam dulcedo ita eſt amica naturæ, vt omnium ſenſuum obiecta dulcia dicantur. Quæ uerò ſunt in poeſi naturalia carent arte, & ſunt ſatis perſpicua: ars enim à peritioribus tantum cognoſcitur: & quia probationes ſunt magis artificioſæ quàm affectiones Athenienſes enthymematicas orationes volebant, & non patheticas. Romani quia litterarum, & ſcientiarum ſtudiis non ita erant eruditi; hanc permotionum partem argumentis anteponebant. Hinc Demoſthenes gratiſsimus Athenis, qui Romanis minus placuiſſet. Et Cicero maximus quidem Romæ, ſed ſecus apud Athenienſes. Placent itaque naturalia imperitioribus. atque ideo Telephus non formandus erat, qualis eſt reuera magnanimus: Sed quales ſunt reges vt plurimum, qui ex imperio eiecti franguntur animo, idq; verbis ipſis indicant. Quòd ſi verum principem mihi proponam, illum etiam in aduerſis generoſum eſſe demonſtrabo. neq; erit unquã proſtrati animi, licet paulum demiſsi. At populares erga ſibi ſimilem perſonam magis afficiuntur: cumq; ipſi ſe maxime miſeros præbeant, ubi infortuniis iactantur, talem Telephum libentiſ-

XIX.

F ſime

ſime ſpectabunt. neq; tam rationibus quam ipſa oratione debet rex infortunatus ſuam teſtari calamitatem; quia verborum qualitas magis percipitur, quamuis ſententiarum. Et Horatius dulcia dixit quo ad uerba: & pulchra quo ad ſententias. Motus enim hic eſt naturalis, vt ridentibus arrideamus, & flentes fletu imitemur: ita enim facile noſtri animi in quamuis partem trahuntur. Ita etiam in primo Rhetoricorum, διὸ καὶ χειμαίνει ὁ χειμαζόμενος, καὶ χαλεπαίνει ὁ ὀργιζόμενος ἀληθινώτατα quod dictum fuit eſſe ἀπὸ τῆς αὐτῆς φύσεως. Et nos in primo Rhetoricorum Quæſtionum ſatis diffuſe de hac re egimus. Hiſtoriæ idem conuenit, uerba ſcilicet eorum ui impetum magnum inferre. ita vt materiæ eorum non ſolum ſignificatione, ſed etiam ſono ualde exprimantur. Nam apud Lucianum, ὡς ἂν γὰρ τότε τι ποιητικοῦ τινὸς ἀνέμου ἐπουριάσαντος τὰ ἀκάτια, καὶ συνδιάσοντος ὑψηλὴν
XX. ἐπ' ἄκρον τοῦ κύματος τὴν ναῦν. Sequitur vigeſimum præceptum de actione hiſtrionum. Nam poſtquam de elocutione tragœdiarum, & comœdiarum tractauit, pronuntiationem ſubiunxit. ac quoniam de Telepho, & de Peleo ſupra meminerat, hic eoſdem adducit; hiſtriones illos intelligens qui perſonas horum regum ſuſceperant. quas ſuſceptas niſi recte gerant, ſpectatores aut dormitabunt aut ridebunt: ſcilicet fabula erit uitiata. Ita quoque Ariſtoteles in actorum manibus magnam ipſius fabulæ eſſe partem affirmat: etenim quæ recte à poeta conſcribuntur, ſæpe hiſtrionum culpa deprauantur. Vterque uerò regem aut plebeium imitatur, & poeta, & actor. ſed ille primo loco ac poeſi, hic ſecundo atque actione. vnde mandata loqui eſt recitare, quæ poeta ſuis carminibus mandauit. quod ita in primo Epiſtolarum, Et mimũ partes ſeruare ſecundas. Quæ ſi malo ſint ſeruatæ, id contingет aut turpi actione nihil tamen noui afferente, itaque dormitabo: aut noua aliqua turpitudine: & ideo ridebo. Quod in Bruto habuimus de Callidio frigide orante, Somnum iſto loco uix tenebamus, & in decimo Ethicorum tum definit voluptas, cum res obiecta facultatem aut ſenſus aut rationis aut utriuſq; defatigat, quòd eam non delectet. Oritur autem delectatio à re ipſa bene ſe habente. Quod ſi male ſe habeat noſtram reiicit attentionem. Quoniam verò riſus comędiæ conuenit, nonnulli putant hic agi de ſola tragœdia. Siquidem ſpectatores riſu ipſam perperam actam contemnunt. oporteret enim illos lachrymari, cum tragici & tragœdi propoſitum ſit auditores commiſeratione commouere. Sed quædam ſunt communia tragœdiæ, & comœdiæ: qualis eſt actio. Nam comœdus geſtu æque ac tragœdus debet verbis reſpondere, vti ſupra uidimus poetam ſermone rebus ipſis adhærentem. Docetur itaque uultum męſtum decere uerba triſtia, iratum plena minarum, Ludentem laſciua, ſeuerum ſeria dictu. Vbi animus noſter conſideratur ut vel perturbatus vel ſedatus. Perturbatus aut perſtricto ſanguine, inde męror: aut perfuſo, inde ira, qui ſunt duo grauiſsimi affectus. Temperatus aut in leuioribus: aut in ſeriis: nam actiones leues habent amicitiam metaphoricam, comitatem, & ueritatem: ſeriæ iuſtitiam, quod colligitur ex fine quarti Ethicorum.

rum. Ac licet laſciua in affectionem liberiorem trahantur: atq; ita à virtute diſcrepent, vtcunque allata diſtinctio ſatis conuenit: ſiue etiam lætitia, qui eſt affectus mœrori aduerſus, intelligatur. quod mihi minus placet, cum poſito altero contrario alterum ſit omittendum ob æqualem eorum rationem. Sed laſciua debent exponi pro mollem voluptatem afferentibus, qualis eſt in recitatione illas tres virtutes, quas adduximus expoſcente. Et Statius in primo ſyluarum, Arma nocentia Thebæ Ponite dilecto volo laſciuire ſodali. Recte verò ludentem uultum laſciuis uerbis accommodauit, cum laſciuos hircos, hœdos, vituloſq; luſu ipſo dicamus. Reddit autem rationem, quare aſpectus animi qualitates indicet, nanque natura nos prius format ad omnẽ fortunarum habitum, & corporis notis extra quancunque uitæ conditionem aperit. Vbi non eſt mirum, ſi habitus de fortunis dicatur. Si quidem non bona externa, ſed qualitates animi fortunis intelligimus, quia ipſæ extrinſecus pateant: vel potius aggregata omnia ſimul bona, quibus perfecta ſit felicitas, fortunæ dicentur. quo in ſenſu ita in Andria, Omnes vno ore omnia Bona dicere, Laudare fortunas meas. Ac licet in Categoriis, immo & in ſecundo Ethicorum affectus, & habitus differant, hicq; maxime de affectibus fiat mentio, tamen ipſi confirmati dicuntur habitus, atque ita omnis tollitur difficultas. Interpretes etiam Iuuat ad gaudium transferunt: Aut impellit ad iram, ad ſpem: Aut ad humum mœrore graui deducit ad metum, Et angit ad dolorem. Sed cum ſuperioris partis per Enim ſe rationem reddere indicauerit, ſpes irato loquenti uerbis plenis minarum nullo modo reſpondet. Et ſeuerus ſericum ſermonem habens non comprehendetur. Et mœſtus in mœrentem, & in metuentem male diuidetur. Illud etiam, Et angit dicere debuiſſet, Aut angit. Itaque noſtra interpretatione Iuuat eſt de uirtutibus, Aut impellit ad iram, de altero grauiori affectu: & Aut ad humum mœrore graui deducit, & angit, de altero: nam Et angit reddit rationem, qua re ad humum deducat. Præterea quia actio conſiſtit in geſtu, & in pronunciatione, de hac agitur poſtquam eſt actum de illo, expreſsis enim ſigno corporis animi ſententiis prolatio ſubſequitur, vnde natura effert animi motus interprete lingua, vt in libro de Interpretatione ἔστι φωνῆ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα. neque animi motus ſunt perturbationes concitatæ tantummodo, ſed etiam ſunt ſedatæ: quia ob phantaſmata motus translate dicitur etiam de intelligentia ſeiuncta ab appetitu: etenim in tertio de Anima θυμὸς eſt τέχνη. Neque uerò lenia ſunt aſpere proferenda: neq; aſpera leniter. vnde Ariſtoteles λέγω δαὶ τὰ μαλακὰ σκληρῶς, καὶ τὰ σκληρὰ μαλακῶς λέγεται ἀπίθανον γίγνεται. Concluditur quòd ſi hiſtriones non loquentur pro conditione perſonæ quam gerent, erunt a ſpectatoribus irridendi. & cum edoceat poeſim latinam, ait Romanos equites & pedites elaturos cachinum, vbi ſenatores omiſit ob cachini turpitudinem. ita uerò notam fore vitioſam actionem denotat, vt non tantum equeſtris ordinis uiris, ſed & plebeijs ſit diſplicitura. Orator eandem conſiderat, non quia

ita deceat, ſed propter rerum publicarum prauitatem: nam uerborum ornatus, & actio iudicem decipiunt, qui ſolas probationes accipere deberet, ac reliqua omnia reiicere. quod extat in principio Rhetoricorum. Poeſis eſt vere neceſſaria quia ueriſimilem eſſe fabulam Dramaticam hac ipſa actione maxime oportet: quia mira perfundimur iucunditate. quod eſt ex poeſeos propoſito, nec decipi timemus, Cicero ob ſua tempora ὑπόκρισιν hanc ab Ariſtotele neglectam admodum commendat. De oratoria hypocriſi Traſimachus in Miſerationibus, & de hiſtrionica Glauco Teius pertractarunt. Hiſtoricus eſt proximus epico, non tragico, neque comico: atq; ideo non ſpe-
XXI ctatur, nec indiget actione, ſed legitur. At vigeſimum primum præceptum quod eſt Intereſſe vultum an Dauus an heros loquatur, male etiam eſt expoſitum: quia putant interpretes adhuc Horatium de Oratione loqui: & poſt perturbatam agere de morata. Tribus de cauſis ut exiſtimo hæc fuit ab omnibus accepta ſententia. prima quòd viderint Ariſtotelem tertio Rhetoricorum, & in poetica orationem perturbatã, & moratam feciſſe. altera quòd Horatius ſupra affectus ſolos intellexerit. tertia ob ſequens uerbum Loquatur, & ob mores diuerſo modo enarratos: ita vt Dauus & heros pro morum ratione loquantur. ergo recte de morata oratione. Reſpondemus mores perſtringi breuiter, vbi uerbis debent inſeruire ita vt noſtrum propoſitum non ſit de ipſis moribus primo agere: neque late explicari, ut hoc in loco. præterea ſupra affectus, & vna mores fuiſſe comprehenſos, vbi de oratione eſt pertractatum. Siquidem animi qualitates, & ſedatæ, & perturbatæ intelligebantur, pro quarum ratione formanda erant verba: indeq; firmandi geſtus, & uoces pronuntiandæ. Infra autem ſi de Dauo & de cæteris dicitur Loquatur, non ideo elocutio intelligitur, ſed fabulæ materia: neq; ego qualis ſint actiones humanæ quas tu fabula imitatus fueris vnquam cognoſcam niſi perſonas interloquentes audiam. Mea eſt interpretatio hucuſque actum eſſe de fabula, & de dictione: nunc de moribus. Ariſtoteles enim ſex in partes tragœdiam diſtinxit, in apparatum, dictionem, muſicam, mores, ſententiam, & fabulam, quod optime ſe habet gratia ſpectatorum cum ipſi primo apparatum videant, mox loquentes hiſtriones audiant: & intelligant an grauis an humilis ſit dictio: deinde muſicam choro canente: poſtea mores cognoſcant: qui non prima parte poematis ſed longo curſu iudicantur: cum continuatis actionibus proprie pateant. Sequitur ſententia, quia moribus reſpondet, & cum fabula poſita ſit in ſolutione vltimo actu aut penultimo dilucidatur: at propterea eſt poſtrema in allata diſtinctione. Horatius non ſpectatorum, ſed poetarum gratia comicam, & tragicam poeſim conſiderauit: nam quod eſt vltimum in opere, vt domus habitatio, eſt primum in mente. primo itaq; occurrit fabula, quæ à nobis ante cætera iudicio noſtro conſtituitur: mox de ſtili genere deq; oratione animi qualitates æquante cogitamus, ac quoniam continuatæ actiones mores inducunt, poſtea de mo-

ribus. cum etiam fabula ita ſit vna, atq; ita cum epiſodiis conueniet in epopeia ut in tragœdia, & in comędia ipſa ſubito fuit explicata, vbi in vniuerſum de pöeſi agebatur. Mox cum de tragędia deq; comędia tractaretur, quia fabula iam eſſet declarata, omiſſa fabula, dictio vtriuſq; poeſeos eſt expoſita, & nunc mores ſequuntur. qui non abſolute traduntur ſed vt fabulam moratam efficiunt. & quemadmodum ex ipſa ſuſcepti ſunt mores, ita etiam perturbationes: quia vt oratio eſt morata, & perturbata, ita quoque materia. ergo explicita vtraq; oratione, vtraque materia declaratur: nam de perturbationibus ab Horatio agetur poſt mores, qui ab Ariſtotele diſtinguuntur in χρηςὸν, ἁρμόττον, ὅμοιον, ὁμαλον. Et hac de cauſa, vt noſtra eſt opinio, quod veriſimile aut facile creditur, aut difficile. ſi facile, ſatis eſt ſequi quod decet: idque aut per ſe aut in collatione. Per ſe, ſi fœmina tantum prout fœmina conſideretur: tunc enim erit imbellis. quod decorum eſt χρηςὸν. Collatione, ſi eadem adulta cum puero conferatur aut Lacena cum Athenienſi; quia tunc nō amplius erit imbellis. quod eſt ἁρμόττον. Si veriſimile difficile creditur, ſimilitudo requiritur. quæ pariter uel per ſe, vel collatione. Collatione, ſi talem magnum principem effingam vt illum ſimilem reddam illi qui omnium opinione eſt huiuſmodi, quod eſt ὅμοιον. Per ſe, ſi eadem perſona à me deſcripta ſibi ipſi toto in meo opere ſit ſimilis; ita vt mores ſint confirmati: & poſtremi priorum ſint teſtes. Veriſimile notius eſt in præcepto hoc uigeſimo primo, & ignotius in ſubſequenti. Notioris vel facilioris duæ ſunt partes: altera decentis per ſe: altera collationis. Decens per ſe, quod eſt χρηςὸν, ut abſoluta eſſet diuiſio, poſitum fuit ab Ariſtotele, nunquam tamen perſonam vllam in actionibus ſolam conſideramus: nam qui dicit in Ethicis hominem ſolum capi: & in Politicis hominem cum aliis coniunctum, male ſentiunt: eo quod virtutes humanæ vitæ uſu omnino indigent. Quoniam itaque actiones imitamur, ipſæq; vnum ad alium referunt, decens per ſe non eſt neceſſarium: ſed illud quod fit collatione. quod Horatius ſuſcepit altero omiſſo: & cum hoc ἁρμόττον diuerſitates reſpicere videret, morum differentiam diuerſa perſonarum qualitate denotauit: ratione ſcilicet dignitatis, ætatis, ſtudii, nationis. Et primo dignitatem poſuit ut comœdiam, & tragœdiam indicaret. atque ordo eſt pulcherrimus: quia poſt dignitatum diſtinctionem quæ mores ob regiam, & priuatam uitam magnopere diſtinguit, ætas præcedit, nanq; ut in pluribus ætati potius mores reſpondent, quàm proprio ſtudio: & potius ſtudio quàm nationi. vnde potiora præferuntur. Senex & iuuenis de ætate. cuius vis à maturitate, & à feruore dependet. atque ita alter maturus, alter feruidus eſt appellatus. Matrona & nutrix de ſtudio fœminili: mercator & colonus de virili. Natio autem, de regione Colchus, & Aſſirius: de vrbe Thebanus, & Argiuus. Neque matrona potens eſt clariſſima, qualis apud Vlpianum: quod ſentiebant aliqui, ſed debet etiam comœdiæ eſſe apta: nam quod dicitur de ætate, de ſtudio, & de natione comici eſt poetæ atque

tragici. etenim perſona priuata eſt vel ſenex, vel iuuenis, vel curæ herilis, vel ſeruilis, vel hoc in loco nata, vel in illo, atque idem de perſona regia. Nutrix autem utrique fabulæ eſt communis. Mercator peregrinum hominem denotat: colonus quietum. Recte etiam duabus orbis partibus valde oppoſitis reliquas intellexit: nam Colchi ſunt ad ſeptentrionem, Aſsirij ad meridiem. Et Ariſtoteles ſeptimo Politicorum inde maxime vult mores eſſe diuerſos: frigus enim efferos, calor aſtutos progenerat. Sed eodem ſub climate eadem in Græcia Thebani differunt ab Argiuis. Multi legunt Diuus ne loquatur an heros, primo quia de dijs nihil ab Horatio dictum fuiſſet: ſecundo loco quia pulchrior ſit ordo à diuis ad heroas, ab heroibus ad homines, quàm ſecus. Sed Dij non aliter ſunt in fabulis morati, quàm heroes. neque Dei formant unum poema, heroes alterum, homines tertium: cum heroica poeſis, ſiue epica, ſiue tragica Deos & heroas pariter contineat. Ergo Horatius ſi diuos dicat, fruſtra heroas ſubiunget. Et quæ ſequuntur de variis conditionibus, quas circumſtantias vulgo vocant, heroi etiã conueniunt ita, vt ætas, ſtudiũ, & natio non dicantur de ſolo homine, ſed etiã de heroe. Quòd ſi noſtra interpretatio pẽſitetur, neq; Diuum legemus, neq; ut pleriq; Dauus ne loquatur herus ne, neq; ut aliqui Diues ne loquatur an Irus, neq; ut alii Diues ne loquatur, an heros: nã hæ omnes lectiones à vera noſtra diuiſione recedũt. qua etiam primũ carmen de Dauo, & de heroe formare poſſet χεῖρον. cum ſcilicet alter ſit ſemper humilis, alter ſemper grauis, prout per ſe nulla alia cõparatione ſumantur. & quatuor ſequentia carmina de ſene deq; cæteris inducent ἁρμόττον. Sed mihi magis placet vt χεῖρον dedita opera ab Horatio ſit prætermiſſum. Idem uerò modus pręcipiendi eſt inferior, Vt nihil interſit Dauus ne loquatur an audax Pythias, Dauus potius quàm Chremes, quia ſeruile genus eſt in comœdia, potius quàm herile, vti etiam ex heroibus magis quàm ex Diis conſtat tragœdia. quæ Diis ipſis machinas format & eſt vitioſa. unde ẽt tanto minus ipſi hic neceſſarii: minusq; Diuus erat legendum. Rhetoricæ, & hiſtoriæ commune documentum, ex Oratore apertiſsime, in quo Cicero, vt fecit etiam Horatius, χεῖρον omittens, ſolum ſuſcepit ἁρμόττον. & ex Luciano qui hoc idem decorum altero neglecto ita expreſsit, μάλιστα μὲν ἐοικότα τῷ προσώπῳ καὶ τῷ

XXII. πράγματι οἰκεῖα λεγέσθω. Vigeſimum ſecundum præceptum eſt, quo alterum uériſimile, quod eſt ignotius, diſtinguitur, fit enim ſimilitudine tum per ſe, tum collatione. ac quoniam collationis ſimilitudo eſt tragica, atq; altera eſt comica, de tragica prius: nam perſonæ illuſtres ſunt illæ, quarum facta monimentis conſeruantur; ita vt herois actionem imitamur, quæ in fabulis aut in hiſtoriis extet. Primo generaliter aut famam ſequere, quo ad ὅμοιον; aut conuenientia finge, quo ad ὁμαλόν. deinde propria de utroque tractatio. De fama, Honoratum ſi forte reponis, & quæ ſequuntur. de ſibi conuenientibus, Siquid inexpertum ſcenæ committis. Neq; propterea ſibi conuenientia ſunt de ſuperiori decoro uariarum conditionum, vti exponunt interpretes. Recte

verò

Verò ꝛ... ſeruit æque epopeiæ, ac tragœdiæ, quia ambæ ſunt heroicæ: neq; noua fingunt argumenta, ſed famam ſequuntur. Attamen hæc adeſt diuerſitas epopeiam admirationem ſibi proponere, tragœdiam horrorem. hæc autem atrocitate perficitur, illa virtutum ſplendore, qui magnanimitate ſubſequitur: ſicuti atrocitas graui iniuſtitia. Itaque exemplum decori huius epici eſt de magnanimo Achille, qui hac de cauſa honoratus dicitur. magnanimitas enim ſubiectis honoribus conſideratur. quæ expoſitio magis eſt ad rẽ, quàm illa, quòd ab Homero ſit celebratus: vel illa, quòd Alexander Magnus ad eius tumulum ingemuerit: ideóq; dicatur honoratus. Quòd ſi epopeia illuſtrem admirationem aſſequi conatur, cur interpretes dicunt Achillem negare iura ſibi nata, quia ipſa contempſerit? Et quemadmodum nonnulli aſſerunt impius fuerit? Pulcherrimum certe Homeri finem, hominem iniuſtum, & ſceleſtum ſibi propoſuiſſe. Addamus etiam Ciceronem quarta Tuſculanarum dixiſſe, quòd Achille Homerico fœdius? Sed Cicero de ira non de iniuſtitia loquebatur, & eius dogma tunc erat Stoicum: quod de affectibus quam male ſentiat, ſatis patet ex Morali Ariſtotelis doctrina. Dicamus igitur Achillem negare iura ſibi nata, quia eſſet heros, & ideo ſponte & proprio propoſito omnia ageret: nunquam ui impulſus, aut timore perterritus, aut præmio allectus, vel aliqua alia ductus permotione. Nec vt legibus pareret, ſed vt honeſte ageret ad optimum finem ſuas dirigebat actiones. Lex autem Vlpiani Principem eſſe legibus ſolutum hic non conuenit: ſiquidem Homeri reges non libere dominabantur, vt Cæſares Romani, cum populi poteſtas ad ipſos delata non eſſet, ac ſi etiam Achilles Myrmidonum libere dominus fuiſſet, Agamemnon omnibus iis regibus imperabat, qui erant eius in exercitu. ac præterea ſi is legibus fuiſſet ſolutus, non leges contemnere debuiſſet, cùm ipſis principum augeatur auctoritas: & lex tanquam diuina illos diuinos reddat. unde rectiſsime Conſtantinus, Digna uox maieſtate regnantis legibus alligatum ſe principem profiteri. Duo autem ſunt præcipua heroum ſtudia, alterum bello, pace alterum: nam religio vtrique inſeruit: primum eſt in Iliade: ſecundum in Odyſſea. quare Achilles non ciuili prudentia, ſed armis ſibi omnia arrogat. Quod ab Horatio allatum, ut quo modo Achillis famam ſequi oporteret, cognoſceremus. tragœdia uerò iniuſtitia terrorem incutit: quæ aut ui aut fraude conſtituitur. Vis, ſi in alios, Medeæ caſus conuenit: ſi in nos ipſos, recte Ino. Fraus aut ſimplex ut de furto: aut proditione. Leuis eſt ſimplex, ideoq; omiſſa. grauis altera quæ in tragœdia conſideratur, aut cum nos prodimus alios, hinc Ixion. aut cum alii nos produnt, hinc Io. aut cum alii nos produnt, & nos alios prodimus, hinc Oreſtes. Atque hæc eſt ratio cur Horatius tot exempla attulerit, non plura, nec pauciora: & cur ipſa hoc ordine diſpoſuerit. Medeæ ferocitas ipſam fere feram indicat: eius enim furor ferino ſimilis de quo in ſeptimo Ethicorum. ac quoniam fama ſemper reſpicienda, falſam potius hominum opinionem

de Medea, quam ipſam hiſtoriam ſequimur. Ino eſt flebilis, antequam deſperatione agitata in mare cum filio Melicerta ſe præcipitem miſerit. Ixion perfidus uiolato iure hoſpitii,atque diuinitatis. Io uaga non per ſyluas, ſed vſque ad Nilum. Oreſtes triſtis ob conſcientiæ ſtimulos, quibus ab atra bile vexabatur: nam quando erat triſtis ob matris adulterium, & patris necem tragicum argumentum non præbebat: tunc enim Electra erat tragica. Sed ipſius Oreſtis actio occiſa Clytemneſtra fuit apta tragœdiæ: qualis apud Euripidem. Quoniam uerò vniuerſe dixerat, Aut ſibi conuenientia finge, quod decorum eſt ὁμαλόν, agit poſtea de ipſo propria tractatione: quia ſequitur poſt ὅμοιον. Inquit igitur quòd ſiquid inexpertum ſcenæ committimus, & audemus perſonam formare nouam; debemus eandem ab initio uſque ad ſupremum exitum ſeruare: ita ut ipſa ſemper ſibi conſtet. Qui volunt eſſe perſonam nouam, quæ ab epopeia in tragœdiam ſit traducta male ſentiunt. etenim ut infra videbimus noua erit, quando ante nos nullus poeta de illa egerit & experta dicetur cum de Iliade in noſtram tragicam fabulam deducitur. At uerò ſi ex hiſtoria argumentum fabulæ petitum fuerit, dicetur inexpertum: quia pars poetici artificii quæ eſt de veriſimili eſt noua: quanquam fundamentum eſt uerum, & hiſtoricum. Proprie verò comœdia non habet ὅμοιον quia ſemper noſtro ingenio conſcribitur. neque vlla ex parte ab antiquioribus poetis perſonas ullas ſuſcipit. Siquidem ipſæ non ſunt illuſtres, neque propterea de eis prius fuit actum: ita vt nos eaſdem reponere debeamus. Quòd ſi Terentius à Græcis comicis ſuas accepit, id nòn fuit huius decori ratione; Sed ob prauam imitationem, de qua infra loquemur, quæ eſt inuerſio de lingua in linguam. Comœdiæ proprium eſt ὁμαλόν. ſeruat enim perpetuum curſum actionum ut qualibus ſit aliquis principio, pedibus iiſdem pergat ad finem. Oratori, & hiſtorico ὅμοιον, & ὁμαλόν æque conueniunt. nanque ambo quem deſcriuendum ſuſcipiunt, famæ ſimilem reddunt. alter tamen magis veriſimili, alter magis vero adhæret, ipſum etiam ſibi toto vitæ curriculo æqualem eſſe inducunt, quoties veritas huic decoro non repugnat. quare ipſi magis ὅμοιον, & minus ὁμαλόν ſequi ſolent. Vitia horum quatuor decori generum ſunt huiuſmodi Euripidem in Oreſte male ſeruaſſe χρηστόν cum Menelaus ſe ipſi Oreſti fratris filio nulla de cauſa inimicum præbuerit, ſi abſolute Menelaus ut patruus eſt capiendus. Epicharmus peccauit circa ἁρμόττον cũ Vlyſſem præterito naufragii periculo ſuam calamitatem deflere induxerit. ὅμοιον aliquando in Seneca deficit, dum de Græcis aliqua defert argumenta. ὁμαλόν prætermiſſum etiam ab Euripide: cum Iphigenia in Aulide primo mortem nimis recuſat, mox eam ſubito commutata ſententia nimis uehementer appetit. Vigeſimo tertio præcepto difficilius ne ſit ὅμοιον an ὁμαλόν nobis
XXIII. exponit. & ait eſſe difficilius ὁμαλόν, cum ſcilicet quæ ſunt communia, hoc eſt, à nemine occupata, nobis propria redduntur. tunc enim inuentio eſt noſtra; & inde maxime laborioſa; nam facile eſt inuentis addere, ut uulgo dicitur.

citur. Aliena autem noſtræ poeſi accommodamus, cum in actus tragicos particulas Iliados reſoluimus. Et de Iliade facta eſt mentio, quia licet Odyſſea ſit etiam tragica, tamen partim etiam eſt comica: vt recte ſentit Auerroes. In hac ſententia Euripidis nonnullæ fabulæ nobis occurrunt, Hecuba, Helena, Iphigenia, Rhæſus, Andromache: quæ ex Iliade ſunt excerptæ. Apud Athenæum multi extant tragœdiarum tituli, quibus ipſas Homericis argumentis fuiſſe conſcriptas ſatis eſt perſpicuum. Poſtquam nos facilius aliorum veſti- XXIIII
gijs inhærere, quàm primos poema pangere declarauit, vti reliquum erat, tradit præcepto vigeſimo quarto quomodo id agere valeamus. Tres autem ſunt modi: primus, cum ampla perſtringuntur. ſecundus, cum eadem nulla commutatione reponuntur. tertius, cum perſtricta ampliantur. Et in iure ciuili perſiſtit: nam ut ſupra communia, & propria dixerat, ita hic publica, & priuata: eſt enim reſpublica quæ ex priuatis formatur. Itaq; materia Homero & Euripidi publica facta eſt Euripidis viris priuati, quia idem argumentum tractatum ab vtroque poeta in vtroq; eſt priuatum. & ſi epicus tragico ipſum præbuit. Ampla verò attenuantur, quoties aliquod poetæ nobis propoſiti epiſodium ſit vile, & omnibus patulum. quod ſcilicet omnes facillime tractare poſſent: nec inferiores fore extimeſcerent. eſt enim orbis circunuolutio qualis eſt fabula tragica aut comica. Sed cum epopeiæ præter præcipui propoſiti nexum, & ſolutionem plures adſint particulæ, quæ nectuntur & ſoluuntur, inde in ipſa præter unam actionem aliæ adſunt adiunctæ fabulæ, quæ ſunt aptæ ad formandas alias rerum periodas. Et cęlum plures orbes admirabili ordine cohærentes continet: vt epopeia plura epiſodia. quæ ob nexum, & ſolutionem in ſeipſa circumuoluuntur ac redeunt, recte enim magnæ poematis partes componuntur, cum ſingula ita conſtituitur, vt quibus uiis explicetur iiſdem implicetur: & contra atque hac de cauſa epiſodia orbes nuncupabuntur. quorum ſi aliquem minus egregium videamus, ita vt in eo poeta nobis propoſitus nimis fuerit prolixus, de ijs etiam agens, quæ ſplendore careant; nos huiuſmodi uulgaria, & abiecta reiiciemus. Interpretes autem à uero hoc ſenſu varie diſcrepant. Orbe periodum orationis exponenti non adhæremus: nam licet uilem & patulum dici concedamus, non tamen concedimus ita fruſtra Horatium bis de verbis egiſſe: cum ſubiungat, Nec verbum uerbo curabis reddere fidus Interpres. atque hac expoſitione ordo ſuperior trium modorum à nobis allatus magna iactura perturbaretur. Pleriq; aiunt eſſe inuerſionem, quaſi quod orbis quidam videatur, cum idem ſit lingua latina quod græca: atque hæc in illam illa in hanc continuo reuoluatur. Id tamen redundaret, quia ſubiungit non oportere nos reddere uerbum uerbo: hoc eſt morari in interpretatione, quæ ſermonem in ſermonem conuertit. Alii materiam ſimilem figuli luto, atque ita inuentionem intelligendam aſſerunt: eo quod ſi cum elocutione conferatur, ſit vilis. At verò falſum eſt hoc modo inuentionem eſſe vilem; quia ſupra habui-

mus, Cui lecta potenter erit res, Nec facundia deſeret hunc nec Lucidus ordo. Neque etiam vllo modo inuentio debet elocutioni cedere. Fingamus etiam ita rem ſe habere, at nunquam dicemus hic agi de re inuenienda: cum præceptum ſit de inuenta ab alio noſtræ poeſi accommodanda. Sunt qui dicant ne poeta immoretur ei rei, in qua ille, qui prius ſcripſit multum operæ poſuit. Sed cum multum ſtudij ab alio in aliquod opus adhibitum fuerit, illud ita negligendum non erit: immo vt egregium a nobis diutius conſiderabitur. Plurimi interpretes totum poema intelligunt, quòd ſi aliqua ex ipſo volumus excerpere quomodo in ipſo non immorabimur? Quod ſi agatur de poeta quem nobis proponere non debeamus, ſuperior noſter ordo inique interrumpitur. Expoſitio illorum qui referunt orbem in hoc loco eſſe propter carmina κύκλια à Græcis dicta, hic ſenſum omnem peruertit: cum poematium vel epigramma quo verſus ita conduntur, vt in ſe ipſos redeant, hic nulla ratione conſideretur. nanque de epopeia, & de tragœdia pertractatur. Noſtra itaque interpretatione nulla reperta eſt magis huic materiæ conſentanea. Secundus modus eſt huiuſmodi, eadem reponenda, ſed ita noſtris ſcriptis accommodanda, vt ſenſum ſequamur. Et qualis eſt particula quam ſuſcipimus, talis quo ad ſententiam, non autem re ipſa, reponatur. Quod ſeruabitur quoties non agamus more interpretis, qui quamuis non poteſt ſemper uerbum uerbo reddere, tamen id efficere ſemper curat ex propoſito. Tertius modus eſt, quando in loco anguſto incluſi eſſe nolumus, ſed pedem ſolutum efferimus, ita ut nimis coarctata, quæ digne amplificari poſſent, à nobis latiora reddantur. Atque ex Philippicis Ciceronis petitis ex Demoſthene, & ex aliquibus vitis Plutarchi qui latinas ſibi aptauit hiſtorias id præceptum oratori atque hiſtorico eſſe commune, ſatis eſt perſpicuum. Sed cum declaraſſet quomodo aliqua ex aliquo poeta deſumamus, vt id tutius ageremus, qui nobis poeta hac in parte ſit proponendus, præcepit præcepto uigeſimoquinto aliiſq; documentis nonnullis, quibus indicatur quinam ſit bonus poeta. Inditia verò faciliora, & in ipſa poeſi priora prius ponuntur, quæ ſunt duo, alterum propoſitionis, narrationis alterum. Et capitur Homerus, tanquam præſtantiſsimus, cui ſcriptor Cyclicus opponitur, tanquam ineptiſsimus: vt hoc modo aduerſa è regione magis pateant. Interpretes volunt Horatium redire ad epopeiam, cum non intelligant hæc omnia dici ob artem tragicam; & cum ſuperioribus ſerie hucuſq; declarata coniungi. Propoſitio Cyclici eius poema carere artificio ſtatim declarat. eſt enim ingreſſus ad cætera vti præludium in pulſanda cythara. quod habemus in tertio Rhetoricorum Ariſtotelis. Itaq; hoc carmen, Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum, tribus de cauſis grauiter peccat: ob rem nimis magnificam, ob plures actiones ſuſceptas, ob inuocationem relictam: nam fortuna Priami eſt maximum ciuilis potentiæ exemplum: atque ita eximium, vt quidquid ſublimi materia tractandum ſit cum propoſito parum cohærere

videatur.

videatur. Ac licet vnus Priamus proponatur, non tamen vna eſt Priami actio, quia bellum id tot annorum tot facta amplectabatur, vt vna fabula recte perſtringi non poſſent. Inuocatio autem materiæ difficilis cauſa,& vt modeſte noſtri ingenii imbecillitatem oſtendamus,eſt admodum neceſſaria. Ergo nil mirum,ſi id ſit Aeſopi apologo ſatis ſimile. naſcitur enim ex montis tumore ridiculus mus, qui in nihilum deſinit vt exiguus mus Virgilii:quod eſt obſeruatum à Quintiliano in octauo. At verò cum præclara admiratio ſit à poemate excitanda, hic Cyclicus non poeta, ſed ſcriptor,turpem ipſam inducebat. ac propterea ridicula eius erant ſcripta. Eundem apologum Tachus rex Aegypti in Ageſilaum uſurpauit, quemadmodum Athenæus decimo quarto teſtatur. Homerus autem tanquam epicorum præſtantiſsimus ita proponitur, vt eius poematum multæ particulæ nobis inſeruiant. nanq; Horatius Virgilii Aeneida non uiderat, & ante huiuſmodi opus, non extabat vllum vere epicum, præter Homerum. de cuius præſtantia Ariſtoteles in poetica, & Plato, in Ione,atque alibi. Et abſolute cum poeta dicitur ipſe ſolet intelligi, vt aiunt Cicero in Topicis,Seneca octauo Epiſtolarũ,& Iuſtinianus primo Inſtitutionum. Et proprie nil molitur inepte: quia ineptus eſt, qui rerum conditiones non ſeruat, vt habemus ex ſecundo de Oratore. vbi etiam qui ſe oſtentat hoc nomine inculpatur. Ac quoniam Odyſſeæ initium magis artificioſum uidetur, quàm Iliados, ipſum potius adduxit. Ait enim Euſtachius circumſcriptum fuiſſe Vlyſſem, vt eius præclaræ virtutis fieret mentio. Sed omittit πολύτροπον, cum vertit, Ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε. Dic mihi muſa uirum captæ poſt tẽpora Troiæ. Et, πολύτροπον complexus eſt ſubſequenti verſu, Qui mores hominum multorum vidit, & vrbes, fere ad verbum, πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω: nam Vidit amplectitur ἴδεν & ἔγνω. Vertit in primo Epiſtolarum Inſpexit, quod fuit aptiſsime. Qui domitor Troiæ multorum prouidus vrbes & mores hominum inſpexit. Vbi πολύτροπος eſt Prouidus. Atq; ita Homerus naturæ aſſecla ab imperfectioribus ad perfectiora tendebat, Non fumum ex fulgore,ſed ex fumo dare lucem cogitans. Nam quæ ſubſequuntur de Antiphate Leſtrigonum rege, deq; Scylla, & Charibdi, & Polyphemo,erant pulchra, & admirabilia miracula,non autem turpia,& deridenda monſtra. Aliqui errant etiã hac in parte cum exiſtimant, Nunc age qui reges Erato, & ſubſequentia, temperare illud, Dicam horrida bella;quia non verborum ſtrepitus,ſed ſenſus ſublimitatem conſiderari oportebat. In oratore eadem proemii lex eſt. & in Bruto Galbæ uitio uertitur,quòd poſt uentoſum principium flacceſſeret. Sed quia epicus in exordio ſuo beneuolentiam omittit, generi iudiciali hac parte magis eſt finitimus, quàm aliis duobus; quia, vt refert Ariſtoteles tertio Rhetoricorum,Poetæ epici tragici, & comici ſuis initiis fabulæ argumentum edocere tantum conentur. inde uerò ſequi poteſt attentio. Quod Lucianus omiſſa beneuolentia ita hiſtorico tribuit de prooemio verba fa-

ciens, ὁπόταν δὲ καὶ στρατηγιάζηται ἀπὸ δυοῖν μόνων ἄρχεται οὐχ ὥσπερ οἱ ῥήτορες ἀπὸ τριῶν, ἀλλὰ τὸ τῆς εὐνοίας
XXVI. παρεὶς προσοχὴν δ' εὐμάθειαν δ' ἐκτείνει τοῖς ἀκούουσι. Vigeſimo ſexto præcepto à propoſitione ad narratioẽ ſe confert quæ ſi fuerit de more Cyclici ſcriptoris malum poema indicabit. is enim acturus de Diomedis reditu in patriam incœpit à morte Diomedis eius fratris. atq; bellum Troianum ab ortu Helenæ ſororis fratrum geminorum eſt exorſus. non ita Homerus ab inſula Calipſus Vlyſſem in Ithacam redeuntem principio ſolutum inducit, ſuperiores itineris errores omittens: opportunius ipſos commemoraturus. Quòd ſi iram Achillis propoſuit ſtatimq; de eius origine tractauit, illa tamen omnia præteriit, quæ huiuſmodi iræ erant fundamenta, vt quæ de Græcorum exercitu, de Briſeide, de Chriſeidis raptu, & cætera, quæ Achillis indignationi præceſſerant: quæque mox tanquam admodum neceſſaria explicantur. neque huius fabulæ tempus tanti erat ſpatii, quanti illud Odyſſeæ. Quod autem Horatius dicat Homerum bellum Troianum à gemino ouo non ordiri, eſt omnino falſum. Siquidem hoc bellum in Iliade non eſt propoſitum: licet opus ipſum Ilias dicatur. Sed auctor Cyclicus tantum intelligetur: qui fortaſſe fuit Antimachus tumidus à Catullo nominatus: fuit enim eius exordium nimis tumidum. ac præterea ferunt eundem in ſuo Thebaide quatuor, & viginti libros conſcripſiſſe, antequam exercitum Thebas perduceret: ut nil mirum, ſi idem egerit
XXVII in Iliade. Quod in poeſi poſt narrationem ſubſequitur, an ipſa ſcilicet ſit egregia nec ne, aperte denudat: nam vigeſimo ſeptimo præcepto ſemper ad euentum eſt feſtinandum, ut hoc modo ſatietas tollatur: & ſpectandi finis deſiderium incutiatur. In Iliade Achillis ad bellum reditus ſæpius tentatur, tum Græcorum, tum ſuperum concione: atque etiam legatis: mox Patrocli pugna: & tandem Patrocli interitu. In Odyſſea Vlyſsis reditus in patriam ſemper deſideratur, & innuitur: primo ſtatim cum Calipſus inſulam relinquit: poſtea uerò cum naufragio eſt ſeruatus: & cum ſuſceptus ab Alcinoo: & cum Ithacam aduena attigit ac tandem eſt agnitus. Euentus enim eſt fabulæ ſolutio: ad quam ſemper properabimus. Idq; quo ad vnam fabulam.
XXVIII Vigeſimum octauum præceptum ad cognoſcendum an bonus ſit poeta, declarat ipſum tunc bonum, quando auditorem in medias res, ac ſi eſſent notæ, rapuerit. ſcilicet cum multa omittentur; ac nota iis qui hiſtoria, aut rerum actionibus aliquantulum valeant. neque enim epicus lectorem omnino rudem exiſtimat. Itaque de caſtris ponendis, de acie inſtruenda, de ſtationibus ſeruandis, de ciuitatis diſtinctis muneribus non diſſerit: Sed horum omnium peritos nos eſſe aliqua ex parte effingit. Atque id quo ad maieſtatem.
X X I X Præcepto vigeſimo nono ſola ſplendida pertractat: nam ſaucius fuit Vlyſſes in Parnaſo, vt teſtatur Ariſtotelis poetica: neq; id relatum in Odyſſea quod decoro careret, non minus ſenſu miſtico, quàm ipſa actione. Dictys Cretenſis ait Achillem clam Agamemnona inuaſiſſe, dum eſſet in illum iratus. & id non extat in Iliade. Quod ad decorum tendit. Omnia ueriſimilia, vnaq; decenter

decenter coniuncta debere eſſe, trigeſimo præcepto traditur. quod habui- XXX.
mus huius operis initio. Atq; ita veriſimile hic intelligit. Primo ergo propoſitioni, & narrationi an bonus ſit epicus poeta, à quo fabulam ſuſcipiendā duximus, cognoſcemus: nam imperitus erit, ſi initiis hiſce duobus peccarit: & de manibus deponetur. Si uerò ſuo ingreſſu probe fuerit artificioſus, celeri curſu eſt euoluendus, ne fortaſſe ſequenti ipſo opere peccet. ac quoniam eſt epicus, recte quatuor potiora in ipſo contemplabimur: vnam fabulam, maieſtatem, decorum, & veriſimile. quæ ſi bene ſe habebunt, ipſum poema ſedato animo poſtea perlegetur. Quomodo hæc hiſtoricæ, & oratoriæ facultati aut magis aut minus conueniant, patet ex ſuperioribus. Explicatis decori generibus, quoniam conſideranda erat particula tunc omiſſa, quod priuata, & propria tractatione indigeret, poſtea agitur de particula huiuſmodi, quæ eſt differentia ætatum. de qua tractare incipit trigeſimo primo præce- XXXI.
pto. nanque ἁρμόζον ætate magis conſideratur: & difficilius perficitur, quàm aliis conditionibus. Ergo ſi uis ſpectatores morari animo quieto vſq; ad finem, quando aulæa tolluntur, ita vt abſoluta fabula ſcena abſcondatur: atque uis eos ita morari, vt tumultus nullos concitent, niſi cum cantor dixerit, Vos plaudite, obſerua ætates ac mores: & pro illarum diuerſitate hos diuerſos inducas. Vbi eſt notandum, quòd Plaudite dicitur à cantore, non ab actore aliquo fabulæ. nanque, ut Donatus pulcherrime annotauit, nunquam actores debent ſpectatores alloqui: ita enim veriſimile eſſet ablatum. ac Terentius hac parte vt multis aliis Plauto præfertur, qui Pſeudolum, & Palæſtrionem cum populo uerba facientes introduxit. Quod Chærea in Eunucho, & Sannio in Adelphis cum ad ciues eorum dirigunt orationem, non auditores, ſed incolas ſcenæ urbem appræſentantis, alloqui finguntur. Vnde Scholiaſtes Sophoclis in Electra nos admonet Chori mulieres inter ſe colloqui: ne forte eas ad Orcheſtræ perſonas conuerſas cenſeamus. Quare abſoluta fabula grex dicit, Vos valete, & plaudite. atque ita huiuſmodi uerba ſeiuncta ſunt à tota poeſi, vt eſt prologus comœdiarum Latinorum. Oritur tamen difficultas, Horatium dicere, Tu quid ego, & populus mecum deſideret audi: atque Ariſtotelem in ſua poetica, nole nos auram ſequi popularem de more illorum, qui læto exitu tragœdias claudunt. Sed reſpondemus Horatium ſe quoque populo addidiſſe. tunc enim libentius aliquid agendum, cum non ſolum prudentiam iudicio placet: ſed tantæ eſt præſtantiæ, ut omnes bene afficiat. Aetates autem tot ſunt ſuſceptæ quot fabulis dramaticis ſunt aptæ. vnde etiam pueritia non omiſſa ob puerum, qui eſt in Perſa Plauti, & qui ab aliis etiam poſſet formari. Ariſtoteles ſecundo Rhetoricorum de tribus tantum pertractat, quia ipſæ ſolæ oratori ſubiiciuntur. de puero enim ſperandum eſt tantum, non quidquam certo affirmandum. Et recte Ariſtoteles atque Horatius adoleſcentiam prætermittunt; quia mores ita ſunt diſtinguendi, vt perſpicua admodum ſit eorum differentia. mores autem adoleſcentis

&iuue-

& iuuenis non admodum differunt. Pueritiæ uerò duæ ſunt potiſsimum qua
litates, ira & commutatio: nam ſimilium conſuetudo communis eſt non ſo-
lum huic, ſed & aliis ætatibus. niſi dicere uelimus homines mediæ, & po-
ſtremæ ætatis unà uiuere: & pueros cum ſolis pueris uerſari. Ariſtoteles iu-
uenibus iram, & commutationem pariter tribuit: ipſi enim ab illo dicuntur
xxxii ἐξίθυμοι εὐμετάβολοι. vbi εὖ non bonum, ſed facile ſignificat. Trigeſimum ſecun-
dum præceptum de iuuentute. Quod hic vtilium tardus prouiſor eſt apud
Ariſtotelem ὄκνοι. prodigus æris apud eundem φιλοχρήματος. ſublimis ὑπεροχῆς
ἐπιθυμεῖ. De eius licentia remoto cuſtode eſt quod de Pamphilo in Andria Te
xxxiii rentii. Trigeſimum tertium præceptum de ætate uirili: quia Horatius natu-
ræ ordinem eſt ſecutus. Ariſtoteles ſenectam poſt iuuentutem poſuit ob do-
ctrinæ ordinem: magis enim hæ duæ ætates ſibi magis ſunt aduerſæ, ac me-
dia uiſis ipſis extremis facilius cognoſcitur. Quod autem hic habemus, Con
uerſis ſtudiis ætas animuſq; uirilis, Ariſtoteli non repugnat, licet is hæc ſtu-
dia conuerſa dicat eſſe ſenilia; quia malum malo, & bonum malo aduerſatur.
Itaq; vti prodigo auarus, & prodigo liberalis, ita iuueni ſenex, & iuueni uir
opponitur: nam uir quia expertus iuuentutem illius uitia caſtigat: & ſiquid
in ea eſt decentis addiſcit, & retinet: vt proximus ſenectuti eius uirtutem cal
let, neque prauitate ſenili vitiatur, eo quod nondum ſit ſenex: fugit enim pro
digalitatem, & ſuperbiam: atque etiam auaritiam, & timorem. poſtea ue-
rò ex altera ætate honeſtum, & fortitudinem, ex altera vtile, & temperan-
xxxiiii tiam ſuſcipit. Et trigeſimo quarto præcepto recte ſequitur ſenectus. in qua
illud Quærit, & inuentis miſer abſtinet eſt ὅτι χαλεπὸν τὸ κτήσασθαι. Cætera de ſpe
qua eſt longus, cum difficile in ipſam inducatur: & de querimoniis ſunt iu-
xta Demeam Adelphorum Terentii: & de laudibus temporis acti quo ad
Neſtorem Iliadis Homeri. Atque ita partium ætatis noſtræ habenda ratio,
vt ſingula ipſis acta conſiderentur: atque animaduertatur earum diuerſa eſ-
ſe æque commoda ut incommoda: neque propterea decorum iuuenile ſeni-
li conuenire, nec uirile puerili. etenim ætates huiuſmodi magis inter ſe ſunt
xxxv diuerſæ, minuſq; propria officia ſibi inuicem impartiunt. Reliquum eſt, vt
poſt mores de perturbationibus trigeſimoquinto tractetur, ea de cauſa, quã
ſuperius aſsignauimus. In his autem leuiora omittuntur: Et in ſola difficul-
tate perſiſtitur, quæ eſt an ipſo ſpectaculo ſint commouendi ſpectatores, an
relatione. nanque in ſcena aut res agitur, aut refertur, poſtquam intus eſt a-
cta. quæ audiuntur minus nobis ſatisfaciunt, quàm quæ uidentur. ſiquidem
certior eſt fides oculis comparata, quàm auribus. & ſpectator ſibi magis cre
det rem intuenti, quàm actori ipſam annuntianti. ergo uulnera, & neces po-
tius palam fient, quàm intus. Quod tamen eſt falſum: quia hac parte rela-
tio ipſo ſpectaculo eſt præſtantior. Id experientia comprobatur, cum nun-
cii facundia magis commoueamur, quàm ſi palam aut Medea ſuos filios oc-
cidat: aut Atreus fratris filios coquat: aut Progne in auem, & Cadmus in an
guem

guem mutetur. etenim nuncii uerbiſ hos caſus referentis acquieſcam: Sed ijdem ſi mihi re uera oſtendantur à meo animo ideo reiiciētur, quod minime credendi. Fortaſſe exiſtimari poſſet non omnes atroces caſus, ſed tres tantum ab Horatio intelligi: primus, qui eſt magis efficax ſi referatur, quàm ſi ſpectetur, vt de Medeæ filiis occidendis. ſecundus, qui palam commode non appareret, ut de coquendis Thieſtæ filiis. tertius, qui nullo modo poteſt in pulpitis induci. nullo enim artificio hominum corpus in paruulum animal conuertetur, vt uitioſa non ſit commutatio. atque id de Progne deq; Cadmo. Sed Horatius omnia mortis genera intellexit. de tribus autem hic fit mentio, quia late protenduntur, & cætera omnia ad huiuſmodi traduci poſſent. Cum verò Ariſtoteles in poetica dicit οἱ θάνατοι ἐν φανερῷ, non intelligitur neces fieri palam, quia in ſcenis inducantur, ſed quòd notæ fiant. id enim euenit, quotieſcunq; aliquo modo à ſpectatoribus intelligantur. ac potiorem eſſe relationis modum ſupra diximus. ita vt ſint notiores cum verbis exprimuntur: quàm cum præſentiæ tantum relinquuntur. Atque illud ἐν φανερῷ eos decepit, qui græcam Poeticam non legerunt: nam palam in translata legentes: & memores Horatium uti hac eadem uoce, cum ait, Nec coram populo natos Medea trucidet: Aut humana palã coquat exta nefarius Atreus, putauere quòd Ariſtoteles omnino concederet, quod Horatius negabat. Immo uerò ἐν φανερῷ ad oculos, & non ad aures poſſe dirigi patet ex Rhetoricorum ſecundo. vbi Ariſtoteles non uiſum, ſed auditum demonſtrat. Locus eſt in ea parte, in qua agetur de verecundia his uerbis, καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς, καὶ τὰ ἐν φανερῷ, ſcilicet αἰσχύνονται. Verecundantur homines ex iis quæ aſpiciunt, ut cum uident aliquem qui eorum ſciat errata. & ex iis quæ ſunt ἐν φανερῷ. quæ alia eſſe nequeunt, quam illa quæ audiunt: ut cum audiunt aliquem de conſciis corũ lapſus mentionem facere. Si uerò codex commendetur qui legit καὶ τὰ ἐν φανερῷ μᾶλλον, Philoſophus maiorem pudoris affectum in auditu collocabit, quàm in uiſu. Itaque etiam in Poetica nos commoueri magis ob relata quàm ob ſpectata intelligemus. Eſt etiam obſeruandum quòd Ariſtoteles in hoc ipſo Poetices loco in perturbatione aperienda exemplum adducit, & ut ait Auerroes non eſt neceſſarium exempla eſſe de rebus veris. Sed ſatis ipſis quod quæritur declarari, veluti in ſecundo Poſteriorum Analyticorum. vbi multa ex Meteorologicis reponuntur, vt diuerſæ definitiones notæ reddantur, quæ ſunt falſa. Quare licet in adducto exemplo Ariſtoteles ſpectaculũ, & non numerum caperet, concludendum non eſſet, ibi tractatum eſſe de modo, quo repræſentandæ ſint neces. Quòd ſi etiam modus aliquis ſit inde colligendus, non video cur facta ipſa publica intelligi debeant, cum nullos Græcos tragicos in Orcheſtrę aſpectu interitus induxiſſe uideamus. Sed Ariſtotelem commotiones quæ non ob uiſum, ſed poetarum induſtria atq; ideo nunciis oriuntur maxime approbaſſe perſpicuum eſt ex ea particula, in qua is ex propoſito hac de re agit: ita relationem diro ſpectaculo anteponens, εἰ

μὲν

μὲν οὖν τὸ φοβερὸν, καὶ ἐλεεινὸν ἐκ τῆς ὄψεως γίνεσθαι. ἔστι δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς συστάσεως τῶν πραγμάτων, ὅπερ ἐστὶ πρότερον, καὶ ποιητοῦ ἀμείνονος. nanque in hiſtrionum manibus noſtræ fabulæ præſtantiam minus quoad fieri poteſt relinquemus: et duabus de cauſis, vt exiſtimo. Altera eſt, non noſtram, ſed ipſorum hiſtrionum eſſe artem, quoties actione terror, & commiſeratio excitantur eſſeq; tutius, & laudabilius ſi à nobis potius res ſit perficienda quàm ab aliis. Altera, contendendum eſſe etiam atque etiam, vt poeſis dramatica epicam hac virtute æquet, ipſam quoque legi poſſe: & ita à lectore percipi, vt à ſpectatore. Quòd ſi Medea natos coram populo trucidet, huius facinoris tota uis in actione uerſabitur. qua ut lectores omnino careant neceſſe eſt. Si uerò nuncij oratione natorum cædes declaretur, poetæ artificium, quo ſingulę affectus particulæ attingentur, me etiam tragœdiam legentem perturbabit. Tertiam addo rationem, quam Horatius innuit: falſam illam cædem, ſi ipſam ſpectem, magis ueriſimile à meo animo abducere, quàm ſi eandem non oculis, ſed auribus hauriam. Nam cum aliquis in ſcena occumbit, ficta ſunt eius verba: fictum ipſum factum: & rei apertum mendacium, orationis actionisq; fidem comminuit. Cum verò aliquis hunc eundem occubuiſſe enarrat, eius uerba ualde nos exagitant; quia à præſenti rei mendacio procul abſunt. Quapropter Sophocles, & Euripides atroces huiuſmodi caſus prudenter enarrationibus mandarunt, ut grauiter in iis peccauit Seneca. De cuius uitio, atque idem de Græcorum tragicorum uirtute in noſtris Sophocleis quæſtionibus diffuſe egimus. Et cum in Phæniſsis Menæceus, Eteocles, Polynices, & Iocaſta interficiantur, nullaq; nex publice fiat, tamen cadauera ipſa in proſcenio miros affectus cõmouent. Quoniam verò duplex eſt Dramatici poematis diuiſio, altera qualitatis, quantitatis altera, poſtquam de qualitate actum fuit, qua fabulam, dictionem, mores, & perturbationem vidimus, de quantitate, cuius etiam duæ ſunt partes, altera diſcretæ, continuæ altera, pertractatur. Ac propterea primo de diſcreta, qua tragœdia, & comœdia in actus diſtinguuntur. Itaque trigeſimo ſexto præcepto quinque actus præcipiuntur, vt fabula libenter audiatur. Nam ſi minor fuerit, indigna erit noſtri iudicij meditatione, quia nimis cito abſoluetur. ita vt tunc deſierit, cum nos afficere incipiebat. ſi maior, adeo noſtram mentem occupabit, vt memoriæ facile mandari nequeat. Et Ariſtoteles tale approbat poema, vt neque nimis paruum, neque nimis magnum exiſtat: utrunque enim uix poteſt inſpici illud quidem quod non adſit quid conſideretur: hoc autem quod plura ſuperſint, ita vt non comprehendantur. Idem eſſe ait Philoſophus de anima li ſpectando. Licet autem uiſus, & intelligentia maxime analogice dicantur, tamen ſimilitudo à ventriculi virtute petita hic multum conuenit. neq; enim aut plus, aut minus cibi quàm uis eius perferat, ſi medica adhibeatur ratio, ſuſcipiet. Patet autem quinque actus optime ſe habere, quòd primus, & ſecundus protaſin exponant: tertius, & quartus epitaſin. quintus cataſtrophen.

phen. De qua Donati uel Cornuti diſtinctione in Terentii προλογουμένοις per- XXXVII
tractata hoc ſequenti trigeſimo ſeptimo præcepto loquemur. quod eſt huiuſmodi, ad Deos in tragœdiis non confugiendũ, niſi aliter fieri nequeat ita vt nodus abſque diuina ope ſolui non poſsit. Nam poſt quantitatem diſcretam continua ſequebatur: ſecundum quam tragœdia ab Ariſtotele in prologum, choricum, epiſodium, exodum diſtinguitur. In comœdiis prologus eſt protaſis, epiſodium epitaſis, exodus cataſtrophe: nam chorus vt infra dicetur à Comœdiis excluditur. Itaque hæc alia nomina Terentii Interpretis cum Philoſopho conueniunt. Latinorum uerò prologus, qui à fabulis ſeparatur, eſt tanquam Grex, qui dicit Valete, & plaudite, & nonnulla alia in fine comœdiarum Plauti: quæ duæ partes à tota fabula ſegregantur. Oportebat itaq; Horatium iam tractare de prologo, de chorico, de epiſodio, deq; exodo. Sed quia epica propoſitio declarata fuerat, cum poeta egregius nobis proponendus oſtendebatur, atq; ipſa prologo dramatico ſatis eſt ſimilis, nihil amplius de eo memorandum. Epiſodium pariter omiſſum, quia vis eius in fabula vniuerſe explicanda neceſſario demonſtrata fuerat, cum fabula, & epiſodium, quod ſint eorum quæ ad aliquid referuntur, mutua explicatione illuſtrentur. Supererant chorus, & exodus. & chorus quidem conſiderato confecto poemate præcedit: ſed ipſo conficiendo animaduerſo exodus prius eſt reponenda. Siquidem chori qualitatem noſtræ exodo accommodamus. Quare Horatius primo de ipſa exodo, mox de choro. Ἔξοδος græce eſt fabulæ exitus, quem δέσις & λύσις reſpiciunt. Fit enim exitus ex rerum nexu atque ſolutione: nam δέσις eſt nexus initium, & perfectio: λύσις eſt ſolutionis initium: ἔξοδος eſt eiuſdem perfectio. Quo ad hunc exitum; quia hæc documenta ſunt tanquam aphoriſmi, ſatis fuit meliorem indicare: eſt enim is melior, qui magis illi opponitur, qui fit diuina ope: nam cum tragœdiarum modi à Diis ſoluuntur, tum noſtra ceſſat induſtria. Etenim cum ſex ſint agnitiones, quibus fabula enodatur, vna tantum eſt præſtantiſsima, quæ poetæ ingenio ex ipſa rerum explicatione quaſi ſponte naſcitur. Aliqua tamen ſunt adeo arcana, ut à ſolis Diis, quibus ſolis ſunt nota, ſint enucleanda. Vnde Ariſtoteles eos introductos refert aut ob præterita, aut ob futura ignota. Sed futuri humanarum actionum euentus ſunt re uera ignoti: & Deorum virtute præuidendi, minus autem præteriti. Tertiam cauſam Deorum inducendorum nonnulli ex Ciceronis, & Polybii ſententia eſſe exiſtimant rerum perplexarum explicationem. Sed præterita, & futura ideo ſunt aperienda, quòd occulta ſint & perplexa. Hic autem ſolutionis modus machina appellatur, quia Dii organis quibuſdam de cœlo in proſcenium demittebantur. ac proprie id in fine fabulæ contingebat. Secus in principio, quia nodus non in ipſo contingit, ſed in fine. Cum itaq; aliquis Deus [illegible], vt dicunt græci ſcholiaſtæ, non eſt tunc machina, ac propterea male qui hic Mineruam Aiacis Sophoclis adducunt. neque enim ipſa ob exodum, ſed ob pro

logum eſt ſuſcepta. Euripides Apolline, & Dioſcuris Oreſtem, & Electram abſoluit. Sed quoties Deorum cauſa fabula connectitur, eorum quoque ope explicari poſſet. veluti de Aeneidos particula (eſt enim tragœdia pars quę dam parua epopeiæ.) cum Aeneas Mercurii opera Carthagini ſuſceptus: & eiuſdem actione ab eadem vrbe diſceſsit. In orationibus id nunquam contingit; niſi machina dicatur, cum in proemiis antiqui oratores Deorum nomen implorarent. quod diximus in tragœdiarum prologis dici non poſſe. In hiſtoria pariter, cum Valerius Maximus Tiberium inuocat, non eſt machina. quod tamen eſt vitioſum. Nam ita Lucianus hiſtoricum quendam irridens, ὃς μὲν τις αὐτῶν ἀπὸ μουσῶν εὐθὺς ἤρξατο, παρακαλῶν τὰς θεὰς συνεφάψασθαι τοῦ συγγράμματος. Sed Polybius de uera machina, quæ eſt apud hiſtoricos nonnullos, libro tertio meminit, cum ipſi deos dicerent Annibalem rationem ſuperandæ alpis edocuiſſe: hi enim cum Annibalis conſilium ignorarent, nec tranſitus illius dif-
xxxviii ficillimi modum tenerent, ad deos confugiebant. Quoniam uerò cum ſit fabulæ exodus, plures in ſcenam inducuntur perſonæ, opportune admodum de numero hiſtrionum eodem dialogo interloquentum trigeſimum octauũ præceptum traditur. Tres tantum erunt; quia modo vnus ſolus loquitur, qui fingit ſe alloqui ſeipſum: modo duo, modo tres. Aeſchylus ſecundam perſonam addidit: Sophocles tertiam, & Ariſtoteles nullam inſuper adiungit. quòd ſi Sophocles in Philoctete Neoptolemum, Chorum, Philocteten, & Vlyſſem unà introducit, non propterea hi dicentur quatuor actores: nam licet etiam chorus interloquatur, & non canat, videaturq; dramatica perſona, ut Neoptolemus, & alii, non tamen cum aliis eſt connumerandus: ſemper enim in pulpitis moratur: neque modo introit, modo exit, ut cæteri hiſtriones, de quibus introducendis Horatius hic loquitur. Sed quarta perſona non prorſus excluditur: nanque habemus, Nec quarta loqui perſona laboret. quod ſcilicet occaſio quartæ addendæ, quoad fieri poſsit, euitetur. neque agatur de more aliquorum, qui modo hiſtrionum copiam emittant, ſe popularem admirationem excitaſſe exiſtimant. & quemadmodum ex pluribus actoribus, quam ferat ueterum uſus, fabulas conſcribunt, ita quinque & ſex atque etiam plures vnà colloqui peroptant. quæ perſonarum turba verba, & ſenſa ipſarum ac ſpectatorum animos perturbat atque confundit. Quare Scholiaſtes Euripidis eius Phœniſſas inculpandas hac parte oſtendit, quod Antigonem, Polynicem, & Oedipum præter rem multis aliis perſonis addidiſſet, ita ut tot hiſtriones tragœdiam uitiarent. Quanquam verò in actu tertio Andriæ Myſis, Simo, Dauus, Lesbia, & Glycerium unà conſtituuntur, tamen non ſunt pariter in pulpitis; quia Glycerium eſt intus. Dicemus etiam Pythiam in foribus fuiſſe, cum in tertio actu Eunuchi Thais, Thraſo, Parmeno, Gnatho, & Pythias vna inueniuntur, & Pythias ac Gly-
xxxix cerium uix loquuntur, cum quatuor uerba proferant. Poſt exodum, vt diximus, chorus ſubſequitur, qui trigeſimo nono præcepto declaratur. ac quo niam

niam duobus modis dicitur: altero proprio, quando canit ſingulo actu abſoluto: altero improprió, quando unus reliquorum perſonas ſuſtentat, & cum hiſtrionibus colloquitur, Horatius nos edocet quale ſit vtriuſque officium. & improprium prius ponit; quia proprium fuſius erat explicaturus. Primo itaque chorus qui non canit, ſed loquitur, defendit partes actoris, quia ſibi uendicat partes perſonæ Dramaticæ, hoc eſt hiſtrionis interloquentis, & negocia tractantis. at de qua re loquitur, quidq; agit? defendit officium virile; quia morata ſemper vtitur oratione: neque unquam à uirtute diſcedit. nanque uirtute præſtans, aut cum uirtute coniunctum unico uerbo uirile dici poteſt: vel ob uiri nomen, quod bonam in partem capitur: uel ob virilem ætatem plenam honeſtate atque prudentia. Id autem officium æque fœminis, ſi ex ipſis conſtitutus ſit chorus, conueniet ac uiris: eo quod tragœdia in illa perſona fundatur, quæ princeps eſt eius loci, in quo agi fingitur: vel omnino quæ eſt anima fabulæ. cumq; eius perſonæ fortuna uel proſpera vel aduerſa ad ciues omnes illi addictos referatur, id ueriſimili ratione occur rit, in re aliqua maximi ponderis præſtantiores vnà conuenire atque ea omnia tentare, quæ ipſis conferant. Eſt autem præſtantiorum cœtus Ariſtocratiæ finitimus. ita ut honeſtum, & prudens ſit ſemper eius officium. nanque vera Ariſtocratia, vt patet ex Politicorum quarto, eſt ille ciuitatis ſtatus, in quo virtute præclariores dominantur. Alterum chori officium eſt, cum is canit, quod eſt proprium ipſius; quia tunc cuncti precantur deos pro bonorum principum ſalute: cõmendant probitatem: improbitatem deteſtantur: quod agunt ex propoſito. ſed quia in aula ſemper morantur, quæ ſcena eſſe fingitur, interdum cum actoribus colloquuntur. neq; tunc proprie eſt chorus; quia vnus ſolus ex omnibus ſermonem habet: & eſt tanquam actor. Ita ego Horatium exponendum cenſeo. neque alio ſenſu actor eſt capiendus cum in materia poeſeos dramaticæ pro hiſtrione recitante ſumatur, neque alio modo. Qui etiam legunt Auctoris, à uera interpretatione diſcedũt. quod ſi quid ſinguli dicant referamus, optime dignoſcetur. Dicunt aliqui chorum eſſe actorem, quia ſit vnus dum canit, licet ex pluribus perſonis formetur. quòd documentum nimis eſſet ridiculum. eoq; magis, ſi officium uirile dicatur, vt ipſi uolunt, quia chorus ſit vnus, tanquam vnus vir. Alii dicunt quòd chorus defendit partes actoris, ſi qualis eſt actor, hoc eſt primus fabulæ, talis ſit ipſe: ſcilicet ex uiris, ſi princeps actor ſit vir, ex fœminis, ſi fœmina. Sed præceptum hoc eſſet de re nimis nota: & male verbis ipſis accommodatur. Aliorum eſt opinio actorem eſſe hiſtrionem, & mimum. Sed quomodo chorus fiat hiſtrio, non oſtendunt. Mimi autem à fabula aberrant, quod eſt uitioſum. Plerique actorem eſſe accuſatorem intelligunt; quia cho rus huius partes ſuſcipiat, uitia accuſando: & uirilis officii partes uirtutes laudando. Sed forenſe hoc eſſet nomen. quod hoc in loco opportunius eſt poeticum. Nonnulli patronum interpretantur, ut chorus defendat eos, qui

defendat eos qui defendendi: quæ interpretatio in ſuperius vitium incidit. Sunt qui verba adferant abſque ſenſu: aiunt enim eſſe legendum Actoris eſſe irridendos hoſce: eis non placere illos: rem non eſſe omnino difficilem. & nihil aliud dicunt. Volunt alii actorem eſſe eum, qui à choro defenditur: vt Aiax, Oreſtes, & Medea. Sed non ſemper ipſi reges defenduntur: ſunt enim interdum tiranni, ac ſemper chorus ex bene moratis hominibus conſtituitur. Quinimmo chorus Medeæ nunquam fauet. Atque hi omnes, qui actorem ſecus ac nos exponunt, alterum chori officium relinquunt. Auctoris ab aliis legitur. & aliqui auctorem pro ſcriptore fabulæ accipiunt, qui ſit defendendus à choro veluti Ariſtophanes, qui in ſuis comœdiis chorum inducit pro ſe ipſo aduerſus ſuos hoſtes dicentem. Quod rectius de Terentii prologis aſſerere poſſemus, cum ii ſint à fabula ſeiuncti. Sed hac parte, vt infinitis aliis, Ariſtophanis poeſis eſt vitioſa. Neque chorus eſt ullo modo in comœdiis inducendus. Aliqui etiam auctorem agnoſcunt nulla aſsignata ratione. Aliqui auctorem ſuaſorem exponunt, ex octaua Philippica hunc ſenſum elicientes. Sed infra habebimus, Et concilietur amice. Aliqui ſentiunt auctorem eſſe poetam, qui in epopeia propriam interponit perſonam: quando ait, Heu uatum ignaræ mentes. Improbe amor quid non mortalia pectora cogis? Atque ita putant hæc epiphonemata eſſe in tragœdia cum chorus de virtute deq; vitiis ſententias adfert. Id verò mihi non ſatisfacit: tum quia auctor duriuſcule exponitur: tum propter diuerſitatem quæ eſt inter epici epiphonemata, & chori digreſsiones. Addo etiam quòd hæc interpretatio, vti ſuperiores, loquentem chorum omittit, nanque officium virile de loquente intelligi non poteſt, niſi Actoris legamus. Itaque vt ego dixi exponamus. Quo ad alterum chorum, prius quid generaliter faciat, explicatur, mox quid ſingulis officiis. Generaliter eſt tanquam epiſodium: quatenus ipſum non eſt fabula, ſed ad fabulam dirigitur: & cum fabula conuenit. Ita quoq; chorus. Sed differt ab epiſodio: quatenus epiſodium eſt implicitum, & eſt interloquentum actorum: chorus autem ſeiunctus, & canentum. Vniuerſe igitur canat illa quæ ſunt ex materia ſubiecta, & ex loci opportunitate. quod epiſodio reſpondet. Siquidem in Odyſſea Vlyſſes de ſuis erroribus loquitur, qui ipſi Odyſſeæ inſeruiebant. de his autem non in naufragio, ſed in conuiuio differit. In Oedipo tiranno chorus eſt pro œdipo ſollicitus: id enim ab huius tragœdiæ propoſito non diſcedebat. neque à principio ita eſt ſollicitus, ſed poſt Tireſiæ uaticinium: nam materiæ, & loci opportunitas eſt obſeruanda. Sequũtur chori propria officia: ac quoniam duplex eſt uitæ ſtatus: priuatus alter, alter publicus: quo ad priuatum chorus ſceleſtum, & uitioſum reiicit: ac ſolum probum uirum fouet, aut continentem, aut peccantem animi impotentia aliquo modo excuſanda. De virtute ita Horatius, Ille bonis faueatq;, & concilietur amice. De animo impotente. Et regat iratos. De continentia, Et amet peccare timentes. Publicus vitæ ſtatus ætatum ſecula

cula comprehendit. Primum ſeculum ita exprimitur, Ille dapes laudet menſæ breuis. Secundum & tertium, Ille ſalubrem Iuſtitiam legeſq́;, & apertis otia portis. Quartum, Ille tegat commiſſa deoſq́; precetur, & oret, Vt redeat miſeris abeat fortuna ſuperbis. Hæc omnia paſsim in diuerſarum tragœdiarum choris quæ ſunt admodum nota. Sed unus capiatur Sophocles, cuius ſeptem tragœdiæ, eo ordine, quo ſunt æditæ, horum officiorum ordini reſpondent. In Aiace, Ille bonis. In electra, Et regat. In Oedipo tiranno, Ille dapes. In Antigone, Ille ſalubrem. In Oedipo Coloneo, Ille tegat. In Trachiniis, & in Philoctete, Deoſq́;. Multi hæc omnia confundunt; quia primum credunt eſſe chori officium Auctoris partes: ſecundum, Heu quid medios. tertium, Ille bonis, & pergunt ad quartum, & quintum vſq; ad finem huius materiæ. oportebat autem alterum eſſe loquentem chorum, & alterũ canentem, & canentem generaliter cognoſci: deinde propriis conditionibus. quod Horatius optime effecit. idq́; interpretes non animaduerterunt. Quadrageſimo præcepto agit de muſica, non ratione ipſius. primo quia hoc modo non erat hic reponenda, vbi tragœdiæ diuiſio eſt ex quantitate, ſed ſupra in qualitate. in qua ipſa muſica eſt una ex ſex tragœdiæ partibus. Secundo loco, eo quod ad poetam hæc tractatio non pertinet, ſed ad ſcenæ magiſtrum. Tertio, ob præceptorum proprietatem, quibus leuiora emittuntur. Sed quia chorus, de quo actum eſt in parte nunc abſoluta, ſonum, & ſaltus poſcebat, poſt chorum muſicam, & ſatyram quæ erat de ſaltibus ſubiunxit. primo muſicam, quia ſemper fuit cum choro coniuncta: ſatyra verò non ſemper, ſed tandem à tragœdia reiecta. atque etiam uti ante ſatyram extabat muſica, ita de muſica ante ſatyram ſcribendum. Muſica, & ſcenæ, & fabulæ accommodanda: nanque eſt recte obſeruandum theatrum, an ſit anguſtum, an amplum. Siquidem ſonus tenuis ab anguſto requiritur: & magnus ab amplo. Poſtquam organorum muſicorum habita eſt ratio quo ad quantitatem, habenda eſt quo ad qualitatem, atque ita fabula eſt conſideranda, quæ prout grauis vel demiſſa, triſtis vel læta, ſonum ſimilem expoſcit. & qualitatem hanc intelligimus, quando ait, Et adeſſe choris erat utilis. Altera conditio fuit, Tibia non ut nunc orichalco iuncta tubæq́; Aemula, ſed tenuis ſimplexq́; foramine pauco Aſpirare. ſubiungens, Nondum ſpiſſa nimis complere ſedilia flatu, Quo ſane populus numerabilis vt pote paruus, Et frugi caſtuſq́; uerecunduſq́; coibat. Itaque prima initia ſunt adeo rudia, vt veriſimile ſit urbium theatra à primis earum extructionibus fuiſſe parua: ac propterea ſcenam habuiſſe tibias tenues ac ſimplices: tenues, hoc eſt ſolas abſq́; aliis muſicis inſtrumentis. ſimplices, quia earum foramina eſſent quatuor tantum, vt dicunt Varronem ſcripſiſſe. Poſtea verò aucto populo aucta quoque fuerunt theatra, & primo additus lituus: deinde etiam tuba: nam tibia iuncta fuit orichalco ideſt aſſociata lituo ex orichalco confecto. neque tantum muſica ex tibiis, & lituis, ſed etiam ex tubis conſtituta. ergo tibia XL.

facta tubæ æmula; quia tuba commixta cum ipſa ſonum ſuum non amiſit. at erat tam acutus, vt ipſe imitaretur tubæ ſtrepitum, & poterat eſſe hæc ſcenica tuba cornea,& non ærea,qualis apud milites:ait enim Vitruuius in quinto inſtrumenta muſica ex metallis alia,alia ex cornu,quæ ſcenæ conuenirent. Interpretum duplex claſsis. altera uult tibiam iunctam orichalco,ſcilicet ornatam ipſo, tanquam aurea bractea, quod eſſet ob elegantiam. altera, iunctam orichalco,quod duo eſſent ligna ipſo deuincta,vt longior eſſe tibia. Noſtram interpretationem magis eſſe artificioſam cenſemus. Sed quoniam creſcente imperio creuit poeticum artificium, vnà etiam creuit muſica. quod ita optime inducitur. Tria ſunt potiſsima ſtudia, quibus ciuitates inſtituuntur: bellum,pax, religio. Hæc enim præſtantiora ſunt in Ariſtotelis politicis; quia quæ ad agricolas,ad artifices,& ad mercatores attinent, ad ipſa tanquam ad ea quibus uigent,diriguntur. Horatius itaque ciuilem amplitudinem deſcribens dicit, Poſtquam cœpit agros extendere uictor, & vrbem,Latior amplecti murus vinoq; diurno,Placari genius feſtis impune diebus, Acceſsit numeriſq; modiſq; licentia maior. Victoria enim pro bello,muri latitudo pro pace, genius pro religione ab ipſo accipitur:nam genius deus eſt & ſingulis,& vniuerſitati communis. Itaque ampliſsimum his tribus modis fuit imperium: ideoq; reuera ampliſsimum.Prius etiam bellum, mox pacem, poſtremo religionē poſuit,quia ab imperfectioribus tendit ad perfectiora. Neq, latus murus eſt intelligendus ob tres colles additos à Seruio Tullo aliis quatuor Romuli: ſiquidem tunc uſus ſcenæ, & artis muſicæ non creuit. Quod ſi hunc ſenſum velimus,Horatii potius tempora captemus quę erant ſub Auguſto, qui urbem ad ſex decem regiones, & portas deduxit. & quæ prius fuit quadrata Romuli fundamentis: munitaq; à rege Tullo octo angulis circuli forma, quæ capax eſt magis quam ulla alia.poſtremo habuit opera Auguſti. ita ut ac ratione aucta dici poſſet. Sed huiuſmodi ſenſu omiſſo, auctam urbem translate exponemus quo ad magiſtratus, qui pacis temporibus creantur: atq; etiam augentur quoties ciuitas magis floreat. Id autem non ſolum de Romano imperio, ſed de quocunq; alio dici poterit. nanque artes, & potiſsimum eloquentiæ ac poeſeos, vnà cum regnorum auctoritate, & dominorum luxu adoleſcunt, uigent ac perficiuntur. Id etiam dictum videtur ab Horatio; quia Cicero ait primo Tuſculanarum, Serius poeticam nos accepimus. annis fere cccex poſt Romam conditam Liuius fabulam dedit Appio Claudio Cæci filio M. Tuditano Coss. Nonnulli tamen Ciceroni obiiciunt ipſum ſibi aduerſari, cum in Bruto de Romanis meminit olim canentibus in epulis: idq; probat ex Catonis Originibus. Sed Cicero dixit poeticam ſerius acceptam,non autem dixit carmina: etenim omnes uerſus non ſunt poetici. quales fortaſſe Saliorum qui licet fuerint ante Liuium Andronicum, non hac de cauſa poeſis in urbe eſt ante ipſum introducta. Creuit igitur poeſis. vnde acceſsit modis maior licentia. creuit una muſica.vnde nume-

de numeri quoque facti liberiores. eſt enim ῥυθμὸς in pulſu, in ſaltu, in carmine, in cantu, & in ſono. & nunc Horatius numeros capit hoc poſtremo ſenſu. Reddit rationem, quare rudiori urbis initio hæ artes ignorarentur: nam quid ſaperent homines tunc, neque litteris, neque experientia, neque legibus, neque moribus eruditi? Indocti quo ad litteras liberi laborum quo ad experientiam; quia ab actionibus ceſſarent. Ruſticus confuſus urbano, cum legibus diſtincti non eſſent, turpis confuſus honeſto, quia moribus non eſſent culti. Exponere etiam poſſemus theatra tunc non ſatis recte diſpoſita ſcenæque ſplendorem nullum extitiſſe, quia plebs indocta, & nobiles liberi negotiorum, qui infra dicentur exleges, quòd irent in theatra cum ius ſileret: & ruſtici ac ciues confuſi, probiq; ac improbi quaſcunq; fabulas etiam peſsime recitatas libenter audirent. Subiungit autem unà creuiſſe artem lyricam. nec mirum, cum ipſa cum choris multum conueniat. Chori enim ad tibias: odæ ad lyram canebantur, neque chori iambis carminibus, ut tragœdiæ partes reliquæ, ſed lyricis conſcribebantur. eratque, & ipſis, & poeſi lyricæ communis fere materia de rebus heroicis deq; uirtutis præconio. Sed cum Odæ aliquæ ſint molliores, quæ ſcilices in Venerem, & Bacchum proniores, has de quibus nunc loquitur, ſeueras uocat. ita enim ipſas graues; & tragicas intelligit. qualium ſe auctorem apud Latinos profitetur. Quod monſtror digito prætereuntium Romanæ fidicem lyrę, habemus ex ipſo loquente de ſeipſo: nam Catullus grauiores fides non attigerat. Creuit unà eloquentia: ac propterea facundia, & ſcientia quibus poemata ac potiſsimum tragica exornata fuerunt. vnde Cicero ad Tyronem de Euripide, Cuius ſingulos uerſus ſingulas ſententias exiſtimo. Et Ariſtoteles γνώμην pro ſexta parte tragœdiæ cõmemorat. quã Horatius hoc loco innuit. vbi pariter de muſica eſt locutus. ita ut ſex ipſæ tragœdiæ partes non ſint ab Horatio omiſſæ; licet alio ordine: illo ſcilicet quem præceptorum regula requirebat, ſint pertractatæ. Neq; huiuſmodi ſententiæ ſunt uulgariores, ſed diuinæ quales Delphicæ: nam oracula Delphici Apollinis ſorte aperiebantur: & poeticæ ſententiæ furore poetico edebantur, ita ut caſu editæ uideri poſsint; cum in Ione dicat Plato optimos poetas diuinitus reſq; adeo admirabiles incaleſcente animo proferre, vt mox frigente ingenio ipſas nimis arduas, & præclaras non percipiant. Neque uerò in luxuriem ſuorum temporum Horatius eſt inuectus, dicens, Sic priſcæ motumq́ue, & luxuriem addidit arti Tibicen traxitq́; uagus per pulpita ueſtem: nam caſtiſsimis Scipionis temporibus ſcena ita excelluit, ut Horatius ipſam magis illuſtrem non uiderit, neque ſub Auguſto luxurioſa fuiſſe ſpectacula, ſed magnifica, & magis ꝓprie dicemus. Quare hic luxuries pro honeſto ac magno ſumptu capietur. & erit tanquam luxus, qui primo Aeneidos eſt in hoc ſenſu, At domus interior regali ſplendida luxu. & ſegetum vitiſq; luxuria ubertatem; tantum ſignificat: vt hoc etiam loco tranſlate ſumitur. Abſoluta ea parte chori quæ ſpectat ad ſonum, XLI.

ſequi-

ſequitur præcepto quadrageſimo primo illa quæ eſt de ſaltu. Saliebant autem Satyri cum choro. vnde hæc tractatio eſt de Satyris. cuius quinq; ſunt documenta. primum de huius poeſeos propoſito. poſtea verò quia collatione,& ſimpliciter erat conſideranda, duo fuerunt ob collationem ratione tragœdiæ,& comœdiæ: & duo de eo quod ſimpliciter ratione fabulæ,& epiſodiorum. Itaque ſecundum præceptum docet qualis debeat eſſe ſatyra prout confertur cum tragœdia. tertium, qualis ſi conferatur cum comœdia, quartum, qualis ob fabulam. quintum, qualis ob epiſodia. Fuit autem tragicorum ueterum propoſitum ſatyrorum ludis tragicam ſeueritatem temperare. quare propter iocoſam recreationem ſingulis actibus abſolutis inducebantur ſatyri. Plerique neſciunt quomodo hic nodus ſit ſoluendus, quòd ſcilicet Ariſtoteles velit ſatyros à tragœdiis arcendos iuxta Sophoclis ſententiã: & Horatius hunc vſum inducendorum ſatyrorum comprobat. Sed talis eſt ſolutio: Ariſtotelem ideo ſatyros eieciſſe, quòd mediis actibus prodirent: eaque dicerent atq; agerent, quæ prorſus eſſent à tragico argumento diuerſa: neque enim alia erat in tragœdiis recreatio quærenda, quàm illa quam grauitas rerum terribilium affert. Horatium uerò ſatyricas actiones cõmendare, quatenus relicto prauo illo uſu intermediorum, in poema certum ſunt redactæ. ita vt poematis anima eſſet ſatyrica fabula: nam poſtquam tragici uiderunt nimis diſgregatos eſſe agreſtium hominum luſus ab horrore tragico, neque eſſe veriſimile illos in ſcenam regiam migrare, commutata ſententia reges in ſyluas ex eorum urbibus traxere: eosq; turbulentis in rebus cum ſatyris induxere. vnde fabula fieret, quæ ratione regum, & infortuniorum eſſet tragica: & propter ſatyros ſatyrica. hinc Cyclops Euripidis, quæ tragœdia caſum appulſi Vlyſsis ad Cyclopas continet. vbi ſecunda fortuna tandem Vlyſſes vtitur, quæ heroica proſperitas poſt magnas iacturas eſt ſubſecuta. atque ideo eſt tragica. commixtus autem fuit Vlyſſes cum Satyris,& cum Sileno. Hinc apud Athenæum hæ tragœdiarum ſatyricarum inſcriptiones leguntur, ἀλκμαίων σατυρικὸς, ὀμφάλη σατυρικὴ, ἡρακλῆς σατυρικὸς, ἶρις σατυρική. nanq; eſt veriſimile heroas peregrinantes in montanos, & agreſtes,& ſatyricos homines aliquando incidiſſe: indeque facta ſatyrarum argumenta. ac quoniam ſatyri cum Bacchantibus coniunguntur, vt obſeruat Strabo in decimo, fortaſſe Alcmæon furiis agitatus inter Bacchantes, & Corybantes inducebatur. In hac itaq; materia Horatius primo nos admonet propoſitum eſſe ſatyræ nouam afferre recreationem, quòd ſcilicet ipſa ſit media inter tragicam,& comicam. Hæc autem nouitas à laſciuia proficiſcitur, quæ affinis eſt ſatyræ: vt ridiculum comœdiæ: & horribile tragœdiæ. Ac nouum videri potuit ſatyricum poema; quia antequam ipſum ſpectaretur, ita tragicum vt comicum iam nimis eſſet peruulgatum. Cum itaq; populus ſacra feciſſet,& ius ſileret, & quærenda uideretur oblectatio, qui certabat ob hircum tragicum tragœdiis ſatyros adiunxit. vnde etymologia, quæ eſt ἀπὸ τοῦ τράγου, hoc eſt ab

hirco,

hirco, poetam tragicum circumſcribit. quod facit ob arcanum ſenſum:nam tragici uictores hirco donabantur primis,& incultis illis temporibus,quibus tragędiæ ſunt inuentæ. Itaque ſatyri his fabulis ſunt adiuncti, non à recentioribus tragicis,ſed ab antiquioribus. Ideò verò plebei poſt ſacrificia ſimplices tragędias non libenter ſpectabant, quia religio atram bilem mouet:mœroremque adfert. quod etiam efficit tragędia. atque ideo perturbati animi non erant perturbandi; ſed exhilarandi. Comœdia uerò quod nimium eſſet humilis, plebeis quidem placebat,ſed non patribus. Quapropter ſatyricis ludis tragica grauitas ita fuit temperata, ut huiuſmodi poema omnibus eſſet iucundum. quod poſtea rectè ſeſe habuit: cum ex negociis ſatiricis conſcripta fuit fabula; qualis Cyclops Euripidis. Conuenit autem ſatyra cum XLII.
tragędia quadrageſimo ſecundo præcepto, quia reges continet: nanq; eſt ſciendum duplicem eſſe ſcenam: vrbanam alteram, alteram ſylueſtrem. Vrbana conſtructa eſt ædificiis, aut regiis: atque ita eſt tragica: aut priuatis: atq; ita eſt comica. Sylueſtris eſt ſatyrica. Ergo hoc modo argumentari poſſumus, ſatyra eſt humilis; quia agreſtes perſonæ ſunt humiles. reſpondemus ſatyram amplecti deos, & heroas, quorum cauſa inſurgit. Rurſus argumentamur, ipſos heroas in ſatyris introduci aliter quàm in tragędiis; quia in tragędiis maieſtatem ſeruant, cum imperii habenas moderentur: in ſatyris ſunt de gradu deiecti, exules,& ſine pompa. Rurſus reſpondemus, magnanimos proſperitatibus quidem fortunæ, ſed non animi virtutibus priuari. Ergo qui prius in regali auro,& oſtro ſunt conſpecti,licet poſtea ſpectentur in obſcura taberna, hoc eſt in humili ſpelunca, & ſub paupere tecto, tamen non ſunt humilis, & pauperis animi. atque ita taberna eſt exponenda: non autem ædificium comicum, ut omnes exponunt;quia ſatyra non agitur in ſcena urbana, neque etiam taberna vinaria ob ſatyrorum ebrietatem eſt intelligenda, vt cenſent aliqui: eſſet enim pariter in ſcena vrbana. Neque etiam ſatyra ita tolletur humi, ut tumore quodam in altum efferatur: nam ſi tragœdia non debet eſſe turgida, multo minus ſatyra: quæ grauis eſt ratione regum, & humilis ob ruſticos homines. Quare ſatyra quo ad pudicitiam erit tanquam matrona;quæ diebus feſtis ſaliendo grauitatem ſeruat. non erit meretrix, quia non eſt comędia. non erit uirgo, quia non eſt tragędia. Siquis autem reges in ſatyris inductos tenui dicendi genere vti uelit, eo quod infortuniis ſunt iactati, quibus Telephus, & Peleus, qui proiiciebant ampullas, & ſeſquipedalia uerba, nos hoc dubium ita ſoluemus, heroas ſatyrarum non eſſe omnes, qualis Telephus, & Peleus, qui licet tales eſſent, ideoque ventoſa uerba euitarent, tamen regiam ſuſtinerent dignitatem. Quoniam XLIII.
uerò ſyluæ magis humiles uidentur, quàm priuatorum hominum plateæ, & angiportus, ſatyra comędiæ inferior uideri poſſet. quod falſum eſſe oſtenditur quadrageſimo tertio præcepto, quo ſatyra ita confertur cum comędia, vt antecedenti collata fuit cum tragędia. Dicimus autem humilem eſſe

comędiam, non ſolum ob ſcenam humilem, ſed ob humiles perſonas: quales ſerui, lenones, meretrices, paraſiti. ſatyram uero loco eſſe abiectam, ſed non ipſis ſatyris, qui uerſantur cum Diis, quemadmodum Dauus, & Pythias histriones comici cum uiris popularibus uitam degunt. Siquidem nymphæ ſunt Dianæ ancillæ, & Fauni Bacchi famuli: immo & Silenus Bacchi alumnus tanquam maximus uates naturæ penetralia pertentat: eaq; canit in Bucolicis. Itaq; ſatyra non erit ita comica, vt amet ſolum illa nomina, quæ ſunt inornata, & dominantia hoc eſt prorſus comica. Interpretum alii hæc duo nomina æqualiter pro vulgaribus uſurpant: alii æqualiter pro propriis. Sed ego ipſa diſtinguo, ita vt inornata ſint propria: & dominantia vulgaria. poſſunt enim aliqua eſſe ornata, hoc eſt translata: & non propria, & tamen inter omnes dominari, ita vt nimis vſitata ſint, & propterea nimis comica, non ſolum erunt translata, ſed etiã minus vſitata: talia enim ſæpe ſatyra affe-

XLIIII ctabit. Poſtquam actum eſt de ſatyra adhibita collatione ad alia duo poemata ſcenæ, tractatur de ipſa ratione ſui ipſius. ac primo quantum ad fabulam attinet, quæ quadrageſimo quarto præcepto non tanquam comica argumento nouo confingitur, ſed recepto, tanquam tragica: neque enim actiones heroum noſtro arbitrio inueniuntur, cum ſit ueriſimile illas aliquo modo prius fuiſſe notas. Interpretes autem; quia uident Horatium dicere fictum carmen, putant adhuc de elocutione tractationem perſequi. Sed carmen eſt ſumptum pro poemate, quod erit fictum ex noto: ſcilicet ex re antea perſpicua ficte pangetur: nam vero additur falſum, quod tamen ſit veriſimile. Eſt autem admodum difficile palmam facile aſſequi, vbi idem negocium multis ſit propoſitum. quod de Oedipo ſatis conſtat, quia pluribus tragicis ſumi potuit. & ſolus Sophocles adeo princeps fuit, vt nemo poſſit illum ſuperare. Tantum pollet ſeries totius poematis ueriſimilibus: ſcilicet adiunctis rebus veris. tantumq; ualet iunctura nexus, & ſolutionis fabulæ. vbi locus eſt proprius veriſimilis annexi cum vero, & tantum honoris accedit, ſi de mediis rebus, quæ ſcilicet omnibus poetis ſint notæ, & expoſitæ, ſatyricum argumentum depromatur. Et iam fabula ſatyræ conſiderata, qua-

XLV. drageſimo quinto præcepto obſeruantur epiſodia. quæ comica videbuntur ſalibus: Sed ſatyra, vt declaratum eſt ſupra, eſt dignior comędia. Siquidem caret impuris, & ignobilibus iis perſonis, quæ ſunt comicæ: ſunt enim innatæ triuiis, & prorſus vulgares. Sed ſatyri, quos Horatius nunc uocat Faunos, eorum agreſti, & montana vita ſuperant vrbanam plebeiam, & infamem: nam ſyluæ incoli à Diis finguntur: & Saturni integris temporibus proxime accedere. Quoniam verò ſatyri laſciui ſunt & dicaces, tales inducantur intra modum, ne uerba proferant nimis mollia, ne immunda, ne ignominioſa: Quales ſuos conuiuas uolebat Sertorius, vt in eius vita Plutarchus refert, vbi de coniuratorum conuiuio meminit. Ita quoque libro tertio Ethicorum uult Ariſtoteles nos Veneri, & Baccho poſſe operam dare,

ſeruatis

ſeruatis tamen his tribus menſuris, ne corpus labefactemus, ne facultates comminuamus, ne ex honeſtatis finibus egrediamur. Laſciui pariter ſint poetæ in ſatyris, ſed ita modeſte, ne effœminati, ne inhoneſti, ne mordaces videantur: nam licet ſpectatores infimi probent aliquid, non tamen equites patritii, & reip. viri populares primarii idem ſentiunt. neque poetas ſatyricos præmio decorant. Ariſtoteles etiam Agathonem reprehendit, quòd eius fabulæ vulgarium hominum ſententiæ potius ſatisfacerent, quám prudentũ ſed nil mirum infimos ſatyras nimis laſciuas, & mordaces approbare: turpes enim; quia turpiter viuunt: atque etiam riſus ipſis arrident: dicta ignominioſa aduerſus nobiles, & magiſtratus illata: quia libertatem, & licentiam affectant. Poſtquam fabulam dramaticam quantam abſoluit, quadrageſimo ſeptimo præcepto incipit agere de carmine dramatico quanto. de quo ita loquitur, vt primo dicat quale eſſe debeat: poſtea declaret Latinos in ipſo grauiter peccare. Eſt autem huiuſmodi carmen ex iambis conſtructum. ac quoniam iambus conſtat ex vna ſyllaba breui, & ex altera longa, eſt pes incitatus: prima enim breuis ita fertur in ſecundam, vt ex ipſa fere breuis uideatur. qua propter hæc carmina dicta ſunt trimetra: ac ſi tribus pedibus unumquodque ipſorum componeretur, cum tamen ſint ſex. Sed binos pedes coniungi atque unum reddere tulit celeritas. Iamborum autem duplex ratio: altera, cum omnes pedes ſunt iambi, ut, Phaſellus ille quem uidetis hoſpites: Et, Beatus ille qui procul negotiis. quod tum agebatur cum primo hi uerſus fuere in uſu. altera, quando immixti fuerunt ſpondei in iambis. In qua ratione videndum eſt, & quare, & quòmodo permiſſi fuerint ſpondei. Permiſſi, tum quia eorum grauitate Iamborum velocitatem temperabant, ita vt carmina iambica minus eſſent tenuia: tum propter commodum inde perceptum. Siquidem multa ſunt nomina neceſſario proferenda, quæ conſtant ex longis, non autem ex breuibus ſyllabis, vt hoc ipſum, Quæ conſtant ex longis. quapropter neceſſe fuit ſpondeos in iamborum regnum manumitti. nam cum puris iambis ueteres ſcripſere, epigrammata pangebant, non tragœdiam, neque comœdiam; quæ duo poemata ob materiæ longitudinem ac varietatem ſolis iambis conſcribi non poſſent. Modus autem quo vtamur ſpondeo eſt huiuſmodi. nec ſecundam, nec tertiam ſedem occupandam: nam de ſexta, quæ eſt vltima id omnino perſpicuum. vt, O matre pulchra filia pulchrior: male enim, O matrem pulchram. quia ſonus durior eſſet: prius etiam, O matrem pulchram quæ eſt nata pulchrior. Quòd ſi iambus ſit in prima, ſpondeus in ſecunda, quemadmodum, Sororem pulchram, non ita concinne. Frequentiores tamen erimus in iambo, & non qualis Accius, & Ennius. ita vt raro iambus in noſtris verſibus appareat: quemadmodum in illis trimetris Accii, & Ennii, quæ etiam nobiliora habentur. Sed expoſitorum alii putant Horatium Accii, & Ennii trimetra ironice uocaſſe nobilia, alii cenſent ipſum ea omnino uere nobilia exiſtimaſſe.

XLVII

Sed mihi magis arridet ut nobilia dixerit, hoc eſt ea quæ digniora ſunt aliis: uidelicet ſi hæc ipſa præclara raro iambum recipiunt, qualia ſunt trimetra
XLVII minus accurata? Hinc uerò quadrageſimo ſeptimo præcepto occaſionem arripit, vt nos admoneat, Græcos iamborum arte eſſe præferendos Latinis. qui quidem frequentiores ſunt in ſpondeis: ideoq; ponderoſos uerſus conſcribunt impedita voluntate, & cognitione. Sed propria culpa: nam ſæpe occurrit nos aliquid non poſſe, aut neſcire agere: & tamen nos eſſe dignos venia. Non poſſunt Latini bonos edere numeros, quia ſtudium ipſis non adhibent, atque propterea artem ignorent. Sed eorum facultatis erat modum addiſcere: mox operæ induſtriam applicare. Ipſi verò ſe excuſant, quòd pauci ſint iudicioſi: ideoq; errata non dignoſci. Sed Horatius uult nos exiſtimare omnes eſſe poeticæ peritos, atque omnibus fore nota noſtra uitia. Vnde proponit græcorum poemata, quæ die noctéq; euoluamus. Obiiciunt aliqui Euripidem ab Ariſtotele reprehendi: ergo cautiores debere nos eſſe in uerſandis Græcis exemplaribus. & reſpondent Euripidem poſſe defendi. quia Menelaus aduerſatur Oreſti matricidæ. idq; recte, cum hoc modo probitatis inditium præbeat. & Menalippe de rebus phyſicis diſſerit. neque propterea peccat, cum edocta fuerit huiuſmodi à Neptuno. Iphigenia uerò primo nuntio perculſa mortem recuſauit: uariis deinde cauſis ipſam oppetit: mutato etiam conſilio, quòd eſſet fœmina. Hæc autem minime defenduntur; quia Menelaus non eſt depictus tanquam uir ſpectatæ probitatis: & Clytemneſtra eius fratrem prodiderat. naturaq; expoſcit non ingratum illi futurum, quòd Oreſtes cædis paternæ eſſet uindex, cum fratris uindictam ſpectaret. Quòd ſi menelaum Oreſti fauere non decebat, tamen oportebat eum ipſi non aduerſari. Menalippe non reprehenditur, quòd philoſophetur eaq; dicat quæ non poterat ſcire, ſed quia in tragœdiis regia ſequimur, & non priuata: nam ad vitam priuatorum hominum contemplatio pertinet. ideoq; à Dante eius Thuſcum poema dicitur comœdia: quia illo imitatur actionem philoſophi. Altera eſt cauſa, ſpectatores mediocris intelligentiæ eſſe ſtatuendos, non propterea quæſtiones naturales ab ipſis percipi. Tertia erit, tragœdiam imitari non hominem contemplantem, ſed negocia tractantem. Iphigenia cum mortem alacriter contemnit, quam nuper omnino recuſauerat, naturalem affectum non ſequitur. nam tertio Ethicorum difficile eſt mortem eligere: difficilius in propoſito perſiſtere. ergo potius fuerat illi recuſanda iam cogitatione adhibita. Neque prudens adeo eſt formanda, vt veriſimile tollatur. ſiquidem non ſolum eſt fœmina, ſed puella. Sed eſt dicendum Græcorum iambos ab Horatio intelligi, non materias. loquitur enim de ſolis numeris. Quòd ſi Græcorum fabulas abſolute commendaſſet, id prudentiſsime; eo quod tria uel etiam plura Euripidis errata ipſi aut aliis Græcis laudem eximiam non auferunt. Contra uerò Latinorum iambi, & potiſsimum Plauti non ſunt laudandi. immo neq; eius ſales: diminuti enim

ſunt

ſunt numeri, & facetiæ ſcurriles. quod conſtat iudicio non maiorum, qui artem non callebant, ſed peritorum poeticæ. unde Plautus Paraſitum in Captiuis inducit, & pulcherrimam fabulam inepto riſu deturpat: forte ratus ita mœrorem eſſe temperandum, vt magis comica videretur. Sed Amphytrio ne vlterius tendamus, Iouem, & Mercurium cum turpi ioco commiſcet. Terentius autem à Cæſare dictus eſt dimidiatus Menander, quia excellebat materia comica, ſed non carmina. Ad tragœdiam, & comœdiam quantam non XLVIII
ſolum requirebatur diuiſio quo ad materiam, & ratio ſyllabarum, ſed & origo, quæ ad tempus refertur: & poſtremo reponitur præcepto quadrageſimo octauo, cum res ipſas, & carmina amplexetur. Ita vt diuiſio quo ad materias, & ratio ſyllabarum ad originem referri pariter debeant. Prius autem de tragœdiæ initiis; quia eſt antiquior. Inuenta fuit à Theſpi. quod refertur etiam à Suida. Ariſtoteles autem dicit ipſam Dorienſes ſibi uendicaſſe. Sed certior eſt inuentio, ſi referatur ad vnam perſonam, quàm ſi ad populũ. Ac quoniam tempore fiunt artium incrementa, poſtquam uidere fœcibus hiſtriones intinctos deformes eſſe uſum pallæ introduxerunt. quod repertũ eſt ab Aeſchylo, qui etiam pulpita inſtrauit, quæ ſcenam decentem redderent, cum prius in plauſtris has fabulas recitarent. neque tantum indumenti, & loci fuit auctor, ſed ſtyli grauis, & tragœdiæ magis proximi. Idq́; teſtatur etiam Quintilianus ei magnum dicendi genus tribuens vſque ad vitium, quod ſit audax nouis uocibus, & figuris. Et Ariſtoteles refert ipſum duos hiſtriones induxiſſe. ad quod fortaſſe reſpicitur ab Horatio, cum Aeſchylus dicitur perſonæ inuentor. attamen perſona potius pro larua capietur. quia refertur ad illud, Peruncti fœcibus ora. Et ſequitur poſt perſonam palla. & quẽadmodum ſupra ἀπὸ τοῦ τρύγα τραγῳδία: unde dixit Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum: ita nunc Perunĉti fœcibus ora, quo ad τρύγα, indeq́; τραγῳδία, ac ſi deducta eſſet ab hac fœce. A Suida uocatur ψιμμίδιον. à quo refertur etiam pannum lineum pro regio indumento inductum eſſe. Atque Athenæus libro primo idem tribuit Aeſchylo. Hæc omnia dicuntur μεταβάσεις. quæ ſunt quædam aduentitia, quibus declaratur, quando apparatus, numerus actorũ, habitus atque huiuſcemodi ſint commutata, aucta ſemper grauitate tragica.
Quadrageſimo nono præcepto ſuccedit comœdia. Et primo ἀρχαία. in qua XLIX
magiſtratus uenia licebat vitia reprehendere. Libertas poſtea in prauã licentiã conuerſa; quia probi etiam uiri à malis poetis lacerabantur. quod quoniã in choro potiſsimum occurrebat, chorus turpiter obticuit; quia ob turpem cauſam à comœdia fuit ablatus. & tunc media fuit hæc fabula; quia media inter veterẽ, & nouam: noua enim ſucceſsit vltimo loco quę cultior fuit. Crates inuenit ueterem: Ariſtophanes mediam: Menander nouam. Poterant tamen chorum relinquere in comędiã, ſed maledicta demere. at uerò ſolum etiam uitioſe fuiſſe ſuſceptum agnouerunt: nam comica negocia ſunt inter priuatos homines; & chorus rempub. reſpicit, de qua in tragędiis; etenim non

eſt uerisimile ea, quę ignobilibus paucisſque latenter gerũtur, optimatum cõ
ſilio indigere. Sit etiam chorus ex ſeruis uilioribus, & reſpondeat comicis
perſonis, non propterea conueniet. Siquidem otioſus eſſet; quia aut inter-
loquitur, aut canit. Si interloquitur, conſulit. at comœdia fallacias, furta &
amores occulte orditur: neque prudentia conſultationis multorum tracta-
tur. atq, hæc forma concilii grauis eſt: & non ſine ſapientum, & imperii di-
gnitate. Si chorus in comœdia canet, perperam profectò; quia ad Deos fun-
duntur preces in ſeriis: & ubi exitialia imminent pericula: & vbi commu-
nis futura eſt ſalus. idque recte in tragœdiis. Comœdia uerò eſt de iocoſis,
1. de leuibus iacturis, deq; hominum priuatorum cõmodo. Sequitur quinqua
geſimo præcepto ſcenæ Latinarum fabularum origo. quæ eſt duplex: pri-
ma illarum quæ erant de græco in Latinum conuerſæ: altera illarum quæ ex
Latinis argumentis conſtabant. vnde aliæ erant prætextæ, hoc eſt regiæ, &
tragicæ: aliæ togatæ, hoc eſt ciuiles, & comicæ, quæ imitabantur facta do-
meſtica, non epica poeſi, quia hæc omnia ſunt Dramatica, ſed tragœdiis, &
comędiis. Subiungit enim prætextas, & togatas. & domeſtica facta uel pa-
tent hiſtoriis, & ſunt illuſtria, hinc tragœdiæ, qualis à Seneca etiam conſcri-
pta Octauia. vel ſunt conficta, & obſcura, & comędias formant. Laudat La-
tinos quòd auſi ſint deſerere Græca veſtigia, & tamen dixit ſupra, Vos exem-
plaria Græca Nocturna verſate manu, uerſate diurna: Et infra, Grais inge-
nium, Grais dedit ore rotundo Muſa loqui. Sed eſt dicendum, quòd laudan
tur Romani, qui græcas quidem fabulas imitantur, ſed non eas in eorum lin-
guam conuertunt: & qui relictis actionibus Græcorũ, Romanos principes
11. ſuſcipiunt, ſeruata arte, qua Græci excellunt. Hinc infertur præcepto quin
quageſimo primo valere quidem latinos ingenio, ſed artem quoque eſſe ne-
ceſſariam: nam quemadmodum ipſi auſi Græca ueſtigia deſerere Romana
facta ſunt amplexi, quæ audacia à viuida mentis virtute oritur, ita maturi eſ-
ſent iudicii, ſi in poeſi condenda longum ſtudium omni diligentia adhibe-
rent, quia egregiis belli, & pacis artibus ideo erant præſtantiſsimi, quod
in ipſas inſudarent: capit enim virtutem pro ciuili prudentia pace potiſsi-
mum cognita. Ad hoc refertur illud ex ſexto Aeneidos, Tu regere imperio
populos Romane memento: Hæ tibi erunt artes. Quæ reſp. cõmendatur,
quod imperii amplitudine, & belli gloria floreret. Sed ſenatores, & plebei
nimium eorum officiis potentes ęrant, ita ut tumultus facile concitari poſ-
ſent, turbata propria vtriuſq; ſtatus auctoritate. quod arguit, illam remp.
fuiſſe imperfectam. Eſt autem in ſcientiis idem fere, quod in agendis rebus:
hac ſcilicet ex parte, ingenio & iudicio ſimul difficile nos excellere: illud
enim eſt uehemens, & incitatum, & fertur in multos fines: hoc admodum
ſedatum vnumq; finem eligit. atque illud potius eſt naturale, hoc arte acqui-
ſitum. Quapropter Ouidius ingenio, Virgilius iudicio maximus fuit. Sed
quoniam induſtrią ad perficiendum opus eſt neceſſaria, Horatius reprehen-
den-

dendum ait illud poema, quod ſæpius diligentiſsime non ſit emendatum uſque ad perfectam formam quo ad fieri poſsit. Hoc modo innuitur Latinos artem contempſiſſe; quia ſe ſatis ingenio ualere exiſtimarent. Atque ita præ LII.
cepto quinquageſimo ſecundo oritur quæſtio, anne ſola natura poetæ excel lant. & in poetæ præſtantia tria occurrunt, non perfici ingenio: perfici arte: perfici tamen arte non ſine ingenio. Quæ requirunt notitiam finis poeſeos: & cognoſci non poſſunt, niſi cognitis ſingulis poeſeos partibus. Itaque laudandus Horatius, vt ab initio diximus, quod de poetica vniuerſe egerit, & primo ingreſſu, & poſtremo in receſſu: nam generaliter allata, & rudiora ſunt ſatis nota: & facile percipiuntur; qualia à principio poſi ta. Generaliter verò explicita, quæ perfectiora ſint; qualia hæc de fine poeſeos, vltimo loco ſunt tractanda: quia à cognitione ſingulorum proficiſcuntur. Sed & magis laudandus, quia ſenſim, & latenter in hanc contemplationem deſcendit: nam cum nihil ſupeteſſet quoad partes potiſsimas, hoc totum ſuſcepit oblata illi occaſione Latinorum, qui potuiſſent Græcos poetas, ſi artem quæſiuiſſent, æquare. Igitur primo declarat ingenium ſolum non ſufficere: nam ſi uehementiſsimum non ſufficit, multo minus debile. probo uehementiſsimum non eſſe ſatis; quia tum natura in poeſi maxime feruet, cum furore mens rapitur: tum uerò ſtolidi potius poetæ, quam periti. ergo cum frigent, multo minus poſſunt excellere. Qui Democritum ſequantur, artem contemnant: ducti illa ſententia, ſola natura poetas eſſe præſtantes. De qua opinione Ariſtoteles in poetica, Plato in Apologia, & in Ione, & alibi. Neque reprehenditur Democritus, vt aliqui exiſtimant, ſed eius tantum ſententia refertur. Illi verò inculpantur qui dicunt ſola natura carmen condendũ. Sed ille philoſophus arti naturam præferebat, non tamen contempta arte. ſolum ingenium ſecuti ut melancholici uideantur ſunt ſolitarii: tales enim infecti ſunt atra bile ut in Problematibus de Bellerophonte. volebant autem pro fetæ, & Dii uideri; quia in primo Politicorum homo ſolitarius aut Deus aut beſtia. Horatius tamen uere inſanos ipſos exiſtimat, ut carentes ratione beſtiæ potius dici debeant. Et quinquageſimo tertio præcepto infert poetas LIII.
arte poſſe perfici, atque ideo irridendos eſſe illos, qui immundi eſſent, & fœdi, vt magis furere uiderentur: quòd humanæ uitæ cultum negligerent. Anticyra inſula quæ helleborum fert: helleborum intelligit: notum eſt enim quod atram bilem purgat: & quod caput petat, vt hic innuitur, patet ex quinto Aphoriſmorum; quia eo epoto ſequi poteſt conuulſio. Atque ait Horatius ſe malle poetam non eſſe, quàm hoc modo inſanire. & ita oſtendit illos grauiter erraſſe. Subiungit etiam quòd ſi non erit poeta, poeticam tamen edocebit, more cotis, quæ ferrum non ſecat: illud tamen reddit aptum ad ſecandum: docebit enim munus quo alii poemata conſcribant. Munus autem erit traditum ſi dicatur qualis materia, qualis finis. Materia illo carmine, Vnde parentur opes, quid alat formetq; poetam; quia materia non ſtat

fine

ſine forma. Finis, Quid deceat, quid non, quo virtus, quo ferat error: nam virtutes, & errores finem reſpiciunt. Atq; hoc modo probabitur quòd poeta arte perficitur. & quot ſunt cauſæ, totidem erunt probationes, ſcilicet à materia, a forma, à fine, & ab effectu: nam poſt finis explicationem ſubito
LIIII. effectus ſubſequetur. Materiam eſſe philoſophiam moralem dicit præcepto quinquageſimo quarto quæ petenda eſt de Platonis dialogis: nam quemadmodum ſcribendi, eſt referendum ad poeſim, de qua loquitur: neque ſcripta quælibet ſunt intelligenda: ita ſapere, eſt de philoſophia morali: non de quacunque: & reſpicit ſubſequens carmen. Rem tibi ſocraticæ poterunt oſtendere chartæ. unde illi, qui humana, & diuina omniumq; rerum ſcientiã intelligunt, non ſatis recte ſentiunt: nam propria materia eſt tantum moralis. quædam phyſica ſunt aduentitia. atque eſt hæc ratio, quia poeſis eſt imitatio humanarum actionum: non diuinorum nec naturalium operum. & qui totam philoſophiam comprehendi putant ob Empedoclis, & Lucretii carmina, decipiuntur: hi enim non ſunt poetæ. Platonem uerò potius propoſuit, quàm Ariſtotelem, tum quia primus moralia certis principiis introduxerit: quibus principatum uidebatur aſſecutus: tum ob facilem diſciplinam: nam planiora ſunt, & poetis aptiora Platonis moralia, quàm Ariſtotelis, cuius ſcripta nexu quodam ita neceſſario ſunt coniuncta, vt qui tantum humaniores litteras tenent, ea attingere nequeant, immo & Ethica egent lumine eius naturalium, & cæterorum librorum, quibus poeta non indiget. & ſatis eſt ipſum mediocriter philoſophari: ideoque Platonicum eſſe. Dicemus etiam Ariſtotelem uix heroicam formam attigiſſe: deq; dęmonibus ac Diis nihil tractaſſe: allegoriarum myſteria omnino neglexiſſe: & religionem quidem commendaſſe, ſed animæ immortalitatem ab illo non eſſe declaratam. ita vt ſacra inſtituta ab hominum prudentia potius, quàm ſcientia reperta ſentire videatur: Platonem verò nihil horum omiſiſſe. atque hæc omnia cum poeſi multum conueniunt: non tam propter fabularum uelamina quàm ob illud probabile, quod ab omnibus creditur, iuxta quod poemata conſcribuntur.
LV. Quinquageſimo quinto præcepto probat moralia eſſe materiam; quia illud eſt ex ſubſtantia, quo poſito ſubſequuntur aduentitia. ſed talis eſt moralis philoſophia, qua qui eſt imbutus, facile verſus pangit: ergo ipſa eſt propria materia. atque hoc modo probatur poetam potius arte perfici, quàm natura: verba enim ſunt naturalia: nam quaſi ſponte effluunt. hincq; multi carmina canunt improuiſo. ſed moralia ipſa ab artificio pendent. Duo hic ſunt probanda: & moralia eſſe artificioſa: & poeſim totam poſitam in moribus. Primum propoſitum non probat; quia ſumitur ab Ethicis, tanquam notum, & confirmatum à philoſopho: etenim initio ſecundi Ethicorum Ariſtoteles quatuor rationibus oſtendit moralia non eſſe nobis inſita natura, ſed aſſueſcendo acquiri. Prima ratio. Naturalia ſemper ſe habent eodem modo; quia tu nunquam induces lapidem, qui tendat in ſuperna, vel ignem in imum. ſecus

cus de moribus. Secunda, In naturalibus ante operationes ſunt habitus, vt de uiſu deq; aliis ſenſibus, contra verò in moralibus. Tertia, Si natura eſſemus morati, leges promulgatæ non eſſent, ſed ipſi legum latores nos naturæ commiſiſſent. Quarta, Virtus, & ars iiſdem perficiuntur quibus corrumpuntur. uſu autem, & diſciplina id euenit: ergo non natura. attamen, vt infra videbimus, id intelligitur ſecundum naturam: oportet enim hæc fieri à nobis natura præuia, & non repugnante. Itaq; reliquum eſt Horatium probare quod ſui eſt muneris, ſcilicet poeſim in moribus collocatam. Qui perſonæ cuiq; conuenientia tribuit eſt poeta. talis eſt qui vitæ inſtituta, & ciuitatis ordines cognoſcit: atque huiuſmodi ſunt moralia: ergo moralia própriè poetis ſubiiciuntur. Probatur etiam vitæ inſtituta, & ciuitatis ordines ſufficere; quia ex his ſingulis exemplar, & quædam idea colligitur. quam dum doctus imitator, hoc eſt moralis poeta, intuetur, ab ipſa veras perſonarum uoces deducet. verbis enim animorum habitus aperiuntur. Ac quoniam Ethici propoſitum eſt ea ſcribere, quæ beatum hominum cætum poſſint conformare, neceſſe eſt illum rationem tradere, qua homo recte uiuat, ſiue proprio propoſito, ſiue aliorum impulſu. Quo ad ſponte recte viuentem traduntur mores: hinc libri Ethicorum, de quibus Horatius duobus illis uerſibus, Qui didicit patriæ quid debeat, & quid amicis: Quo ſit amore parens, quo frater amandus, & hoſpes. Quo ad lege recte uiuentem ſcribuntur ciuiles formæ: atq; inde Polyticorum libri. Hæ ſi ſint non publicæ, ſed priuatæ curæ, habent Oeconomica. quæ quidem politicis quodammodo comprehendentur: quia totum partes amplectitur. Vnde Horatius rempub. reſpexit illis ſubſequentibus, Quod ſit conſcripti, quod iudicis officium, quæ Partes in bellum miſsi ducis. Atque hic eſt notandum ſubiectam materiam non tractari, quia aliunde eruitur: nam Socraticæ chartæ rem nobis oſtendent. rei autem diſpoſitio eſt artis poeticæ; & non philoſophi ſcientiæ. Ita Lucianus in ea parte, quæ de hoc præcepto, ἀλλά τι τὸ τῆς τέχνης, καὶ τὸ τῆς συμβουλῆς χρήσιμον οὐκ ἐς ποίησιν τῶν φρονούντων, ἀλλ᾿ ἐς χρῆσιν αὐτῶν τῶν φρονίμων. vbi ciuili facultate peritum uult hiſtoricum, quem prudentem non conformat. Sed quomodo quæ didiſcerit diſponere debeat, dum res geſtas enarrat, is edocebit. Et primo Rhetoricorum Ariſtoteles oſtendit quædam eſſe de Politicis petita, quæ à rhetore non ſunt diffuſè tradenda: ſed declaranda eſt ab illo eorum particula. Et Cicero in primo de Oratore eadem ſententia rhetoricæ moralia ſubiecit, cum Craſſum tertium membrum philoſophiæ, quod morale efficit; ita ſuſcipientem inducit. Tertium verò, quod ſemper oratoris fuit, niſi tenebimus, nihil in quo magnus eſſe poſsit, tenebimus. Cum Horatius ex LVI.
parte ſcribentis moralia eſſe ſubſtrata poeſi declaraſſet, quinquageſimo ſexto præcepto idem oſtendit ex parte audientis, vel legentis: nam fabula morata, & pulchra ipſo negocio ſine vllo cultu carminum magis populum oblectat, quàm verſus ſine materia morali; ſunt enim rerum inopes, & canoræ

nugæ remanent. Fabula autem ſpecioſa locis eſt, quæ à morali philoſophia deriuat. ſiquidem reuera pulchra ſunt quæ à uirtute proficiſcuntur. Et de locis Ethicorum ſenſa poetica depromuntur. Neque eſt legendum iocis; nam de quacunque poeſi loquitur:& non de ſola comœdia; vt perperà aliqui ſentiunt. Eſt autem ſpecioſa comœdia ſalibus: tragœdia horrore: epopeia admiratione. Neque referendum eſt ſine arte ad fabulam, ſed ad carmina; quia licet careant Venere, pondere, & arte: tamen ſi fabula ſit morata, ualde placent. De uerborum ſuauitate, & grauitate Venus,& pondus:
LVII de metris ars. Quod duabus rationibus approbauit exempla explicat quinquageſimo ſeptimo præcepto; ita enim res dilucidius patet, ſumitur exemplum à Græcis, & à Latinis, de quibus etiam ſuperius. nanque uidimus, quod ingenio quidem excellebant Romani, ſed non ſtudio. Ergo quia Græci erant ſapientes callebant artem poeticam; quia Latini in re domeſtica, & cura peculi occupati, quanquam carmina ſcribebant, non tamen digna erant immortalitate: cum eſſent uerſus rerum inopes. Hæc Horatii ætas corrupta à Tacito tangitur in primo. Quare autem Romani compoſitis armis, & orbe pacato primum fuerint fœneratores, mox arma in ſe rurſus conuerterint,hæc eſt ratio, quòd bello tantum ualerent, non mercibus,non litteris, non ſtudiis aulicis: qualia ſunt equeſtria,& venationis, & ludicrorum certaminum. Igitur neceſſe fuit Romanos militiæ tantum deditos, ceſſante bello,aut ocio torpeſcere, aut ciuili diſcordia tumultus excitare, propterea Lacedemoniorum Remp. ſolis armis claram Ariſtoteles grauiter reprehendit. Græci itaq; auari laudis,non pecuniæ,incumbebant in litteras. Latini, qualis Albini filius,in dinumerandis numis ſe exercebant. vnde aſſem in partes multas ſecabant. & vt res magis ſtomachum moueat, vnciæ computatæ reponantur: atque puer de tertia, & dimidia parte aſsis interrogatur. indeq; oſtenditur animos auaritia imbutos non poſſe ad fingenda digna carmina ſe conuertere. Digna enim ſunt quæ conſcribenda ſunt cartis illinendis oleo cedrino: & contegendis utraq; cupreſsi tabella,vt diutius ſeruentur. Ex ma-
LVIII teria, & forma finis eruitur. qui præcepto quinquageſimo octauo eſt talis, poetam debere delectare cum vtilitate: hoc enim eſt, Aut iucunda ſimul,& idonea dicere vitæ. vbi iucunda præferuntur. & hoc carmen eſt poſt illud, Aut prodeſſe uolunt aut delectare poetæ; quia dicitur ex aliorum ſententia: nam interdum prius quid alii ſentiant referre ſolemus: poſtea noſtram ſubiungimus ſententiam. vnde addidit paulullum infra, Omne tulit punctum qui miſcuit vtile dulci. quaſi quod dulce quidem præcedat, ſed carere fructu non debeat. Recte verò dixit, aut prodeſſe, aut delectare,quia alii dicebant poeſim eſſe tantum ad utilitatem, alii eſſe tantum ad delectationem.vt idem euenit de muſica: quod refert Ariſtoteles octauo Politicorum. Alii autem exiſtimauere poetam in eodem poemate modo prodeſſe,modo delectare. Quod ſtrabo libro primo, & Plutarchus in libello de audiendis poetis

aperte

aperte recenſent. Alii nullam adhibent diſtinctionem, ſed uolunt poetam ſemper unà eſſe utilem, & iucundum. atque hoc etiam ab aliquibus in hiſtoriæ fine exiſtimatum narrat Lucianus eius libelli ea diſputatione, cuius eſt initiũ, ἐισὶ δ' οἴονται καλλῶς διαιρεῖν εἰς δύο τὴν ἱστορίαν εἰς τὸ τερπνὸν, καὶ χρήσιμον. Hic autem communis eſt interpretum error, Horatium uelle plures eſſe poeſeos fines. immo nonnulli aſſerunt etiam eſſe finem breuiter pręcipere: & alium uериſimilia dicere. quod falſum eſt quia unius artis unus tantum eſt finis. Sed quoniam tota quęſtio eſt, finis an ſit prodeſſe, an ſit delectare, decem producemus rationes, quibus utilitas delectationi anteponitur: & mox ipſas refutabimus. Prima, pueros antiquitus poetas potius addidiſciſſe, quàm alios, & à poetis tanquã à gubernatoribus familiæ erudiri ſolitos. inde tertio Odyſſeæ cantorem datum Clytemneſtræ. Secunda, multas egregias facultates, & potiſsimum Geographiam ex poeſi poſſe deſumi. Tertia, religionem ſine timore nullam eſſe, & fulmen, ægida, tridentem, thyrſum: adde etiam tartara, Furias, Phlegethonta, & huiuſmodi timorem incutere, quæ à Poetis traduntur. Quarta, hiſtoriam ſub figmentis latere ueluti quæ ab Homero de Scylla, & Charibdi, de Cyclopibus, deq; Aeolo: erant enim in Sicilia prædones, & in freto Siculo piratæ. Quinta ratio, vniuerſam philoſophiam allegoriis inuolutam: atq; miſtica ſenſa inde eſſe depromenda. Quæ rationes adduci uidentur à Strabone libro primo aduerſus Eratoſthenem. Sexta, ſententiis grauiſsimis tragicos eſſe refertos. Septima, tragœdiæ definitionẽ continere ipſam miſericordia, & terrore huiuſmodi purgare cõmotiones. Octaua, ſapiẽtiſsimos poetarũ dictis opiniones proprias comprobare. Nona, poetas deſcribere homines, non quales ſunt, ſed quales eſſe deberent. Decima, poeſim eſſe artem: omnem artem ad bonum referri. Ad primam dicemus pueris poetas oblinquã in eis difficiliorem proponi, vt ita grammaticam & ſermonem facilius addiſcant, quæ vtilitas non eſt ex poetæ propoſito. & cantores erant pœdagogi, quorum munus neceſſarium quidem erat nõ ob poeſim, ſed ob cuſtodiã bonis moribus, & litteris commendandã. & altera eſt ſolutio, quòd pueri ad poetica ſenſa percipienda non ſunt apti: cum potius corticẽ aſpiciunt, quam medullas intueantur: eorũ animus uitietur potius, quam perficiatur. atq; hac de cauſa Plato poetas de Repub. eiiciebat. & Iudęi Salomonis cantica ab adoleſcentibus non eſſe legenda lege cauebant. Confutatur idem tertia hac argumentatione, quòd antequam poemata in ſcholis exponerẽtur, fuerunt in uſu. & ab oda hoc eſt à cantu denominabantur; quia in corona, & in gratiam populi canebantur. vnde de epopeia ῥαψῳδία: ac de ſcena τραγῳδία & κωμῳδία. Ad ſecundam rationẽ, uariæ facultates immixtæ in poetica ſunt præter poeſeos φύσιν: vt ex Ariſtotelis diſtinctione facile patet. vbi is modos tradit, quibus poetæ poſsint excuſari. Et nemo Geographiam, reipub. ſtatum, aliaq; huiuſmodi ex poeta accipiet, ſi has artes ſcire uoluerit: ſed ex Geographo, & ex Politico. Ad tertiam, horrenda de Diis, & de inferis non credebantur

prout a poetis relata, ſed prout hominum opinione recepta. Quod Ariſtoteles innuit ubi loquitur de mendaciis quibuſdam quibus poetæ veriſimile excedunt. Hæc itaque; quia in libris de religione extabant, erantq; à ſacerdotibus confirmata, aſſentionem requirebant. Ad quartam, hiſtoria in poeſi eſt diminuta, & ſuſpecta, & falſis adiuncta: quæ tamen tota debet ad verum dirigi: & non modo non eſſe falſa, ſed omni carere impuritatis ſuſpitione. Ad quintam, philoſophica ſub poetico uelamine latentia ab imperitis non diſcernuntur. quod ſi ea velint percipere, e fonte ſunt haurienda. & riuorum initia prius attingenda, peritis autem ſunt adeo perſpicua, vt abſque poetarum lectione ea optime calleant. Hæc autem eſt cauſa, quia nulla philoſophica in poemate diſcutiuntur. atque ideo quæ in eo colorantur, ſolum dignoſcuntur à doctis; & ab indoctis addiſci nequeunt. Ad ſextam, illæ ſententiæ aut notiſſimæ, & uulgaribus etiam planiſſimæ: aut ſi abſconditæ, non tamen aperiuntur vt fit in propriis libris de ipſarum ſententiarum materia. Immo quæ in tragœdiis de optimo ciuitatis regimine, de monarchia, & politia, de tyranno, & heroe, ſi modum excedant: & hæc velint tragici non tanquam cognita pertentare, ſed in mediam diſputationem de primis principiis deducere, à re nimis aberrant. Ad ſeptimam, quod proprium eſt ſpeciei non proprium generis. ergo vis tragœdiæ non eſt eadem cum quacunque poeſi. Secundo loco obiicio miſericordiam, & horrorem ex propoſito com moueri: accidere poſtea vt ſpectatorum animi ab affectibus liberentur. Tertio, delectat cum vtilitate: ſed potior eſt delectatio. Quarto, non purgat, quia cautiores, euadamus: & permotiones illæ nos humanæ vitæ calamitatem edoceant, & ſuperbiam noſtræ premant. Sed quia dum illo attrahimur ſpectaculo, ægra mens reficitur, & ceſſat à duris cogitationibus: ita vt animus omni ſolicitudine exuatur: itaque purgetur. Quod elici poteſt ex Politicorum octauo, vbi Ariſtoteles refert muſica aliquorum opinione curationem adhiberi: idq; quomodo ſit intelligendum, ſe declarare in poetica. Patet autem quòd muſica ægroti etiam corpore, nedum animo, ſatis recreantur. vti autem comœdia re feſtiua purgat, ita tragœdia re miſerabili. Ad octauam, illa dicta ſunt veluti adagia ex communi hominum ſententia. ac propterea non ex fine poetico. Ad nonã, quales eſſe debeamus deſcribunt poetæ, prout probatum eſt hiſtoriis quo ad experientiam, & Ethicis quo ad ſciẽtiam: non prout probandum. Sed potius dicamus nos deſcribi quales ſimus, ut in pluribus, non quales omnino eſſe debeamus. De epopeia quatenus imitatur priſci tẽporis actiones patet vt frequentiſſime principes omni regia uirtute erant egregii temporibus heroicis. quatenus facta ſequitur recentiora, cernimus nobilitatem, & corporis robur virtutibus præponi amoreſq;, laſciuos admodum tenaces, & fœminarum licentiam commendari. de tragœdia uerò communiter euenit magnas proſperitates à magnis infortuniis perturbari. de comœdia ſæpius compertum eſt ſeruos fures, adoleſcentes

priuato-

priuatorum hominum filios in meretricē perditos, lenones mendaces, ſenes auaros. Poetica enim uti etiam rhetorica reſpicit τὰ πολλά. Ad decimam, ars ſi ſit ratione uoluptatis, erit etiam ratione boni: nam de uoluptate pariter ac de utilitate bonum dici poteſt. Siquidem bonum ad delectabile, ad vtile, & ad honeſtum referri uidetur. Neq; uerò Eratoſthenes recte ſentit, cum poetæ ſolam delectationem ita proponat, vt illam quo magis quæri cenſeat, eo magis euitet: nam putat falſa tantum, & non credenda à poetis ſuſcipi: neque etiam orbis ſitum obſeruari: ſed loca non ita ſe habere, vt reperitur: quod minime eſſet iucundum. Siquidem, vt videbimus, ficta voluptatis cauſa debent eſſe veris proxima. & dum maris aut terræ itinera legimus, quia ea aut oculis aut in libris tabuliſve vidimus, uel etiam aliorum ſermone accepimus, maxime recreamur. Ac propterea poetæ Hiſpani, & Galli qui ſoluta oratione de peregris heroibus loquuntur, cum inſulas & vrbes, quæ nunquam extitere, nominant, non ita placent, quemadmodum cum uera loca deſcribunt. Dicamus finem poeſeos eſſe delectare cum utilitate. Quod ita probatur. In ciuitate dantur mores, & ordines: hi quidem uitæ publicæ: illi priuatæ, & quemadmodum in uirtutibus eſt comitas, qua amici inter ſe recreantur: ita reperta fuit ars, qua populus vniuerſus eſſet reficiendus. Hæc autem fuit poetica; quia ab initio ſolo ſpectaculo inſeruiebat: quanquam poſtea ipſa poemata libris mandata in priuatum commodum tranſierunt. quod de tragœdia, & comœdia planum eſt omnino. Sed idem de epopeia, cum caneretur aut alta voce palam recitaretur: atque hinc dicta rapſodia quod ſpectaculum erat etiam vtile; quia legiſlator vel ciuitatis inſtitutor bonum publicum ſemper ſequebatur, & ratione voluptatis militum feræ atque athletæ præliabantur: ita enim feroces reddebantur ſpectatorum animi, & delectatio vtilitate non carebat. Quantum verò ad pacis ſtudia attinebat, ciues recreandi, à negociis quidem ceſſabant, dum eſſent in Orcheſtra, ſed tamen eorum oculis, & menti abiectæ erant humanæ actiones: in quibus tota tragœdia, aut comœdia uerſabatur. à quarum præſentia, & contemplatione ſeinncti non erant: licet propriis curis ſoluti. Itaque huiuſmodi recreatio, tum honeſta, tum congruens, videbatur. atque ideo vtilis dici poterat. neque iucunda fuiſſet quotieſcunque fabula inanis repræſentaretur. at ſolæ audiendæ eſſent canoræ nugæ. oportebat enim ipſam de morali philoſophia petitam, ita tamen, vt omnia facile percipi poſſent: nam quæ nota ſunt, ſed raro occurrunt, maxime placent. Ego itaque ex tua tragœdia quales ſint principes, quæ fortunæ commutationes, non addiſcam, ſed quæ alias cognoui, & pulchro aliquo euentu mihi propoſita conſpicio, me uehementer delectant. Excitantur enim præteritarum actionum formæ. quæ cum præſentib. collatæ ſunt iucundiſsimæ. Vnde concluditur etiam ratione finis, poetam artem naturalia quædam, & communiter contingentia ſatis excolere, quæ inculta, & rudia finem poeticum minime aſſequerentur. Vtilis autem

hæc

hæc recreatio, quia quidquid in vrbe inſtitutum felicitatem reſpicit. Sed alia gratia huius, alia gratia illius propoſiti ſunt utilia. Non ergo finis omni ciuili arti communis debet eſſe poeticæ proprius. Orator autem probationes potiſsimum quærit contemptis iis quæ ad rem non faciant. & quemadmodum ex Rhetoricorum proemio colligere poſſumus, ornamenta voluptatis cauſa excogitata ſunt ab oratione arcenda: neque enim vera perſuaſio aliunde oritur, quàm à firmis argumentationibus. vnde & Cicero in Oratore ſtudium vocibus oblectandi non oratori, ſed poetæ tribuit. ita vt utilia in Rhetorica ſint potius conſideranda, quàm voluptuoſa. Idem hiſtoriæ contigit. quod patet ex Luciani loco ſuperius allato. ubi oſtendebatur hiſtoriæ finem in veritate poſitum. & veluti poetæ eſt uerisſimile, quod delectationi maxime inſeruit, ita aliarum philoſophiæ late captæ partium eſt proprium verum, quod vtilitatem reſpicit: eſt enim veritas de iis quæ ſuperant humanam conditionem, vt de diuinis, mathematicis, & naturalibus, & de humanis quatuor modis: vſu, ſcientia, perſuaſione, & narratione. Vſu, vel quo ad amicitiam. unde fit ueritas, quæ eſt propria quædam virtus. vel quoad iuſtitiam prout verum ſeuerius animaduertitur. Scientia prout moralia, & politica traduntur. Perſuaſione, ob artem oratoriam. Narratione, ob hiſtoriam.

LIX. Poſtquam uerò Horatius finem potiſsimum in uoluptate collocauit: & utilitatem addidit tanquam aduentitiam, de modo quo utranque afferamus, præcepta tradidit. quorum quinquageſimum nonum oſtendit utilem eſſe poetam, cum eius poema facile percipi poſsit. quod euenit quoties fabula cum ſuis epiſodiis ad exitum tendit. ita ut ab ipſis quia nimium longa non ſint, non confundatur. Neque illi ſunt audiendi, qui dicunt agi de ſententia. hoc enim male ſe haberet; quia nimis eſt notum ſententias eſſe breues. idq; nullo modo ad rem faceret. quinimo illud carmen, Omne ſuperuacuum pleno de pectore manat, omnino indicat continuatam materiam eſſe intelligendam: nam de duobus aut tribus uerſibus pectus plenum non dicitur. quod ſi duo uel tres alii addantur, non ita erunt ſuperuacui, vt effluant. Itaque dicemus, Quidquid præcipies, id eſt quidquid trades in poeſi: & ad illud Percipiant alludere voluit, Animi dociles breuiter præcepta cito percipient. Neque tantum huiuſmodi recipiuntur, ſed etiam retinentur. Siquidem hęc duo unà conueniunt, non ratione mentis illius, qui rem apprehendit, & poſſidet (nam hæ duæ ingenii facultates difficile coniunguntur) ſed ob ipſam rem: quæ cum breuiter tradatur, cito percipitur, & cum pauca contineat, diutius memoriæ infixa permanet. Quod autem hæc breuitas mirum in modum addiſcentibus conferat perſpicuum eſt ex ſexto Ethicorum. ubi tres ſunt intelligentiæ facultates in agendis rebus: φρόνησις, σύνεσις, γνώμη. eſt præſtantiſsima φρόνησις. quæ quoniam difficillime reperitur: prudentes enim multi improprie vocantur, σύνεσις, & γνώμη ſucceſſere: nam quoties ex rebus propoſitis, ſi non optimam, tamen neque inferiorem eligimus, ſed potius ſatis decentem,

centem, dicitur γνώμη. vel cum ſæpe optime ſentimus: quanquam ſæpe etiam non omnino recte σύνεσις uis quædam ingenii eſt, qua dum cum prudentibus uerſamur, eorum axiomata dictaq; inſignia attente audimus: eaq; mente retinemus. & multa de rerum actionibus hoc modo diſcentes nobis, & aliis vbi opus eſt conſulimus. & quemadmodum μάθησις eſt diſciplina de ſcientiis: ita de ciuili ratione σύνεσις. Vtraque verò rerum præceptarum breuitate perficitur. Eſt itaque vtile materias in poemate traditas facile comprehendere: vti erit iucundum eas comprehenſas mente reuoluere. Ariſtoteles in proemio Rhetoricæ vult oratores ἐξωτερικὰ omnia euitare: vt rem ipſam attingentes facilius eorum finem aſſequantur. & quam vtilis ſit hiſtoria quæ facta perſtringat: copiamq; de induſtria, & non inopiæ cauſa, effugiat, ita patet ex Luciano, τάχος ἐπὶ πᾶσι χρήσιμον, καὶ μάλιστα εἰ μὴ ἀπορία τῶν λεκτέων εἴη. Et ſexageſimo præcepto uoluptatem adferri rebus veriſimilibus ideo declarat, LX.
vt duo de poetico fine propoſita explicentur: excitatur enim memoria actionis præteritæ nobis gratæ: eamque melius, quàm contingere ſoleat, per fectam ſpectamus. Quòd ſi à uerò prorſus aliena: & quæ accidere non poſſint tractarentur, nulla eis fides adhiberetur: neque ſubſequeretur iucunda illa recordatio. veramq; cenſemus imitationem, quæ falſa adeo veris proxima inducat, vt uera eſſe videantur. vnde Ariſtoteles vult potius ea reponi quæ nullo modo fieri poſſint: & tamen veriſimilia videantur, quàm illa quæ omnino ſint vera, & non ſint credibilia. Et propterea Horatius quæ ſint ueris proxima magis etiam demonſtrat, ſubiungens, Nec quodcunque uolet poſcat ſibi fabula credi. Et exemplum aptat de Lamia, de qua Diodorus ſiculus libro vigeſimo. Puer autem non eſt viuus extrahendus de eius ventre, quia Lamias, quas nunc ſtriges dicimus, infantes uiuos deuoraſſe fabulis mandatum fuit. Aliqui verò neceſſarium ab Ariſtotele fuiſſe additum exiſtimant: ita vt ipſum quoque ſequi debeamus. Sed grauiter errant. neque enim diuerſum eſt à veriſimili, quod Horatius proponit: nam verba illa καὶ τὰ δυνατὰ κατὰ τὸ εἰκὸς ἢ τὸ ἀναγκαῖον, ita ſunt intelligenda, vt εἰκὸς dicatur de contingenti, & ἀναγκαῖον de neceſſario. atque εἰκὸς non diſtinguitur; quia ſit ueriſimile, ſed quia ſit de eis, quæ poſſint accidere, & non accidere. Siquidem δυνατὰ ibi ſunt ueriſimilia. quorum alia contingentia alia neceſſaria: eſt enim neceſſarium modo uerum, vt in hiſtoria: modo veriſimile, ut in poeſi. itaque ficta uoluptatis cauſa erunt ueris proxima κατὰ τὸ εἰκὸς & κατὰ τὸ ἀναγκαῖον. De Vlyſſe agitato ueriſimile contingens dicemus, quòd ob iniuriam Polyphemo illatam eius pater Neptunus hac de cauſa illi fuerit indignatus: eodemq; modo ueriſimile irato Neptuno Vlyſſem in Ithacam nauigantem mari aduerſo uſum fuiſſe, poſtea illum abundis iactatum aut periiſſe, aut ſeruatum, veriſimile eſt non contingenti ratione, ſed neceſſaria. Quòd poeta prodeſſe, & delectare debeat, probat præcepto ſexageſimo primo. quod ab experientia deducitur: nam ſenes volunt utilitatem: & iuuenes voluptatem. Sed quo-

quoniam mediæ ætati eſt inſeruiendum, quandoquidem vti oratores, & hi-ſtorici ita poetæ reſpiciunt τὰ πολλὰ, hanc & illam unà coniungemus: ete-nim uiri vtriuſque ætatis participes vtrumque commodum affectant; quia iuuentuti præteritæ proximi delectabilia ſequuntur: quia à futura ſenectute non multum diſtant, gaudent vtilibus. Secundo Rhetoricæ, & octauo Ethi-corum de hoc proprio ſenum, & iuuenum affectu diffuſe agitur. quibus ex locis colligi poteſt honeſto iucundum, & utile unà decenter componi. Vn-de rectiſsime ſubiungitur, Omne tulit punctum qui miſcuit vtile dulci. & Dulce dixit ob auſterum; quia dicebatur, Celſi prætereant auſtera poema-ta Rhamnes. Romanæ iuuentuti diſplicebant illa, quæ tantum utilia eſſent: nam talia vina diutius ſeruantur. ſed ſunt palato ingrata. his opponit dulcia: hoc eſt ſuauia, quæ tantum ſunt iucunda. Eſt autem miſcere vtile dulci ad-dere potiori parti, ſcilicet delectationi, vtilitatem. Quoniam uerò honor eſt uirtutis præmium; & quæq; uirtus proprium finem reſpicit, ſubſequitur quomodo hæc poeſis omnibus omnino placeat: nam facile uenundatur. ad longinquas nationes tranſit, & immortalitatem ſcriptori pollicetur. qui tres gradus aſcendunt ad ſupremum culmen. Tertius enim ſecundum, & ſecun-dus primum ſuperat. Sed cum ſupra tradiderit, ſemper ad euentum feſtinat, &, Atque ita mentitur ſic ueris falſa remiſcet, hæc duo documenta nunc fru-ſtra repetere videtur: nam illi loci erant de breuitate, & ueriſimili. Attamen diuerſa de cauſa bis, & ſæpius idem dici poſſe indicat Ariſtoteles vel in ſyllo giſmi definitione. Quod ſi philoſopho licuit, multo magis poeticæ ſcriptori. Supra de ratione qua bonum poetam cognoſceremus tractabatur, nunc de

LXII afferenda utilitate, & uoluptate. Artium uerò difficultas in fine uerſatur. ac propterea quia media quæ tendunt ad finem facilius aſſequimur, quàm fi-nem ipſum, hinc ſexageſimo ſecundo præcepto de humana imbecillitate agi tur, quam Horatius uult eſſe excuſandam: ſed ſuperandam: atq; ēt timendam. Dices itaque poeticam recreationem perfectè inducere. non ſemper id præ ſtare potero, at ero ne propterea indignus poeta? Minime inquit ille; quia ſunt aliqua delicta, quæ digna ſunt uenia, & quia in poetico fine perſiſtit, ra-tione poeſeos exemplum ſumit à muſica petitum: neque enim ſemper cor-da tangitur, vt oporteret, & ratione finis affert ſcopum: quem ſagitta in il-lum illata non ſemper ferit. Delicta uerò, quibus eſt ignoſcendum, Ariſto-telis ſententia ſunt illa, quæ κατὰ τὸ συμβεβηκὸς, vt cum Pindarus ode tertia Olym piorum ceruæ cornua tribuit. id enim non eſt propriæ artis erratum quæ pro prie eſt κατὰ τὴν ἑαυτὴν hoc eſt ſecundum fabulam qualem, & quantam in qua qui errant non ita tollerandi, quemadmodum cum male hiſtoriam ciuilem, aut naturalem, aut facultates aliquas alias non teneant. quæ tanquam aduen-titia poemati ſunt neceſſaria. Sed poeta his peccans eſt excuſandus. Sexage-

LXIII ſimum tertium præceptum declarat quando ſit excuſandus: tunc ſcilicet, cum plurimæ ſunt eius virtutes; & pauca uitia. quod de Homero dictum eſt

ab

ab Ariſtotele: hicq; etiam ab Horatio. Maculæ autem contingunt, aut quod
adhibitum non ſit conſilium: ideoq; erratum, aut quod ob malum cõſilium
ſecutus ſit error, vt notum ex ſeptimo Ethicorum. prima cauſa eſt ob incu-
riam. ſecunda ob humanam naturam, quæ prudentiam omnino aſſequi non
poteſt. ſed librarius, qui in ſcribendo: & cytherœdus, qui in eadem corda
ſemper peccat, carent venia. itaque etiam poeta, qui eſt tanquam Chærilus.
erat enim rariſsime bonus: & propterea quod caſu talis eſſet indicabatur.
nanque aliud eſt grammatica loqui & aliud grammatice loqui, vt in tertio
Ethicorum, immo unicum vitium, vt male mores imitati, totam deformat
poeſim: licet omnes aliæ adeſſent virtutes. & vnica virtus, vt rectè mores
ſeruare, vt poeta inde excellens dicatur non ſufficit. Hinc ſupra malus poeta
propoſitione & narratione tantummodo dignoſcebatur. atque allata fuerũt
documenta plura, quæ totum opus percurrebãt, ut poetæ boni haberentur
inditia. Rectè uerò Horatius cum riſu miratur Chærilum: idemq; indigna-
tur; quia poſſumus cum ægro riſu in aliquem iraſci: nam diuerſam ob cauſam
ſpiritus eodem affectu perſtringitur, & dilatatur: ut in commiſeratione. Sed
nil mirum, ſi Homerus, in longo opere aliquando dormitet, omnium præ-
ſtantiſsimus à Platone, & ab Ariſtotele exiſtimatus. Videtur dormitaſſe vnà
cum Vlyſſe, quem tenaci ſomno captum in Ithacam tranſmiſit. quæ actio
fuit ſine decoro, cum tunc uigilans introduci debuiſſet. Quoniam uerò hu- LXIIII
mana imbecillitas errores excuſat, poetæq; hac de cauſa eorum delicta eſſe
æquo animo ferenda, ita credere potuiſſent, vt minus eſſent diligentes: atque
hæc uenia in licentiam commutaretur, vult Horatius ſexageſimo quarto prę
cepto ipſum humanæ naturæ vitium omnino eſſe ſuperandum; quia poeſis
eſt ars admodum excellens. quod declaratur ſumpta à pictura ſimilitudine:
nam iudicium bonum fugit malam picturam: & ſequitur bonam: vnde quæ
male ſunt picta ſub obſcuro, & ſemel ſpectantur: actus enim durat, cum adeſt
voluptas vt in decimo Ethicorum. quæ quoniam cum à uiſu proficiſcitur, in
re obiecta in medio, & in agente uerſatur, vbi unum ex his deficit, ipſa pa-
riter ceſſat. ergo re obiecta male ſe habente, deſinit delectatio. Atque ex
Ariſtotelis poetica quomodo hæ duæ facultates conueniant in primo do-
cumento vidimus. Lucianus hiſtoriam picturæ ſimilem non ſentit, quod
narret, & non imitetur. Orator hac parte hiſtorico affinis, niſi cum ueriſimi-
li, & ornamentis poetæ proximus. Sexageſimo quinto præcepto idem pro- LXV
bat aliarum artium comparatione: nam iureconſultus, & orator, quan-
quam non admodum egregii, tamen ſunt in pretio poeta verò mediocris
eſſe non poteſt: ipſa enim theatra non comprobant fabulam, quæ non ſit
prorſus abſoluta, & Piſonem natu maiorem per ſe, & ope paterna ualentem
alloquitur, quod hoc præceptum ſit maxime percipiendum. Sed Cicero ait
in Oratore, difficilius eſſe uti oratione, quàm uerſibus. Et primo de Ora-
tore bonos oratores poetis rariores. Quod tamen ſequenti documento in-

fringitur: nam minus neceſſariæ artes, niſi ſint præſtantiſsimæ, non elucent. aliæ uerò, quanquam parum enitentes, æſtimantur. vnde dicit Horatius, quæ non eſt Meſſala neque Caſellius eſt tamen in pretio. Sed in Græcis, & Latinis heroicis qui non eſt Homerus aut Virgilius non eſt in pretio: Hiſtoricus etiam, quia ut præterita tempora cognoſcantur, eſt neceſſarius; viuit licet neque Thucydides, neque Polybius, neque Saluſtius, neque Li-
LXVI uius, neque clarus, vt nonnulli alii. Vltimo loco, qui præceptum ſexageſimum ſextum continet, cauſam aſsignat, quare poetæ debeant admodum excellere, deductam ab ipſo fine: nam cum tantum recreent: atque abſq; hac recreatione vita ſatis recte traduci poſsit: niſi ſint omni parte abſoluti, ſunt ſine gloria: etenim mediocres, quòd multos pares habeant, minimeq́; ſint neceſſarii, ſunt idem cum infimis. vigentq́; ſoli præclariſsimi. Et ſumitur exemplum à conuiuio, quod lautum ſit, & magnificum, cui tamen ſi vis muſicam odores, & pocula ſomnifera ad luxum addere, debent hæc eſſe optime inſtituta. aliter mire diſplicebunt, quia ſine iſtis cœna duci poterat. ſic de poemate, quod dicitur ab Horatio natum, & inuentum animis iuuandis, eo modo quo luxus ille in conuiuio: ita vt iuuare ſit recreare. Pulchre verò mediocritatem arcet à poeſi, cum ait, ipſam à ſummo paulum diſcedentem non poſſe amplius ullo loco conſiſtere: ſed ad imum vergere. quod de principum exiſtimatione Scipio Antiocho referebat. Craſſa autem ſunt terreſtria: ideoq́; graue olentia. vnde prauus odor craſſum vnguentum dicitur. & ſymphonia male ſe habet cum eſt diſcors, quia proprie eſt de duabus vocibus, quæ niſi ſemper ſint cóncordes, ſymphoniam non reddunt. quod ſi tres voces coniungantur, vna diſcors concinne à concordibus temperabitur. Itaque muſica diſcors dici pòteſt: ſed nòn ſymphonia diſcors, niſi in
LXVII malam partem. Prius in poeſi excuſandum eſſe humanæ naturæ vitium innuit. vnde ne torperent ingenia, idem ſuperandum eſſe declarauit. Sed rurſus ne quis facile poſſe ſuperari exiſtimaret, ſexageſimo ſeptimo præcepto idem uult eſſe formidandum. Fortis timet quæ timenda: ergo non audet? immo audet. Sed quo magis audet, magis eſt fortis? immo addito timore decenti. Quod ex tertio Ethicòrum elicitur: cui parti hæc noſtra ſatis reſpondet. At ſi poetæ errata, in quæ facile poſſent incidere, metuent, non ſcribent, niſi ſe artificio poetico bene inſtructos agnouerint. neque ſcribent, niſi cum docti iudicis conſilio, bene prius opere tractato, & caſtigato. ideóque à ſimili, & à minori monet non temere ſcribendum: nam velut ſe habent arma ludicra ad ſeria, ita actio ficta ad veram. vnde poeta actio ob imitationem eſt luſus. Quod ſi in arenam non deſcendunt qui prius exercitii artes non callent, cur indocti carmina edunt? A minori; quia maius, & nobilius eſt mentis exercitium, quàm corporis. ergo nobilis, honoratus, diues, & bonus non propterea eſt poeta. neque enim poeta naſcitur ut nobilis, & diues, neque facultates, quibus ciuilem dignitatem aſſequimur, & integri

habemur,

habemur, cum poeſi conueniunt. cuius propria ſunt quædam ſtudia ab illis diuerſa. Et ſexto Ethicorum aliud eſt bonus vir, aliud bonus artifex. neque enim alter de altero dicitur. ac propterea tu nihil metris conſcribes nihilque imitatione poetica perſequeris Minerua inuita, hoc eſt abſque propria poeſeos induſtria: nunc enim Minerua non eſt ſimplex uis ingenii, ſed perfecta operis ratio: nam veteres vtroq; modo ipſam colebant. Cicero duodecimo Familiarium hoc nomen eodem fere ſenſu accepit. Frequenti ſenatu cauſam tuam egi non inuita Minerua: id eſt adeo artificioſe, vt induſtriæ nihil fuerit deſideratum. niſi exponere velimus, vt naturali ingenio nulla adhibita arte eam egiſſe ſim iudicatus. Timebit etiam præcepto ſexageſimo octauo LXVIII
ſe facile in delicta poſſe incidere qui docti iudicis conſilium non adhibet: neque enim nos ſoli ſapere debemus: ſed & doctore ſumus peritiores. quod licet infra adducatur, hic tamen diuerſa de cauſa. Ita quoque quod nunc dicitur, Nonumque prematur in annum, vt intelligamus præter aliorum cenſuram nobis diutius opus noſtrum caſtigandum, quia uox miſſa reuerti neſciat, ſupra afferebatur hoc modo. Vos ò Pompilius ſanguis carmen reprehendite, quod non Multa dies, & multa littura cohercuit atque Perfectum decies non caſtigauit ad vnguem, Sed diuerſam ob rarionem: tunc.n. latinorum negligentia inculpabatur. Reſpondet etiam, Tu nihil inuita dices facieſq; Minerua, illi particulæ, Sumite materiam ueſtris qui ſcribitis æquam Viribus. Satis autem præſenti loco, & ſuperiori declarauimus vbi differunt occaſiones, quibus idem datur præceptum, tunc id recte ſe habere. Poſtquam verò à materia, & forma, & à fine cauſam deduxit, qua poe- LXIX
tam arte potius excellere, quàm natura demonſtrauit, ſexageſimo nono, præcepto idem probat ab effectu. Ac quoniam poeſeos effectus eſt carmine imitari: primo quomodo ſolum carmen, quod tamen poetam non perficit, maximæ uis eſſet: deinde quod addita ipſa imitatione ars fuerit abſoluta, explicatur: nam uerſibus diſperſi per ſyluas homines vnà conuenerũt: ſeq; legibus ſubiecere. Itaque ſi naturæ tantum beneficio vixiſſent, ciuilis cultus fuiſſent penitus expertes. ſed artis ope felicitatem huiuſmodi ſunt aſſecuti. Quod de primis poeſeos initiis eſt exponendum: tunc enim rudiori ſeculo documenta de vitæ inſtitutis carminibus mandabantur: cum nondum de rebus ſoluta oratione diffuſius ſcriberetur: quare cum libri propriis de ſingulis facultatibus editi non eſſent, quique rempub. conformabant iura humana, & diuina verſibus enuclearent; theologi & legum latores poetæ dicebantur. & Orpheus atque Amphion ſumuntur; quia ambo uetuſtiſſimi: & populos feris ſimiles ſapientia tecta ſub uerſibus domuerunt: nam Thraces diſſoluti erant, & feroces, eosq; Orpheus temperantes, & manſuetos reddidit. Boeti verò qui ſtolidi erant, vt notum eſt Græco prouerbio, ab Amphione fuerunt excitati. Atque homo dicitur beſtia uel cum eſt vitæ prorſus perditæ, vel cum eſt ſtupidus, ita vt ratione carere videatur, ſaxo ſi-

milis, de qua ferina diſpoſitione late in ſeptimo Ethicorum. Recte ergo alter tigres, & rabidos leones lenire, alter ſaxa mouere dictus fuit; ſono teſtudinis: hoc eſt ſapientia ut Horatius ipſe exponit. Et quo ad politicam legibus humanis, & diuinis dixit, Publica priuatis ſecernere ſacra profanis. quo ad œconomicam generalibus, & propriis inſtitutis, Concubitu prohibere uago, dare iura maritis. Atque hæc quidem ſpiritu, materia autem, Oppida moliri leges incidere ligno. Tres ſunt rationes, quibus arcis Thebanæ conditor Amphion appellaretur ex Pauſaniæ Beoticis: ait enim tribus quatuor ab eo cordas additus, quæ muſica prudentiam ciuilem ſignificat. Secunda ratio colligitur ea parte, qua ait illum. Mercurio ſacra inſtituiſſe: ita enim theologus iudicabitur. tertia ex Homeri Odyſſeæ loco, quem adducit, turribus ſcilicet Thebarum mœnia cinxiſſe. quod non ad humanas, & diuinas leges, hoc eſt ad ciuitatem, vt duæ ſuperiores expoſitiones: ſed ad ex ædificationem, hoc eſt ad vrbem, referetur, eritq; munus militare. ita ut miles ſacerdos, & iureconſultus habeatur. & propterea tribus potiſsimis negociis eluceret. & carmine non inerti ac uacuo ſed operoſo, & ſuccipleno uteretur. Ita pariter Orpheus eſt deorum interpres, quod humana diuinis aſſociaret. quemadmodum qui accipit, & reddit quæ à duobus externis diuerſe loquentibus dicuntur, Item de arte oratoria: nam cum propria artium ſcripta non extarent, primi oratores ſapientes appellabantur. & quod hic Horatius de poeſi Cicero in proemio Inuentionis adduxit de eloquentia, quæ vtrique arti eſt communis. Sed vbi Ethici ſcriptores extitere, tanti fructus non amplius à Rhetorica erant capiendi: eſt enim ipſa quædam quaſi propago, & particula politicæ: vt habemus primo Ariſtotelis Rhetoricorum, atque ipſe philoſophus propriis finibus vult rhetorem eſſe concluſum. Quare pulchre Horatius honorem ab altis illis principiis poeſi acceſsiſſe præcepto ſeptuageſimo ſubiungit. & cultis temporibus poetas carmini non nudam ſapientiã ſed imitationem coniunxiſſe noſq; hac ipſa fuiſſe recreatos, primus itaque effectus fuit vti carmine: ſecundus imitari. & quemadmodum Amphionis, & Orphei verſibus homines vitæ vſum edocebantur: ita Homeri reliquorum poetarum qui ſubſecuti ſunt imitatione animi noſtri reficiuntur vnde habemus, Ludusq; repertus: Et longorum operum finis. vbi ludus non eſt epigramma aut elegia, ſed animi relaxatio. itemq; longorum operũ finis, cum ſcilicet poſt multos ſuſceptos labores quietem quærimus. Neque enim finis operum longorum eſt gloria, quam principes, obitis longis operibus, aſſequuntur: nam nimis dura hæc expoſitio, & ſenſus redundaret, cũ ſatis epicum poema ſit expreſſum. Sed ſeruato poetico: & fortaſſe etiam hiſtorico ordine, epopeiam primo poſuit, Poſt hos inſignis Homerus Tyrtæuſq; mares animos in Martia bella Verſibus exacuit. poſtea tragœdiam, Dictæ per carmina ſortes. deinde comœdiam, Et uitæ monſtrata uia eſt. poſtremo lyrica, & gratia regum Pieriis tentata modis. Siquidem ad regum

LXX. (margin, beside "ſe philoſophus")

menſas

menſas lyra canebatur. quæ poeſis eſt promiſcua. Sed publicæ vitæ eſt epopeia, & tragœdia, priuatæ comœdia: nam uita abſolute de quocunque homine dicitur: proprieq; comœdiis monſtatur, cum ipſis vitia detegantur. Ariſtoteles enim interdum latior eſt in extremis deſcribendis, quàm in mediocritate denotanda. Sortes autem non ad oracula, quorum nullum certum conſtituitur poema, ſed ad tragœdiam referuntur; quia ipſa fortunam ſibi proponit, vt epopeia uirtutem. eſt enim tragœdiæ propria commiſeratio, quæ ob utranque fortunam oritur: cum ſit de proſperis in aduerſa elapſus. unde etiam non ſortem, ſed ſortes dixit. Et admiratio, quam epopeia ſibi vendicat, tota eſt virtutis. cum recte eorum intelligatur, quæ non extrinſecus fiunt, ſed à noſtra pendent facultate. inde fortaſſe Homerus nunc uocatus Inſignis, quod in eo ſignum, & idea vitæ heroicæ luceat. Quanquam igitur poeſis non amplius fert leges, vt antiquitus ſed carmine imitatur, tamen nobis pudori eſſe non debet, cum videlicet huius effectus cauſa tam pulchre cuiuſque ciuilis gradus homines recreentur: nam leges, & ſapientiam nunc e propriis de vnaquaque materia libris haurire poſſumus, & recreationis tantum cauſa quæ decenter ſit grata poemata aut legimus aut ſpectamus. Neque minus epici, tragici, comici, & lyrici arte præſtantes eſſe debent, vt bona ſit eorum imitatio: quam ipſa arte aduerſus bene condendos Amphion, & Orpheus præſtarent. Neque omittendum de Tyrteo dictum eſſe mares animos, quia ad Lacedæmonios alluditur. quos carminibus aduerſus hoſtes incitauit de quo Plato primo de legibus, Pauſanias in Meſſeniacis, Strabo in octauo, Plutarchus in Muſica, & in Apophthegmatibus, Iulius Pollux in Trichoria ſaltatione, Suidas in eius dictione, Athenæus libro decimoquarto, Stobæus in laudibus audaciæ, & Iuſtinus in tertio. Iam probatum eſt magis arte, quàm natura, poetam excellere. Et ne LXXI.
quis naturam parui faceret ſeptuageſimo primo præcepto ipſi vult omnino artem addendam, ita ut res altera alterius opem poſcat. vnde & ſexto Ethicorum naturalis quædam virtus traditur nobis ingenita: quæ nulla eſt, niſi vſu, & diſciplina excitetur. Sine diuite uena ſtudium non prodeſt: neque etiam ingenium ſi ſit rude: nam diues uena eſt ferax ingenium: hoc eſt natura recte diſpoſita. Siquidem terræ uiſcera bene ſe habentia vel metalli vel aquæ uenam diuitem reddunt. ita fœcunda noſtra mens eſt cerebri uentriculis non impeditis. atque ingenium rude eſt natura ſine arte; quia campus incultus, quanquam fertilis, ſine coloni diligentia non fert fructum. Hoc autem in loco ingenium capietur pro genio in facultatem certam inclinato: vtputa in poeticam. non pro quacunque diſpoſitione, vt à Galeno ſumitur φύσις in primo de Vſu partium: cum dicit rationem eſſe artem ante artẽ; quia ſola quadam cognitione præſtat quodcunque brutum animal; homo verò ratione omnes poteſt artes ſuſcipere. Recte etiam natura, & ars amice coniurant, cum duo principes coniuraſſe dicuntur, vbi ambo in gerendi belli

prouin-

prouincia ideo conueniunt, quod alter abſq; altero rem perficere nequiret. vt de Steſichori fabula. quod cum ſolus equus, & ſolus homo ceruum de agro expellere non poſſet, coniuncti illum inuaſerunt. Hiſtoricus vt apud Lucianum utranque coniungit, τὴν μὲν, rationem qua politica cognoſcimus intelligens, ἀδίδακτον τὸ τῆς φύσεως δῶρον ἡ δύναμις, de eloquentia.ſ. πολλῇ τῇ ἀσκήσει, καὶ συνεχεῖ τῷ πόνῳ, καὶ ζήλῳ τῶν ἀρχαίων προσγεγενημένην ἔστω. Et Ariſtoteles Rhetoricorũ proemio naturam arte colēdam, vt oratores euadamus, ipſo ſtatim initio declarat. Neq; tantum ita ſe res habet in poetica hiſtorica, & rhetorica facultate, quas quoties poſſumus unà conferre ſolemus, ſed in aliis omnibus, quæ noſtro ſtudio
LXXII ſint cõparandæ. Quoniã verò in hoc tota poſita eſt poetica, natura aptos arte perfici debere poetas, qua ratione comparanda, & conſeruanda ſit uis ingenii, edocetur præcepto ſeptuageſimo ſecundo. atq; ita ſuperiora documenta omnia perficiuntur ac concluduntur. Ac primo videndum quid agendum, inde quid euitandum. Primo elaborandum, ita vt corpore, & mente poeſeos labores ſuſtineamus: nam cum animus longo ſtudio abſtrahitur, hæc duo graue incommodum patiuntur. Quo ad corpus exemplum curſorum exercitii ſumpſit: & tibicinis diſciplinæ, quo ad mentem. atque cum diſciplina ſit vel propria induſtria, vel aliena, iuxta Heſiodi ſententiam, dictũ eſt, Didicit prius extimuitq; magiſtrum. Puer autem qui vult metam curſu attingere ſudauit, & alſit, de more Lacedæmonum, qui vt adultiori ætate belli difficultates ſuperarent, puerili duram uitam degebant. abſtinuit etiam Venere, & Baccho; quia cum modum excedant ſunt mala: nanq; ex Hippocrate labor, cibus, potus, ſomnus, Venus, oia mediocria. Et hæc duo in puero pernicioſa, ut ex tertio Epidimion de adoleſcente Melibœæ ex potu, & concubitu in phrenesim elapſo. ita ut corpori, & menti obſint. Galenus ſecundo de Semine, quia priuemur ſanguine, & vitali ſpiritu, & propterea puriſsima noſtri parte; quia etiam ſola uoluptas uitæ uires reſoluat, nil mirum eſſe admonet, ſi complexibus utentes immodicis ſint imbecilli. Et cauendum id maxime eſſe puero, ſexto Aphoriſmorum intelligimus, cũ refertur ipſum ante uſum Veneris podagra non laborare. Et interpretes Platonis Conuiuii amorem admodum iuuenem effictum oſtendunt, eo quod, caſta illa ætate ſanguis Venere non exagitatus lucidus ſit & ſuauis: indeque cutis, & forma lucida, & pulchra. Nimium quoque vinum, non modo non calefacit, ſed nimis refrigerat: & apoplexiam atque comata gignit ex tertio Galeni de tẽperamẽtis. vnde facile id euenit, vt obſtructis cerebri meatibus ratiocinatio impediatur. atque infra Horatius, Reges dicuntur multis urgere cucullis, Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborant, An ſit amicitia dignus. Pueris autem potiſsimum quod uinum non ſit exhibendum Galenus primo de ſanitate tuenda hac de cauſa memorat, quia ſint corporis humidi, & calidi: & vinum humidum, & calidum nimis augeat. uultq; harum qualitatum exceſſum euitandum, quia is obſit non corpori ſolum, ſed etiam animo.

animo. redduntur enim ad bilem, & libidinem præcipites, & pars animæ rationis particeps hebes, & turbida efficitur. Et octauo Methodi medendi ait Hippocratem in Epidemiis in ſexto calidis temperamentis, tum cum febricitant, tum cum bene ualent uinum prohibere. Plato itaque ſecundo de legibus pueris uinum negat vſque ad duodeuigeſimum annum, ne vt dicit ipſe ignis igni addatur. Et Galenus adducit hanc legem in libro Quòd animi mores corporis qualitates ſequantur: illamq́; diffuſo ſermone conſiderat. Ariſtoteles autem in ſeptimo Politicorum non iuuentute, ſed tantum in pueritia uinum vetat. Viſum fuit quid agendum: quod ſcilicet aſsiduo ſtu LXXIII
dio elaborandum. Sequitur præcepto ſeptuageſimo tertio quid euitandum. Eſt autem arrogantia, hac enim poetæ tumidi ſibi nimium tribuit, ſeq́; poeticis legibus nunquam ſubiiciunt. vnde aiunt ſe mira pangere poemata: ſcabiemq́; poſtremis curſoribus uenire, ſe quidem non eſſe extremos, neque quidquam ſupereſſe, quod ab eis ſit addiſcendum. At à quibus inducitur LXXIIII
arrogantia? edoce me ut hoc modo illam effugiam. ab adulatoribus. ergo reliquum eſt præcepto ſeptuageſimo quarto id explicare. Vt autem præco lucri cauſa uult adulatores, qui eius merces laudibus efferant: ita poeta gloriæ cauſa ad ſui commendationem aſſentatores uocat, atque ita præco, & poeta in idem uitium cadunt ut eorum opera plus merito collaudent. quæ in quarto Ethicorum eſt ἀλαζονία. & diſtinctione hic decenti diuiditur: cum altera ob lucrum, altera ſit ob gloriam. Et ueram adulationem intelligit, cũ de paraſito diuitis poetæ menſæ diſcumbente loquitur. Plutarchus enim in libro, Quomodo differat adulator ab amico, ita ſentit. hincq́; pulchre Gnatho Terentianus. Cum uerò adulatores poetam reddere arrogantem affir- LXXV
maſſet, rationem tradere oportebat, qua illos agnoſceremus. quod ita oſtenditur præcepto ſeptuageſimo quinto, fictas eſſe ipſorum laudes, ita vt modum excedant. ſiquidem nimia perfuſi erunt lætitia, neq́; ſolo uerbo tuũ poema recte conſcriptum dicent, ſed pluribus: ſignaq́; mira oculis, & pedibus præbebunt, & quaſi quod tu humanæ vitæ conditionem ſuperaueris, tanquam rem diuinam illud ſtupefacti admirabuntur. Atque hæc de nimiis adulatoris laudibus hoc modo Plutarchus adducit, ἐπαινέτης δὲ τῶν ἀρεσκόντων οὐ μέτριος ἀλλ' ὥστε ὑπερβάλλειν συνεκπλήξει, καὶ θαύματι φαινόμενος. & quia præter pallorem ſe maxime amicos noſtros eſſe profitebuntur, vnde hic habemus quod amicis oculis rorem ſtillabunt, ſubiungit, βεβαιοῖ δὲ τὸ φιλοῦν, καὶ τὸ μισοῦν ὡς κρίσει μᾶλλον ἢ πάθει γινόμενον. Quarto Ethicorum nullius rei cauſa aſſentator, quod nobis placida quadam animi diſpoſitione indulgeat, ἄρεσκος dicitur: κόλαξ qui vtile ſibi aliquid hinc ſperet. Et apud Terentium vt Gnatho κόλαξ, ita Mitio ἄρεσκος. Exemplum uerò ab aduerſo affectu pulchre deducitur: nam præficæ in funere conductæ adeo conqueruntur, vt plura ex animo dolentibus faciant, atque ita adulator plus amico in noſtris laudibus lætitia afficitur. Hic apud Plutarchũ eſt comicus aſſentator, quod facile cognoſci poſsit. tragicus autem modo

moroſus

moroſus eſt, modo lenis, ita ut nos ualde offendat, parumq́; ſe denudet. Qua-
lxxvi propter poſtquam ineptus adulator indicatus fuit præcepto ſeptuageſimo
ſexto tradit Horatius quomodo callidus cognoſci poſsit. atque ait aliqua ar-
te tentandum eſſe, vt uulpinus eius animus detegatur: nam reges dicunt il-
lum multis urgere poculis, ut mero torqueatur, quem experiri uolunt, an
lxxvii eorum ſit dignus amicitia. Quoniam uerò aliqui neque nobis adulantur, ne-
que nos amant, non ſatis eſt de adulatoribus, ne ab illis arrogantes redda-
mur, actum eſſe: ſed quomodo amici dignoſcantur, ut eorum iudicio no-
ſtra tollatur arrogantia, ſeptuageſimo ſeptimo præcepto eſt declarandum.
Atque ut ipſos cognoſcamus affert regulam, qua leuiter perſpicere poſsi-
mus quinam ſint. Sunt autem illi, qui ſi uolueris, tua ſcripta corrigent: nam
quia ueri ſunt amici tibi nolent aſſentari. Si nolueris, ne ultra uerbum di-
cent. Siquidem δύσερις eſt qui peccat altero amicitiæ extremo: eo quod ſit
moroſus. Amicus itaque qualis Quintilius defectum, & exceſſum euitabit:
lxxviii mediumq́; in amicitia conſequetur. Poſtea ſeptuageſimo octauo præcepto
oſtendit quanam ràtione amici omnino perſpiciantur. Amicus enim qui tua
judicabit erit bonus, & doctus: & quod ad illum accedas, te amabit. quæ
tria iudicem abſolutum efficiunt, vt primo Ariſtotelis Rhetoricorum habe-
mus. ac talis dicetur, qui ad ſingula deſcendat. neque tantum quid emen-
dandum, ſed qua de cauſa emendandum explicabit. Tria uerò iudex intue-
bitur: doctrinam, cultum & perſpicuitatem: nam uerſus iure laudamus, cū di-
cimus docte, culte & clare ſcriptos. atq; hæc conſiderabit, uitia caſtigans, quę
ut ſupra etiam vidimus, culpæ fuga oriuntur. Docte uolo ſcribere, ſed ni-
v mis ardua inculcare timeo. vnde latus ſum, & diffuſus, & uerſus inertes
in aduerſum uitium incidunt. atque ita eorum uerſus duri. Hæc iudex opti-
me perſpiciet. Ac quoniam uerborum cultus eſt magis eloquentiæ quàm phi-
loſophiæ, magisq́; poeſeos quàm rhetoricæ, aut hiſtoriæ, medium commen-
dabit. ita vt incompti non ſimus in carminibus pangendis, ne ve nimio ſtu-
dio ornamenta affectemus: quæ ſint ambitioſa, & tanquam uitis racemi lu-
xuriantes. Perſpicuitatem obſeruabit, vt clara reddatur oratio: & ne quid
duplici interpretatione exponi poſsit. Atque Horatius peiora ſemper
priori loco conſtituit, tanquam magis reprehendenda: nam prius dixit,
Verſus reprehendet inertes. deinde, Culpabit duros: inertes enim ma-
gis indigni, quàm duri, ita quoque Incomptis allinet atrum Tranſuerſo ca-
lamo ſignum. deinde, Ambitioſa recindet Ornamenta. Et prius, Parum cla-
ris lucem dare coget. deinde, Arguet ambigue dictum. Atque hæc quidem:
& ſi quæ ſunt alia, quanquam leuia, notabit; quia fiet Ariſtarchus. & ſi ab
amicitiæ medio diſcedet, erit potius moroſus, quàm adulator; nam difficiles
in uitæ familiari commercio amicitiæ legem minus uiolant, quàm aſſentato-
res. quod ſi relatio ſit ſuperioris ad inferiorem, vt magiſtri ad diſcipulum, ſe-
ueritas medio eſt ita proxima, vt quæ inter æquales eſſet vitioſa, virtutis ha-
bitu

bitu induatur: nam principiis eſt obſtandum. quod leuis error ab initio ſit grauiſsimus in fine, vt ex Pithagoræ littera, ex uiæ deflexu, & ex lineis à cẽtro ad circulum perductis facile perſpicitur. nugæ itaq; & puſilla delicta, niſi inculpentur, nos in ſeria, & magna mala deducent. Quemadmodum uerò poe LXXIX
ta doctiſsimus caſtigatore non indiget; ita prorſus indoctus qualis eſt qui neque ſcit ſe neſcire, quiq́ue peſsimis in ſuis ſcriptis ſibi maxime placet. vti de uirtute prædito, & de penitus uitioſo: alter enim quod ſit bonus non corrigitur: alter quod habitu confirmato emendari non poſsit. atque ideo ſeptuageſimo nono præcepto poetam omni ſpe deſtitutum, tanquam delirum, à iudice vult expungendum: nam melancholici ubi in aliquam rem mentem infixerint, ab ea auerti aliena opera non poſſunt. atque ita pariter erratis propriis pertinaces, ac potiſsimum ſcriptores ob contemplationem. illiq́; maxime qui magis, quam alii abſtrahuntur, in uariaſq́; formas transferuntur. quales poetæ qui ob imitationem μανικοὶ dicuntur: multoq́; magis mali. A leuioribus incipiens, primo de ſcabie, mox de morbo regio, deq́; Phanatico & à Diana agitato: nam vitia corporis ſunt ſcabies, & morbus regius. mentis phanaticus error, & Dianæ iracundia. hæcq́; duo ad diuinitatem atque ſuperiora ad humanam conditionem pertinent. Neque tantum Hecate poteſt intelligi, quod non terreſtris, ſed inferna ſit Dea: & hac de cauſa ſit iracunda, & furias immittat: ſed & ſuperna. quia lunæ certis periodis inſani furore rapiuntur. hiq́; σεληνιακοὶ dicebantur. ſed Diana iracunda mihi omnino videtur quæ in Strabonis octauo ἄρτεμις ἐπίγρυπος. Sunt enim ἐπίγρυποι quorum præ ira nares ſunt aduncæ. atque ita locum illum corrigo. ubi legunt omnes codices ἄρτεμις ἀναφερομένη ἐπὶ γρυπὸς ſeiuncte. quod à Corinthio depicta eſſet Diana in cunis ſublata, quale numen nuſquam cultum accepimus: neq; poterat ita egregie conformari, vt in cunis admirabile uideretur. hanc tamen tabellam Alpheoniæ Dianæ templo affixam Strabo celebrabat. Quod ſi ἐπίγρυπος legatur, pulchrum erit artificium, illis naribus iracundiam ſignificari: numenq́; concinne effictum ſatis indicari: & ἀναφερομένη ad pictorem referetur. Phanatici uerò licet in bonam partem dicerentur, nunc tamen addito errore ſiniſtre capientur. Hiq́; fugiuntur, quod ſint inſani. at ſcabies, & morbus regius; quia contagium afferant: ſintq́; ægrotationes atræ bilis deliriiſq́; proximæ, vt patet ex Galeni commentatione quadrageſimi primi Aphoriſmi libri primi Aphoriſmorum: & ex tertio Epidemion: ubi Apollonius Abderæ morbo regio correptus delirabat & furebat. Sumit autem exemplum a Thalete, & ab Empedocle: alterius ſuppreſſo atq, alterius citato nomine; ille. n. vel in puteum vt Plato memorat in Theæteto, vel in foueam vt Laertius in eius uita, dum cęleſtia ſpecularetur, decidit. hic in Aetnam ſe præcipitem miſit, ut eius diſcipuli eum in ſuperos ſublatum opinarentur. ita poeta fatuus in errata cadit, ſeq́; potius demittit. itaq; ipſi non ſuccurrendum: vt neq; Thaleti, neq; Empedocli, quẽ poetam, quod ita uulgo ob carmen crederetur, ap-

M pellauit.

pellauit. His minime ſuccurrendum: eo quod qui habitu ſint praui, vt diximus corrigi non poſsint. idq́; ex multiplicatis uitiis: & ex medicina fruſtra adhibita cognoſcitur. vnde ait, Nec ſemel hoc fecit, nec ſi retractus erit, iam fiet homo, & ponet famoſę mortis amorem. quiq́; ſibi mortem cōſciſcunt, deſperatione impelluntur, ergo non ſeruandi: nam mortem putant eſſe eorum ſalutem. quam qui interitum prohibentes auferunt, eos occidunt. Et hac de
LXXX cauſa qui ſponte periturum ſeruat eum interficit. Ne in tantam miſeriam prolabamur, octuageſimo & ultimo præcepto nos admonet, eam eſſe horū poetarum infelicitatem, vt non modo eorum intelligentia labefactata uideatur, ſed etiam uirtus moralis: nam qui vitio aliquo eſt inſignis, omnium uitiorum eſt facile particeps. nec propterea caret ui intelligentiæ ita ut pictor, muſicus, poeta, phyſicus, aut mathematicus eſſe non poſsit. Horatius autem animæ ratione præditæ ambas facultates, quarum altera intelligit, altera agit, ita contemplatur, vt valde læſa nobiliori, quæ eſt intelligentiæ inferiorē quoq; comminutam eſſe uoluerit. Itaq; poeta ita arrogans, vt deliret, nulloque iudice ſit corrigendus, impurus & vitioſus credi poteſt. Sed Horatius modum excedit, cum ipſum ſceleſtum putat. vultq́; tantam eſſe miſeriam, vt antequam inſaniret vel humanum, vel diuinum ius uiolarit. quod nos exponimus morali quadam, vt vidimus, interpretatione. Hic etiam urſo latebris incluſo, qui omnes fractis clatris impetat, quia ratione careat, comparatur & ſic etiam illi, quorum non deprauati, ſed extincti ſunt boni mores, feræ dicuntur. Hic omnino malus, cum ſibi, & aliis pernicioſus: quod mente captus aliorum mentem perturbet: aliorumq́; animum, ſua legendo, in ſuum trahere conetur. quemadmodum hirudo; quæ, niſi plena cruoris, cutem non mittit. Atque hæc ea ſunt, quibus nos Horatii præceptis inhærentes poeticam, non mutilatam, ſed ſuo genere integram, vt opinamur, conſcripſimus. Huius autem partes ſingulæ ſubſequentibus arboris inuerſæ ramis ita oculis ſubiicientur, itaque patebunt, vt huiuſmodi methodicæ tractationis ordo facile dignoſcatur. Ac quoniam documenta diuerſa ab aliis ratione ſunt diſtinguenda, ipſa decenter partita in Horatii verſibus ſubiungemus: quæ tum cum Arbore, tum cum hac Poetica noſtra commode conferentur.

F I N I S.

COMPOSITIONE.

Quo ad poema.

Omni parte debere eſſe abſolutum. V.

Infelicem eſſe fabrum ſi difficiles quidem corporis partes imitetur, ſed totum neſciat exprimere.

Infelicem eſſe poetam, qui me nigris oculis & nigro capillo formoſum reddat, & paruo naſo deformen.

Quo ad poetam.

Sumendam materiam æquã noſtris uiribus VI.

Quomodo

Diu uerſandũ quid humeri geſtare ualeãt & quid recuſent.

Quare.

Qui ita rem inuenerit, vt ipſa eius uiribus reſpondeat, ab elocutione, & à diſpoſitione nũquam deſtitui.

PARTITA.

In epopeiam.

In Tragœdiam.

In Comœdiam.

Tractatione.

Verbis.

Carmine.

Duobus modis tractari. VII.

Quæ referenda à perſona poetæ tunc referenda, cum occurrunt.

Quæ enuncianda à perſona introducta differenda vſque ad tempus opportunum.

Modo primum, modo alterum artificium placere, aut diſplicere ipſi poetæ epico.

VERBIS

Nouis verbis uti epicum poetam parce,& prudenter.

- **Quando.**
  - Cum noua & abdita res eget noua expoſitione: & ideo nouo nomine quod ſcilicet oratores cinctuti, qui erant ſuperioris ætatis non audierint. vocatumq; uerbũ nouũ, quod redditur notum decenti iunctura. VIII.
    - Vt à cinctu nouum nomen cinctutus, hoc eſt bene cinctus: neque.n. εὔζων prius latine dicebatur unica uoce.
- **Quomodo.**
  - Maxime accepta cum à Græcis deflectuntur. IX.
- **An liceat.**
  - Licere tribus de cauſis. X.
    - **Auctoritate.**
      - Virgilio, & Vario licere, poſtquã Cœcilio, & Plauto.
    - **Vtilitate.**
      - Non debere me ab aliis in uideri, ſi pauca acquirã. vt Cato & Ennius: qui ſermonem patrium ditarunt.
    - **Vſu.**
      - Prouidenda nunc nomina, ut ſẽper licuit, & ſemper licebit.
- **Qua licentia.**
  - Licentia eloquendi facultate peritorum. XI.
    - Mutari quidem interitu & ortu omnia, quæ ſub ſphæra ætherea.
      - **Naturalia.**
        - Vt arbores.
      - **Artificioſa.**
        - **Quo ad materiam.**
          - Vt aquæ aggeribus aut retentæ aut excluſæ.
        - **Quo ad ſpiritum.**
          - Vt uocabula.
            - Hæc ſtare quãdo uſus uolet, penes quem loquendi uis & norma.
              - Quando .ſ. eſt uſus quo nomina ipſa ſint in honore.

CARMINE.

- Epico.
  - Homericum debere eſſe ob numerũ aptum rebus geſtis à regibus,& à ducibus: & prælijs. XII.
- Elego.
  - Querimonias complexas. deinde ſentẽtias uoti compotes. XIII.
  - Grammaticos certare & adhuc non eſſe iudicatũ, quis huius carminis fuerit inuentor.
- Iambico.
  - Rabies ab Archilocho armatum deinde comœdiæ, & tragœdiæ aptatum. XIIII.
  - Cur ſcenæ datum fuerit.
    - Familiari colloquio cõuenire.
      - Quo ad illa quæ dicuntur, & audiũtur.
    - Veriſimilẽ reddere orationẽ: ideoq; attẽtos ipſos ſpectatores.
      - Quo ad auditores.
    - Naturale in negociis.
      - Quo ad dicẽtes.
- Lyrico.
  - Agi de Diis de Heroibus, & de uiris arte pugili & equeſtri illuſtribus: & de uita uoluptuoſa. XV.
  - Aptitudinẽ ſpectandam. XVI.
  - Carmina, & uerba materiis aptãda, ita ut unà cõueniant. Id ignorantes indigne poetas ſalutari: & potius debere addiſcere quam pudenter, & praua neſcire.

- Qualitate.
  - Fabula.
    - Vniuerſe dictũ primo, & ſecũdo præcepto qđ hic conuenit. ideoq; omiſsã fabulã.
    - Differentiam materiæ tragicæ, & comicæ ĩ dictione includi.
      - Tragicis verſibus comœdiam non cõponendam: neq; tragœdiam, qualis cœna Thyeſtæ, comicis. hoc eſt priuatis. XVII.
        - In ſingula harum propriã cõditionem eſſe ſeruandam.
  - Dictione.
    - Stilo.
      - Cõtinuato.
      - Cõmutato.
        - Poſſe ſtilũ cõmutari. XVIII.
          - Interdũ comœdiã uocẽ tollere & inſurgere.
            - Vt de Cremete irato qui cum delitigãte ore tumido.
          - Interdũ tragœdiã dolere ſermone humili.
            - Vt de Telepho & Peleo. qui cum pauperes & exules eſſẽt, contẽnebant uerba ampulloſa & nimis magnifica. atq; ita ſpectatoris animum eorum querimoniis commouebant.
    - Affectibus.
      - Vt auditores, cõmoueãtur, nõ ſolum artificioſa debere eſſe poemata, ſed naturalia. XIX.
        - Ridẽtibus arridere & flẽtibus adeſſe humanos uultus.
          - Tibi prius dolendum ſi uis me flere, ita ut tua infortunia me lędant.
- Quantitate.
  - Moribus.
  - Perturbatione.
    - Actione.
      - Hiſtrionem debere geſtu, & pronũtiatione ſequi uerba, & materiã aliter contemptũ inducere. XX.
        - Quomodo.
          - Animo perturbato.
            - Dolore. — Verba triſtia cũ uultu mœſto.
            - Ira. — Verba minãtia cũ uultu irato.
          - Animo non perturbato.
            - Ioco. — Verba laſciua cũ uultu ludenti.
            - Seriis. — Verba ſeria cũ uultu ſeuero.
        - Quare.
          - Naturam noſtrum animũ ad uirtutes & ad affectiones, quas lingua exprimit, informare.
            - Ergo uerba uirtutibus & perturbationibus animi reſpondeant.

MORIBVS.

Nos debere ſequi ueriſimile.

- Notius.
  - Decenti.
    - Per ſe.
      - Fœminam ſemper imbecillem.
        - Omiſit hoc decorum, quia actiones humanę in poeſi ſimpliciter conſiderari nequeunt: ſed ad aliud ſemper referuntur.
    - Relatione.
      - Fœminam adultam reſpectu pueri nõ imbellem.
        - Differentiã morum eſſe, in perſonarum diuerſitate. XXI.
          - Ratione.
            - Dignitatis.
              - Dauus.
                - Comœdiæ.
              - Heros.
                - Tragediæ.
            - Aetatis.
              - Senex.
              - Iuuenis.
            - Studii.
              - Rõne ſexus.
                - Mulieris.
                  - Matrona nutrix.
                - Viri.
                  - Mercator, colonus.
            - Nationis.
              - Regio.
                - Cholchus.
                - Aſſirius.
              - Ciuitas.
                - Arginus.
                - Thebanus.
- Ignotius.
  - Simili.
    - Oportere aut famam ſequi: aut cõuenientia ſibi confingere. XXII.
      - Si Achilles reponatur, ſit impiger iracundus, & qualis in Iliade, ſi Medea, ſi Ino, ſi Ixion, ſi Io, ſi Oreſtes, ſint quales in receptis fabulis reperiuntur.
        - Simile relatione.
      - Si perſona noua formetur a principio uſque ad finem ſibi morũ qualitate conſtet.
        - Simile per ſe.
          - Difficilius eſſe hoc decorum, quod eſt relatione. XXIII.
            - Ex Iliade tragœdiæ argumentum facilius depromi quã ſi noua fabula conſcribatur.
              - Ex poemate alieno nos poſſe aliqua decerpere. XXIIII.
              - Ex quo poeta ſit quidquam decerpẽdum.
                - Aliqua reiiciendo: ut uilia & omnibus nota.
                - Aliqua eadẽ referendo, ſed nõ tamen additis uerbis.
                - Aliqua ampliora reddẽdo. ita ut ne nimiũ ſuſceptæ rei alligati ſimus.

Ex quo poeta ſit quidquam decerpendum.

Poetam an is dignus ſit, quem imitemur, cognoſci ex aduerſis.

- Mali poetæ uitia cognita.
  - Propoſitione.
    - Ciclici propoſitionẽ uitioſam. XXV.
      - Ob rẽ nimis magnificam.
      - Ob plures actiones.
      - Quia nulla adſit inuocatio.
    - Homeri propoſitionẽ eſſe decentem.
      - Quia is nihil molitur inepte & ex fumo ſplẽdorem affert & miracula depromit.
  - Narratione.
    - Ciclici narrationem uitioſam. XXVI.
      - Quia orditur a remotiſsimis.
- Boni poetæ uirtutes cognitas.
  - Sẽper ad euentum feſtinare. XXVII.
    - Quo ad unã fabulam.
  - Auditorem rapere ĩ medias res, omiſsis quæ ſubintelligi poſsint. XXVIII.
    - Quo ad maieſtatẽ quæ conſiſtit in admirabili.
  - Quæ cũ ſplẽdore tractari non poſſunt ea omittere. XXIX.
    - Quo ad decorum.
  - Pulchre mẽtiri, ita ut falſa & uera cohęreant. XXX.
    - Quo ad ueriſimile.

AETATIS.

Mores cuiuſq; ætatis notandos ut cuiq; ſuum detur decorum.

- Puerum geſtire paribus colludere: facile iram ſumere, & deponere, & mutari in horas. XXXI
- Iuuenẽ gaudere equis & canibus, cereũ in uitia: aſperum monitoribus: utiliũ cõtemptorẽ prodigũ, glorioſum, intẽperantẽ, & in amore pertinacem. XXXII.
- Virum quærere opes, amicitias, honores et uirtutes. XXXIII.
- Senem auarũ, timidũ, dubiũ, inertẽ, moroſum, quærulũ, laudatorẽ tpis prẹteriti & ſuarũ actionũ. XXXIIII.

Atq; ita partes ſeniles non dandas iuueni, & iuueniles nõ dandas ſeni.

Commoueri magis ſpectatorem uidendo, quàm audiendo, exceptis iis quæ melius nuntio referuntur, quàm in ſcena exprimantur. XXXV.

Qualia ſunt.

- Quæ efficacius referuntur ipſo nuntio.
  - Vt de caſu Medeę occidentis filios.
- Quæ incommoda eſſent in ſcena.
  - Vt de Atreo fratris filios coquente.
- Quæ nullo modo, publice agi poſſunt.
  - Vt de Progne mutata ĩ auem & de Cadmo in anguem.

QVANTITATE.

- Quo ad fabulam.
  - Diſcreta.
    - Fabulã tragicã aut comicã diſtinguendam in quinq; actus: nõ in plures neq; in paucio res. XXXVI.
  - Continua.
    - Exodus.
      - Per ſe.
        - Fabulam diuina ope tunc ſoluendã, cum extrema nos urget neceſsitas. XXXVII
      - Per accidẽs.
        - Quanquam in ſoluenda fabula plures occurrunt perſonæ, non tamen debere eſſe plures quàm quatuor, & quartam neceſſario tantum inducendã. XXXVIII.
    - Epiſodium.
      - De hoc in materiæ diſpoſitione ſecũdo præcepto.
    - Chorus.
      - Sĩplex.
      - Mixtus.
      - Aut loqui aut canere, & dũ loquitur fungi officio hiſtrionis: dum uero canit officio proprio. Hiſtrionem gerere defendendo uirtutem. ſuum exercere munus afferendo quæ ſint ex re & ad rem. XXXIX.
        - In uita priuata.
          - Ob uirtutem.
            - Bonis re & uerbis fauere.
          - Ob continentiã.
            - Iratos regere & amare illos qui peccare timẽt.
        - In uita publica.
          - Ob ſeculum aureum.
            - Laudare dapes breuis menſæ.
          - Ob ſeculum ſecundum, & tertium.
            - Laudare otia libera & iuſtitiam ac leges.
          - Ob ſeculum ferreũ.
            - Tegere commiſſa licet miſerabilia, & Deos precari, ut digni miſeratione bona utantur fortuna, & ſceleſti nõ exultent.
    - Prologus.
      - De hoc ĩ propoſitione uigeſimoquarto præcepto.
- Quo ad carmen.
- Quo ad originem.

MIXTVS

- **Cum ſono.**
  - Fuiſſe primum in choro tibias ſine orichalchis, & ſine tuba, & cũ paucis foraminibus. XL.
    - Quia aptandæ erant loco & fabulæ: creuiſſe populum, creuiſſe theatrum & muſicam.
      - Vrbem creuiſſe armis, pace & religione: indeq́; poeſim & muſicam.
        - Principia reip. eſſe admodum tenuia moribus & legibus nõdum diſtinctis. poſtea copia hominum, & amplitudine imperii luxum ſcenæ additum, & ſapientia eloquentiam auctam.
- **Cum ſaltu.**
  - Satyros introductos in tragœdiis cũ choro tanquam intermedia, ut grauitas iocis temperaretur. XLI.
    - Eo quod perfũctis ſacrificiis populus erat recreandus, & tragica ſine ſatyris nimis erant mœſta.
      - Satyram ueram, & non choris applicitam, conſiderandam.
        - **Collata.**
          - **Cum tragœdia.**
            - Commiſcenda ſeria cum iocoſis ſeruato riſu, & ſale. ita tamẽ addendas perſonas tragicas, ut Dii, & Heroes conueniãt cũ agreſtibus. XLII.
              - Ne nimis diuerſi inter ſe eſſe uideantur & ne uerba etiam ſint nimis grauia, ita ut ſatyra ſit, tanquam matrona: non tãquam meretrix, qualis Comœdia, nec tanquam uirgo, qualis Tragœdia.
          - **Cum comœdia.**
            - Imitandam uitam humilem: ſed non ſermone omnino humili, ita ut nominibus propriis & uſitatis tãtum utamur. XLIII.
              - Quia differt ſilenus Bacchi alumnus à Dauo, & Pithia ſeruis priuatorum hominũ.
        - **Sola.**
          - **Quo ad fabulam.**
            - Argumentum ſatyræ petẽdum ex re nota. idq́; eſſe difficillimũ. XLIIII.
              - Ob totius poematis ſeriem in aptãdis ueriſimilibus uenis: & ob iuncturam nexus, & ſolutionis.
          - **Quo ad epiſodia.**
            - Satyros debere eſſe cum ubertate ſalaces in dicendo, ſed ſeruato temperamento. XLV.
              - Ita ut ne nimium ſint molles: ne turpia uerba proferãt ne maledictis mordeant. ſin aliter, poſſe quidẽ placere plebi, ſed non iudicioſis.

QVO AD CARMEN.

- Quantitas ſyllabaruu carminis Dramatici quæ eſſe debeat.
  - Eſſe ex trimetris: qui pedes ſunt ſex iambi binis in ſcandendo aſſociatis, poſſe tamen interponi ſpõdeos ſeruata iambo ſecunda quarta & poſtrema ſede. XLVI.
    - Huiuſmodi iambica eſſe grauiora & commodiora.
      - In Acii & Ennii trimetris, quæ etiam nobilia cenſentur, rarum apparere iambum.
- Latinos peccare in ſyllabis carminis Dramatici. XLVII.
  - Quod frequentiores eſſent in ſpondeis.
    - Negligentia.
    - Ignorantia.
      - Eſſe indignam uenia.
        - Non errandum, quia pauci ſint iudicioſi, quibus nota ſint noſtra errata. ſed exiſtimandum omnibus eſſe perſpicua.
          - Græcos numeros oportere ſequi. ideoq; Græcos tragicos & comicos ſemper euoluendos.
          - Latinos numeros non laudandos, minuſque Plauti. cuius ſales, nedum iambi, impruden ter olim laudati, quia iudicioſis diſplicent.

QVO AD ORIGINEM.

- Apud Græcos.
  - Tragœdiam curſu tẽporis digniorẽ redditã. XLVIII.
    - Theſpim induxiſſe tragœdiã in plauſtris & unxiſſe fęcibus hiſtrionũ ora.
    - AEſchylum laruam & pallã honeſtam, & pulpita lignis conſtructa & grauitatẽ ſtili inueniſſe.
  - Comœdiã ueterẽ ab initio fuiſſe laudandã, ſed poſtea in uitium incidiſſe & chorum ablatum. XLIX.
    - Quia maledicta choro exercebantur ĩ uiros ĩtegros & calumniis indignos.
- Apud Latinos.
  - Fabulas dramaticas prius fuiſſe cõſcriptas græcis argumẽtis.
  - Tragœdias & comędias poſtea latinis argumẽtis conſcriptas magna laude. L.
  - Poetas, ueluti ſenatores & milites, potuiſſe excellere, ſi ſtudium poeſi diligenter adhibuiſſent. LI.
    - Quia poema reprehendẽdũ quòd ſæpius, & mature nõ caſtigatũ.
      - Erraſſe latinos, quòd ſolo naturali ingenio poſſe poeſi excellere exiſtimarent.
        - Natura poetas non poſſe perfici.
        - Arte poetas poſſe perfici.
        - Arte poetas perfici non ſine natura.

Natura poetas non poſſe perfici. LII.

Quia tum excellerent, cum ingenium maxime feruet, ſed tum minime ſunt præſtantes, ergo multo minus cum illud friget.

Democritum ſecutos ſolitariam & ſordidam uitam degere.

Solitarium aut Deum aut beſtiam: poetam Democratium nō Deum, quia is diuino furore carebat, ergo beſtiam, quia expers rationis. unde eius caput helleboro purgādū.

ARTE poetas poſſe perfici. LIII.

Irridendos illos qui atra bile laborant, ut ſpirit poetico magis ferri uideantur.

Tradenda eſſe documenta quibus cognoſcatur poeſi... in arte conſiſtere, idq́ue probari.

Ob materiam & formam.

Ob finem.

Ob effectum.

Poemata à Philoſophia morali deriuanda. LIIII.

In Platone quærenda moralia.

Materiam moralem proprie ſubiici poeſi tribus rationibus probari.

Vbi adeſt res morata, illico uerba ſubſequi. LV

Quia qui nouit officia morum, & ciuitatis recte humanas actiones imitatur.

Cognitis ſingulis officiis in mēte poetæ, ideā cuiuſq; imitationis conformari.

Fabulam de philoſophia morali petitam ſine cultu carminum magis placere, quam contra. LVI.

Græcos eſſe egregios poetas ob ſapientiā, Romanos minime, quòd in literas non incumbant. LVII.

Romanos iuuenes in dinumerandis unciis aſſis occupatos non poſſe carmina digna īmortalitati conſcribere.

OB FINEM.

Poetam non debere aut prodeſſe aut delectare: ſed delectare cum utilitate. LVII.

Finem eſſe difficilem.

Quomodo proſit.
- Breuitate.
- Breuiter præcepta facile percipi & memoriæ mandari. LIX.
- Quia ſuperuacua de mente effluunt.

Quomodo delectet.
- Veriſimili.
- Veriſimilia uoluptatẽ afferre. LX.
- Ideo fabula eligat ſola quæ credi poſsint.
- Quia non eſt credibile puerum uiuum extrahi de vẽtre Lamię.

Quare debeat prodeſſe & delectare.
- Vt accommodetur ſenioribus & iunioribus.
- Poetas quatenus utiles placere ſenioribus: quatenus delectabiles placere iunioribus. LXI.
- Ideo miſcendum utile cum delectatione.
- Tunc quale ſit poema.
  - Facile uendi a librariis.
  - Ad longinquas nationes tranſire.
  - Reddere Poetam immortalem.

- Excuſanda poetæ uitia.
  - Quia citharœdus & ſagittarius non ſemper cordam, & ſignum recte feriunt. LXII.
    - Quãdo raro malus ſemper fere bonus, tunc excuſari. LXIII.
      - Quædã uitia incuria aut humanæ naturæ culpa, & maxime in lõgo opere: excuſari.
        - Qualia Homeri.
      - Scriptorẽ librariũ & citharœdũ ſæpius in iiſdẽ peccãtes nõ excuſari. ita poetã qui raro bonus, ſẽper fere malus.
        - Qualis Chærilus.
- Superanda poetæ uitia.
  - Quia poeſis, niſi ad excellentiã perueniat, non eſt in precio.
    - Poeſim, quã tã ad excellẽtiã attinet, picturæ ſimilem. LXIIII.
      - Bonã picturã, & bonam poeſim in luce & ſæpius ſpectari poſſe. malam iudiciũ rectũ fugere, & ſemel tantum poſſe placere.
    - Elaborandũ in poeſi. quia ſoli ſummi poetę æſtimantur. LXV.
      - Iuriſconſultos & oratores mediocres, qui ut Meſſalla, & A. Caſſelius non excellunt, eſſe tamẽ in precio.
      - Theatra ipſa poetas mediocres ferre nõ poſſe.
    - Poetas debere eſſe admodũ egregios, quia non ſunt neceſſarii. LXVI.
      - Muſicam odores & pocula ſomnifera, niſi ad menſam optime inſtituta, conuiuas offendere, quia ſine iſtis duci poterat conuiuium, & poema, quo ſumus recreandi, niſi excellat, eſſe infimum.
- Timenda poetæ uitia.

TIMENDA POETAE VITIA.

- Indoctos artis exercitiorum abſtinere ſe ab ipſis exercitiis. idem agendum à poetis. LXVII.
  - Claros genere aut dignitate, uel diuites, uel probos, non propterea præſtare facultate poetica.
  - Illum, qui propriæ induſtriæ uirtute ſe ad ſcribẽda carmina paratum intelligit, poſſe eis operã dare.
- Poema iudici oſtendendum, & diu ſub cenſura tenendum. LXVIII.
  - Quia uox miſſa reuerti neſcit.

OB EFFECTVM.

- Incultis temporibus.
  - Sylueſtres homines ab Orpheo & ſtolidos ab Amphione ad uitę cultum traductos. LXIX.
    - Sonum lyræ, quo tigres & ſaxa leniri, & moueri dicebantur, fuiſſe ſapientiam carmine pertractatam.
      - Spiritu.
        - Politice.
          - Humanis.
            - Publica.
            - Priuata.
          - Diuinis.
            - Sacra.
            - Profana.
        - Oeconomice.
          - Totius.
            - Concubitum uagũ prohibitum.
          - Partium.
            - Iura data maritis.
      - Materia.
        - Oppida cõſtructa.
        - Loca magiſtratibus electa.
- Cultis temporibus.
  - Imitatione inductam à poetis recreationem, ut defeſsi longo labore honeſte relaxarentur. LXX.
    - Hinc carmina heroica de bello.
      - Qualia Homeri & Tyrtæi, & tragica de fortibus clarorum hominũ: & comica de uitæ inſtitutis, & lyrica de uoluptuoſis ad menſas principum.
        - Hæc omnia eſſe digna ſtudia ob dignum effectum.

ARTE poetas perfici non ſine natura. LXXI.

- Artem, ſine natura in eam propenſa, non prodeſſe.
- Naturam rudem, niſi arte colatur, nõ prodeſſe.
- Vtraq; mutua opera indigere, amiceq́; coniurare.
  - Vt utranq; coniungamus, quid a nobis agendum.
    - Ita elaborandum, ut corpus & mens multũ patiantur. LXXII.
      - Corpore.
        - Vt de curſore.
          - Intrinſecus.
            - Sudandum & algendum.
          - Extrinſecus.
            - Abſtinẽdũ a Venere, & Baccho.
      - Mente.
        - Vt de tibicine.
          - Intrinſecus.
            - Diſcendũ proprio ſtudio.
          - Extrinſecus.
            - Diſcendũ ope magiſtri.
  - Vt utranq; coniungamus, quid a nobis euitandum.
    - Euitandam eſſe arrogantiam. LXXIII.
      - Arrogãtis eſſe neſcire, & nolle fateri neſcire: ſed aſſerere, ſe mira facere, & primas tenere partes.
      - Arrogãtiam ab adulatoribus induci. LXXIIII.
        - Poetam diuitẽ, uti præco ad merces laudandas, ad ſui poematis laudem uocare adulatores.
          - Poetam diuitem adulatores ab amicis difficile diſtinguere.
            - Adulatores quomodo dignoſcantur.
            - Amici quomodo dignoſcantur.

ADVLATORES quomodo dignoſcantur.

- Si ſint inepti, quomodo dignoſcendi.
  - Eſſe plenos lætitia: multis uerbis noſtra laudare nimisq́; admirari, & amoris abundantiam lachrymula, & inquietis pedibus uelle teſtificari. LXXV.
    - Eſſe ut ſunt præficæ, quæ in funere faciunt plura, quàm qui ex animo dolent.
      - Ita quoq; adulatorem maiori lætitia commoueri, quàm amicus.
- Si ſint callidi, quomodo dignoſcendi.
  - Eſſe aliqua arte tentandos, ut uulpinũ animum detegant. LXXVI.
    - Reges ſolitos eſſe illum multis poculis urgere, ut mero torqueretur, quem an eorum amicitia dignus eſſet, perſpicere laborarent.

AMICI quomodo dignoſcantur.

Leuiter.

Delicta generaliter emendare,& neq; adulari neq; eſſe moroſos. LXXVII.

Quintilium rogare ſolitum poetas, ut aliqua corrigerent,aut iterũ uerbis for marent:nihilq; inſuper dicere, ſi errata defendere uoluiſſent.

Boni & docti amici eſſe delicta ſingulis locis reprehendere.

Doctrina.

Si quæ inertia.

Si quę dura.

Cultu.

Si quæ incõpta.

Si quę am bitioſe or nata.

Perſpicuitate.

Si quæ parum clara.

Si quæ ambi-gua.

Omnino.

Delicta ad propria allatis rationibus deſcendere: & nunquam adulari: ſed eſſe potius moroſos. LXXVIII.

Boni & docti amici eſſe in nugis inculpandis perſiſtere, ne nugæ non reprehenſum poetam in mala ſeria deducant.

Poetam omni ſpe deſtitutum à nullo iudice poſſe corrigi. LXXIX.

Vt contagioſo morbo affectus & Diis agitatus explodi.

Thaletem,uelut auceps merulis intentus,cęleſtia ſpeculantem in imũ decidiſſe. Empedoclem, ut Deus haberetur, in AEtnam ſe miſiſſe. Ita poetam uerſus ructantem.

His non ſuccurrendum.

Quod interficiantur qui ſponte perituri ſeruantur.

Quod habitu confir mato ſint inſani.

Vt ſceleſtus humano aut di uino iure uiolato haberi. LXXX.

Eſſe,ſicut eſt uiſus, qui tractis elatris omnes impedit.

Eſſe,ſicut eſt hirudo, quæ ſi cutim arripuit niſi plena cruoris, illam non mittit.

Horatii ars poetica.

HVMANO capiti ceruicem pictor equinam I
Iungere ſi uelit, & uarias inducere plumas
Vndiq; collatis membris, ut turpiter atrum
Deſinat in piſcem mulier formoſa ſupernè,
Spectatum admiſsi riſum teneatis amici?
Credite Piſones iſti tabulæ fore librum
Perſimilem, cuius uelut ægri ſomnia uanæ
Fingentur ſpecies, ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ. Pictoribus, atq; poetis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas,
Scimus, & hanc ueniam petimusq;, damusq; uiciſsim,
Sed non ut placidis coeant immitia, non ut
Serpentes auibus geminentur, tygribus agni.
Incœptis grauibus plerunq;, & magna profeſsis II
Purpureus latè qui ſplendeat, unus, & alter
Aſsuitur pannus, cùm Lucus, & ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros;
Aut flumen Rhenum, aut pluuius deſcribitur arcus.
Sed nunc non erat his locus, & fortaſſe cupreſſum
Scis ſimulare, quid hoc? ſi fractis enatat expes
Nauibus, ære dato qui pingitur? amphora cœpit
Inſtitui, currente rota cur urceus exit?
Deniq; ſit quoduis ſimplex duntaxat, & unum.
Maxima pars uatum pater, & iuuenes patre digni III
Decipimur ſpecie recti. breuis eſſe laboro.
Obſcurus fio. ſectantem leuia nerui
Deficiunt, animiq;, profeſſus grandia turget.
Serpit humi tutus nimium, timiduſq; procellæ.
Qui uariare cupit rem prodigialiter unam, IIII
Delphinum ſyluis appingit, fluctibus aprum,
In uitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte.
AEmilium circa ludum faber imus, & ungues V
Exprimet, & molles imitabitur ære capillos.
Infœlix operis ſumma eſt, quia ponere totum
Neſciet, hunc ego me, ſi quid componere curem,
Non magis eſſe uelim, quàm paruo uiuere naſo,
Spectandum nigris oculis, nigroq; capillo.
Sumite materiam ueſtris qui ſcribitis æquam
Viribus, & uerſare diu, quid ferre recuſent,

Quid ualeant humeri, cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deſeret hunc, nec lucidus ordo.
VII Ordinis hæc uirtus erit, & Venus, aut ego fallor,
Vt iam nunc dicat, iam nunc debentia dici
Pleraq; differat, & præſens in tempus omittat,
Hoc amet, hoc ſpernat promiſsi carminis author.
VIII In uerbis etiam tenuis, cautuſq; ſerendis.
Dixeris egregie, notum ſi calida uerbum
Reddiderit iunctura nouum, ſi forte neceſſe eſt
Indicijs monſtrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
IX Continget, dabiturq; licentia ſumpta pudenter.
X Et noua, fictaq; nuper habebunt uerba fidem, ſi
Græco fonte cadant, parcè detorta. quid autem
Cæcilio, Plautoq; dabit Romanus ademptum
II Virgilio, Varioq;? ego cur, acquirere pauca
Si poſſum, inuideor? cùm lingua Catonis & Enni
Sermonem patrium ditauerit, & noua rerum
Nomina protulerit? licuit, ſemperq; licebit
Signatum præſente nota producere nomen.
XI Vt ſyluæ folijs pronos mutantur in annos,
Prima cadunt, ita uerborum uetus interit ætas,
Et iuuenum ritu florent modò nata, uigentq;,
Debemur morti nos, noſtraq;, ſiue receptus
Terra Neptunus claſſes Aquilonibus arcet,
III Regis opus; ſterilíſue diu palus, aptaq; remis
Vicinas urbes alit, & graue ſentit aratrum,
Seu curſum mutauit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius, mortalia facta peribunt,
Nedum ſermonum ſtet honos, & gratia uiuax,
IIII Multa renaſcentur, quæ iam cecidere, cadentq;,
Quæ nunc ſunt in honore uocabula, ſi uolet uſus,
Quem penes arbitrium eſt & uis & norma loquendi.
XII V Res geſtæ regumq;, ducumq;, & triſtia bella
Quo ſcribi poſſent numero, monſtrauit Homerus.
Verſibus impariter iunctis querimonia primùm,
Poſt etiam incluſa eſt uoti ſententia compos.
Quis tamen exiguos Elegos emiſerit author,
Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt.
XIIII Archilochum proprio rabies armauit Iambo,
Hunc ſocci cepere pedem, grandeſq; cothurni,

Alternis aptum ſermonibus, & populares
Vincentem ſtrepitus, & natura rebus agendis.
Muſa dedit fidibus diuos, pueroſq; deorum XV
Et pugilem uictorem, & equum certamine primum,
Et iuuenum curas, & libera uina referre.
Deſcriptas ſeruare uices, operumq; colores, XVI
Cur ego, ſi nequeo, ignoroq;, poeta ſalutor?
Cur neſcire pudens praue, quam diſcere malo?
Verſibus exponi tragicis res comica non uult, XVII
Indignatur item priuatis, ac prope ſocco
Dignis carminibus narrari cœna Thyeſtæ.
Singula quæq; locum teneant ſortita decenter.
Interdum tamen & uocem Comœdia tollit, XVIII
Iratuſq; Chremes tumido delitigat ore,
Et tragicus plerunq; dolet ſermone pedeſtri.
Telephus, & Peleus cum pauper, & exul uterq;
Proijcit ampullas, & ſeſquipedalia uerba,
Si curat cor ſpectantis tetigiſſe querela.
Non ſatis eſt pulchra eſſe poemata, dulcia ſunto, XIX
Et quocunq; uolent animum auditoris agunto.
Vt ridentibus arrident, ita flentibus adſunt
Humani uultus. ſi uis me flere, dolendum eſt
Primum ipſi tibi, tunc tua me infortunia lædent.
Telephe, uel Peleu male ſi mandata loqueris, XX
Aut dormitabo, aut ridebo. triſtia mœſtum
Vultum uerba decent, iratum plena minarum,
Ludentem laſciua, ſeuerum ſeria dictu,
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum, iuuat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum mœrore graui deducit, & angit,
Poſt effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent equites, peditesq; cachinnum.
Intererit multum Dauuſne loquatur, an heros, XXI
Maturuſne ſenex, an adhuc florente iuuenta
Feruidus, an matrona potens, an ſedula nutrix,
Mercatorne uagus, cultorne uirentis agelli,
Colchus, an Aſſyrius, Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam ſequere, aut ſibi conuenientia finge XXII
Scriptor. honoratum ſi forte reponis Achillem,
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,

Iura

Iura neget ſibi nata, nihil non arroget armis,
Sit Medea ferox, inuictaq́;, flebilis Ino,
Perfidus, Ixion, Io uaga, triſtis Oreſtes.
Si quid inexpertum ſcenæ committis, & audes
Perſonam formare nouam, ſeruetur ad imum
Qualis ab incœpto proceſſerit, & ſibi conſtet.
XXIII Difficile eſt proprie communia dicere, tuq́;
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quàm ſi proferres ignota, indictaq́; primus.
XXIIII Publica materies priuati iuris erit, ſi
Non circa uilem, patulumq́; moraberis orbem,
Nec uerbum uerbo curabis reddere fidus
Interpres; nec deſilies imitator in arctum,
Vnde pedem proferre uetet pudor, aut operis lex.
XXV Nec ſic incipies, ut ſcriptor Cyclicus olim,
Fortunam Priami cantabo & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?
Parturient montes, naſcetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur ineptè,
Dic mihi muſa uirium, captæ poſt tempora Troiæ
Qui mores hominum multorum uidit, & urbes.
Non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut ſpecioſa dehinc miracula promat,
Antiphatem, Scyllamq́;, & cum Cyclope Charybdim.
XXVI Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo,
XXVII Semper ad euentum feſtinat, * in medias res *XXVIII
*XXIX Non ſecus, ac notas auditorem rapit, * & quæ
Deſperat tractata niteſcere poſſe, relinquit,
XXX Atq; ita mentitur, ſic ueris falſa remiſcet,
Primo ne medium, medio ne diſcrepet imum.
XXXI Tu, quid ego, & populus mecum deſideret, audi.
Si plauſoris eges aulæa manentis, & uſq;
Seſſuri, donec cantor, uos plaudite dicat,
AEtatis cuiuſq; notandi ſunt tibi mores,
Mobilibuſq́; decor naturis dandus, & annis.
Reddere qui uoces iam ſcit puer, & pede certo
Signat humum, geſtit paribus colludere, & iram
Colligit, ac ponit temere, & mutatur in horas.
XXXII Imberbis iuuenis, tandem cuſtode remoto,
Gaudet equis, canibuſq́; & aprici gramine campi,

Cereus in uitium flecti, monitoribus aſper,
Vtilium tardus prouiſor, prodigus æris
Sublimis, cupiduſq; & amata relinquere pernix.
Conuerſis ſtudijs ætas, animuſq; uirilis XXXIII
Quærat opes, & amicitias, inſeruit honori,
Commiſiſſe cauet, quæ mox mutare laboret.
Multa ſenem circumueniunt incommoda, uel quod XXXIIII
Quærit, & inuentis miſer abſtinet, ac timet uti,
Vel quod res omnes timidè gelideq; miniſtrat,
Dilator, ſpe longus, iners, auiduſq; futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, cenſor, caſtigatorq; minorum.
Multa ferunt anni uenientes commoda ſecum,
Multa recedentes adimunt, ne forte ſeniles
Mandentur iuueni partes, pueroq; uiriles,
Semper in adiunctis, æuoq; morabimur aptis.
Aut agitur res in ſcenis, aut acta refertur. XXXV
Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quàm quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus, & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator. non tamen intus
Digna geri promes in ſcenam, multaq; tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præſens,
Nec pueros coram populo Medea trucidet,
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
Aut in auem Progne uertatur, Cadmus in anguem
Quodcunq; oſtendis mihi ſic, incredulus odi.
Neue minor quinto, neu ſit productior actu XXXVI
Fabula, quæ poſci uult, & ſpectata reponi.
Nec Deus interſit, niſi dignus uindice nodus XXXVII
Inciderit, nec quarta loqui perſona laboret. XXXVIII
Auctoris partes, chorus officiumq; uirile XXXIX
Defendat, neu quid medios intercinat actus,
Quod non propoſito conducat, & hæreat aptè.
Ille bonis faueatq; & concilietur amicè,
Et regat iratos, & amet peccare timentes.
Ille dapes laudet menſæ breuis, ille ſalubrem
Iuſtitiam, legeſq;, & apertis otia portis.
Ille tegat commiſſa, deoſq; precetur, & oret,
Vt redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis,
Tibia non ut nunc orichalco uincta, tubæq; XL
AEmula, ſed tenuis, ſimplexq; foramine pauco

Aſpirare,

Aſpirare, & adeſſe choris erat utilis, atq;
Nondum ſpiſſa nimis complere ſedilia flatu,
Quo ſane populus numerabilis, ut pote paruus,
Et frugi caſtuſq; uerecunduſq; coibat.
Poſtquam cœpit agrôs extendere uictor, & urbem
Latior amplecti murus, uinoq; diurno
Placari genius feſtis impune diebus,
Acceſsit numeriſq; modiſq; licentia maior.
Indoctus, quid enim ſaperet, liberq; laborum
Ruſticus urbano confuſus, turpis honeſto;
Sic priſcæ motumq;, & luxuriem addidit arti
Tibicen, traxitq; uagus per pulpita ueſtem,
Sic etiam fidibus uoces creuere ſeueris,
Et tulit eloquium inſolitum facundia præceps,
Vtiliumq; ſagax rerum & diuina futuri,
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delpis.
XLI Carmine qui tragico uilem certauit ob hircum,
Mox etiam agreſtes ſatyros nudauit, & aſper
Incolumi grauitate iocum tentauit, eò quod
Illecebris erat & grata nouitate morandus
Spectator, functuſq; ſacris & potus, & exlex.
XLII Verum ita riſores, ita commendare dicaces
Conueniet ſatyros, ita uertere ſeria ludo,
Ne quicunq; Deus, quicunq; adhibebitur heros,
Regali conſpectus in auro nuper, & oſtro,
Migret in obſcuras humili ſermone tabernas,
Aut, dum uitat humum nubes, & inania captet.
Effutire leues indigna tragœdia uerſus,
Vt feſtis matrona moueri iuſſa diebus
Intererit ſatyris paulum pudibunda proteruis.
XLIII Non ego inornata, & dominantia ſolum
Verbaq; Piſones ſatyrorum ſcriptor amabo,
Nec ſic enitar tragico differre colori,
Vt nihil interſit, Dauuſne loquatur, an audax
Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
An cuſtos, famuluſq; dei Silenus alumni.
XLIIII Ex noto fictum carmen ſequar, ut ſibi quiuis
Speret idem, ſudet multùm, fruſtraq; laboret,
Auſus idem, tantùm ſeries, iuncturaq; pollet,
Tantùm de medio ſumptus accedit honoris.
XLV Syluis deducti caueant me iudice fauni

Ne uelut innati triuijs, ac penè forenſes
Aut nimium teneris iuuenentur uerſibus unquam,
Aut immunda crepent ignominioſaq́; dicta,
Offenduntur enim quibus eſt ęquus, & pater, & res,
N ec, ſi quid fracti ciceris probat, & nucis emptor,
AEquis accipiunt animis, donantue corona.
Syllaba longa breui ſubiecta uocatur Iambus, XLVI
Pes citus, unde etiam trimetris accreſcere iuſsit
Nomen Iambeis, cum ſenos redderet ictus,
Primus ad extremum ſimilis ſibi non ita pridem,
Tardior ut paulo, grauiorq́; ueniret ad aures,
Spondeos ſtabilis in iura paterna recepit,
Commodus, & patiens, non ut de ſede ſecunda
Cederet, aut quarta ſocialiter. hic & in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus, & Enni.
In ſcenam miſſos magno cum pondere uerſus, XLVII
Aut operæ celeris nimium, curaq́; carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi,
Non quiuis uidet immodulata poemata iudex.
Et data Romanis uenia eſt indigna poetis,
Idcircone uager? ſcribámq́; licenter? an omnes
Viſuros peccata putem mea? tutus, & intra
Spem ueniæ cautus uitaui deniq; culpam,
Non laudem merui. uos exemplaria gręca
Nocturna uerſate manu, uerſate diurna.
At noſtri proaui Plautinos & numeros, &
Laudauere ſales, nimium patienter utrunq;,
Ne dicam ſtultè, mirati: ſi modò ego, & uos
Scimus inurbanum lepido ſeponere dicto,
Legitimumq́; ſonum digitis callemus, & aure.
Ignotum tragicæ genus inueniſſe camœnæ XLVIII
Dicitur, & plauſtris uexiſſe poemata Theſpis,
Quæ canerent, agerentq́; peruncti fæcibus ora.
Poſt hunc perſonæ, pallæq́; repertor honeſtæ
AEſchylus & modicis inſtrauit pulpita tignis,
Et docuit magnumq́; loqui, nitiq́; cothurno.
Succeſsit uetus his comœdia non ſine magna XLIX
Laude, ſed in uitium libertas excidit, & uim
Dignam lege regi: lex eſt accepta, chorusq́;
Turpiter obticuit ſublato iure nocendi.
Nil intentatum noſtri liquere poetæ, L

Nec minimum meruere decus, ueſtigia græca
Auſi deſerere, & celebrare domeſtica facta,
Vel qui prætextas, uel qui docuere togatas.
LI Nec uirtute foret, clariſue potentius armis,
Quàm lingua Latium, ſi non offenderet unum
Quenq; poetarum limæ labor, & mora. uos ò
Pompilius ſanguis carmen reprehendite, quod non
Multa dies, & multa litura coercuit, atq;
Perfectum decies non caſtigauit ad unguem.
LII Ingenium miſera quia fortunatius arte
Credit, & excludit ſanos Helicone poetas
Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam, ſecreta petit loca, balnea uitat:
Nanciſcetur enim pretium, nomenq; poetæ,
Si tribus Anticyris caput inſanabile nunquam
*LIII Tonſori Lycino commiſerit. * O ego læuus,
Qui purgor bilem ſub uerni temporis horam,
Non alius faceret meliora poemata, uerùm
Nil tanti eſt. ergò fungar uice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum ualet exors ipſa ſecandi,
Munus, & officium nil ſcribens ipſe docebo,
Vnde parentur opes, quid alat, formetq; poetam,
Quid deceat, quid non, quò uirtus, quò ferat error.
LIIII Scribendi recte ſapere eſt & principium, & fons.
Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere chartæ,
LV Verbaq; prouiſam rem non inuita ſequentur.
Qui didicit patriæ quid debeat, & quid amicis,
Quo ſit amore parens, quo frater amandus, & hoſpes.
Quod ſit conſcripti, quod iudicis officium, quæ
Partes in bellum miſsi ducis, ille profectò
Reddere perſonæ ſcit conuenientia cuiq;.
Reſpicere exemplar uitæ, morumq; iubebo
Doctum imitatorem, & ueras hinc ducere uoces.
LVI Interdum ſpecioſa locis, morataq; rectè
Fabula nullius Veneris, ſine pondere, & arte
Validius oblectat populum, meliuſq; moratur,
Quàm uerſus inopes rerum, nugæq; canoræ.
LVII Graijs ingenium, graijs dedit ore rotundo
Muſa loqui, præter laudem nullius auaris:
Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in partes centum diducere. dicat

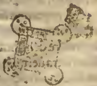
Filius Albini, ſi de quincunce remota eſt
Vncia, quid ſuperat? poteras dixiſſe, triens.
Rem poteris ſeruare tuam? redit uncia, quid fit?
Semis, ad hæc animos ærugo, & cura peculi
Cum ſemel imbuerit, ſperamus carmina fingi
Poſſe linenda Cedro, & leui ſeruanda cupreſſo?
Aut prodeſſe uolunt, aut delectare poetæ, LVIII
Aut ſimul & iucunda, & idonea dicere uitæ.
Quicquid præcipies, eſto breuis, ut cito dicta LIX
Percipiant animi dociles, teneantq; fideles.
Omne ſuperuacuum pleno de corpore manat.
Ficta uoluptatis cauſa ſint, proxima ueris, LX
Nec, quodcunq; uolet, poſcat ſibi fabula credi,
Neu pranſæ Lamiæ uiuum puerum extrahat aluo.
Centuriæ ſeniorum agitant expertia frugis, LXI
Celſi prætereunt auſtera poemata Rhamnes.
Omne tulit punctum qui miſcuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterq; mouendo,
Hic meret æra liber Soſijs, hic & mare tranſit,
Et longum noto ſcriptori prorogat æuum,
Sunt delicta tamen, quibus ignouiſſe uelimus: LXII
Nam neq; chorda ſonum reddit, quem uult manus, & mens,
Poſcentiq; grauem perſæpe remittit acutum:
Nec ſemper feriet; quodcunq; minabitur arcus.
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis LXIII
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cauit natura. quid ergo?
Vt ſcriptor ſi peccat idem librarius uſq;,
Quamuis eſt monitus, uenia caret, & citharœdus
Ridetur, chorda qui ſemper oberrat eadem:
Sic mihi, qui multum ceſſat, fit Chærilus ille,
Quem bis, terq; bonum cum riſu miror, & idem
Indignor. quandoq; bonus dormitat Homerus.
Verum opere in longo fas eſt obrepere ſomnum.
Vt pictura poeſis erit, quæ, ſi propius ſtes, LXIIII
Te capiet magis, & quædam, ſi longius abſtes,
Hæc amat obſcurum, uolet hæc ſub luce uideri,
Iudicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit ſemel, hæc decies repetita placebit.
O maior iuuenum, quamuis & uoce paterna LXV
Fingeris ad rectum, & per te ſapis, hoc tibi dictum

Tolle memor, certis medium, & tolerabile rebus
Rectè concedi, conſultus iuris & actor
Cauſarum mediocris abeſt uirtute diſerti
Meſſallæ, nec ſcit, quantum Caſſelius Aulus,
Sed tamen in pretio eſt. mediocribus eſſe poetis
Non homines, non dij, non conceſſere columnæ.
LXVI Vt gratas inter menſas ſymphonia diſcors,
Et craſſum unguentum, & ſardo cum melle papauer,
Offendunt, poterat duci quia cœna ſine iſtis;
Sic animis natum, inuentumq́; poema iuuandis,
Si paulum ſummo diſceſsit, uergit ad imum.
LXVII Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis,
Indoctuſq́; pilæ, diſciue, trochiue quieſcit,
Ne ſpiſſæ riſum tollant impune coronæ:
Qui neſcit, uerſus tamen audet fingere, quid ni?
Liber, & ingenuus præſertim cenſus equeſtrem
Summam nummorum, uitioq́; remotus ab omni.
Tu nihil inuita dices, facieſue Minerua.
LXVIII Id tibi iudicium eſt, ea mens, ſi quid tamen olim
Scripſeris, in Metij deſcendat iudicis aures,
Et patris, & noſtras, nonumq́; prematur in annum.
Membranis intus poſitis delere licebit
Quod non edideris, neſcit uox miſſa reuerti.
LXIX Syluestres homines ſacer, interpreſq́; deorum
Cædibus, & uictu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres, rapidoſq́; leones,
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quò uellet. fuit hæc ſapientia quondam,
Publica priuatis ſecernere, ſacra profanis,
Concubitu prohibere uago, dare iura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno,
LXX Sic honor, & nomen diuinis uatibus, atque
Carminibus uenit. poſt hos inſignis Homerus,
Tyrtæuſq́; mares animos in Martia bella
Verſibus exacuit. dictæ per carmina ſortes,
Et uitæ monſtrata uia eſt, & gratia regum
Pierijs tentata modis, luduſq́; repertus,
Et longorum operum finis, ne forte pudori
Sit tibi Muſa lyræ ſolers, & cantor Apollo.
LXXI Natura fieret laudabile carmen, an arte,

Quæſitum eſt. ego nec ſtudium ſine diuite uena;
Nec rude quid proſit uideo; ingenium alterius ſic
Altera poſcit opem res, & coniurat amice.
Qui ſtudet optatam curſu contingere metam, LXXII
Multa tulit, fecitq; puer, ſudauit, & alſit,
Abſtinuit Venere, & Baccho. qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitq; magiſtrum.
Nunc ſatis eſt dixiſſe, ego mira poemata pango, LXXIII
Occupet extremum ſcabies, mihi turpe relinqui eſt,
Et quod non didici, ſanè neſcire fateri.
Vt præco ad merces turbam qui cogit emendas, LXXIIII
Aſſentatores iubet ad lucrum ire poeta,
Diues agris diues poſitis in fœnore nummis:
Si uerò eſt, unctum qui rectè ponere poſſit,
Et ſpondere leui pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum, mirabor, ſi ſciet inter
Noſcere mendacem, uerumq; beatus amicum.
Tu ſeu donaris, ſeu quid donare uoles cui, LXXV
Nolito aduerſus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ. clamabit enim, pulchrè, benè, rectè.
Palleſcet ſuper his, etiam ſtillabit amicis
Ex oculis rorem, ſaliet, tundet pide terram.
Vt qui conducti plorant in funere, dicunt,
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: ſic
Deriſor uero plus laudatore mouetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis, LXXVI
Et torquere mero, quem proſpexiſſe laborant,
An ſit amicitia dignus. ſi carmina condes,
Nunquam te fallant animi ſub uulpe latentes.
Quintilio quidquid recitares, corrige ſodes LXXVII
Hoc, aiebat, & hoc. melius te poſſe negares
Bis, terq; expertum fruſtra delere iubebat,
Et malè tornatos incudi reddere uerſus.
Si defendere delictum, quàm uertere malles
Nullum ultra uerbum, aut operam ſumebat inanem,
Quin ſine riuali teq;, & tua ſolus amares.
Vir bonus, & prudens uerſus reprehendet inertes, LXXVIII
Culpabit duros, incomptis allinet atrum
Tranſuerſo calamo ſignum, ambitioſa recidet
Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambiguè dictum, mutanda notabit,

Fiet Ariſtarchus, nec dicet, cur ego amicum
Offendam in nugis? hæ nugæ ſeria ducent
In mala deriſum ſemel, exceptumq́; ſiniſtrè.
LXXIX Vt mala quem ſcabies, aut morbus regius urget,
Aut phanaticus error, & iracunda Diana,
Veſanum tetigiſſe timent, fugiuntq́; poetam
Qui ſapiunt, agitant pueri, incautiq́; ſequuntur.
Hic dum ſublimis uerſus ructatur, & errat,
Si ueluti merulis intentus decidit auceps
In puteum foueamue, licet ſuccurrite longum
Clamet io ciues, non fit, qui tollere curet.
Si quis curet opem ferre, & demittere funem,
Qui ſcis, an prudens huc ſe deiecerit, atq;
Seruari nolit? Dicam, Siculiq́; poetæ
Narrabo interitum, deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus AEtnam
Inſiluit. ſit ius, liceatq́;, perire poetis.
Inuictum qui ſeruat, idem facit occidenti.
Nec ſemel hoc fecit, nec, ſi retractus erit, iam
Fiet homo, & ponet famoſæ mortis amorem.
LXXX Nec ſatis apparet cur uerſus factitet, utrum
Minxerit in patrios cineres, an triſte bidental
Moueret inceſtus. certè furit, ac, uelut urſus
Obiectos caueæ ualuit, ſi frangere clatros,
Indoctum doctumq́; fugat recitator acerbus.
Quem uerò arripuit, tenet, occiditq́; legendo,
Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo.

FINIS.

Series Chartarum.

A B C D E F G H I K L M. a b.

Omnes ſunt duerniones.

Tabularum ordinem indicat numerus.

VENETIIS,

Excudebat Vincentius Valgriſius.

M D L X I.

VIN CENT